

1530 Brukerundersøkelse i Hardangervidda
nasjonalpark sommeren 2017

NINA Rapport

Sofie K. Selvaag
Vegard Gundersen
John Gunnar Dokk
Lena Romtveit
Olav Strand
Tobias Holter

NINAs publikasjoner

NINA Rapport

Dette er NINAs ordinære rapportering til oppdragsgiver etter gjennomført forsknings-, overvåkings- eller utredningsarbeid. I tillegg vil serien favne mye av instituttets øvrige rapportering, for eksempel fra seminarer og konferanser, resultater av eget forsknings- og utredningsarbeid og litteraturstudier. NINA Rapport kan også utgis på annet språk når det er hensiktsmessig..

NINA Temahefte

Som navnet angir behandler temaheftene spesielle emner. Heftene utarbeides etter behov og serien favner svært vidt; fra systematiske bestemmelsesnøkler til informasjon om viktige problemstillinger i samfunnet. NINA Temahefte gis vanligvis en populærvitenskapelig form med mer vekt på illustrasjoner enn NINA Rapport.

NINA Fakta

Faktaarkene har som mål å gjøre NINAs forskningsresultater raskt og enkelt tilgjengelig for et større publikum. Faktaarkene gir en kort framstilling av noen av våre viktigste forskningstema.

Annen publisering

I tillegg til rapporteringen i NINAs egne serier publiserer instituttets ansatte en stor del av sine vitenskapelige resultater i internasjonale journaler, populærfaglige bøker og tidsskrifter.

Brukerundersøkelse i Hardangervidda nasjonalpark

Sommeren 2017

Sofie K. Selvaag
Vegard Gundersen
John Gunnar Dokk
Lena Romtveit
Olav Strand
Tobias Holter

Selvaag S.K., Gundersen V., Dokk J.G., Romtveit, L., Strand, O., & T. Holter. (2018). Brukerundersøkelse i Hardangervidda nasjonalpark sommeren 2017. NINA Rapport 1530. Norsk institutt for naturforskning.

Lillehammer, juni, 2018

ISSN: 1504-3312

ISBN: 978-82-426-3268-5

RETTIGHETSHAVER

© Norsk institutt for naturforskning

Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

TILGJENGELIGHET

Åpen

PUBLISERINGSTYPE

Digitalt dokument (pdf)

KVALITETSSIKRET AV

Line Camilla Wold

ANSVARLIG SIGNATUR

Forskningsleder Øystein Aas (sign.)

OPPDRAKSGIVER(E)/BIDRAGSYTER(E)

Styringsgruppa for GPS merkeprosjektet Hardangervidda

FORSIDEBILDE

© Vegard Gundersen

NØKKEWORD

- Buskerud, Telemark og Hordaland fylker
- Hardangervidda nasjonalpark
- Friluftsliv
- Brukerundersøkelse
- Spørreundersøkelse

KEY WORDS

- Norway, Buskerud, Telemark and Hordaland county
- Hardangervidda National Park
- Outdoor recreation
- Visitor survey
- Questionnaire

KONTAKTOPPLYSNINGER

NINA hovedkontor

Postboks 5685 Torgarden
7485 Trondheim
Tlf: 73 80 14 00

NINA Oslo

Gaustadalléen 21
0349 Oslo
Tlf: 73 80 14 00

NINA Tromsø

Postboks 6606 Langnes
9296 Tromsø
Tlf: 77 75 04 00

NINA Lillehammer

Vormstuguvegen 40
2624 Lillehammer
Tlf: 73 80 14 00

NINA Bergen

Thormøhlensgate 55
5006 Bergen
Tlf: 73 80 14 00

www.nina.no

Sammendrag

Selvaag, S.K., Gundersen, V., Dokk, J.G., Romtveit, L., Strand, O., & T. Holter. 2018. Brukerundersøkelse i Hardangervidda nasjonalpark sommeren 2017. NINA Rapport 1530. Norsk institutt for naturforskning.

Denne dokumentasjonsrapporten oppsummerer kunnskap om brukerne av fjellområdet Hardangervidda (Hardangervidda nasjonalpark). Resultatene er basert på to undersøkelser; først ble det samlet inn svarskjemaer fra brukere ved de 33 viktigste innfallsportene til Hardangervidda, deretter ble de brukerne som hadde oppgitt e-postadresse i den første undersøkelsen tilsendt lenke til et mer omfattende spørreskjema om sin bruk av Hardangervidda (etterundersøkelse). Vi samlet inn informasjon fra i alt 5221 respondenter ved innfallsportene, og fra 802 i etterundersøkelsen. Representativiteten i undersøkelsen har noen viktige skjevheter som man må ta hensyn til når man tolker dataene. Lokalbefolkningen svarer i mindre grad på svarskjema ved innfallsportene enn tilreisende, mens utlendinger og de som besøker området for første gang i mindre grad svarer på etterundersøkelsen. Dette er skjevheter vi kjenner igjen fra alle områder der denne type undersøkelse er gjennomført. I tabellen under har vi oppsummert noen viktige indikatorer for Hardangervidda som helhet, og vi har presentert tilsvarende indikatorsett for hver enkelt innfallsport i rapporten.

HARDANGERVIDDAS NASJONALPARK

Antall innsamlede skjema 2017: 5221

Andel nordmenn (n=5161)	39 %	Andel som går utenfor sti (n=5066)	2 %
Andel førstegangsbesøkende (n=5055)	54 %	Andel lav-purister (n=4335)	65 %
Andel som er på dagstur (n=4971)	62 %	Andel mellom-purister (n=4335)	26 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer) (n=2973)	4,7 t.	Andel høy-purister (n=4335)	9 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager) (n=1901)	5,5 d.	Andel som overnatter i verneområdet (n=5081)	44 %
Andel som er med på organisert tur(n=5117)	2 %	Kvinneandel (n=5180)	50 %
Andel som går bare på sti (n=5066)	81 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda) (n=4979)	3 %
Andel som går både på og utenfor sti (n=5066)	17 %	Andel som går med barn under 15 år i følget (n=5099)	16 %

Fordi det er brukt lik metodikk i alle verneområdene gir det mening å sammenligne mellom områder. Sammenlignet med de 25 andre verneområdene der vi har tilsvarende data er den noen ting som kjennetegner bruken/brukerne i og på Hardangervidda. Det er en spesielt stor andel utlendinger, det samme er andelen førstegangsbesøkende. Det er også verdt å merke seg den spesielt lave andelen lokalt bosatte brukere. Vi ser også at brukerne av området i stor grad følger eksisterende infrastruktur av merkede stier og veger, og mange er på flerdagersturer hvor de overnatter inne i området. Turisthytter, og spesielt telt, er viktig overnattingsformer på Hardangervidda. Både flerdagersturene og dagsturene har i gjennomsnitt lang varighet. I det store og hele er folk fornøyd med tilretteleggingen, og generelt ønsker de seg enkel tilrettelegging og å møte få folk.

Hardangervidda tiltrekker seg en stor andel tilreisende turister, men det er svært stor variasjon mellom innfallsportene. I vest er det noen typiske turistlokaliteter slik som Trolltunga, Munketrepene, Husedalen og Hjølmoberget. I øst derimot er det overvekt av lokaliteter med lokalkjente brukere, enten dette er lokalt bosatte, hytteeiere eller turfolk som er gjengangere. Eksempler her kan være Mogen, Stegaros, Kalhovd og Tuva. Innfallspor langs Rv7 og E134 har en mer variert brukerprofil, med ulike type brukere. Fra Halne er det mange som går flerdagersturer, mens typiske dagsturlokaliteter er Falkeriset og Bitdalsvatnet i sørøst. Denne kunnskapen er viktig for stedstilpasset forvaltning av innfallsportene.

Brukerne av fjellet skal ha gode opplevelser. Samtidig er det viktig at bruken ikke forringer naturkvalitetene i området. Kunnskapen om brukerne vil da gi viktige bidrag til å forstå hva de etterspør av opplevelser og muligheter, slik at man kan legge til rette for dette i områder der det har minst mulig negative effekter for naturmiljøet. Det er nettopp her forvaltningen kan sette seg i førersetet og til en viss grad styre utviklingen av bruken på Hardangervidda, ikke med forbud og påbud, men gjennom å informere, oppfordre, styre og lede brukerne. En viktig forutsetning for å kunne styre utviklingen slik er at brukerne er sterkt knyttet til den viktigste infrastrukturen: stien – noe brukerne på Hardangervidda i stor grad er. Endring av infrastruktur er da nøkkelen til å skape gode løsninger som kombinerer bruk og vern.

Abstract

Selvaag, S.K., Gundersen, V., Dokk, J.G., Romtveit, L., Strand, O., & T Holter. 2018. Visitor survey in Hardangervidda National Park summer 2017. NINA Rapport 1530. Norwegian Institute for Nature Research.

This report summarizes knowledge about the users of the Hardangervidda area (Hardangervidda national park). The results are derived from two surveys; first a short questionnaire that were filled out by the visitors at the 33 main entrances in the area, and secondly; a follow up survey that were sent out to e-mail addresses collected in the on-site survey. We got answers from 5221 on-site respondents, and 802 respondents in the follow-up survey. The representativity of the material has some biases that has to be taken into consideration when interpreting the results. Local residents are under-represented in the on-site material, and foreign and first-time visitors are under-represented in the follow-up survey. This is, however, well-known biases from this kind of surveys. In the table below, we present some key indicators for the Hardangervidda area. We have reported similar tables for each entrance point in the report.

HARDANGERVIDDA AREA			
Number of respondents 2017: 5221			
Norwegians (n=5161)	39 %	Only off marked paths (n=5066)	2 %
First-time visitors (n=5055)	54 %	Low purists (n=4335)	65 %
Visitors on day-trip (n=4971)	62 %	Medium purists (n=4335)	26 %
Duration day-trip (mean hours, n=2973)	4,7 t.	High purists (n=4335)	9 %
Duration multi-day trips (mean days, n=1901)	5,5 d.	Overnight stay within the area (n=5081)	44 %
Being part of an organized group (n=5117)	2 %	Women (n=5180)	50 %
Only marked paths (n=5066)	81 %	Local residents (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda) (n=4979)	3 %
Both on and off marked paths (n=5066)	17 %	Children < 15 yrs in the group (n=5099)	16 %

Because surveys have been carried out following the same methodology in more than 25 different national parks/large protected areas in Norway, it is possible to compare results between parks. Compared with similar survey from about 25 protection areas in Norway there are some characteristics from Hardangervidda. There are large proportions of both foreign and first-time visitors. Hardangervidda also has very low numbers of visitors from the local municipalities. Our data showed that most visitors are using the existing infrastructure of marked paths/trails and quite a few go on multiple day hikes, where they stay overnight within the national park. Compared to other areas, tourist cabins and especially tents seem to be common forms of accommodation in Hardangervidda. Both the multiple-day hikes and one-day hikes have long duration. All in all the visitors are satisfied with the facilities and recreational infrastructure in the area, and in general, they prefer low levels of infrastructure and do not want to meet other users.

Hardangervidda attracts travelling tourists, but there is large variation in the proportion of tourists between the entrance points measured. In the western part of the area, typical tourist entrances are Trolltunga, Munketrepene, Husedalen and Hjølmoberget. Opposite, local residents, cabin owners and visitor revisiting the area are common in the eastern part of the area. Examples of such entrances are Mogen, Stegaros, Kalhovd and Tuva. The entrances along the road Rv7 in north and E134 in south attract different types of users, and the visitor profile for these entrances are quite diverse. Halne along Rv7 is a typical entrance for multiple-days trips, while important day-trip locations are Falkeriset and Bitdalsvatnet in the southeastern part of the area. This kind of knowledge is important for specific on-site recommendation and adaptive management of the main entrances.

One of the main management goals is to facilitate for good visitor experiences. At same time, it is important that ensure that visitors and use have minimal impact on the nature protection values. In this picture, knowledge about the users are important to understand their attitudes, preferences and needs, and to make management arrangements that reduce the impact on nature. The management authorities have possibilities to manage the future use of Hardangervidda, not by prohibition and injunction by law, but through information, encouraging and guiding of users to attractive areas that are less vulnerable for use. An important assumption for doing this, which is partly documented in this report, is that visitors to a large extend are using the recreational infrastructure: paths and trails. Manipulation of recreational infrastructure seems then to be the key factor for making good solutions for use and protection of the Hardangervidda area.

Innhold

Sammendrag	3
Abstract	5
Innhold	7
Forord	9
1 Innledning	10
2 Metodikk	13
2.1 Spørreskjemaer i selvregistreringskasser	13
2.2 Selvregistreringskasser på Hardangervidda	16
2.3 Etterundersøkelse.....	22
2.4 Representativitet i etterundersøkelse sammenlignet med kasseundersøkelse.....	22
2.5 Analyse og fremstilling av data.....	24
3 Indikatorsett for Hardangervidda nasjonalpark	25
4 Hvor mange brukere/besøkende?	26
5 Generelle trekk ved de besøkende	27
5.1 Kjønn, alder, utdanning, bosted	27
5.2 Friluftslivserfaringer og friluftslivsinteresse	29
5.3 Turfølget.....	32
5.4 Nasjonal turistveg Hardangervidda	32
5.5 Tidligere besøk og kjennskap til Hardangervidda nasjonalpark	34
5.6 De besøkende motiv for å besøke Hardangervidda	36
5.7 Idealområde og purisme	38
6 Bruken av området	41
6.1 Rømlig bruk.....	41
6.2 Bruk av sti og vei	42
6.3 Sesongbruk.....	43
6.4 Type bruk.....	43
6.4.1 Formålet med turen og bruken gjennom året.....	43
6.4.2 Tid i nasjonalparken og overnatting.....	45
6.5 Hardangervidda nasjonalpark som besøksmål.....	48
7 Innhenting av informasjon og bruk av sosiale media	50
7.1 Innhenting av informasjon og foretrukket informasjon	50
7.2 Bruk av sosiale media	53
8 Opplevelse av dagens tilstand på Hardangervidda	54
8.1 Hardangervidda som villmarksområde.....	54
8.2 Hardangervidda som nasjonalpark.....	56
8.3 Tilretteleggingen	56
9 Synspunkt på villrein i verneområdet	58
10 Sammenligning av brukere ved ulike innfallspor	61
10.1 Innfallsporene og tematisk fordeling.....	61
10.1.1 Bosted/Nasjonalitet.....	62
10.1.2 Tidligere besøk	63

10.1.3 Turlengde	64
10.1.4 Overnatting	65
10.1.5 Barn i turfølget	66
10.1.6 Ferdsel på eller utenfor merkede/tydelige stier	67
10.1.7 Purisme	68
10.1.8 Tilfredshet med tilrettelegging.....	69
10.2 Indikatorsett for innfallsporene	70
11 Diskusjon – om bruk og forvaltning.....	81
11.1 Representativitet.....	81
11.2 Hardangervidda i det store bildet	81
11.3 Forskjellene ligger i innfallsporene	82
11.4 Stinettet forklarer bruk	83
11.5 Tilrettelegging og opplevelsesverdier.....	83
11.6 Innspill til en besøksstrategi	84
11.7 Tolkning av de besøkendes ønsker og behov	85
12 Referanser	86

Forord

NINA leder i perioden 2017-2021 et GPS-merkeprosjekt på villrein (*Rangifer tarandus tarandus*) på Hardangervidda og i Nordfjella. I prosjektet ser en også nærmere på ferdsel i disse områdene, og som en del av dette ble det utført en brukerundersøkelse på Hardangervidda sommeren 2017. Kunnskap om ferdsel og bruk er viktig som grunnlag for å sikre at villreinen fortsatt har mulighet for en tilnærmet naturlig og nomadisk arealbruk gjennom året. Brukerundersøkelsen er en del av ett større arbeid for å innhente informasjon om bruk og brukerne i Hardangervidda-området (ferdselsprosjekt). Ferdelsprosjektet i sin helhet har som målsetning å påvise eventuelle effekter av ferdsel på villreinens funksjonelle bruk av areal og ressurser på Hardangervidda. Det er nedsatt en egen styringsgruppe som er prosjekteier og der mandatet er «...er å definere mål, skaffe finansiering, sørge for forvaltningsrelevans, gi faglige innspill underveis, og godkjenne prosjektet gjennom å sjekke om målene er nådd». Forskingen har bevart sin integritet gjennom selvstendig arbeid som skal svare på målsettingene, og gi kunnskap og anbefalinger til politiske prosesser/verdivalg.

Brukerundersøkelsen er todelt og består av en kasseundersøkelse ved innfallsporter til området, der de besøkende ble oppfordret til å fylle ut et kortfattet spørreskjema, samt en oppfølgende internettbasert etterundersøkelse til de som oppga e-postadressen sin i kasseskjemaet.

NINA planla gjennomføringen av kasseundersøkelsen med utarbeidelse av spørreskjema (kasskort). Valg av lokaliteter for utplassering av selvregistreringskasser ble gjort i samarbeid med styringsgruppa. Fylkesmannen hadde også gjennomført en analyse av «alle» innfallsporter til Hardangervidda som var svært nyttig for planleggingen. NINA hadde ansvaret for ettersyn av kassene gjennom sommeren, samt punsjing og klargjøring av data for analyser. Videre har NINA hatt ansvar utforming og utsending av den internettbaserte etterundersøkelsen, samt analysering av data fra begge undersøkelsene.

Denne rapporten oppsummerer funnene fra undersøkelsene som ble gjort. Det er en rekke personer å takke, som på ulikt vis har bistått med kunnskap, råd og god hjelp, og ikke alle kan nevnes her. Vi takker i første rekke Lars Inge Enerstvedt, Sveinung Hylland Olsnes, Georg Gjøstein, Olaf Brattland, Ragnar Ystanes, Svein Erik Lund, Ellen Korvald, Even Knutsen, Endre Lægreid og Johan Vaa for lokalkunnskap og direkte hjelp i felt. Medlemmene i styringsgruppa har i tillegg bidratt med innspill på planleggingsmøter. NINA har ansvar for det fagelige innholdet i rapportern.

Lillehammer, juni 2018

Vegard Gundersen
Prosjektleder

1 Innledning

Formålet med rapporten er å beskrive karaktertrekk ved de besøkende til Hardangervidda nasjonalpark, og hvordan bruken varierer mellom innfallspor og på areal. Kunnskapen om bruken skal i videre arbeid benyttes til å påvise effekter av ferdsel på villreinen (*Rangifer tarandus tarandus*) bruk av Hardangervidda, men denne rapporten rapporterer kun funn fra brukerundersøkelsen alene. En ambisjon er at forvaltningen med bakgrunn i økt kunnskap om bruk av verneområdet vil være enda bedre rustet til å prioritere forvaltningstiltak, avbøtende tiltak og å utarbeide en god besøksstrategi.

Hardangervidda ble vedtatt som nasjonalpark i 1981 og ligger i kommunene Odda, Ullensvang og Eidfjord i Hordaland fylke, kommunene Vinje og Tinn i Telemark fylke og kommunene Hol og Nore og Uvdal i Buskerud fylke. Parken grenser til Møsvatn Austfjell landskapsvernområde i sør-øst og Skaupsjøen/Hardangerjøkulen landskapsvernområde og Bjoreidalen naturreservat i nord. Hardangervidda er Norges største nasjonalpark på fastlandet og utgjør et sammenhengende område på 3422 km² (se figur 1 for kart som viser nasjonalparken). Store områder i randsonene rundt nasjonalparken er inkludert i undersøkelsen, og hele området som er inkludert blir omtalt som Hardangervidda eller Hardangervidda nasjonalpark videre i rapporten.

I verneforskriften for nasjonalparken fremgår det at hovedformålet med parken er å verne en del av et særlig verdfullt høyfjellsområde på en slik måte at landskapet med planter, dyreliv, natur- og kulturminner og kulturmiljøet ellers blir bevart. Det aller meste av verneområdet ligger over 1000 moh. og Hardangervidda er den største høgfjellssletta i Nord-Europa. Kun 2 % av nasjonalparken er skog. Øst i parken er det et vidde-landskap med flere større vann og rundforma fjell. Sentralt i området er landskapet flatt, med større myrpartier og grunne vann. Vest i parken er landskapet mer variert med høye fjell og trange, bratte daler som går ned til fjorder på Vestlandet. De mange og store myrene er et særtrekk for vegetasjonen i parken, som også varierer mye på grunn av ulikt klima, høydekurver, berggrunn og jordsmonn. Sør- og vestgrensa for mange fjellplanter er i parken og den sørligste utbredelsen til flere arktiske dyrearter er på Hardangervidda. Et særpreg ved dyrelivet i parken er det rike fuglelivet knyttet til store myr- og våtmarksområder. Norges største villreinstamme har tilhold på Hardangervidda og området er stort nok til at reinen gjennom året bruker ulike deler av vidda til vinter-, sommer- og kalvingsområder.

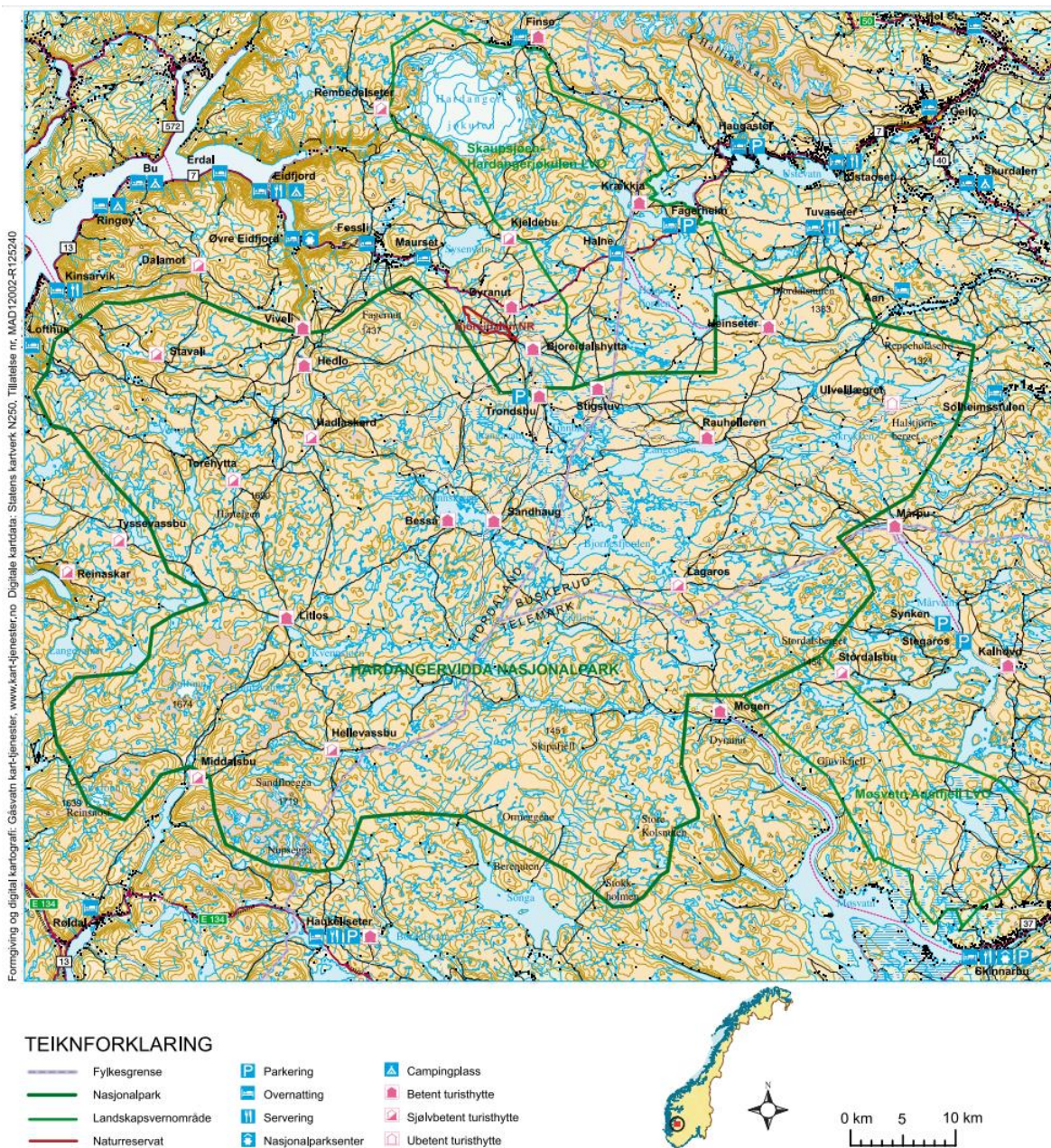
Landskapet på Hardangervidda har gjennom flere tusen år blitt påvirket av menneskers bruk. Det finnes kulturminner over hele Hardangervidda som viser at fjellområdene har vært i bruk helt fra forrige istid og fram til i dag (Vaa & Bitustøyl 2015). Blant de viktigste kulturminnene er forhistoriske boplassar og sleper, fangstanlegg, dyregraver, støler, jakt- og fiskebuer og tilholdsplasser for fedrift. Det finnes også mange tradisjoner når det gjelder historier, sagn, stedsnavn og kunnskap om bruken av området (Setalarkivet 2017). De tradisjonelle høstingsaktivitetene som jakt og fiske foregår på hele vidda den dag i dag. Denne bruken har dype røtter, og representerer en ubrutt utnytting av ressursene i flere tusen år. Bruken av Hardangervidda har imidlertid endret seg mye, og i dag er området et mye brukt rekreasjonsområde for fot- og skiturisme. Av andre friluftslivsformer blir sykling og riding stadig mer populært. Det er både uorganiserte og organiserte/kommersielle rideturer og kløving i parken. Det ligger godt til rette for fjellklatring og også andre former for ekstremidrett, særlig i de bratte delene av vestvidda, men omfanget av dette er per i dag ukjent. De siste årene har interessen for kiting økt, spesielt i områdene langs Rv 7, og her og i de østlige områder drives det også noe hundekjøring. Det aller fleste fot- og skiturstene ferdes på merkede og kartfestede stier og løyper, som har sine utspring i randområdene. Friluftsliv og naturopplevelse på Hardangervidda gir grunnlag for reiseliv og turisme i lokalsamfunnene rundt parken (www.strava.com). Turistforeningene er sentrale når det gjelder tilrettelegging for fotturisme i fjellet, noe som blant annet inkluderer merking av stier/stikking av skiløyper, bygging og drift av turisthytter og organisering av fellesturer. I tillegg er det en del private turisthytter, i alt vesentlig beliggende i områdene rundt nasjonalparken, men noen ligger også inne i nasjonalparken (4 stk.). Det er en rekke private hyttefelt i tilknytning til vernegrensen, blant annet ved Vivelv og Tinnhølen i Eidfjord. Inne på selve vidda finnes en rekke spredte private buer og hytter.

Hardangervidda er lett tilgjengelig fra alle kanter, spesielt i sommerhalvåret. Blant annet ligger Riksvei 7 på nordsiden av parken, dette er en nasjonal turistveg som går gjennom Skaupsjøen/Hardangerjøkulen landskapsvernområde. Her er det også fast båtrute over Halnefjorden. Denne ruta og båtrutene ved Møsvatn og Mår på sørsiden av vidda frakter fotturister, jegere og andre inn mot nasjonalparken. Det er en del motorisert ferdsel på vidda i forbindelse med ulike brukergrupper, og mye av dette er i sommerhalvåret knyttet til traktorsleper, samt en del helikoptertransport. I tillegg til motoriserte kjøretøy blir slepene brukt av fotturister, til hestetrafikk og av syklistene. Traktor blir benyttet til transport i forbindelse med næring som garnfiske og villreinjakt. Det er lov å bruke båt med motor under 10 hk for særskilte formål i vann som er over 2 km². I forvaltningsplanen kommer det frem at det i senere år har blitt en liten reduksjon i barmarkstransport, mens transport med snøskuter og fly/helikopter er på et jevnt/høyt nivå (Forvaltningsplan Hardangervidda nasjonalpark og landskapsvernområde 2011). Det har også vist seg at omfanget av motorferdsel øker med økt antall fellingskvoter for villrein. Parken benyttes også til landbruk (spesielt sauebeiting) og næringsfiske, spesielt på østsiden. Det fremkommer av verneforskriften at formålet med Hardangervidda nasjonalpark også er at området skal kunne brukes til landbruk, naturvennlig friluftsliv og naturopplevelse, jakt og fiske og undervisning og forskning (Forskrift om vern for Hardangervidda nasjonalpark 1981). Over halvparten av nasjonalparkens areal ligger på privat grunn og parken ble av den grunn opprettet på særskilte vilkår (normalt eier staten grunnen i de fleste nasjonalparkene våre). Det er mange ulike brukerinteresser i parken både på grunn av størrelsen på nasjonalparken, omfanget av privat eiendom og den historiske bruken av Hardangervidda (NOU 1974)¹.

Skjeggedal, Trolltunga. Foto: Sofie Selvaag

¹ Dette er omtalt i forarbeidet til opprettelsen av Hardangervidda nasjonalpark og i en egen NOU 1974: 30 A og B – Bruken av Hardangervidda.

Figur 1 Hardangervidda nasjonalpark, kart hentet fra www.miljodirektoratet.no (http://www.miljodirektoratet.no/old/dimat/attachment/2621/Hardangervidda_NP_N_net%20230112.pdf).

2 Metodikk

Brukerundersøkelsen i Hardangervidda nasjonalpark besto av en todelt spørreundersøkelse. Den første delen var et kortfattet spørreskjema som ble fylt ut av brukere mens de var i området (selvregistrering, kasse). I kasseundersøkelsen ble respondentene bedt om å oppgi e-postadresse dersom de var villig til å delta i en mer omfattende undersøkelse om sin bruk av Hardangervidda nasjonalpark. Lenke til en internett-basert undersøkelse ble sendt til de som hadde oppgitt korrekt e-postadresse – og dette var følgelig den andre delen av undersøkelsen.

Valg av lokaliteter for plassering av kasser med spørreskjema (kasseskjema) ble gjort i samarbeid med lokalforvaltningen/SNO. NINA har hatt ansvar for tilsyn av utstyr i samarbeid med oppsynet og elektronisk innlegging (punsjing) av data fra kasseskjemaene. Spørreskjemaene (både kasseskjema og etterundersøkelse) er utarbeidet av NINA og er basert på tidligere tilsvarende undersøkelser, men tilpasset lokale forhold og målsetningene til undersøkelsen. NINA har videre hatt ansvar for analyse og rapportering av data fra begge undersøkelser.

2.1 Spørreskjemaer i selvregistreringskasser

Når det gjelder den metodiske beskrivelsen av planlegging/utvelgelse av lokaliteter og det praktiske arbeidet med utplassering av kasser, refererer vi til veilederen som Miljødirektoratet har utarbeidet: «Brukerundersøkelser som verktøy for forvaltning av verneområder» (Miljødirektoratet 2018). Veilederen har blant annet kapitler om «Hvor mange selvregistreringskasser bør settes ut hvor?» og om «utsetting av kassene – plassering langs sti» som beskriver generelt hvilke prinsipper som er lagt til grunn for valg av lokaliteter og utplassering. Ellers så har NINA lang erfaring med denne type undersøkelser. Kort sagt bør kassene plasseres langs stien et stykke fra p-plass og veg, slik at de som skal gå på tur har startet turen, og gjerne der det er naturlig med en liten stopp. Kassene fungerer dårlig i områder der «folk virrer, som for eksempel p-plasser, båtkai, tun på turisthytter, langs trafikkert veg osv., men noen ganger er det likevel nødvendig med kompromissløsninger. Vi har de samme erfaringene på dette fra Hardangervidda som fra andre steder, f. eks. båtkai fungerte dårlig, men i noen tilfeller fant vi ingen bedre løsning.

Kasser med kortfattet spørreskjema er en forholdsvis ressurseffektiv metode der en får samlet inn data for større områder og over lengre tid. Men metoden bygger på noen forutsetninger. Den viktigste er at ferdselen er forutsigbar og følger linjer (stier/veier); brukere som går utenfor sti/vei fanges ikke opp. En annen utfordring er bortfall og bortfallsprosenten (dvs. andelen som passerer kassen uten å svare på undersøkelsen), som kan være relativt stor (se f.eks. Vistad 1995, Fredman mfl. 2009, Kaxrud-Wilberg 2009). Våre erfaringer fra nasjonalparker/verneområder der vi har testet spesifikt for dette, viser at bortfallsprosenten varierer fra lokalitet til lokalitet, uten at man har entydige svar på hvorfor det er slik. Men ulike plasseringer påvirker brukernes mulighet for å oppdage kassa, eller lyst/vilje til å stoppe opp og fylle ut skjema. Flere undersøkelser har vist en tilleggsfaktor: lokalbefolkningen fyller i mindre grad ut spørreskjema enn tilreisende (Kaxrud Wilberg 2010, Vistad 1995).

Figur 2 Kassa ved Lægreidstølen ved Hardangervidda sommeren 2017. Foto: Sofie Selvaag.

Figur 3 Kassa ved Falkeriset ved Hardangervidda sommeren 2017. Foto: Sofie Selvaag.

Spørreskjemaet i kassene følger i all hovedsak et standardskjema som skal brukes i alle nasjonalparker/verneområder (se vedlegg 1). Spørreskjemaet inneholder mange av de samme variablene som har blitt benyttet i andre lignende områder tidligere – både av NINA og andre aktører – men enkelte ulikheter/variasjoner har det vært. I tillegg til bakgrunnsvariabler om brukeren, kartlegger spørreskjemaet steds-/turspesifikke data. Spørsmål 10 er unntaket, der besvarende svare i forhold til en generell kontekst, for å få et bedre inntrykk av hvem de ulike brukerne er når det gjelder eventuelle ønsker om tilrettelegging og trivsel/mistrivsel med mye/lite folk i deres «idealområde». Spørsmålet lyder: «*Tenk deg at du skal gjennomføre en flertimers tur i skogs-/fjellterreng om sommeren. Tenk deg at området er slik du helst vil ha det – som om det var ditt «idealområde» for en slik tur.*». Respondentene blir bedt om å ta stilling til åtte utsagn, på en skala fra 1 *Svært negativt*, via 4 *Nøytralt* og til 7 *Svært positivt*. De åtte utsagnene er:

Vil det være positivt eller negativt for deg:

- ... at det finnes tilrettelagte leirplasser med do, ved, bål, søppeldunker*
- ... at du kan bli kvitt søppel i utplasserte søppeldunker*
- ... at det finnes merkede stier i området*
- ... at det er god skilting ved stistart og stikryss i området*
- ... at det er lagt ned trestokker til å gå på der stien går over våt myr*
- ... at det finnes hytter med matservering og oppredde senger i området*
- ... at du møter mange andre friluftsfolk i løpet av turen*
- ... at du kan gå milevis uten å møte et menneske*

Poenget er å få fram hvor brukerne ligger på den såkalte «purismeskalaen» - en skala som går mellom «lav-purist» (trives best med god tilrettelegging og det er greit med mye folk) og høy-purist (trives best med lite tilrettelegging og lite folk). Ved å snu svarskalaen på de sju første variablene og så summere svarene på alle åtte spørsmålene (for de som har besvart alle åtte) og deretter dele på åtte, så finner vi en «gjennomsnitts-holdning» til fysisk tilrettelegging og det å møte andre mennesker i turområdet. Skårverdien ligger mellom 1 og 7, der 7 er den mest høy-puristiske verdien. Gjennomsnittsholdningen er altså uttrykk for folks «purisme-grad», og vi sorterer mellom lav-purist (1-3,5), mellom-purist (3,51-4,49) og høy-purist (4,5-7) – se Vistad & Vorkinn (2012).

Med utgangspunkt i spørreskjemaets variabler kan vi utarbeide et indikatorsett som sier noe om de viktigste karaktertrekkene ved brukerne (se Tabell 1). Da det ofte kan være variasjoner i disse indikatorene for ulike innfallsporarter, vil variabler kunne brukes for å synliggjøre forskjeller og likheter mellom de ulike innfallsporene.

Tabell 1 Indikatorsett som viser karaktertrekk ved brukerne.

XX NASJONALPARK	
Antall innsamlede skjema 2017:	
Andel nordmenn	Tidligere erfaring med lengre tur (prosentandel for hhv. aldri/mer enn 20 ganger)
Andel førstegangsbesøkende	Andel lav-purister
Andel som er på dagstur	Andel mellom-purister
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	Andel høy-purister
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	Kvinneandel
Andel som er med på organisert tur	Andel lokalt bosatte
Alder, gjennomsnitt	Andel som går med barn under 15 år i følget

2.2 Selvregistreringskasser på Hardangervidda

Det ble utplassert 35 selvregistreringskasser på 31 lokaliteter i/rundt Hardangervidda nasjonalpark (se boks under og kart i **Figur 4**). Ved Trolltunga var det utplassert tre kasser grunnet stor trafikk. Ved Solheimstulen var det utplassert to kasser som da dekker de to hovedstiene ut fra lokaliteten. I tillegg ble delt ut skjemaer på Mogen fjellstue. Kassene ble utplassert i slutten av juni (27-29.juni) og tatt inn igjen i slutten av september (26-28.september). De tre kassene ved Trolltunga/Skjeggedal ble satt ut senere (22. juli) og tatt inn igjen samtidig med de andre kassene. Det var også andre undersøkelser på p-plass Skjeggedal som gjorde at datainnsamlingen måtte få sin egen form. Formålet var å få et representativt utvalg av de som brukte Skjeggedal som utgangspunkt, og uten at antall skjema da representerer volum folk i lokaliteten. Kasseplasseringene ga generelt en god oppdekkingen av området. Det var kasser ved de viktigste innfallsporene og fra stier ved alle kasselokalitetene kan man gå inn i nasjonalparken. Kassene ved båtkaiene og på helikopterplassen ved Songadammen fungerte ikke optimalt (se beskrivelse under). Flere av båtkaiene blir brukt av folk for å komme seg til privathytter i området og helikopterplassen blir brukt mye i villreinjakta. Det er et stort nettverk av stier i nasjonalparken og parken er preget av høyfjellsterreng hvor det er lett å ta avstikkere, spesielt gjelder dette i den østre delen av parken. Spesielt langs traktorsleper kan man begynne å gå innover i terrenget flere steder langs veien, noe en del av brukerne, spesielt de som er godt kjent i området, nok også gjør. Kassene ble systematisk ettersatt en runde i juli og en i august, i tillegg til lokalt oppsyn på en del av de mest brukte kassene. I juli var det tomt for kasseskjema ved Tuva, Hjølmoberget, Munketreppene og Falkeriset. I august var det tomt for skjema ved Tinnhølen, Hjølmoberget, Munketreppene og Falkeriset. Vi ser av dator på utfylte skjemaer fra de kassene som gikk tom for skjema at det kun er få dager kassene har stått uten skjemaer.

LOKALITETER MED SELVREGISTRERINGSKASSER

1. **Hordatun:** Selvregistreringskassen var plassert i kryss ved traktorvei ovenfor Hardanger Folkehøyskole på Hordatun i Lofthus. Traktorveien går opp til et jorde hvor delvis merka sti går videre opp til fjellplataet. Kassen var plassert ca. 100 meter fra nærmeste parkeringsplass. Kassen hadde få utfylte skjema og lokalkunnskap tilsier at det er en lokal rundløype og at den er lite brukt som adkomststi til selve Hardangervidda.
2. **Nosi/Munketreppene:** Selvregistreringskassen var plassert overfor bom ved traktorvei som går opp til Skådasete og videre til Munketreppene og Nosi. Lenger sør er det også en sti som går opp til Nosi og denne er ikke dekket opp i undersøkelsen. Kassen var plassert ca. 70 meter fra nærmeste parkeringsplass. Kassen hadde mange utfylte skjema.
3. **Husedalen:** Selvregistreringskassen var plassert rett utenfor nasjonalparkgrensen ved steintrapp som går fra kraftstasjonen ved Tveitafossen. Det går også en grusvei opp det første stykket. Deretter er det en t-merka sti som går til Stavali hvor det er stølsdrift i sommerseongen. På stien er det flere avstikkere til utsiktspunkt/fosser, informasjonstavler og rasteplasser. Parkeringsplassen ligger ca 2 km fra kassen. Det finnes også en liten parkering ved kraftstasjonen, men det er ikke tillatt å gjøre på grusveien inn til kraftstasjonen om man ikke har spesiell tillatelse. Kassen hadde mange utfylte skjema.
4. **Hjølmoberget:** Selvregistreringskassen var plassert ved t-merka sti som går inn til DNT-hytta Vivelí. Stien begynner ved den øverste parkeringsplassen på Hjølmoberget som ligger ca. 900 moh. Det finnes også en parkeringsplass (med toaletter) noe lenger ned. Kassen var plassert rett etter stistart ca. 50 meter fra nærmeste parkeringsplass. Kassen hadde mange utfylte skjema.

- 5. Brudalen:** Selvregistreringskassen var plassert ved t-merka sti som går på vestsiden av Halningehaugane. Herfra kan man blant annet gå til Vivali om Hjølmoberget eller mot Hedlo. 40 meter fra kassen går riksvei 7, og om man krysser veien finnes flere t-merka stier som går mot Kjeldebu og Hardangerjøkulen. Det er ingen parkeringsplass akkurat der stien går, men i Maurset og Liset noe lenger vest er det gode parkeringsmuligheter. Kassen var plassert ca. 300 meter fra nærmeste parkeringsplass. Det er en del privathytter i området. Kassen hadde middels antall utfylte skjema.
- 6. Dyranut:** Selvregistreringskassen var plassert på den t-merka stien til Nybu hvor man videre kan velge fire ulike t-merka stier. Da kan man velge og gå nordover mot Halne, sør-øst mot Stigstuv, Trondbu og Tinnhølen eller sør-vest mot Hedlo og Hadlaskard. Kassen var plassert etter første nedoverbakke ca. 50 meter fra nærmeste parkeringsplass som er ved Dyranut Turisthytte. Her er det også en informasjonstavle om nasjonalparken og en rasteplass. Det går også andre umerka stier i området og kassen hadde middels antall utfylte skjema. Lokalkunnskap tilser at stien blir mye brukt, men kasseplassering nærme parkeringsplassen kan ha ført til færre svar enn forventet.
- 7. Tinnhølen mot Sandhaug:** Selvregistreringskassen var plassert på traktorvei etter bru som går over fra parkeringsplass ved Tinnhølen. Tinnhølen ligger på vernegrensa, langs vegen som går videre inn til Trondbu turisthytte, inne i nasjonalparken. Vegen er kun åpen i sommerhalvåret (vanlig åpningstid er 1. juli) og er stengt for videre ferdsel innover mot Trondbu. Det gis noe dispensasjon for bruk av veien, da knyttet til villreinjakt og garnfiske. Den t-merka veien der kassen var plassert går videre mot Sandhaug eller mot Dyranut. Kassen var plassert ca. 200 meter fra nærmeste parkeringsplass og kassen hadde mange utfylte skjema.
- 8. Tinnhølen mot Stigstuv:** Selvregistreringskassen var plassert på starten av t-merka sti som går til Stigstuv. Kassen var plassert ca. 700 meter parkeringsplassen ved Tinnhølen (se ytterligere beskrivelse lokalitet 7). Kassen hadde mange utfylte skjema.
- 9. Halne:** Selvregistreringskassen var plassert på t-merka sti ca. 30 meter sør for Rv7. Stien går til Stigstuv eller Bjoreidalshytta. På andre siden av Rv7 går stien til Krækkja. De fleste går nok fra stien på andre siden av bilveien, men det er også mulig å parkere ved Halne fjellstove og gå langs veien i ca 1 km til denne stien. Kassen var plassert ca. 1000 meter fra nærmeste parkeringsplass og kassen hadde middels antall med utfylte skjema.
- 10. Halne båtkai:** Selvregistreringskassen var plassert på parkeringsplassen ved Halne båtkai ved informasjonstavlen om Hardangervidda. I juli og august går det båtrute over Halnefjorden til Skaupa/Sleipa, som tar ca 40 minutter. Her har AJFF Oslo (Arbeidernes Jeger- og Fiskeforening Oslo) blant annet en hytte. Herfra kan man gå t-merka sti til Heinseter eller Rauhel-leren. Halne fjellstove ligger rett ved RV 7 nord for båtkaien. Kassen hadde få utfylte skjema, noe som var forventet ut fra plassering nær p-plass.
- 11. Lappstein:** Selvregistreringskassen var plassert på t-merka sti etter første oppoverbakke på en høyde ved Lappsteinen ved Rv7. Stien går over Krækkjanuten og til stidele mot Tuva eller Heinseter. I overkant av 1, 5 km lenger vest på andre siden av Rv 7 ligger Fagerheim fjellstue. Det er også et par parkeringsplasser ved bilveien ved Lappsteinen. Kassen var plassert ca. 1000 meter fra nærmeste parkeringsplass og kassen hadde middels antall med utfylte skjema.
- 12. Læg Reidstølen:** Selvregistreringskassen var plassert på starten av t-merka ut fra Rv7 som går til Tuva turisthytte. På andre siden av Rv 7 er det en større parkeringsplass med søppelkasser og benker. Der stien starter er det et par private hytter og en mindre parkeringsplass. Kassen

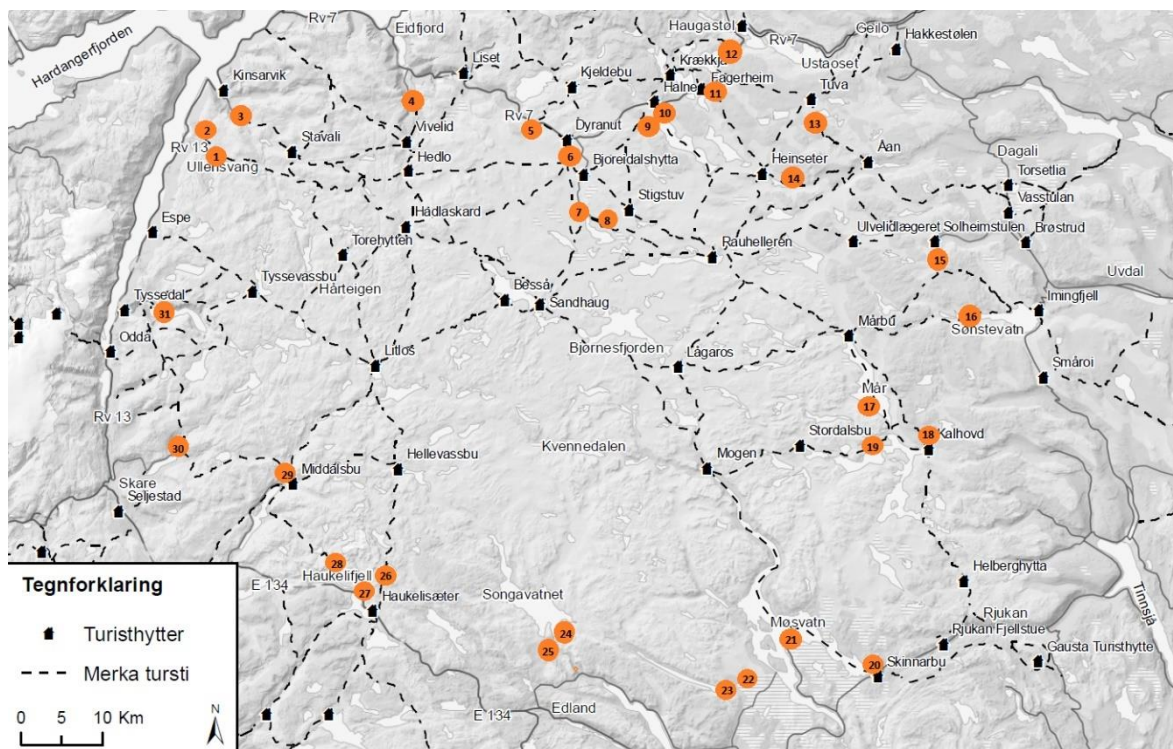
var plassert ca. 50 meter fra nærmeste parkeringsplass og kassen hadde middels antall med utfylte skjema.

- 13. Tuva:** Selvregistreringskassen var plassert rett etter myrområdet med klopper på t-merka sti som går videre til Åan eller Heinseter. Kassen var plassert ca. 400 meter fra Tuva turisthytte hvor nærmeste parkeringsplass også er. Det går en bilvei inn til turisthytta fra Skurdalen og det er mange private hytter i området. Kassen hadde mange utfylte skjema.
- 14. Seterdalen (Dagali):** Selvregistreringskassen var plassert ved informasjonstavlene om Hardangervidda på parkeringsplass ved stistart til t-merka sti mot Tuva. Fra parkeringsplassen kan man også krysse en bro og gå mot Heinseter, og kassen ble plassert her for å dekke begge stiene. Ved parkeringsplassen er det en innhegning for kyr og bufe beiter i området. Åan turisthytte ligger noe lenger øst for plassen. Kassen hadde middels antall med utfylte skjema.
- 15. Solheimstulen:** Det var plassert to kasser ved Solheimstulen. Den ene var plassert ved informasjonstavlene om Hardangervidda hvor det går en traktorslepe til Skarvsvatnet og hvor man videre kan koble seg på t-merka ruter. På nedsiden av informasjonsskiltene ligger Solheimstulen Høyfjellseter. Kassen var plassert ca. 30 meter fra nærmeste parkeringsplass og kassen hadde middels antall utfylte skjema. Den andre kassen var plassert over brua noe lenger sør der t-merka sti mot Sønstevatn/Mårbu begynner. Kassen var plassert ca. 700 meter fra nærmeste parkeringsplass og kassen hadde middels antall med utfylte skjema. Det er noen gårder og private hytter i området og det drives noe landbruk.
- 16. Imingdalen:** Selvregistreringskassen var plassert rett før brua som deler Vikvatn og Mevatn vest for Sønstevatn. Videre kan man gå til Mårbu eller Solheimstulen. Det er mange private hytter i området og det går bilvei inn som også fortsetter videre til hytter lenger vest. Det er en liten parkeringsplass rett før brua og kassen stod 10 meter unna denne plassen. Kassen hadde middels antall med utfylte skjema.
- 17. Synken båtkai:** Selvregistreringskassen var plassert på parkeringsplassen til båtkai ved Synken. Båtkaien er relativt stor og det går rutebåt til *Mårbu seter og fjellstue* herfra i juli og august. Overfarten tar ca. 40 minutter og Mårbu ligger rett utenfor nasjonalparkgrensen. Det går bilvei inn til Synken fra Austbygde. Kassen hadde få utfylte skjema, og dette var forventet siden den var plassert på en parkeringsplass.
- 18. Kalhovd:** Selvregistreringskassen var plassert like etter stistart fra Kalhovd turisthytte ved en t-merka sti som går over Mårsbrotet mot Stegaros eller Mårbu. Kassen var plassert rett ved skilt som viser hvor stien starter og var rundt 100 meter fra nærmeste parkeringsplass. Kassen hadde få utfylte skjema i forhold til hva lokalkunnskap tilsier om bruken. Kassen hadde ikke optimal plassering, men dette skyldes at det ikke lot seg plassere kassen lenger inn på grunn av bart fjell.
- 19. Stegaros:** Selvregistreringskassen var plassert like etter stistart hvor bilveien ender på Stegaros. Det er en del private hytter i området, men parkeringsplassen for allmennheten var 1 km unna kassen. Videre fra kassen går t-merka sti langs nordsiden av fjorden til Stordalsbu og Mogen turisthytte. Det utøves en del villreinjakt i området om høsten og like ved kasseplasseringen er det en avfallsplass for reinskrotter. Kassen hadde mange utfylte skjema.
- 20. Skinnarbu:** Selvregistreringskassen var plassert på parkeringsplassen til båtkai ved Skinnarbu. På parkeringsplassen er det et oppholdsrom og informasjonstavler om Hardang-

ervidda. På andre siden av Fv37 ligger Norsk villreinsenter Sør og Hardangervidda nasjonalparksenter. Skinnarbu nasjonalparkhotell ligger også her. Båtkaien er relativt stor og det går rutebåt til Mogen turisthytte her fra juli til midten av september. Overfarten tar ca. 40 minutter og Mogen ligger rett utenfor nasjonalparkgrensen. Kassen hadde få utfylte skjema, og dette var forventet ut fra plassering på p-plass. Det var derfor i tillegg en postkasse med svarsjema inne på Mogen turisthytte (denne ble driftet/ettersett av vertskapet på hytta). Materialet fra Mogen turisthytte og Skinnabu båtkai er slått sammen, og lokaliteten blir videre omtalt som Skinnarbu.

- 21. Varland båtkai:** Selvregistreringskassen var plassert på parkeringsplassen til båtkaia ved Varland. Her er det mange som har egne båter som de bruker for å komme inn til private hytter ved Møsvatn. Det går også ann å bestille taxibåt her. Kassen hadde få utfylte skjema, noe som var forventet ut fra plassering på p-plass/båtkai.
- 22. Løyningen/Falkeriset:** Kassen var plassert ved siden av sti som går til utsiktspunkt på Falke- riset ved Kromviki. Stien er steinsatt og det finnes også rasteplasser på vei opp. Det er en liten parkeringsplass der stien starter og kassen var plassert ca. 100 meter fra denne plassen. Turen til utsiktspunktet går utenfor nasjonalparkgrensen. Kassen hadde mange utfylte skjema.
- 23. Bitdalsvatnet:** Kassen var plassert ved informasjonstavlene om vidda der stien som går på nordsiden av Bitdalsvatn starter. 50 meter fra kassen er det også en liten, privat båtkai og det er noen private hytter langs vannet. Lokalkunnskap tilsier at plassen først og fremst blir brukt av lokale. Kassen hadde ganske få utfylte skjema, noe som var forventet ut fra plassering og at det er stor andel lokale brukere i området.
- 24. Songa båtkai:** Selvregistreringskassen var plassert på parkeringsplassen til båtkaia ved Song- avatnet. Her er det mange som har egne båt som brukes for å komme til private hytter ved Songavatnet, og Rauland Fjellstyre har blant annet 3 hytter i nærheten som står åpne for all- mennheten. Kassen hadde få utfylte skjema, og dette var forventet ut fra plassering på p-plass.
- 25. Songa helikopterplass:** Selvregistreringskassen var plassert ved informasjonstavlene om vidda ved siden av helikopterplassen ved Songa. Flere helikopterselskap flyr fra plassen og spesielt brukes helikopter her når det er villreinjakt; for å transportere jegere inn i området og fly kjøtt ut igjen. Kassen hadde få utfylte skjema, og dette var forventet ut fra plassering på p- plass. Det er også stor andel lokale brukere og også folk som bedriver høsting i fjellet. Dette er er gruppe brukere som i liten grad fanges opp av kassemetodikk.
- 26. Haukeliseter:** Selvregistreringskassen var plassert ved informasjonstavlene om vidda på t- merka sti som begynner på nordsiden av E134. På andre siden av veien ligger Haukeliseter fjellstue. Stien går oppover i noe bratt terreng før man kommer til et kryss hvor stien går mot sør eller nordover mot Haukelifjell og turisthyttene Hellevassbu og Middalsbu. Kassen hadde mange utfylte skjema.
- 27. Ulevå:** Selvregistreringskassen var plassert øst for Ulevåvatn, 100 meter etter den eneste hytta som ligger der (privateid). Ved denne hytta starter stien, men den kan være noe vanskelig å få øye på. Herfra kan man ta den merkede sommerruten mot Middalsbu. Lokalkunnskap og tellere tilsier at ruten er en lite brukt innfallspport til Hardangervidda. Det er ingen parkeringsplass i umiddelbar nærhet, men det går ann å parkere bil langs stikkveien inn fra E134. Kassen hadde få utfylte skjema.

- 28. Nupshallene:** Selvregistreringskassen var plassert 100 meter etter at den t-merka stien mot Valldalen og Middalsbu starter. Den t-merka stien går av bilveien på nordsiden av Ulevåvatnet. 100 meter før stien tar av ligger det et lite ysteri som lager produkter av geitemelk og ved starten av stien ligger en hytte på vestsiden. Det er mulig å parkere langsmed veien og det var middels antall med utfylte skjema.
- 29. Valldalen:** Selvregistreringskassen var plassert på nordsiden av Valldalvatnet. For å komme dit må man ta av E134 ved Bråstøl. Kassen stod ved informasjonstavlen til området der sti inn mot Vivassdalen starter. Parkeringsplassen ligger rett før denne stien starter. Det er flere stier og private hytter i området og den selvbetjente turisthytten Middalsbu ligger ca. 1 km lenger inn på seterveien (bomvei). Stedet er mye brukt som innfallsport til Hardangervidda og kassen hadde mange utfylte skjema.
- 30. Reinsnos:** Selvregistreringskassen var plassert på nordsiden av Reinsnosvatnet. For å komme dit må man ta av fra Rv13 ved Skare. Kassen stod ved enden av parkeringsplass. Bilveien går videre til to gårder lenger oppe. Den t-merka stien mot Vivassdalen starter ved en av disse gårdene og går første gjennom en innhegning for sau. Vi fikk ikke kontakt med grunneier og derfor ble det valgt å sette kassen ved parkeringsplassen. Parkeringsplassen ligger 150 meter unna der stien starter. Kassen hadde få utfylte skjema, og dette er forventet ut fra plassering på p-plass.
- 31. Trolltunga:** Det var utplassert tre selvregistreringskasser rett over parkeringsplassen på Skjeggedal. Herfra går det først vei, og så merka sti til Trolltunga. Turen er krevende og beregnes til å ta 10-11 timer (28 km tur/retur). Fjellformasjonen Trolltunga har, etter spektakulære bilder delt på internett de seneste årene, tiltrukket seg et stort antall besøkende. Det er også mulig å gå videre til Tyssevassbu fra Trolltunga eller rundt Ringedalsvatnet. I forhold til bruk hadde kassene få innsamlede skjemaer. Det ble gjennomført en annen spørreundersøkelse i området på samme tid, noe som nok har ført til at færre har svart på kasseundersøkelsen. Det viktige her er å få et representativt bilde av brukerne på Trolltunga, og det mener vi kasseplassering og antall skjemaer har gitt.

Figur 4 Kart som viser plassering til selvregistreringskassene til innfallsporner i Hardangervidda nasjonalpark. Kasse nr 15 Solheimstulen hadde to kasser, kasse nr 20 Skinnarbu hadde også svarkasse ved Mogen turisthytte og kasse nr 31 Trolltunga hadde tre svarkasser. Se over for navn og beskrivelse av kasselokalitetene.

Tabell 2 Liste over lokaliteter med selvregistreringskasser. Se **Figur 4** for kart som viser lokalitetene. Selvregistreringskassene var utplassert i perioden fra slutten av juni (uke 26) til slutten av september (uke 39) – unntaket er Trolltunga der kassene ble utplassert i juli.

Lokalitet	Antall respondenter (N)	Periode kasse var utplassert
1. Hordatun	18	28.06-27.09
2. Nosi/Munketrepene	533	28.06-27.09
3. Husedalen	640	28.06-26.09
4. Hjølmoberget	532	28.06-26.09
5. Brudalen	244	28.06-26.09
6. Dyranut	121	28.06-26.09
7. Tinnhølen mot Sandhaug	263	28.06-26.09
8. Tinnhølen mot Stigstuv	181	28.06-26.09
9. Halne	109	27.06-26.09
10. Halne båtkai	26	27.06-26.09
11. Lappestein	112	27.06-26.09
12. Lægrestølen	81	27.06-26.09
13. Tuva	264	29.06-28.09
14. Seterdalen	55	29.06-28.09
15. Solheimstulen	99	29.06-28.09
16. Imingdalen	121	29.06-28.09
17. Synken båtkai	18	29.06-28.09
18. Kalhovd	44	29.06-28.09
19. Stegaros	98	29.06-28.09
20. Skinnarbu	15	29.06-28.09
21. Varland båtkai	14	29.06-27.09
22. Løyningen/Falkeriset	432	29.06-27.09

23. Bitdalsvatnet	37	29.06-27.09
24. Songa båtkai	12	28.06-27.09
25. Songa helikopterplass	12	28.06-27.09
26. Haukeliseter	275	28.06-27.09
27. Ulevå	70	28.06-27.09
28. Nupshallene	38	28.06-27.09
29. Valldalen	285	28.06-27.09
30. Reinsnos	73	28.06-27.09
31. Trolltunga	241	22.07-27.09
Totalt	5221	

Vi kontaktet ikke hvert enkelt grunneier der kassene ble plassert ut i forkant av utplasseringen. Det er imidlertid informert om prosjektet på flere møter og i media, og det ble informert med eget skriv til grunneier på baksiden av kassene. Vi fikk ikke henvendelser fra grunneiere mens kassene sto ute. I lokale medier ble det informert om prosjektet og spesielt lokalbefolkningen ble oppfordret til å besvare undersøkelsen. Det ble ikke gjennomført bortfallstudie i Hardangervidda, det vil si at det ikke ble kartlagt noen form for data om de som valgte å passere kassene uten å fylle inn skjema. Dette er vanlig prosedyre. Bortfallstudie er kun gjennomført i Femundsmarka (Vistad 1995) og Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark (Kaxrud-Wilberg 2009).

Der flere har fylt inn kort sammen er svarkortet duplisert og registrert to ganger². Kun kort fylt ut av personer over 14 år ble inkludert. Totalt ble det registrert svar fra 5221 i løpet av perioden fra slutten av juni til slutten av september måned². NINA har hatt ansvar for å legge inn data fra skjemaene i Excel.

2.3 Etterundersøkelse

I kasseundersøkelsen ble det samlet inn totalt 1916 e-postadresser og en oppfølgende etterundersøkelse ble dermed sendt ut til disse. Undersøkelsen ble opprettet i den web-baserte løsningen Questback (www.questback.com). Etterundersøkelsen inneholdt en rekke mer detaljerte spørsmål enn det som var inkludert på kasseskjema (se vedlegg 2), og er basert på tidligere brukerundersøkelser i verneområder. Alle spørsmålene i skjemaet er tilpasset forholdene på Hardangervidda og skal dekke problemstillinger knyttet til ferdsel på Hardangervidda. I tillegg er det lagt til en del spørsmål av kun direkte relevans for Hardangervidda (f. eks. forhold til Rv7 og E134).

Undersøkelsen ble sendt ut i januar 2018, det ble sendt ut purringer tre ganger. Undersøkelsen ble lukket 30 dager etter første utsendelse. Av de 1916 e-postene var 390 adresser ugyldige, slik at utvalget utgjorde 1526 respondenter. Svarprosenten var 53; det vil si at 802 respondenter besvarte etterundersøkelsen. Dette tilsvarer svarprosenten som er vanlig å få i denne typer undersøkelser (Selvaag m.fl. 2017a, Selvaag&Wold 2018a, b, c, d, Vistad m.fl. 2018, Vistad m.fl.2017, Wold&Selvaag 2017a, b, Wold m.fl. 2017).

2.4 Representativitet i etterundersøkelse sammenlignet med kasseundersøkelse

Med mindre en gjennomfører gode bortfallsstudier vil en ikke kunne vite eksakt hvor godt kasseundersøkelsen faktisk representerer de besøkende i området (Vistad 1995). En bortfallsstudie undersøker de samme variablene som er på kasseskjemaet blant de som ikke velger å svare i selvregistreringskassene. Bortfallsstudier i andre områder har blant annet vist at lokalbefolkningen i mindre grad velger å fylle ut kasseskjema (Kaxrud Wilberg 2010, Vorkinn & Andersen

² Det varierte litt for de ulike kassene hvilket tidsrom de sto ute i – se for øvrig tabell 2.

2010). Dette er ikke et ukjent fenomen for oss som jobber med brukerundersøkelser i felt; lokale brukere mener i mindre grad at slike spørreskjemaer angår dem. I Forollhogna ble det prioritert å gjennomføre en egen undersøkelse kun rettet mot lokalbefolkning og hytteeiere i kommunene som har areal inn i området, og resultater fra denne undersøkelsen viste at de som hadde svart på kasseundersøkelsen (selv om det var ganske få) var ganske representativt for de lokale som ikke valgte å svare på undersøkelsen (Gundersen mfl. 2017). Uansett, vil andel og karaktertrekk ved den lokale bruken være mulig å sammenligne mellom verneområder, forid samme metodikk blir brukt i alle områder.

Representativiteten i etterundersøkelsen sammenlignet med kasseundersøkelsen vises i Tabell 3. De sammenfallende variablene for begge undersøkelsene var kjønn, alder, nasjonalitet/bosted og tidligere besøk.

Tabell 3 Representativitet: etterundersøkelsen sammenlignet med kasseundersøkelsen for sammenlignbare variabler.

	Kasseundersøkelse	Etterundersøkelse
Alder, gjennomsnitt	43 år (n=4878)	47 år (n=802)
Kvinneandel	50 % (n=5180)	46 % (802)
Andel nordmenn	39 % (n=5161)	58 % (n=802)
Andel lokalt bosatte	3 % (n=5221)	4 % (n=802)
Andel førstegangsbesøkende	54 % (n=5055)	31 % (n=802)

Aldersgjennomsnittet gikk noe opp i etterundersøkelsen, men begge undersøkelsene hadde god representasjon fra ulike aldersgrupper. I etterundersøkelsen var andelen yngre (15-30 år) noe mindre³ og aldersgruppen over 60 år hadde en høyere andel i etterundersøkelsen⁴. Andelen lokalt bosatte (hvilket betyr i kommunene Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang og Odda) er også relativt lik i de to utvalgene. Andelen lokale var noe høyere i etterundersøkelsen (dog ikke statistisk signifikant), noe som er motsatt av det en har erfart for de fleste undersøkelser i lignende områder (Vorkinn 2016, Selvaag mfl. 2017a, Wold & Selvaag 2017 a, b).

Det var en høyere andel nordmenn som svarte på etterundersøkelsen. Dette kan henge sammen med at andelen førstegangsbesøkende synker en god del, fra 54 til 31 % i etterundersøkelsen. Dette er også gjenkjennbart fra andre områder (Selvaag mfl. 2017 a, Vistad mfl. 2017, Wold & Selvaag 2017 a, Wold mfl. 2017). Kjønnfordelingen er tilnærmet lik fra kasseundersøkelsen til etterundersøkelsen. At det er noe færre kvinner som besvarer etterundersøkelsen er noe en også har erfart fra andre områder (se f.eks. Selvaag mfl. 2017a, Vistad mfl. 2017a, Vorkinn 2016, Wold & Selvaag 2017a, Wold mfl. 2017).

Vi har valgt å ikke vekte presentasjonen av datamaterialet fra etterundersøkelsen. Å vekte data innebærer å gi noen respondenters svar større betydning. For eksempel kunne vi valgt å la førstegangsbesøkendes eller utlendingers svar telle noe mer enn flergangsbesøkendes eller nordmenns svar, for å speile fordelingen i kasseundersøkelsen. En eventuell vektning gjøres selvsagt med en unik koeffisient – laget for det spesifikke tilfellet – for å gjenspeile den opprinnelige fordelingen på en korrekt måte. Det er påvist noen skjevheter basert på funnene i Tabell 3. At andelen førstegangsbesøkende er lavere i etterundersøkelsen utgjør slik vi vurderer det, den største utfordringen – her er forskjellen i prosentfordelingen større. Vi vil diskutere dette senere i rapporten. Når man vektet dataene kan det fort bli spørsmål hva man skal vektlegge som skjevheter, og dette kan videre ha uoversiktlig effekt på andre variabler.

³ Alder 15-30 år: 21 % i etterundersøkelsen, 32 % i kasseundersøkelsen

⁴ Alder over 60 år: 22 % i etterundersøkelsen, 15 % i kasseundersøkelsen

2.5 Analyse og fremstilling av data

Rådata fra kasseundersøkelsen og den web-baserte etterundersøkelsen ble importert til SPSS (se f.eks. Field 2009) og alle analyser ble gjennomført her. Figurer er laget i Excel. Respondenter under 15 år er ikke inkludert i fremstillingene/analysene. I alt var det 231 respondenter som oppga at de var under 15 år, og som da er tatt ut av materialet. For de variablene som er like for både kasseundersøkelsen og etterundersøkelsen (se tabell 3) er det data fra kasseundersøkelsen som presenteres i resultatdelen – dette fordi antallet respondenter i kasseundersøkelsen er høyere og derfor sannsynligvis mest gyldig/representativ for situasjonen på Hardangervidda.

For å se på forskjeller i gjennomsnittsverdi mellom utlendinger og nordmenn ble uavhengig t-test brukt. Det ble testet for ulike gjennomsnittsverdier mellom disse segmentene for tilretteleggings tiltak, purisme verdi, årsaker for å besøke Hardangervidda og tidligere erfaring med turfriluftsliv. Gjennomsnittsverdi blir henvist til i teksten som «M» og forkortelsen for standardfeil «SE» er et mål på hvor usikkert gjennomsnittet er. Desto større verdi på SE desto større usikkerhet. Utvalgsstørrelsen blir referert til i teksten som N og viser totalt antall respondenter som er med i analysen for det enkelte spørsmålet.

For flere av funnene i Hardangervidda viser vi også til tilsvarende tall fra andre områder eller sier noe om hvordan funnene i Hardangervidda relaterer seg til funn fra andre områder, i første rekke nasjonalparker eller i noen tilfeller landskapsvernområder. Undersøkelsene som tidligere er gjennomført i andre områder har i noen tilfeller ulike temaer og også til dels ulike spørsmålsformuleringer om de samme temaene, og alle områder er derfor ikke nødvendigvis direkte sammenlignbare med hverandre for alle variabler/spørsmål. Vi viser bare de som har direkte sammenlignbare tall. Det er sannsynligvis undersøkelsene som ble gjennomført av NINA i 2016 og 2017 som har fleste like spørsmål med årets undersøkelse i Hardangervidda og mange sammenligninger gjøres derfor med disse områdene (Fulufjellet, Sølen, Trollheimen, Skarvan-Roltdalen og Breheimen, Rago, Junkerdal, Saltfjellet og Jostedalsbreen). Vorkinn (2016) sammenligner i sin rapport funn fra Femundsmarka og Gutulia med mange av de tidligere undersøkelsene som er gjort i andre områder, når vi referer til Vorkinn (2016) referer vi til nettopp disse sammenligningene og ikke bare til funnene for Femundsmarka/Gutulia.

Dette oppdraget er først og fremst å rapportere funn for Hardangervidda, og å sette dette området inn i en større sammenheng. En omfattende sammenligning og analyse av områder, samt forklaringsvariabler for hvorfor prosentfordelingene på enkeltspørsmål er like eller ulike mellom områder er i liten grad diskutert. Sammenligningene som gjøres er av en mer beskrivende art og vi må også gjennomgående i rapporten vektlegge en beskrivende form. Det er forskningens oppgave å dokumentere og diskutere funnene slik dataene fremstår, mens andre må sette dataene inn i en sammenheng av lokalkunnskap og lokal forvaltning.

3 Indikatorsett for Hardangervidda nasjonalpark

Indikatorsettet for brukerne i Hardangervidda nasjonalpark sommeren 2017 vises i Tabell 4. Funnene blir noe mer utdypende presentert videre i rapporten. Indikatorsettet tar utgangspunkt i det brukerne svarte da de fylte inn kasseskjemaet. Vi har lagt tilsvarende indikatorsett for den enkelte innfallsport også, for lettere å kunne sammenligne innfallsporene (se kapittel 10.2).

Tabell 4 Nøkkeltall/indikatorer for de besøkende i Hardangervidda nasjonalpark sommeren 2017 som hadde de 31 innfallsporene i studien som utgangspunkt for sin tur.

HARDANGERVIDDA NASJONALPARK			
Antall innsamlede skjema 2017: 5221			
Andel nordmenn (n=5161)	39 %	Andel som går utenfor sti (n=5066)	2 %
Andel førstegangsbesøkende (n=5055)	54 %	Andel lav-purister (n=4335)	65 %
Andel som er på dagstur (n=4971)	62 %	Andel mellom-purister (n=4335)	26 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer) (n=2973)	4,7 t.	Andel høy-purister (n=4335)	9 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager) (n=1901)	5,5 d.	Andel som overnatter i verneområdet (n=5081)	44 %
Andel som er med på organisert tur(n=5117)	2 %	Kvinneandel (n=5180)	50 %
Andel som går bare på sti (n=5066)	81 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda) (n=4979)	3 %
Andel som går både på og utenfor sti (n=5066)	17 %	Andel som går med barn under 15 år i følget (n=5099)	16 %

4 Hvor mange brukere/besøkende?

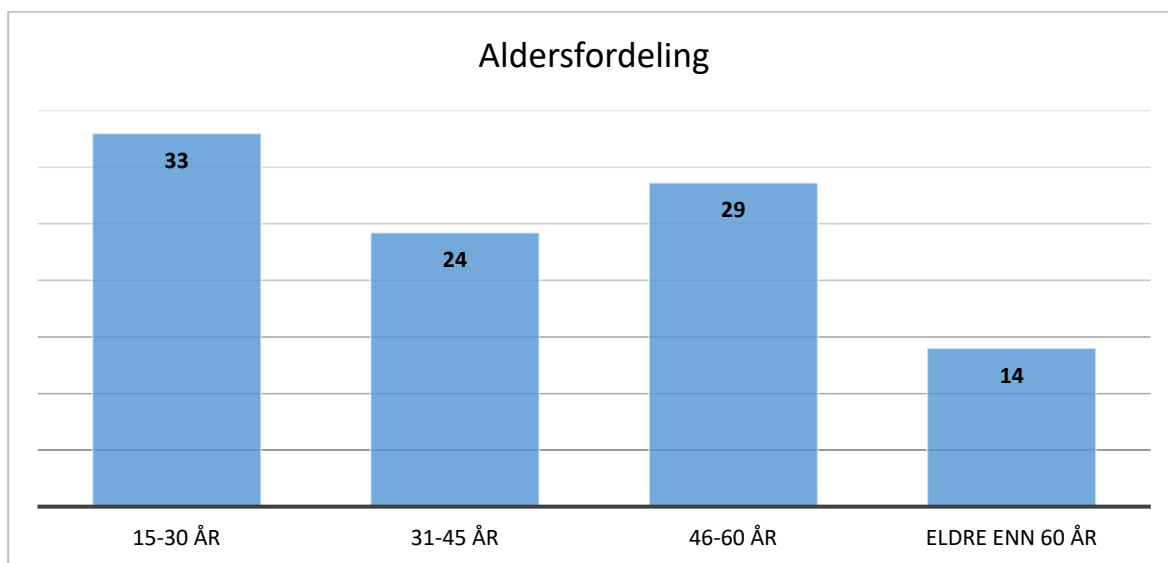
I kasseundersøkelsen ble det samlet inn svar fra 5221 respondenter. Antallet innsamlede skjema er bare et utvalg av totalt antall besøkende. I tillegg er det utplassert automatiske tellere ved de fleste innfallsporter med kasser, i tillegg til en del ekstra innfallsporter. Med bruk av tellere i tillegg til skjema er det mulig å si noe om totalt antall besøkende til innfallsportene. Representativiteten er avhengig av hvordan kasseundersøkelsen blir gjennomført og hvor godt en får dekket opp innfallsportene til området med kasser, og om parken egner seg for denne typen undersøkelse. Det alltid mange brukere som passerer kassene uten å fylle inn skjema eller som går inn/ut av området i terrenget eller langs andre stier. Sammenligner vi antall skjema med tall fra de automatiske tellerne på de lokalitetene vi har tellerne viser det seg at anslagsvis 9 % av de besøkende har fylt ut skjema. Dette er basert på antall personer som har ut skjema i forhold til de som har blitt telt på veg inn i området, fordi de fleste fyller ut skjema på veg inn. Dette gir ikke et nøyaktig tall på svarprosent, men en indikasjon. Vi har i denne analysene ikke tatt med Trolltunga, fordi vi kun hadde svarkassene der en kortere periode, og det var andre undersøkelsen som forstyrret undersøkelsen. Svarprosenten på Trolltunga er derfor mye lavere. Kasseundersøkelsen på Hardangervidda vil gi et godt bilde av bruken og fordelingen av bruken på de ulike innfallsportene. Derfor er det også meningsfylt å sammenligne tallene med andre verneområder.

Hardangervidda hører til nasjonalparkene som har mange besøkende. I Jotunheimen (2010), Rondane (2009) og Trollheimen (2016), som er de områdene det har blitt samlet inn flest svar, ble det samlet inn henholdsvis 9110, 8234 og 7917 utfylte kasseskjema (Vorkinn 2016, Wold mfl. 2017). På Varangerhalvøya, som er det området vi kjenner til der færrest har fylt inn kasseskjema, ble det samlet inn skjema fra kun 222 respondenter (Vistad mfl. 2014). Dette til tross for at Varangerhalvøya er en stor nasjonalpark, men den har veldig lite av stier og infrastruktur og det er helt på grensen å bruke registreringskasse-metoden der (som forutsetter stier/turruter). Fulufjellet nasjonalpark (82.5 km²) har lite med merkede stier og annen tilrettelegging og der ble det kun fylt ut 358 skjema (Wold & Selvaag 2017b). Verneområdene varierer med andre ord mye i størrelse, i tilretteleggingsgrad og i bruksomfang og popularitet. At Hardangervidda nasjonalpark har et stort areal, med mange innfallsporter, tett nettverk av merkede stier og turisthytter, og er kjent for spektakulære innfallsporter i vest, er alle faktorer som er viktig for å forklare bruken. Så lenge kassene er godt plassert og fanger opp de viktige innfallsportene, så gir dette en god indikasjon på bruksmengde mellom innfallsportene.

5 Generelle trekk ved de besøkende

5.1 Kjønn, alder, utdanning, bosted

Kjønnfordelingen blant de som fylte ut kasseskjema var helt jevnt fordelt (50/50, n=5180). Aldersspennet var fra 15 til 96 år og gjennomsnittet var 43 år (n=4878), og dette er ganske likt sammenlignet med de ti andre verneområdene som ble/blir undersøkt av NINA i 2017 og 2018 (Selvaag mfl. 2017a, Selvaag & Wold 2018 a, b, c, d, Vistad mfl. 2017, Vistad mfl. 2018, Wold & Selvaag 2017 a, b; Wold mfl. 2017). **Figur 5** viser aldersfordeling for de besøkende inndelt i fire grupper.

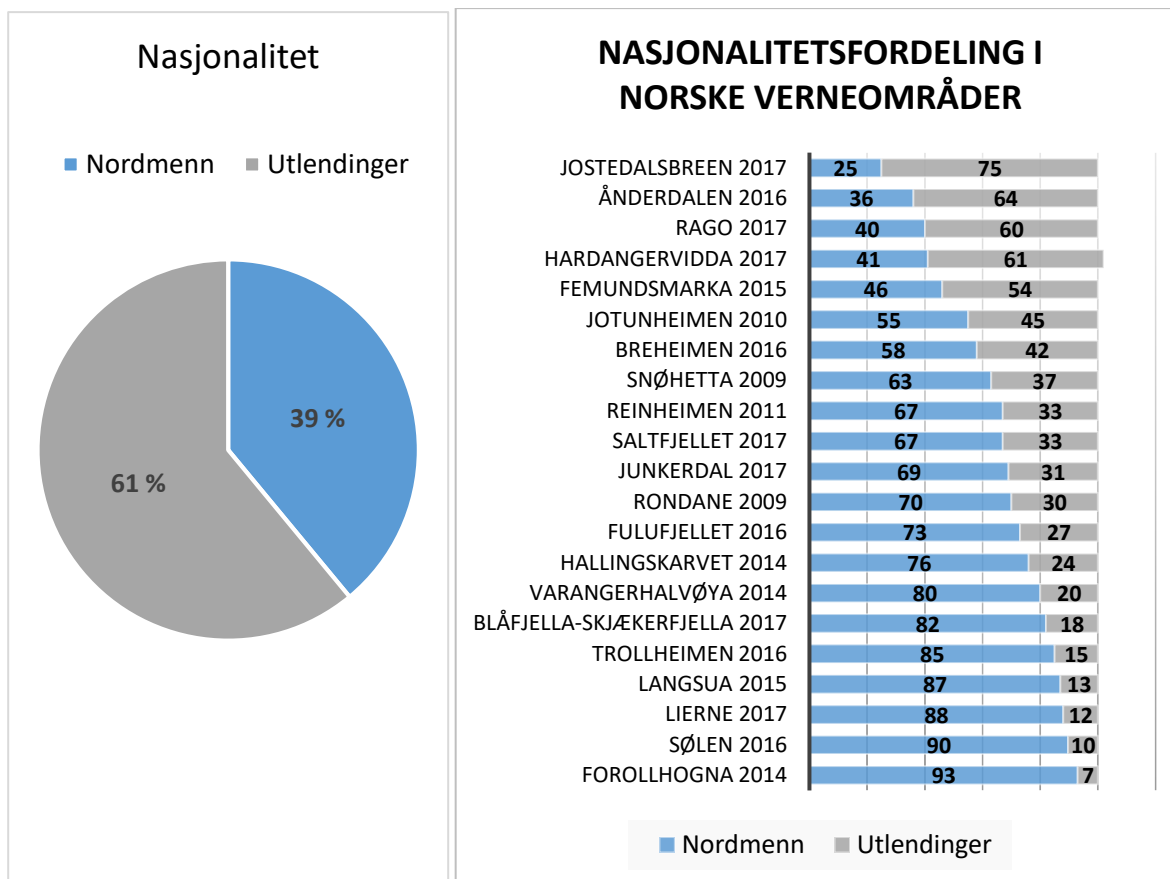
Figur 5 Aldersfordeling blant de besøkende, oppgitt i prosent (n=4878).

De fleste av de besøkende har høy utdanning; 82 % har høyskole-/universitetsutdanning, 15 % har videregående utdanning og 3 % grunnskole (n=802). Det at det er mange med høy utdanning finner en også i andre tilsvarende brukerundersøkelser (se f.eks. Vorkinn 2016, Vistad mfl. 2017, Wold & Selvaag 2017a, b). Dette stemmer også bra med nasjonale undersøkelser om friluftsliv, der høg utdannelse er sterkt overrepresentert blant de voksne som er aktive friluftslivsutøvere (Odden 2008).

I alt 39 % av de besøkende nordmenn (se **Figur 6**) og av disse var 7 % bosatt lokalt⁵ – hvilket utgjør om lag 3 % av de besøkende totalt (n=4979). Lokalkommunene er Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang og Odda. Det vil si at hele 97 % av de besøkende var **tilreisende** til området og så mange som 61 % var utlendinger. Blant de utenlandske besøkende utgjorde tyskere den klart største andelen (29 % av de besøkende totalt), etterfulgt av nederlendere og dansker (henholdsvis 8 % og 3 % av de besøkende). Til sammen utgjorde disse tre nasjonalitetene 66 % av de utenlandske besøkende (n=3151). I alt 43 nasjonaliteter, i tillegg til nordmenn, ble registrert i Hardangervidda nasjonalpark sommeren 2017.

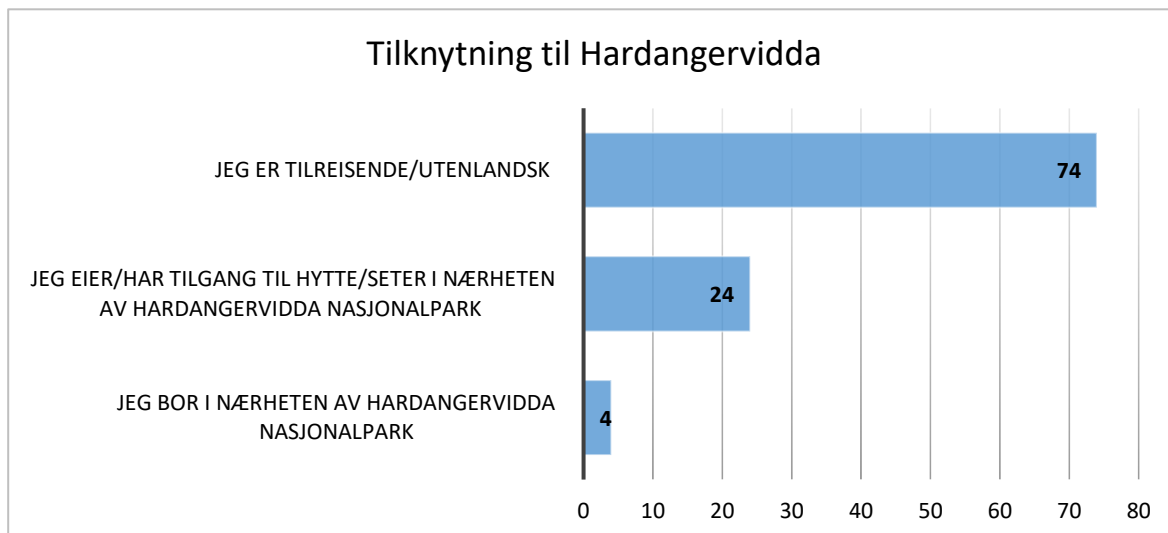
Fordelingen mellom utlendinger og nordmenn varierer stort i verneområdene der det finnes slike data, fra 75 % utenlandske i Jostedalbreen nasjonalpark til 7 % i Forollhogna nasjonalpark (se **Figur 6**). Sammenligner en nasjonalitetsfordelingen på Hardangervidda med andre nasjonalparker/verneområder ser en at andelen utenlandske besøkende på 61 % er svært høyt.

⁵ Basert på oppgitte postnummer, n=1768

Figur 6 Respondentenes nasjonalitet oppgitt i prosent ($n=5161$) til venstre. Samme fordelingen sammenlignet med andre nasjonalparker/verneområder til høyre (tall hentet fra Andersen & Gundersen 2010, Andersen & Gundersen 2016, Gundersen mfl. 2013, Vistad mfl. 2014, Vistad mfl. 2017, Vistad mfl. 2018, Vorkinn & Andersen 2010, Vorkinn 2016, Selvaag mfl. 2017 a, b, Selvaag & Wold 2018 a, b, c, d Wold mfl. 2012, Wold & Selvaag 2017a, b, Wold mfl. 2017).

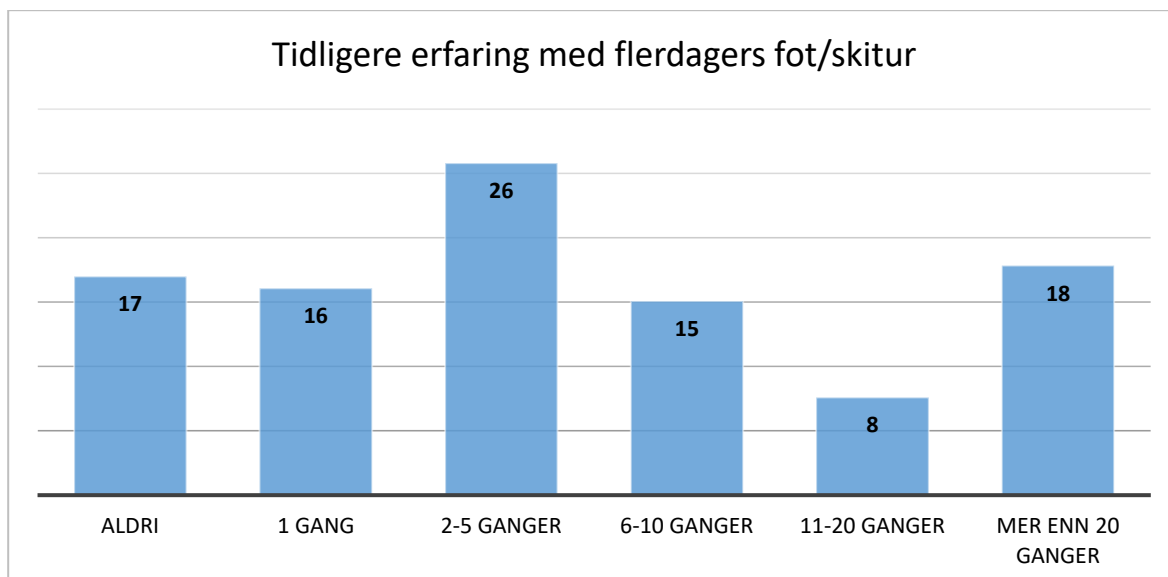
I etterundersøkelsen ble respondentene bedt om å oppgi sin tilknytning til området (se **Figur 7**). Det var 24 % som hadde tilknytning til området i form av å eie hytte/seter, mens kun 4 % var bosatt i lokalkommunene. Det er noe overlapp mellom disse to gruppene fordi noen av de som bor i lokalkommunene også har hytte/seter ved Hardangervidda nasjonalpark. Sammenlignet med Sølén og Fulufjellet (Wold & Selvaag 2017 a, b) er andelen hytte/setereiere ganske lavt (hhv. 76 % i Sølén og 72 % i Fulufjellet), mens den er mer lik som for Breheimen (17 % - Vistad mfl. 2017), Skarvan-Roltdalen (27 % - Selvaag mfl. 2017 a), Junkerdal (34 % - Selvaag & Wold 2018 b) og Trollheimen (36 % - Wold mfl. 2017). Sammenlignet med Rago (3 % - Selvaag & Wold 2018 a) er andelen med hytte/setereiere på Hardangervidda derimot høyt.

Figur 7 Hvilken tilknytning til de besøkende har til Hardangervidda nasjonalpark oppgitt i prosent, $n=802$. Samlet prosent er høyere enn 100 fordi det var mulig å krysse av for flere alternativer.

5.2 Friluftslivserfaringer og friluftslivsinteresse

Figur 8 viser hvilken erfaring brukerne har med langtur-friluftsliv. Vi ser at erfaringene blant de besøkende var varierende. Den største andelen hadde vært på en slik tur 2-5 ganger. Det var også relativt høye andeler som hadde vært på en slik tur mer enn 20 ganger eller som ikke hadde erfaring med flerdagerstur, noe som viser at det er store forskjeller i friluftslivserfaring blant de besøkende i Hardangervidda nasjonalpark. Det var flere nordmenn enn utlendinger som hadde mye erfaring med flerdagersturer⁶. Vi kan konkludere med at det er stor variasjon i friluftslivs erfaring blant de besøkende til Hardangervidda, men hvis vi skal trekke frem noen så er det en stor andel som har erfaring med flerdagerstur, og mange har vært på slike turer mange ganger.

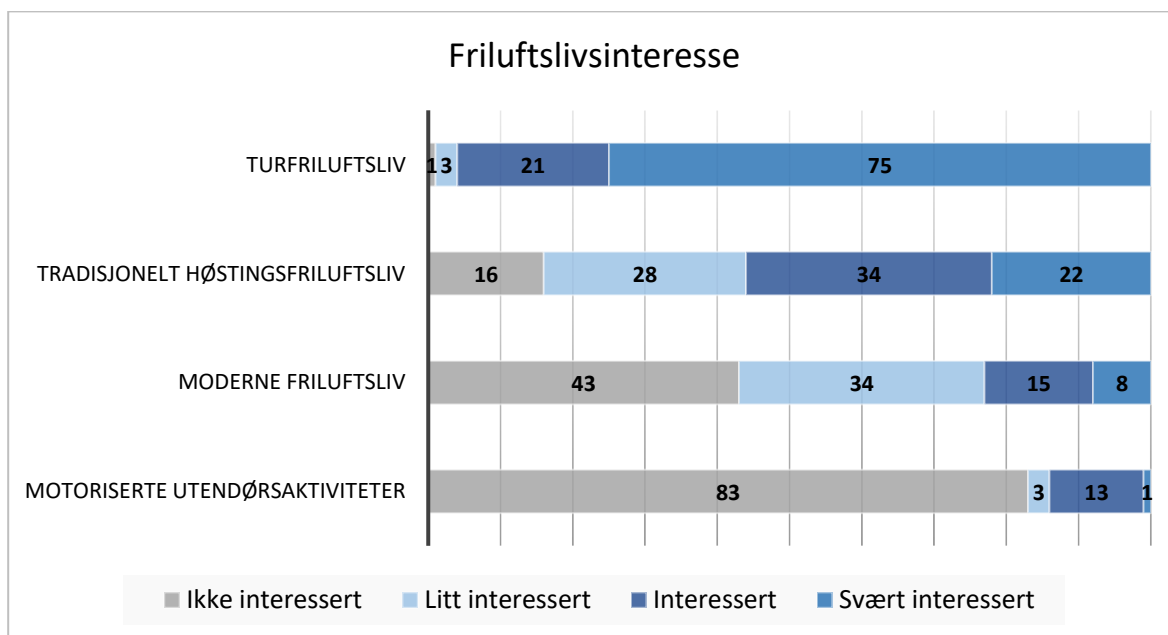
Figur 8 Hvor mange ganger brukerne har vært på flerdagers fot/skitur oppgitt i prosent ($n=802$).

⁶ Prosentandel for hhv. aldri/mer enn 20 ganger:
 Nordmenn: 8 % / 24 % ($n=466$)
 Utenlandske: 27 % / 10 % ($n=336$)

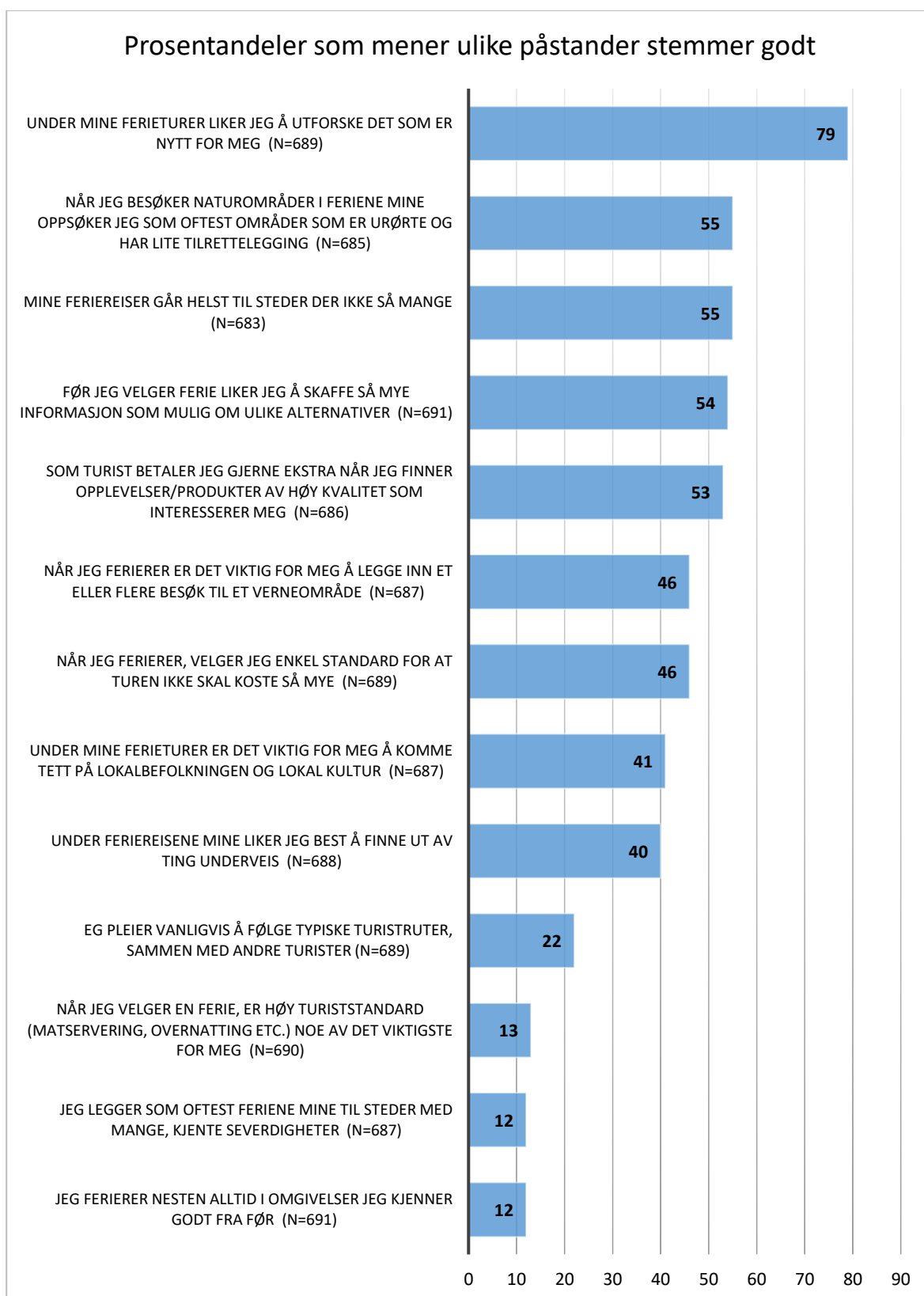
Interessen for ulike typer friluftsliv ble kartlagt i etterundersøkelsen, hvor de ulike aktivitetene ble definert slik:

- **Tradisjonelt høstingsfriluftsliv** (matauk er viktig motiv, som jakt, fiske, bær/sopplukking)
- **Turfriluftsliv** (turer til fots og/eller på ski)
- **Moderne friluftsliv** (aktiviteter som krever spesielle ferdigheter og utstyr, eksempelvis terrengsykling, klatring, kiting, elvepadling, hanggliding, randonee)
- **Motoriserte utendørsaktiviteter** (eks. båtsport, snøscooterkjøring)

Ikke uventet er særlige interessen for turfriluftsliv stor blant brukerne (se **Figur 9**). Nesten 96 % oppga at de var interessert eller svært interessert, og det var få respondenter som var helt uinteressert i denne friluftslivsformen. Interessen for høstingsfriluftsliv er også relativt stor, selv om den er noe lavere enn for turfriluftsliv; 56 % oppgir at de er interessert eller svært interessert. Motoriserte utendørsaktiviteter er den minst interessante friluftslivsformen. Her oppga 83 % at de ikke var interessert i det hele tatt. Moderne friluftsliv er også mindre populært, men 23 % oppga at de var interessert eller svært interessert i slike aktiviteter. **Figur 9** viser at brukerne på Hardangervidda særlig har interesse for de mer tradisjonelle friluftslivsaktivitetene tur og høsting. Dette er ganske likt det en har funnet i flere andre nasjonalparker og verneområder. Selvaag mfl.(2017a), Vistad mfl. (2017), Vorkinn (2016), Wold & Selvaag (2017 a, b), Wold mfl. (2017) og Selvaag & Wold (2018 a, b, c, d) presenterer tilsvarende funn fra Femundsmarka, Langsua, Reinheimen, Jotunheimen, Rondane, Sølen, Fulufjellet, Trollheimen, Skarvan-Roltdalen, Breheimen, Rago, Junkerdal, Saltfjellet-Svartisen og Blåfjella-Skjækerfjella, og andelene som er *interessert/svært interessert* i turfriluftsliv er tilsvarende det vi ser for Hardangervidda.

Figur 9 Interesse for ulike former for friluftsliv, vist i prosent (n=802).

Figur 10 prosentfordeling som viser andel respondenter som mener ulike påstander som omhandler deres ferievaner stemmer godt (svarkategori 5-7). Opprinnelig skala fra 1 til 7 (1=stemmer absolutt ikke, 7 = stemmer svært godt).

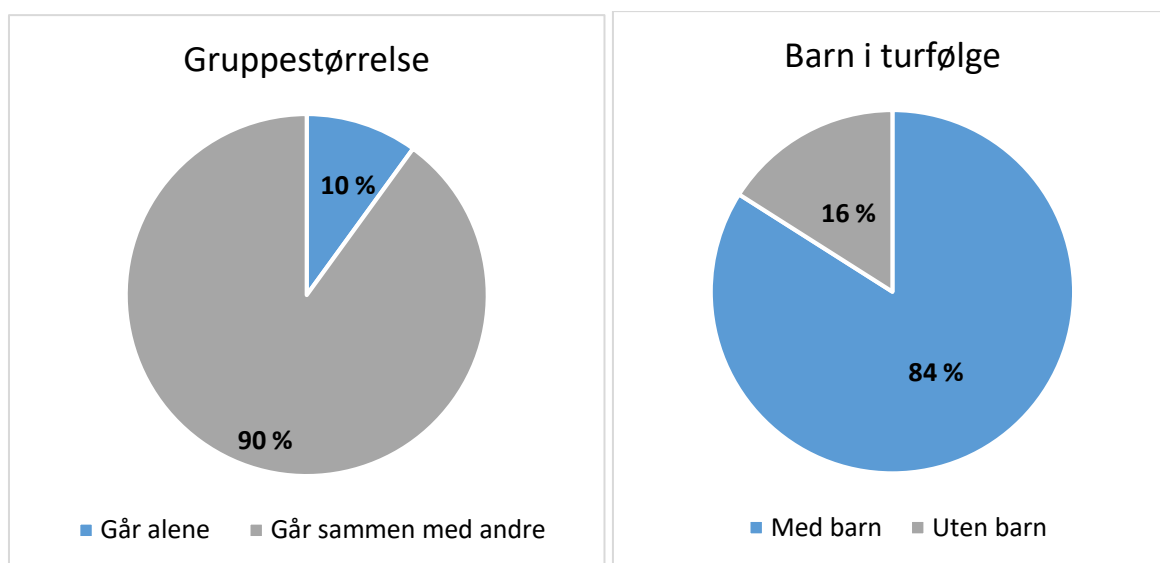
Vi ser av **Figur 10** at de besøkendes ferievaner kan knyttes til motivasjon, og der de gir høyest skår på forhold som omhandler å utforske noe nytt, oppsøke områder som har et urørt preg og med liten tilrettelegging og til steder der det ikke er så mye folk. Dette er faktorer som også i stor grad fanges opp gjennom spørsmål knyttet til motivasjon for å besøke Hardangervidda området.

5.3 Turfølget

De færreste var på tur alene da de fylte inn kasseskjema, 90 % gikk i følge med andre (**Figur 11**). I gjennomsnitt besto de besøkendes turfølge av 3 personer (inkludert den som har fylt inn kasseskjema). I underkant av 1 % av de besøkende gikk i turfølger med mer enn 10 personer og største gruppe besto av 41 personer. I alt 16 % hadde med barn under 15 år i turfølget. Dette er rundt middels sammenlignet med det vi finner i mange andre nasjonalparker der andelene med barn varierer mellom 11 % (Junkerdal) og 25 % (Fulufjellet) (Selvaag mfl. 2017a, Vistad mfl. 2017, Vorkinn 2016, Wold & Selvaag 2017 a, b, Wold mfl. 2017 og Selvaag & Wold 2018 a, b).

En liten andel på 2 % (n=5117) av de besøkende var på en organisert tur da de fylte inn skjemaet, og dette er rundt gjennomsnittet sammenlignet med de andre verneområdene vi har tall fra. Tur i regi av DNT eller guidefirmaer utgjorde de vanligste organiserte turene.

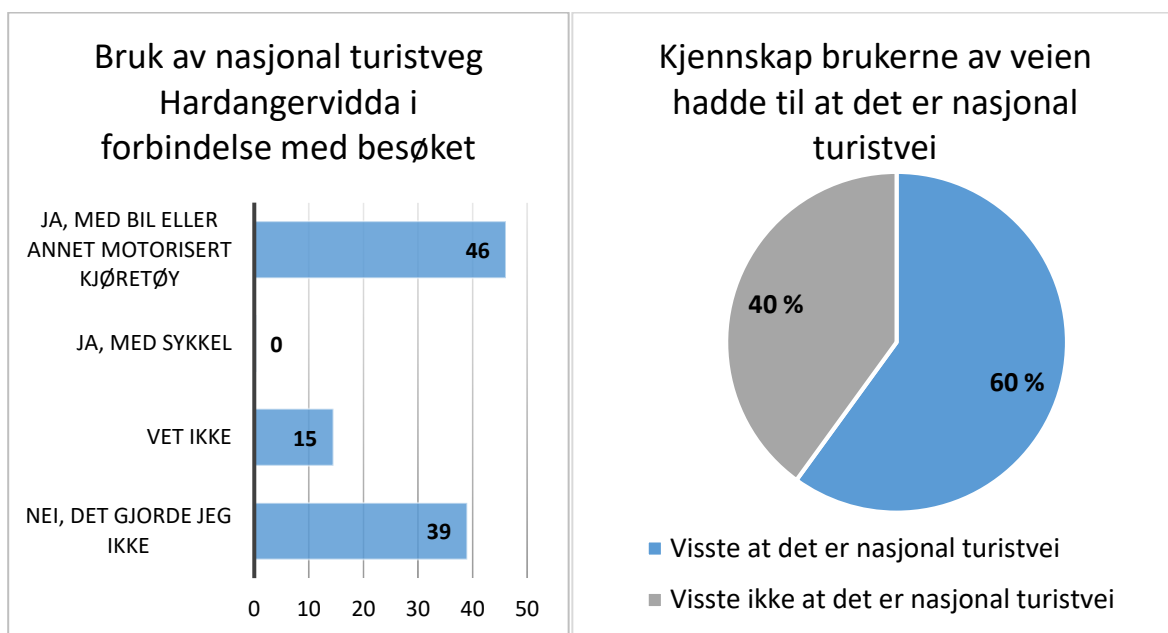
De aller fleste ankom området med bil (72 %), mens i alt 24 % oppga at de hadde benyttet offentlig transport. En liten andel hadde benyttet seg av bobil (4 %) og andre «framkomstmidler» (5 %, inkluderer sykkel, til fots, haiking, båt/ferge, motorsykkel og helikopter).

Figur 11 Gruppestørrelse til venstre (n=5078) og andeler som går med barn i følge til høyre (n=5099).

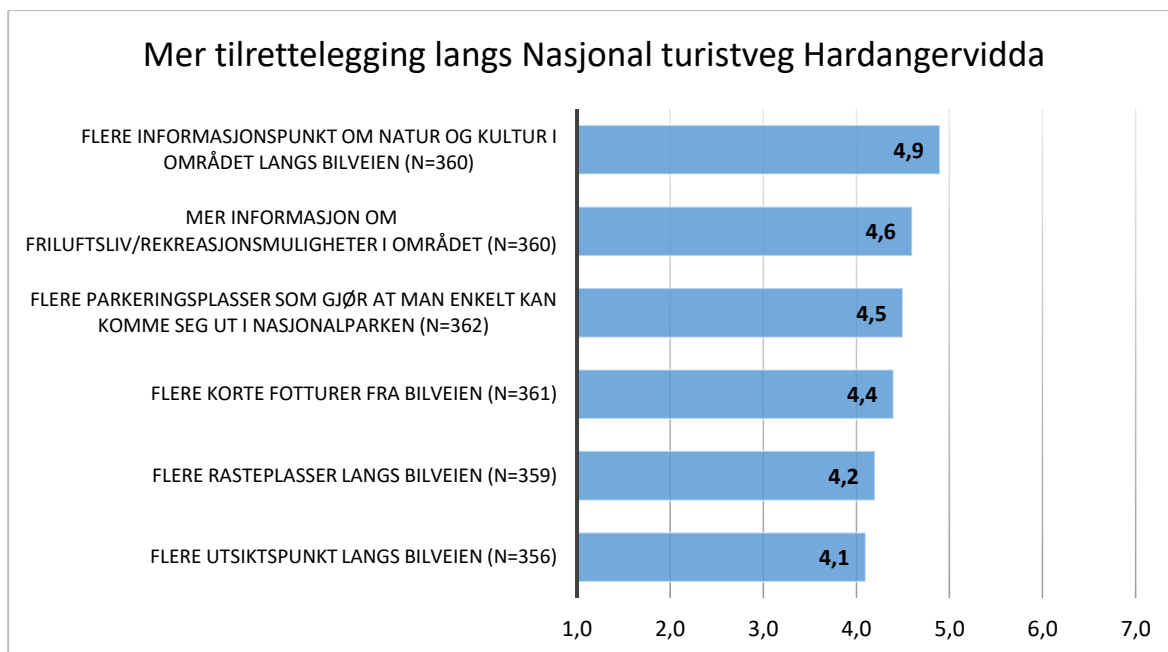
5.4 Nasjonal turistveg Hardangervidda

I etterundersøkelsen ble de tilreisende respondentene spurt om de reiste langs Nasjonal turistveg Hardangervidda (Riksvei 7) i forbindelse med besøket til Hardangervidda-området (se **Figur 12**, venstre diagram). I underkant av halvparten oppga hadde gjort det (46 %, n=800), og av disse hadde alle benyttet motorisert kjøretøy. 39 % oppga at de ikke hadde reist langs Nasjonal turistveg Hardangervidda, mens 15 % visste ikke om de hadde det eller ikke. Av de som hadde brukt veien visste 60 % at den hadde en slik status, mens de resterende 40 % ikke var klar over dette (se **Figur 12**, høyre diagram).

Figur 12 prosentfordeling som viser om de besøkende reiste på Nasjonal turistveg Hardangervidda (Riksvei 7) i forbindelse med besøket til Hardangervidda-området ($n=800$) til venstre og om de som brukte veien visste at den er nasjonal turistvei ($n=367$) til høyre.

De som hadde kjørt langs turistveien ble også spurt det bør være mer av ulike tilretteleggingstiltak langs denne veien. **Figur 13** viser gjennomsnittskår for de seks variablene som respondentene ble bedt om å ta stilling til på en skala fra 1 «helt uenig» til 7 «helt enig». Generelt er respondentene over gjennomsnittlig enige og positive til de fleste av forholdene. Brukerne var mest enig i at det bør være flere informasjonspunkt om natur og kultur i området langs bilveien og minst enige i at det bør være flere utsiktspunkt langs bilveien – som fikk en verdi rett over middels.

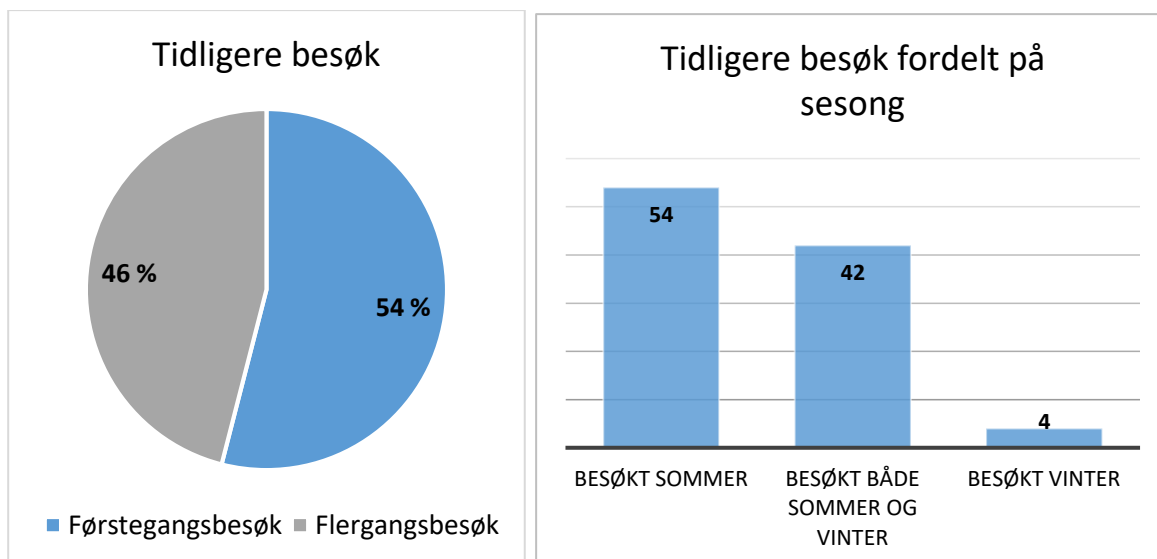
Figur 13 Gjennomsnittskår for hvor enige de som hadde benyttet Nasjonal turistveg Hardangervidda var i at det bør være mer av ulike tilretteleggingstiltak langs veien. På en skala fra 1 «helt uenig» til 7 «helt enig».

5.5 Tidligere besøk og kjennskap til Hardangervidda nasjonalpark

I overkant av 54 % av de besøkende var i Hardangervidda nasjonalpark for første gang sommeren 2017 (se **Figur 14**). Sammenlignet med de fleste andre nasjonalparkene der vi har sammenlignbare tall er dette en andel som er høy. Langsua, Dovrefjell, Jotunheimen, Femundmarka, Reinheimen, Skarvan-Roltdalen, Gutulia, Breheimen og Junkerdal hadde andeler førstegangsbesøkende, som varierer fra 37 til 54 % (Selvaag mfl. 2017a, Vorkinn 2016, Vistad mfl. 2017, Selvaag & Wold 2018 b). Rago nasjonalpark hadde en høyere andel førstegangsbesøkende på 78 % (Selvaag & Wold 2018 a). Varangerhalvøya, Hallingskarvet, Fulufjellet, Trollheimen, Forollhogna og Sølen landskapsvernområde hadde lavere andeler, her varierer andelene fra 16 til 33 % (Vistad mfl. 2014, Andersen & Gundersen 2016, Gundersen mfl. 2017, Wold & Selvaag 2017 a, b, Wold mfl. 2017).

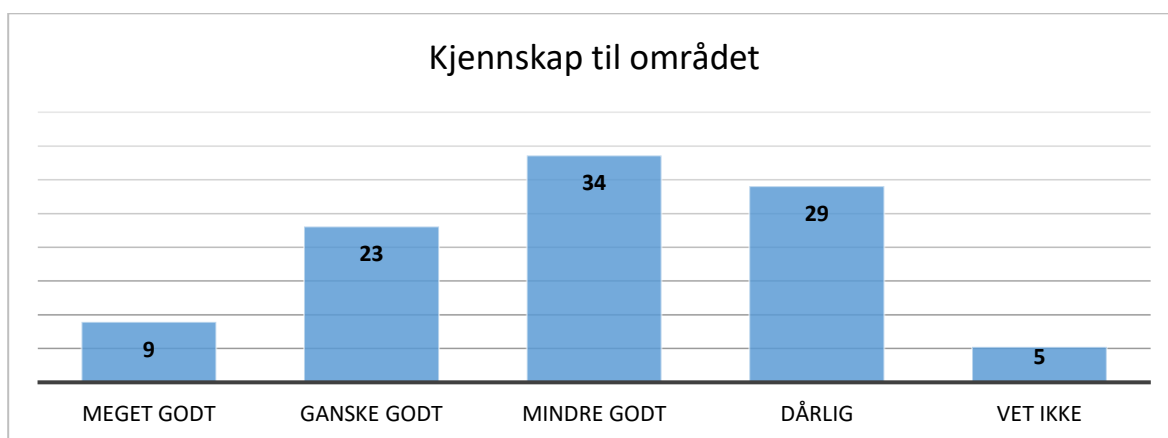
Tallene viser at 76 % av de utenlandske besøkende besøkte området for første gang, mens den tilsvarende andelen for nordmennene var vesentlig lavere, kun 22 %. For de av nordmennene som er lokalt bosatt var andelen førstegangsbesøkende naturlig nok svært lavt (4 %, n=119).

Av de som hadde besøkt Hardangervidda nasjonalpark tidligere hadde de fleste vært der sommerstid (totalt 96 %); en del færre (46 %) hadde vært i området vinterstid. I gjennomsnitt hadde de som har besøkt området tidligere vært der 10 somre (n=2123, SE:0,305) og 15 vintre (n=1015, SE:0.509). De som har vært i området før hadde altså vært der relativt mange ganger, noe som kan tyde på gode opplevelser og at de ønsker å komme igjen for å drive ulike aktiviteter enten de bor på turisthytter, private hytter eller i telt.

Figur 14 Prosentandeler som er førstegangs- og flergangsbesøkende i Hardangervidda nasjonalpark til venstre ($n=5055$) og prosentandeler som har besøkt Hardangervidda nasjonalpark ulike sesonger til høyre ($n=2225$).

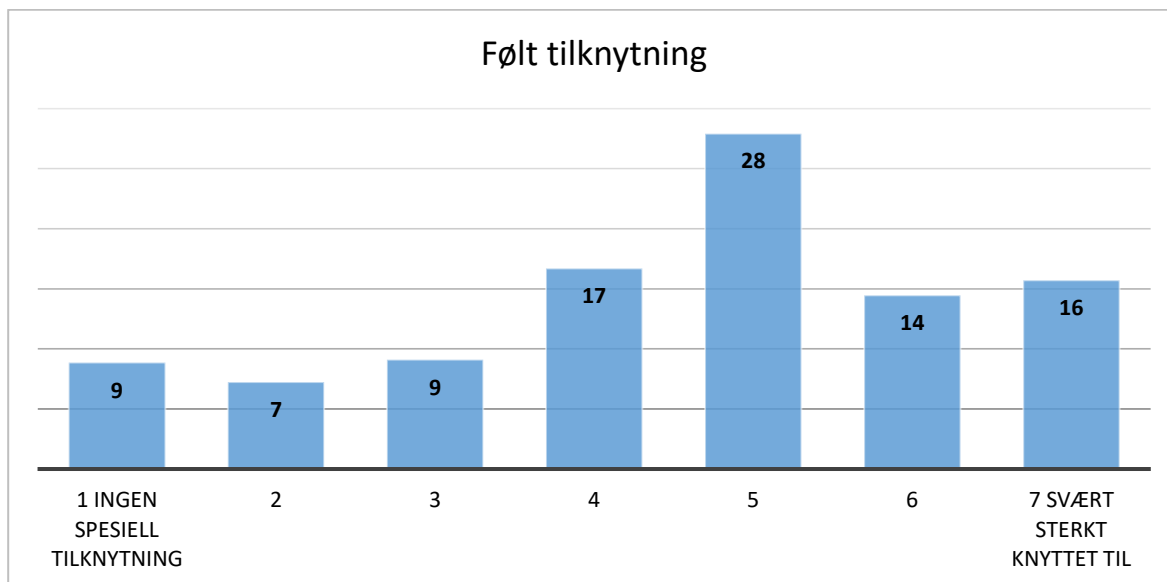
I kasseundersøkelsen ble det også spurt om hvor godt respondentene vil si at de kjenner området der de stod da de fylte inn skjemaet. I samsvar med at over halvparten av respondentene er førstegangsbesøkende til Hardangervidda følte 63 % at de kjente området *mindre godt* eller *dårlig*. Kun 9 % mente at de kjente området *meget godt*. Det er med andre ord mange tilreisende med lite kjennskap til området.

Figur 15 prosentandeler som viser hvor godt de besøkende mener de kjenner området de stod i da de fylte inn kasseskjemaet ($n=5047$).

I **Figur 16** viser vi hvor knyttet brukerne oppga at de føler seg til Hardangervidda nasjonalpark. Samlet er det en dominans av de som følte sterk tilknytning (verdi 5-7) til området (58 %). Følelsen av tilknytning henger oftest sammen med lang tids bruk og erfaring fra et område. Blant de som har besøkt området før var det 64 % som oppga at de følte en tilknytning over middels og for førstegangsbesøkende var tilsvarende prosentandel 44 %. I gjennomsnitt for alle var følelsen av tilknytning litt over middels med en skår på 4,5. Det er overraskende at de som er der for første gang føler seg tilknyttet til området, og man kan stille spørsmål om hvor godt dette spørsmålet fanger opp tilknytning og identitet til området. Tilknytning kan oppfattes som en følelsesmessig relasjon man kan få spontant med en opplevelse, men det vi egentlig tenker å måle i dette spørsmålet er identitet og tilknytning som bygger seg opp over tid. Vi ser en tilsvarende

tendens til at mange førstegangsbesøkende føler seg sterkt tilknyttet i andre områder. For eksempel i Skarvan-Roltdalen og Junkerdal hvor andelen førstegangsbesøkende 40 % og følt tilknytning var 4,2 og 4,3 (gjennomsnittsverdi, Selvaag mfl. 2017a, Selvaag & Wold 2018 b). Breheimen og Rago hadde tilsvarende gjennomsnittsverdier, men her var andelen førstegangsbesøkende høyere (61 %, Vistad mfl. 2017, 78 %, Selvaag & Wold 2018 a). Sølen, Fulufjellet og Trollheimen hadde gjennomsnittskår på henholdsvis 5,2, 4,8 og 4,6, men i disse områdene var andelen førstegangsbesøkende også lavere (Wold & Selvaag 2017 a, b, Wold mfl. 2017).

Figur 16 Prosentfordeling som viser hvor knyttet brukerne føler seg til Hardangervidda nasjonalpark (n=802).

5.6 De besøkende motiv for å besøke Hardangervidda

Brukerne ble bedt om å oppgi hvor viktig ulike motiv var for at de valgte å besøke Hardangervidda siste år (Figur 17, Figur 18). Vi listet opp 17 ganske generelle motiv. Hvilke motiv som er viktige for brukerne vil også henge sammen med for eksempel aktivitetsutøvelse, hva slags tur en er på m.m. Generelt ser vi at veldig mange av motiv-temaene skårer over middelveiden (4). Det klart viktigste motivet var naturopplevelse, noe vi også har funnet i Breheimen, Fulufjellet, Sølen og Trollheimen (Wold & Selvaag 2017a, b, Wold mfl. 2017, Vistad m.fl. 2017) – der tilsvarende motivliste ble kartlagt sommeren 2016. Også fire andre «naturmotiv» får høye gjennomsnittsverdier: oppleve villmark, *oppleve dyre- og planteliv*, *se dramatiske landskap* og noe lenger ned *oppleve naturens mystikk og magi*. De kontemplative verdiene å *føle frihet og fred og ro*, får også høye gjennomsnittskårer for Hardangervidda, og også i de fire andre nevnte områdene (ibid). Tre av motivene får gjennomsnittskårer under middelveiden, og det er: tilhørighet til området, *og området er spesielt egnet for å kunne drive med en bestemt aktivitet og anbefalt av andre*.

Det ble testet om det var signifikante forskjeller mellom nordmenn og utlendinger og for seks av motivene var det forskjeller. Å oppleve bruks- og kulturhistorien i området og *privatlivets fred og nære relasjoner* var viktigere for nordmenn enn for utlendinger⁷. De fire motivene *oppleve villmark*, *se dramatiske landskap*, *være alene* og *oppleve naturens mystikk og magi* var alle viktigere for utlendingene enn for nordmennene⁸. Siden de fleste besøkende til Hardangervidda er

⁷ Opplive bruks- og kulturhistorien: Nordm. M=4,3, SE=0,076; Utlend. M=3,9, SE=0,090, T(700)=3.271, p<0.01

Privatlivets fred og nære relasjoner: Nordm. M=4,9, SE=0,086; Utlend. M=4,2, SE=0,115, T(606)=4.466, p<0.001

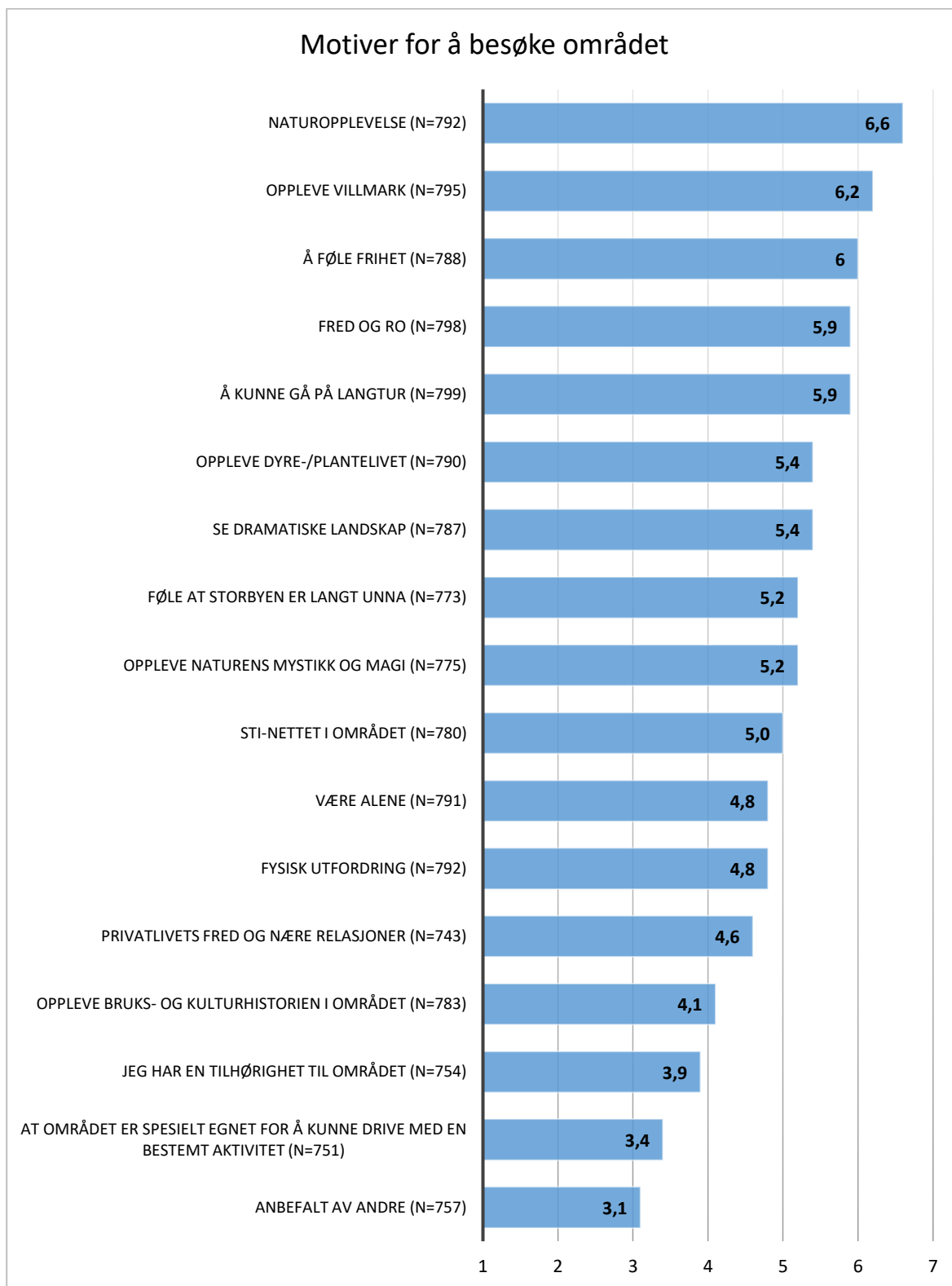
⁸ Opplive villmark: Nordmenn M=6,0, SE=0,059; Utlendinger M=6,3, SE=0,060, T(768)=-3.585, p<0.001

Se dramatisk landskap: Nordm. M=4,9, SE=0,075; Utlendinger M=6,1, SE=0,066, T(785)=-11.738, p<0.001

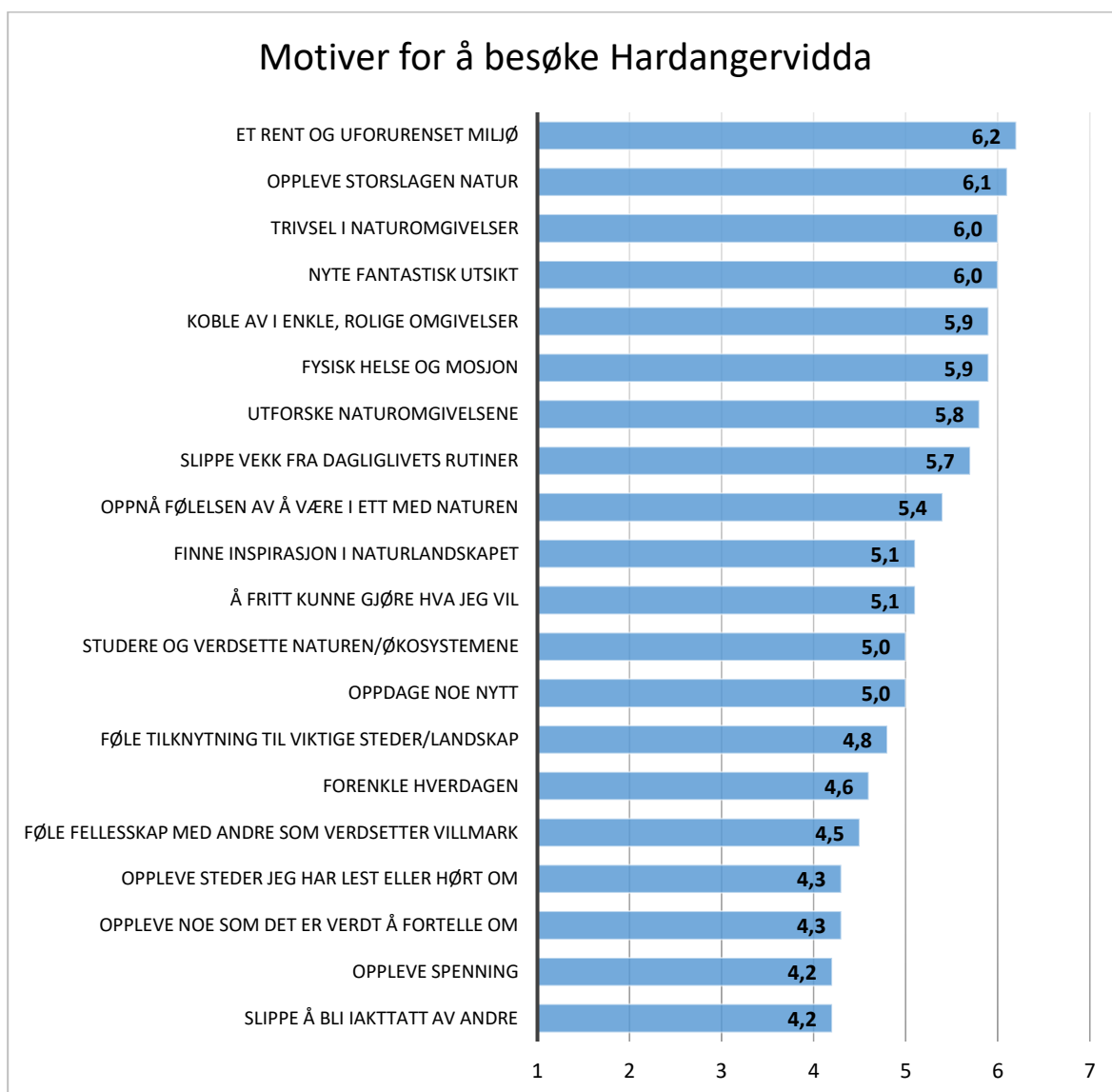
Være alene: Nordmenn M=4,5, SE=0,090; Utlendinger M=5,2, SE=0,097, T(747)=-5.587, p<0.001

Opplive naturens mystikk og magi: Nordm. M=4,9, SE=0,088; Utlend. M=5,6, SE=0,089, T(754)=-5.657, p<0.001

tilreisende turister, så gjenspeiler motivasjonen for å besøke området opplevelser knyttet til det fysiske landskapet, på landformene, naturfenomen og spektakulære scener.

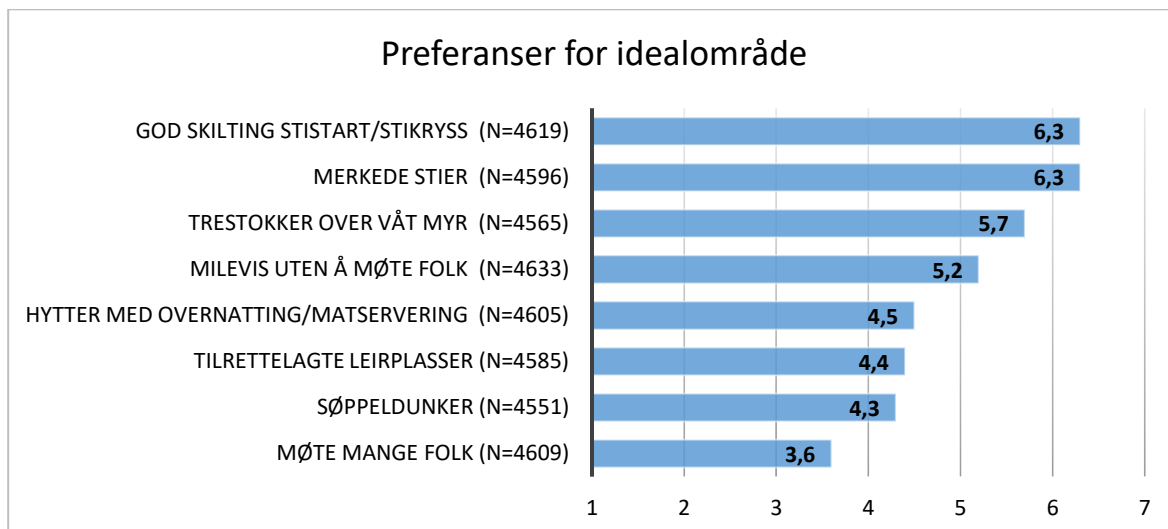
Figur 17 Gjennomsnittsskår for hvor viktige ulike motiv var for at en valgte å besøke Hardangervidda siste år, på en skala fra 1 «ikke viktig i det hele tatt» til 7 «svært viktig». Dette spørsmålsbatteriet fanger opp motiver som er direkte relatert til aktivitet eller preferanser for opplevelser i området.

Figur 18 Gjennomsnittskår for hvor viktige ulike motiv var for at en valgte å besøke Hardangervidda siste år, på en skala fra 1 «ikke viktig i det hele tatt» til 7 «svært viktig» (n=683-688). Dette spørsmålsbatteriet fanger opp motiver som er knyttet til ulike opplevelsesdimensjoner generelt.

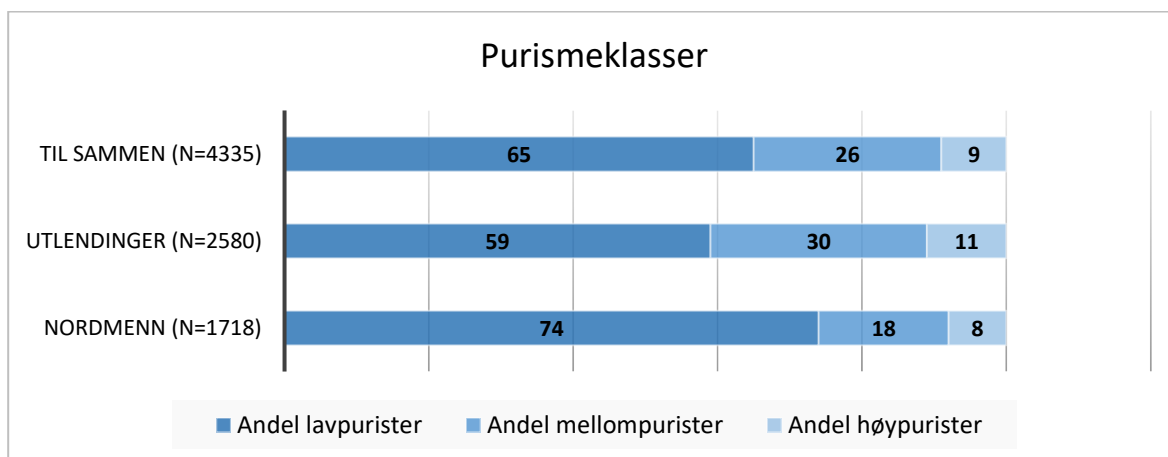
5.7 Idealområde og purisme

Respondentene ble bedt om å oppgi hvordan de stilte seg til åtte ulike forhold for deres tenkte «idealområde» for en lengre tur i skogs- eller fjellterreng om sommeren, altså er svarene på dette spørsmålet ikke knyttet til Hardangervidda nasjonalpark som sådan (se for øvrig ytterligere utdyping av dette spørsmålet i kapittel 2.1). Disse variablene er lagt inn i spørreskjemaet fordi vi vet at individuelle naturbrukere er ulike, har ulike forventninger til et turområde og har ulike preferanser for tilrettelegging etc. **Figur 19** viser gjennomsnittskår for de åtte variablene. Generelt er respondentene over gjennomsnittlig positive til de fleste av forholdene. Brukerne var svært positivt til merking, både det at det er god *skilting ved sti-start/stikryss* og *at det finnes merkede stier*, fikk veldig høye gjennomsnittskårer. Det samme gjorde *at det er lagt ned trestokker der stien går over våt myr*. Det *å kunne gå milevis uten å møte et menneske* fikk også høy gjennomsnittskår. Det *å møte mange andre friluftsfolk i løpet av turen* var respondentene derimot mer negative til og dette forholdet fikk en gjennomsnittsverdi under middels.

Figur 19 Respondentenes gjennomsnittsskår på åtte ulike preferanser for det ideelle langturområde, på en skala fra 1 svært negativt, via 4 nøytralt, til 7 svært positivt.

Fra disse åtte variablene⁹ kan en kategorisere den totale gjennomsnittsskåren for alle åtte inn i det vi kaller purisme, som beskriver brukernes preferanser for tilretteleggingstiltak og for hvorvidt en foretrekker å møte andre mennesker på turen (se forøvrig kapittel 2.1 for ytterligere beskrivelse av variabelen). Lavpurister foretrekker tilrettelegging og syns at det å møte mange mennesker på tur er greit eller preferert, mens høypurister foretrekker lite tilrettelegging og vil i større grad være alene på tur. Ved inndeling av respondentene i purismeklasser var andelen lavpurister 65 %, mellompurister 26 % og høypurister 9 % (se **Figur 20**). Utlendinger ($M=3.4$ $SE=0.016$) hadde høyere gjennomsnittsskår enn nordmenn ($M=3.0$, $SE=0.022$)¹⁰. Dette indikerer at utlendingene er noe mer puristiske enn nordmenn, noe som også fremkommer i figuren under. Dette er noe en også finner i andre verneområder (Vistad & Vorkinn 2012, Vorkinn 2016, Vistad mfl. 2017, Wold & Selvaag 2017a, b, Selvaag & Wold 2018 a, b, c, d). Mange av utlendingene kommer nettopp til Norge for å oppleve stillhet, urørthet og få andre besøkende.

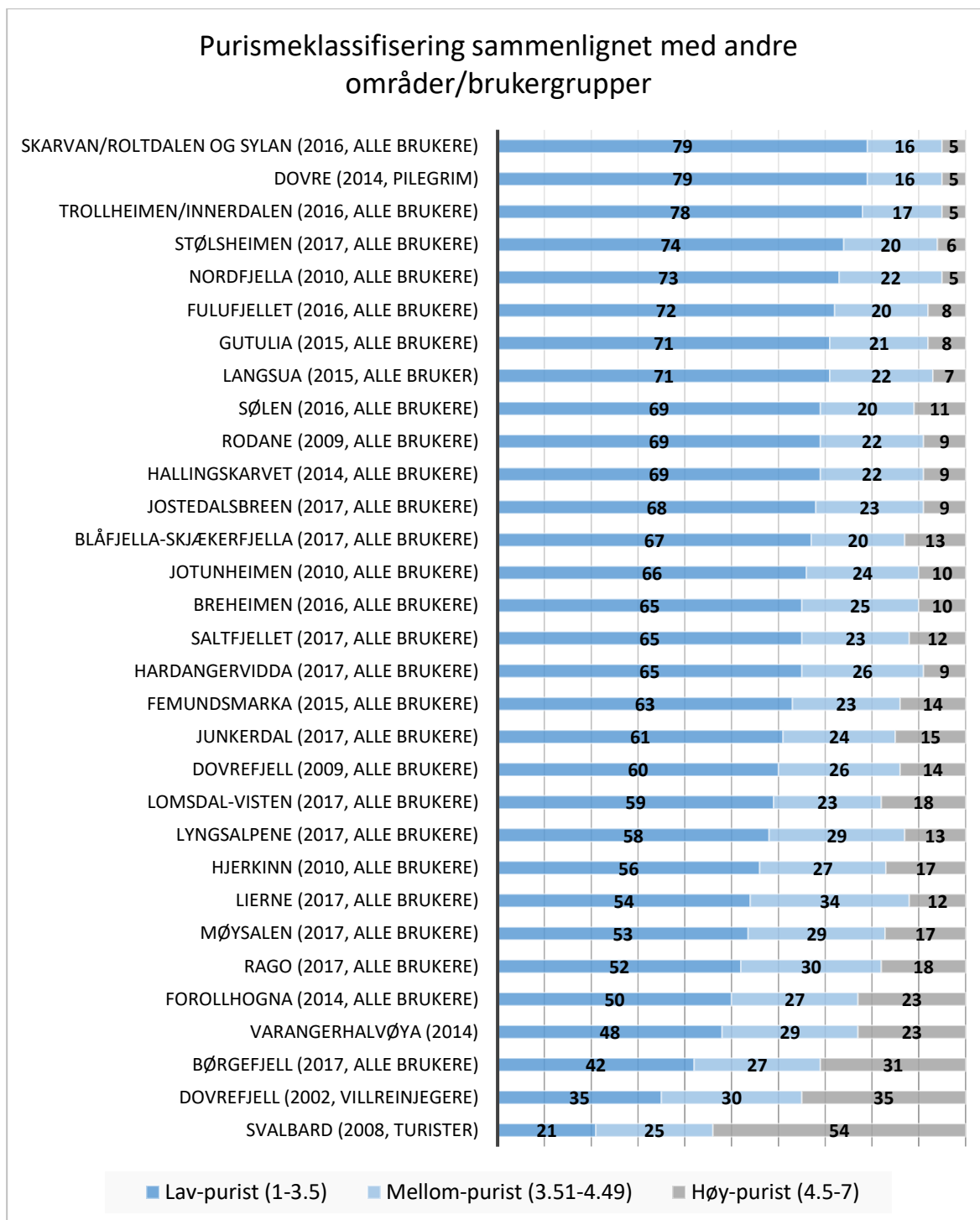

Figur 20 Inndeling i de ulike purismekategoriene basert på gjennomsnittsskår for åtte variabler som omhandler tilrettelegging og det å møte folk i et tenkt idealtur-område.

⁹ Her er 7 av utsagnene «snudd» for å få alle på samme skala: purismeskalaen, se ytterligere beskrivelse i kapittel 2.1

¹⁰ $t(3390)=-13.449$, $p<0.001$

Figur 21 viser purismeklassifisering for en rekke ulike brukere/naturområder i Norge. Vi ser at Hardangervidda nasjonalpark er plassert i midtre del av figuren (som nummer 17 av 31). Området har en rundt middels andel av alle tre purisme-kategoriene, sammenlignet med andre områder det finnes tilsvarende data fra.

Figur 21 Inndeling i de ulike purismekategoriene for ulike områder/brukergrupper, oppgitt i prosent. (Kilder: Andersen mfl. 2010, Andersen & Gundersen 2016, Gundersen m. fl 2013, Gundersen mfl. 2017, Vistad mfl. 2014, Vistad mfl. 2017, Vistad mfl. 2018, Vorkinn 2016, Wold & Selvaag 2017a, b, Wold mfl. 2012, Wold mfl. 2017, Wold & Selvaag 2018, Selvaag mfl. 2017 a, Selvaag & Wold 2018, a, b, c, d, Oslo Economics 2018 a, b, c, d, e + foreløpig upubliserte analyser av pilegrimsvandrere gjennom Gudbrandsdalen/over Dovre).

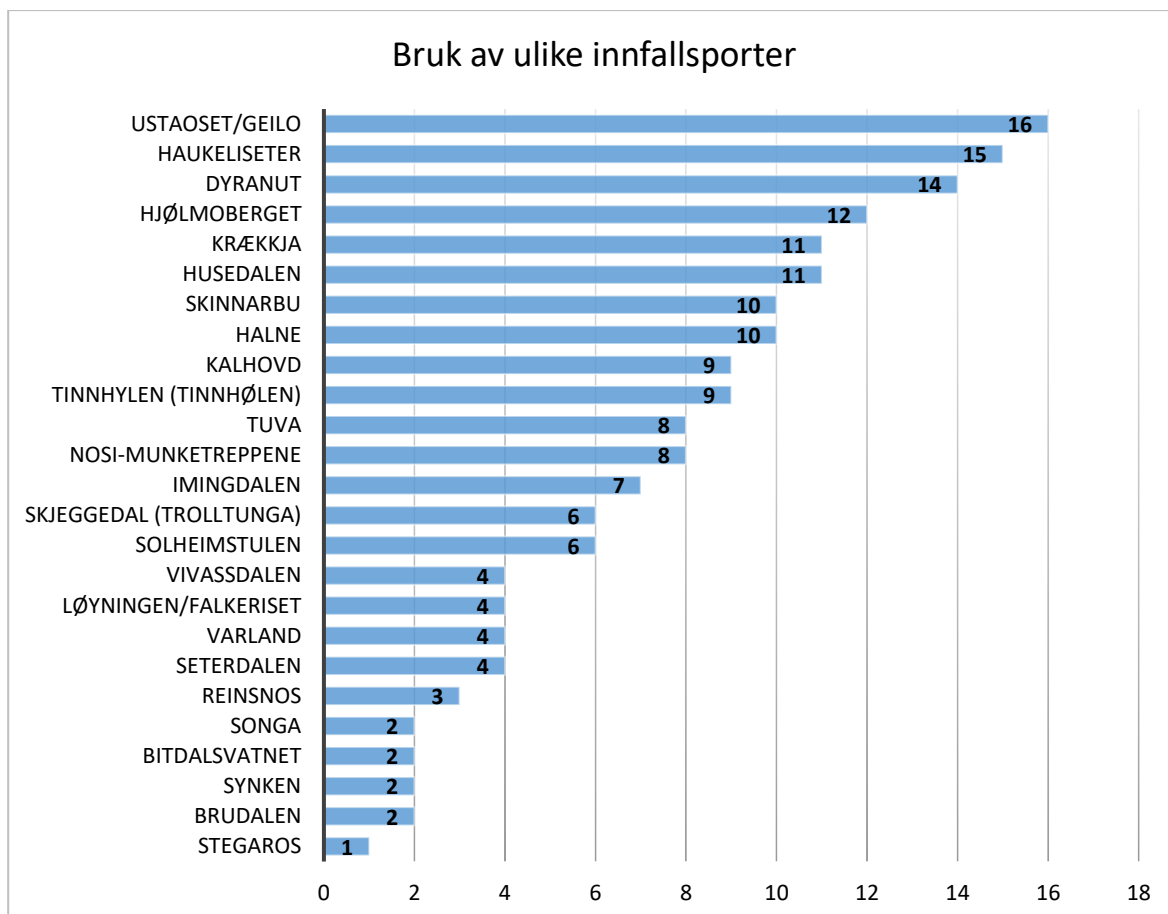
6 Bruken av området

6.1 Romlig bruk

Respondentene ble spurt om hvilke innfallsporner til Hardangervidda de hadde brukt det siste året. Av de 25 som var listet opp var Ustaoset/Geilo, Haukeliset og Dyranut de mest brukte innfallsporene; rundt 15 % av respondentene hadde brukt hver av disse (n=802) (se **Figur 22**). Hjølmoberget, Krækkja, Husedalen, Skinnarbu og Halne var også mye brukt og 10 % eller flere av respondentene hadde brukt disse innfallsporene. Den øvrige bruken av innfallsporner er relativt lav og under 10 % hadde brukt hver av de andre innfallsporene som var listet opp. Den samlede prosentene i **Figur 22** (alle innfallsporner samlet utgjør 180 %) indikerer at mange av de besøkende har brukt flere av innfallsporene i 2017. Det var en høy andel førstegangsbesøkende til området (selv om andelen var noe lavere i etterundersøkelsen) som kan tyde på at mange ved første besøk til området besøker ulike deler av parken.

Det bildet på antall brukere som tegner seg i **Figur 22** stemmer ikke helt overens med antallet kasseskjemaer samlet inn ved de ulike lokalitetene. De automatiske tellerne er bedre egnet for å beskrive volum av besøkende ved de ulike innfallsporene, men disse blir ikke presentert her. Svarkassene ved båtkaiene fungerte dårlig, og etterundersøkelsen viser blant annet at Halne og Skinnarbu er mer brukt enn innsamlede svarskjema tyder på. Skinnarbu har vi da slått sammen med svarene vi fikk fra Mogen turisthytte. Fra Halne forsøker vi å samle inn flere skjemaer i 2018. Kalhovd og Dyranut ser også ut til å ha samlet få skjema i forhold til tall vi har fra tellerne.

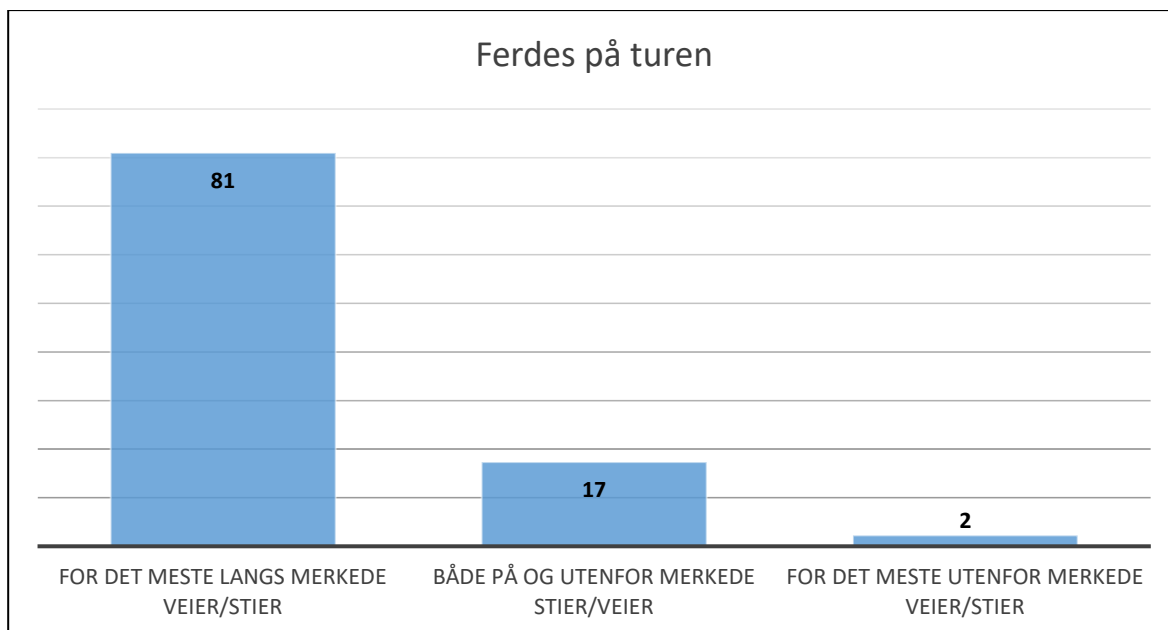
Respondentene kunne også skrive inn eventuelle andre innfallsporner de hadde benyttet siste år. I alt 20 % gjorde dette. De mest nevnte innfallsporene var Finse, Garen, Liseth, Kinsarvik, Maurseth, Fagerheim, Rjukan og Åan. Dette er for det meste bare andre navn på steder der vi hadde svarkasser, eller utenfor studieområdet, så det er tydelig at plasseringen vi hadde fanget opp de mest brukte innfallsporene.

Figur 22 Prosentfordeling som viser respondentens bruk av ulike innfallsporter ved Hardanger-vidda det siste året ($n=802$). Totalprosenten er langt høyere enn 100 %, noe som indikerer at mange har brukt flere innfallsporter i 2017.

6.2 Bruk av sti og vei

I kasseundersøkelsen ble respondentene spurt om de hadde gått på eller utenfor stier/veier (se **Figur 23**). Til sammen oppga 81 % at de for det meste brukte merkede stier/veier, mens 17 % hadde ferdet både på og utenfor - veldig få gikk for det meste utenfor merket sti/vei. Det er liten tvil om at stien er det viktigste «anlegget» for friluftsliv, både innenfor og utenfor verneområdene. Veldig mye av naturbruken er knyttet til stier, og i første rekke merkede stier. Det er imidlertid viktig å ha i bakhodet at selvregistreringskassene er plassert ved innfallsporter/langs stiene – respondentene som besvarer spørreskjemaet har valgt å bruke stien som startpunkt på turen, det vil derfor være sannsynlig at ferdsel utenfor sti/vei kanskje har et noe større omfang enn det som fremkommer av svarfordelingen på dette spørsmålet. Spesielt når vi vet at lokale brukere, som nok er underrepresentert i denne studien, ofte går mer utenfor merkede stier enn de tilreisende (f.eks. Gundersen mfl. 2015, 2017).

Figur 23 Prosentfordeling som viser bruken av tydelige/merkede stier og veier på turen respondentene var på da de fylte inn kasseskjema (n=5066).

6.3 Sesongbruk

Over 40 % av de besøkende oppga i etterundersøkelsen at de hadde besøkt Hardangervidda-området flere ganger i løpet av siste år (42 %, n=802). Brukerne (uavhengig av om de hadde besøkt området en eller flere ganger siste år) ble også bedt om å oppgi bruken siste år fordelt på fire ulike sesonger (se Tabell 5). Naturlig nok hadde nesten alle vært der i løpet av sommersesongen. Sommersesongen starter normalt i midten av juni, men dette vil variere stort mellom år. I overkant av 32 % hadde vært på Hardangervidda senhøstes (oktober-jul). Vinter- og vårsesongen, fra slutten av desember til utgangen av mai, var perioden da færrest hadde vært i området, men relativt mange brukte området også da. I alt 25 % hadde vært i området fra jul-påske og 17 % hadde vært der etter påske til og med mai. Dataene fra etterundersøkelsen viser at det er færrest brukere av vidda vinter- og vårsesongen. Av de som brukte området til ulike årstider var gjennomsnittlig antall bruksdager i vintersesongen 9, våren 5, sommeren 7 og senhøsten 5 dager. Dette indikerer at en del av de besøkende bruker området relativt mye og trolig gjennom ulike deler av året.

Tabell 5 Bruk av Hardangervidda nasjonalpark gjennom året (n=802).

	N	%	Min	Max	Gj.snitt	Std.feil
Antall dager i vintersesongen: jul-påske?	202	25	1	42	9	0.600
Antall dager i vårsesongen: etter påske (t.o.m. mai)?	136	17	1	30	5	0.415
Antall dager i sommer/høstsesongen: juni-september?	785	98	1	60	7	0.267
Antall dager senhøstes: oktober-jul?	255	32	1	20	5	0.343

6.4 Type bruk

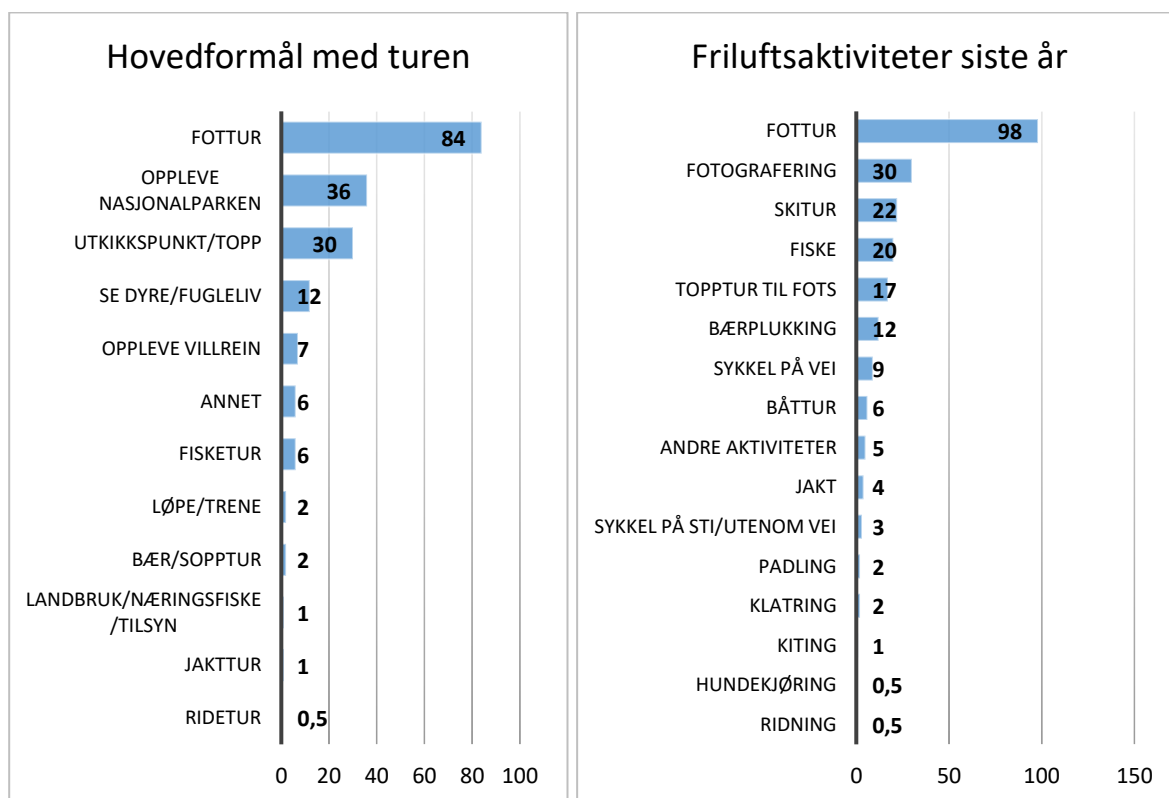
6.4.1 Formålet med turen og bruken gjennom året

Respondentene ble bedt om å oppgi hovedformålet med turen de var på da de fylte inn kasseskjemaet (se venstre diagram i **Figur 24**). Elleve ulike formål var listet opp, i tillegg til *annet*. Hele 84 % skulle på fottur. Deretter fulgte *oppleve nasjonalparken* med 36 %, *utkikkspunkt/topptur*

med 30 % se dyre-/fugleliv 12 % og oppleve villrein med 7 %. Det var 6 % som krysset av annet og de fleste nevnte ulike former for overnattingsturer, fotografering, sykling og bruk av kajakk/kano. Det var mulig å krysse av for flere svaralternativ og den sammenlagt prosentfordelingen er dermed over 100 %.

I etterundersøkelsen ble respondentene bedt om å oppgi hvilke aktiviteter de hadde drevet med på Hardangervidda i løpet av det siste året. Prosentfordelingen for ulike aktiviteter vises også i **Figur 24** (høyre diagram). For det meste ser de besøkende på Hardangervidda ut til å utøve «tradisjonelle» aktiviteter som fottur og høstingsaktiviteter. Fottur var den aktiviteten flest oppga, 98 % hadde gjort dette. Deretter fulgte fotografering, skitur, fisketur og toppstur til fots (med henholdsvis 30 %, 22 %, 20 %, 17 %). Bland de som hadde vært på skitur hadde 75 % brukt fjellski/turski, 42 % hadde brukt langrennsski og kun 7 % hadde brukt toppstutstyr (n=173)¹¹. Toppsturer er mest populært i vest, og spesielt langs E134 over Haukeli. Når det gjelder høstingsaktiviteter utenom fiske, hadde 12 % plukket bær og 4 % jaktet. Av de som hadde jaktet hadde flest jaktet storvilt, men også en del småvilt (n=32). De som jaktet storvilt fikk også spørsmål om de opplevde at turgåere påvirket villreintrekket og jaktutøvelsen. Få respondenter hadde jaktet storvilt og de som har svart fordeler seg på alle kategoriene.

Til sammen hadde 12 % syklet. 9 % syklet på vei og av disse hadde 82 % brukt vanlig sykkel, 18 % hadde brukt stisykkel/fatbike og 6 % hadde brukt el-sykkel (n=71). Kun 3 % hadde syklet på sti/utenom vei og 70 % av disse hadde brukt vanlig sykkel, 30 % hadde brukt stisykkel/fatbike og 4 % hadde brukt el-sykkel (n=23). I løpet av 2017 hadde 22 % brukt ferge/passasjerbåt, 5 % hadde brukt egen ikke-motoriserte båt/kajakk/kano, 4 % hadde brukt egen eller lånt gratis motorisert båt og 1 % hadde leid båt kommersielt (n=802). Kun 5 % hadde drevet med andre aktiviteter og av disse var det Geocaching og løping som ble hyppigst nevnt.

Figur 24 Deltakelse i ulike aktiviteter i Hardangervidda-området på turen da de fylte inn kasseskjema (til venstre, n=5221) og for siste år (til høyre, n=802). Oppgitt i prosent av respondentene. Det var mulig å krysse av for flere svaralternativ så den totale prosenten overstiger 100.

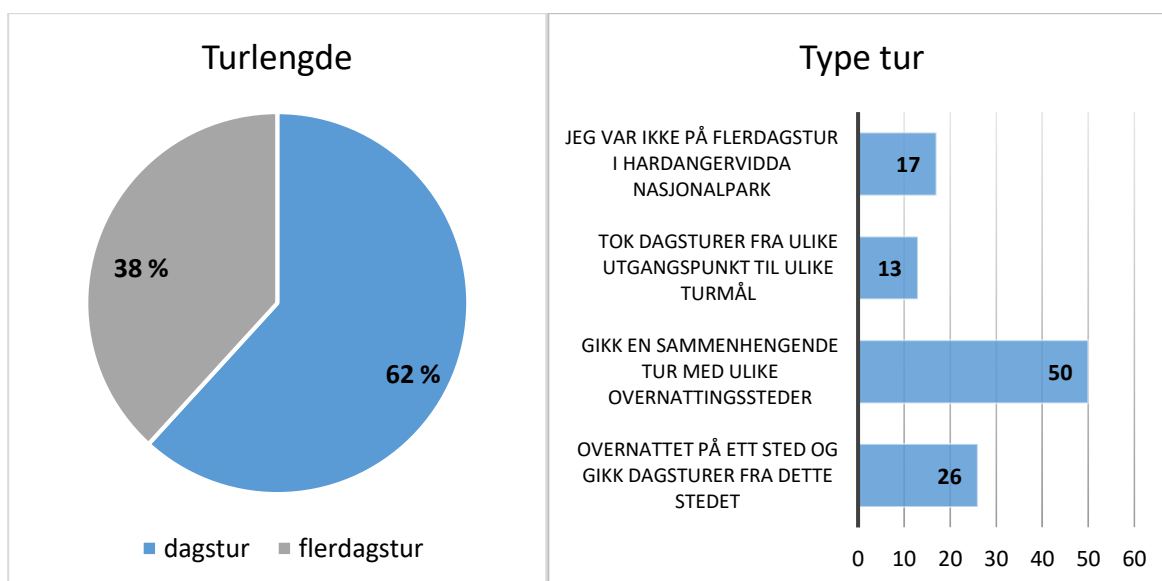
¹¹ Det var mulig å krysse av for flere typer ski, slik at den samlede prosenten overstiger 100.

6.4.2 Tid i nasjonalparken og overnatting

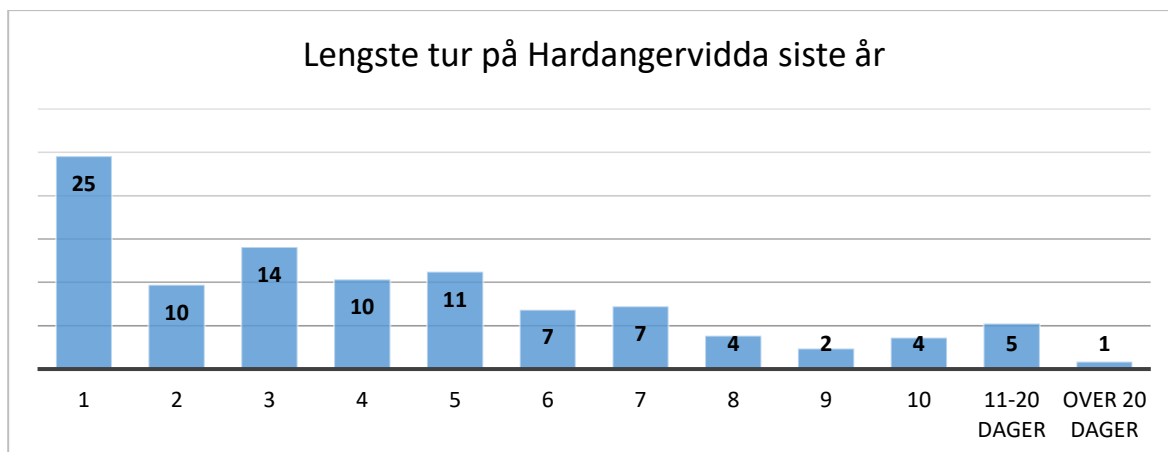
Figur 25 viser at 62 % av de besøkende var på dagstur da de fylte inn kasseskjemaet. Dagsturene varierte i lengde fra 1 til 24 timer, og en gjennomsnittlig tur var på i underkant av 5 timer (SE=0.054). Flerdagersturene varte fra 2 dager og opp til hele 120 dager, men var i gjennomsnitt på fem og en halv dag (SE=0.139).

Dersom vi ser på andelen dagsbesøkende i andre verneområder ser vi at den varierer veldig fra område til område. I Gutulia, Langsua, Sølen, Breheimen og Fulufjellet var andelen dagsbesøkende 74 % eller mer (Vorkinn 2016, Vistad mfl. 2017, Wold & Selvaag 2017 a, b). I Reinheimen, Jotunheimen, Rondane, Rago og Junkerdal var andelen på dagstur mindre (mellom 47 % og 63 %, Vorkinn 2016, Selvaag & Wold 2018 a, b).

I etterundersøkelsen ble respondentene spurt om hvor mange dager den lengste turen deres i Hardangervidda-området siste år var (se **Figur 26**). Svarfordelingen fra dette spørsmålet viser at en langt høyere andel har vært på flerdagerstur i løpet av det siste året i svarene fra etterundersøkelsen sammenlignet med svarene fra kassen. Dette skyldes delvis at det var færre førstegangsbesøkende i etterundersøkelsen. Brukerne ble også bedt om å oppgi hva slags turer de hadde vært på i Hardangervidda-området i løpet av siste år. 75 % hadde vært på en eller flere flerdagersturer. Dette er en høyere enn andelen vi fikk da vi spurte brukerne da de var på tur (kasseundersøkelsen, se venstre diagram, **Figur 25**). Etterundersøkelsen viser at av de som var på flerdagersturer på Hardangervidda i 2017, overnattet 26 % på ett sted og gikk dagsturer fra dette stedet, 50 % gikk en sammenhengende tur med ulike overnattingssteder, mens 13 % gikk dagsturer fra ulike utgangspunkt til ulike turmål. Det er forskjellige andel på dagstur her, fordi spørsmålene er stilt på en litt ulik måte.

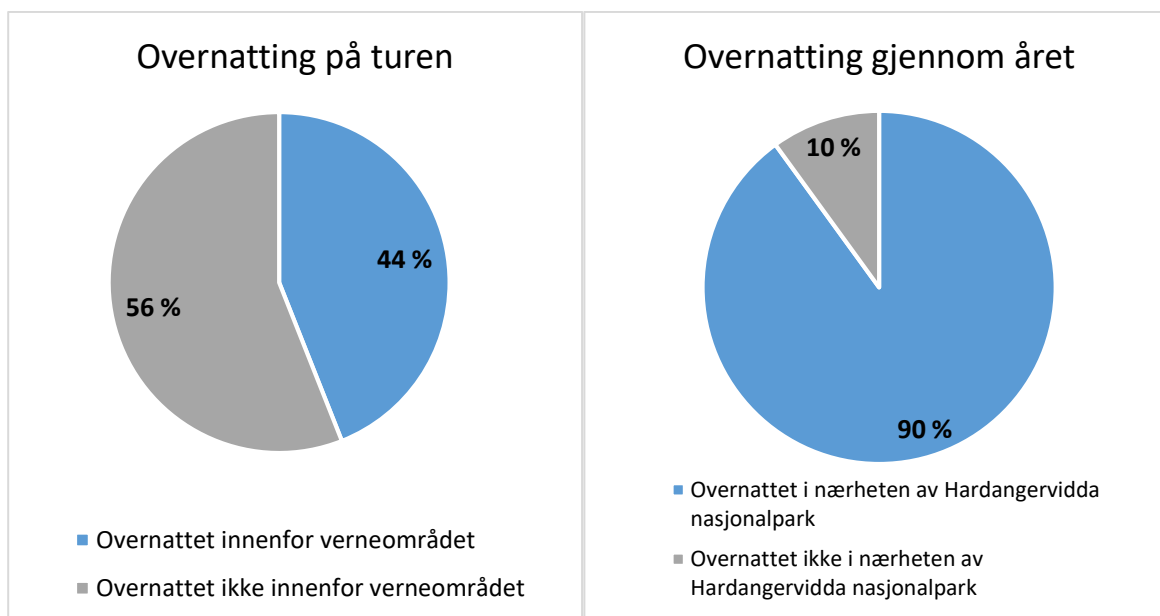

Figur 25 Turlengde på den aktuelle turen da de besøkende fylte inn kasseskjema til venstre (n=4971) og prosentfordeling som viser hva slags type flerdagersturer brukerne på Hardangervidda hadde vært på siste år (n=802) til høyre.

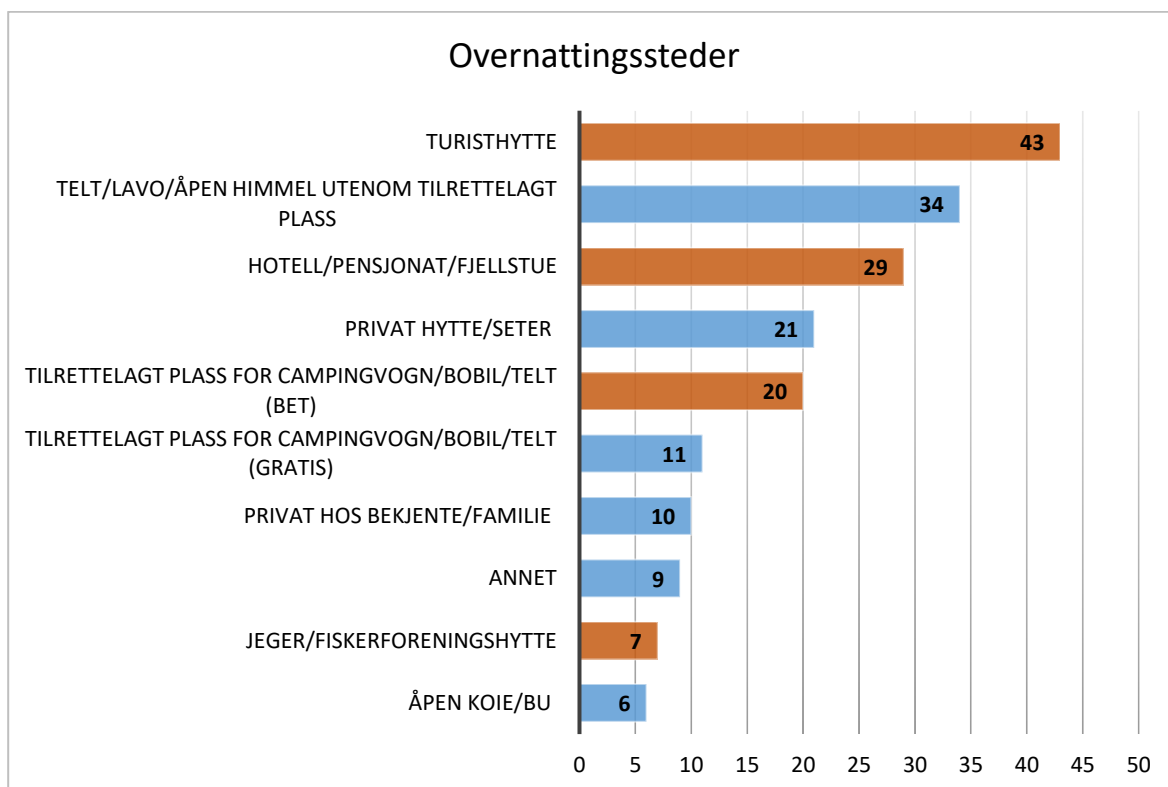
Figur 26 prosentfordeling som viser hvor mange dager den lengste turen respondentene var på varte i Hardangervidda-området siste år (n=802).

I alt hadde 44 % overnattet eller skulle overnatte innenfor Hardangervidda nasjonalpark i forbindelse med turen de var på da de fylte inn kasseskjemaet (**Figur 27**). Dette inkluderer da overnattinger i telt, private hytter eller turisthytter. Samtidig var altså 62 % på flerdagstur i parken. Det indikerer videre at ganske mye av overnattingene foregår i ytterkanten av selve nasjonalparken eller utenfor hvis de ikke er klar over hvor grensene går. Samme tendens kan ses for overnatting i Hardangervidda-området gjennom året: 90 % hadde overnattet i eller i nærheten av Hardangervidda i løpet av siste år (hjemstedsadresse ikke inkludert), mens det var 75 % som oppga at de hadde vært på flerdagerstur. Dette indikerer videre at en del av overnattingene foregår utenfor selve nasjonalparken (spørsmålet lød «...i eller i nærheten av Hardangervidda»). Det blir selvsagt en subjektiv tolkning av hvor nær selve parken «i nærheten av...» betyr i denne sammenheng. Vi har i tidligere undersøkelser brukt kart for å vise hvilke areal vi mener når vi stiller dette spørsmålet, men også dette har bydd på misforståelser da ganske mange har liten erfaringer med å lese kart og målestokk. Men sammenligner vi med andre områder som har samme ordlyd som Hardangervidda, er det mange som overnatter innenfor verneområdet her.

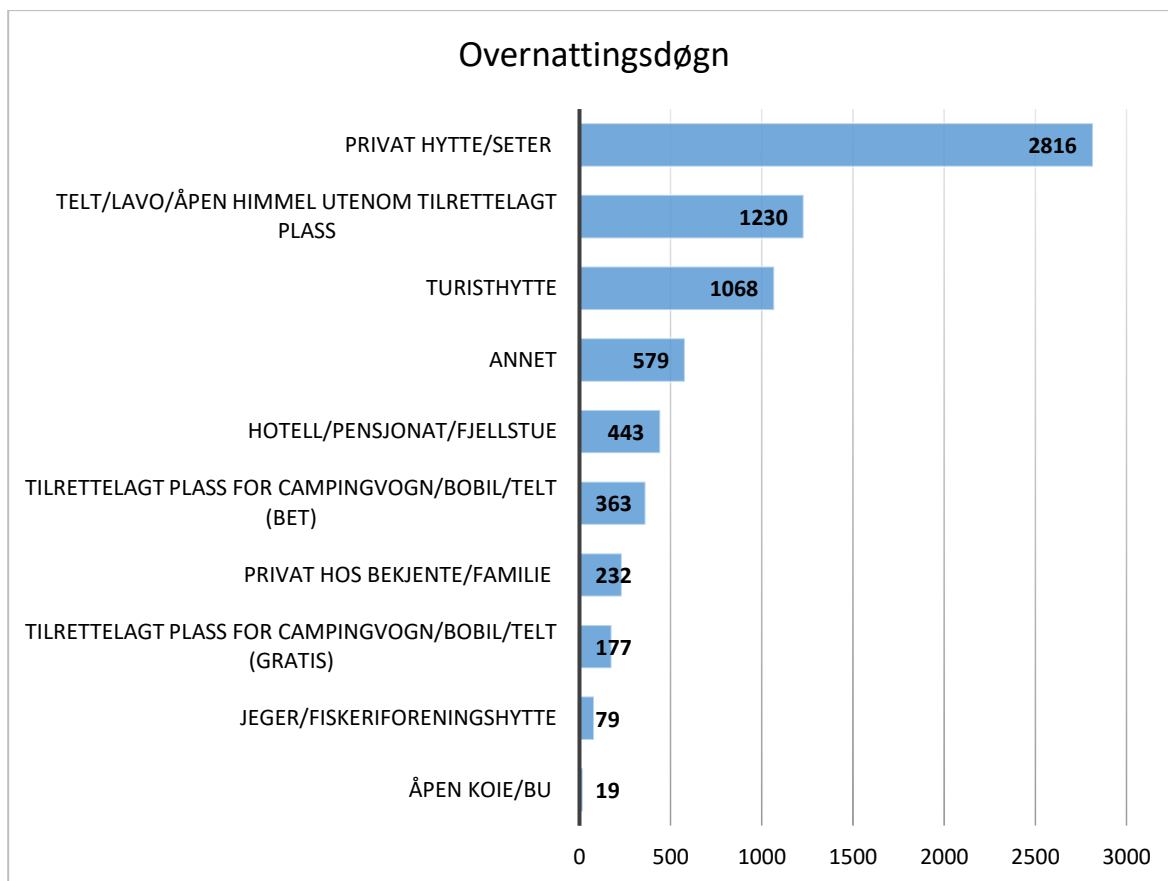
Figur 27 Prosentandeler som har overnattet innenfor Hardangervidda nasjonalpark i forbindelse med turen de var på da de fylte inn kasseskjema til venstre (n=5081). Prosentandeler som har overnattet i eller i nærheten av Hardangervidda i forbindelse med besøket i løpet av siste år til høyre (n=802)

De som oppga at de hadde overnattet i/i nærheten av Hardangervidda siste år ble spurt om hvordan de hadde overnattet (se **Figur 28**). Det var flest som overnattet på *turisthytte*, i *telt/lavvo/under åpen himmel* eller på *hotell/pensjonat/fjellstue*. Rundt 20 % hadde overnattet på privat hytte/seter eller tilrettelagt (camping)plass for campingvogn/bobil/telt hvor man må betale for å overnatte. Få hadde overnattet i *jeger/fiskerforeningshytte* eller i *åpen koie/bu*. I kategorien *annet* svarte flest respondenter med ytterligere presiseringer av opplistede overnattingsformer, men noen skrev også Airbnb. Vi vil fremheve at det er mange som overnatter i telt på Hardangervidda sammenlignet med andre verneområder. Dette har nok med størrelsen på arealet å gjøre, og at det er lettgått terreng også utenfor stiene, lett å finne teltplasser og mange kombinerer ulike gjøremål som for eksempel fiske, underveis. I figuren har vi presentert de kommersielle overnattingsformene med røye søyler, mens de blå indikerer at overnattingsformer er gratis (annet-kategorien kan naturligvis være begge typer).

Figur 28 Prosentfordeling som viser hvor mange av respondentene som har overnattet på ulike måter i løpet av siste år ($n=725$). Det var mulig å krysse av flere overnattingsformer slik at prosenttallene totalt overstiger 100. De alternativene med oransje farge må man betale for å overnatte, mens de blå er gratis overnattingsformer. «Annet»-kategorien kan være både betalte og gratis overnattingsformer.

Hvis vi ser nærmere på antall overnattingsdøgn, og ikke bare på prosentandeler av respondentene som benyttet overnattingsalternativene, blir bilde noe mer nyansert (se **Figur 29**). Overnattingsformen *privat hytte* hadde veldig mange overnattingsdøgn, 2816 døgn, også i forhold til at en relativt høy andel hadde benyttet seg av denne overnattingsformen. Private hytter både inne på vidda, men ikke minst i større hyttefelt i randsonen bidrar stort til disse tallene. I tillegg kom telt og turisthytter ut som viktige overnattingsformer, og telt var vanligere enn turisthytter. Få krysset av for «annet», men dette alternativet hadde et relativt høyt antall overnattingsdøgn. Hotel/pensjonat/fjellstue og tilrettelagt (camping)plass for campingvogn/bobil/telt hvor man må betale for å overnatte hadde også mange overnattingsdøgn. De andre overnattingsformene genererte relativt få overnattingsdøgn.

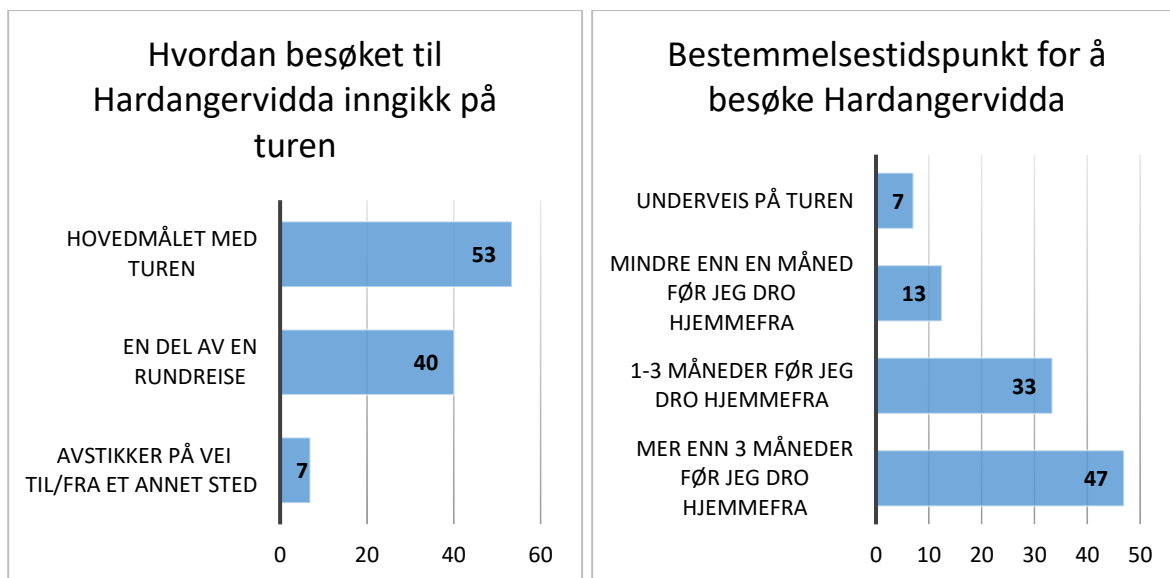
Figur 29 Antall overnattingsdøgn til sammen for respondentene som hadde overnattet i de ulike overnattingsformene.

6.5 Hardangervidda nasjonalpark som besøksmål

De som bare hadde besøkt Hardangervidda nasjonalpark én gang siste år (58 % av respondentene) fikk spørsmål i etterundersøkelsen om hvordan besøket i nasjonalparken inngikk i den turen de var på (se **Figur 30**). I alt 53 % oppga at Hardangervidda nasjonalpark var hovedformålet med den turen de var på, mens 40 % oppga at Hardangervidda var en del av en rundreise.

Hardangervidda ser i liten grad ut til å være en avstikker som gjøres på vei til et annet sted, og kun 7 % oppga dette som bakgrunn for sitt besøk. I Rago og Breheimen ser en lignende fordeling som i Hardangervidda, for hvordan besøket i verneområdene inngikk i turen (Selvaag & Wold 2018a, Vistad mfl. 2017). I Skarvan-Roltdalen, Trollheimen og Sølen derimot, ser besøksmønsteret annerledes ut: her hadde mellom 71-82 % områdene som hovedformål, og andelene som var på rundreise var betydelige lavere enn i Hardangervidda (Selvaag mfl. 2017 a, Wold & Selvaag 2017a; Wold mfl. 2017).

De som oppga at de kun hadde besøkt Hardangervidda nasjonalpark en gang siste år ble også spurt om når de bestemte seg for å besøke området (se **Figur 30**). De aller fleste bestemte seg før avreise hjemmefra, og bare 7 % bestemte seg underveis på turen. I underkant av halvparten (47 %) hadde bestemt seg lang tid i forveien, dvs. mer enn 3 måneder før avreise. Dette er høye tall og som viser at turen til Hardangervidda for det meste var planlagt i god tid.

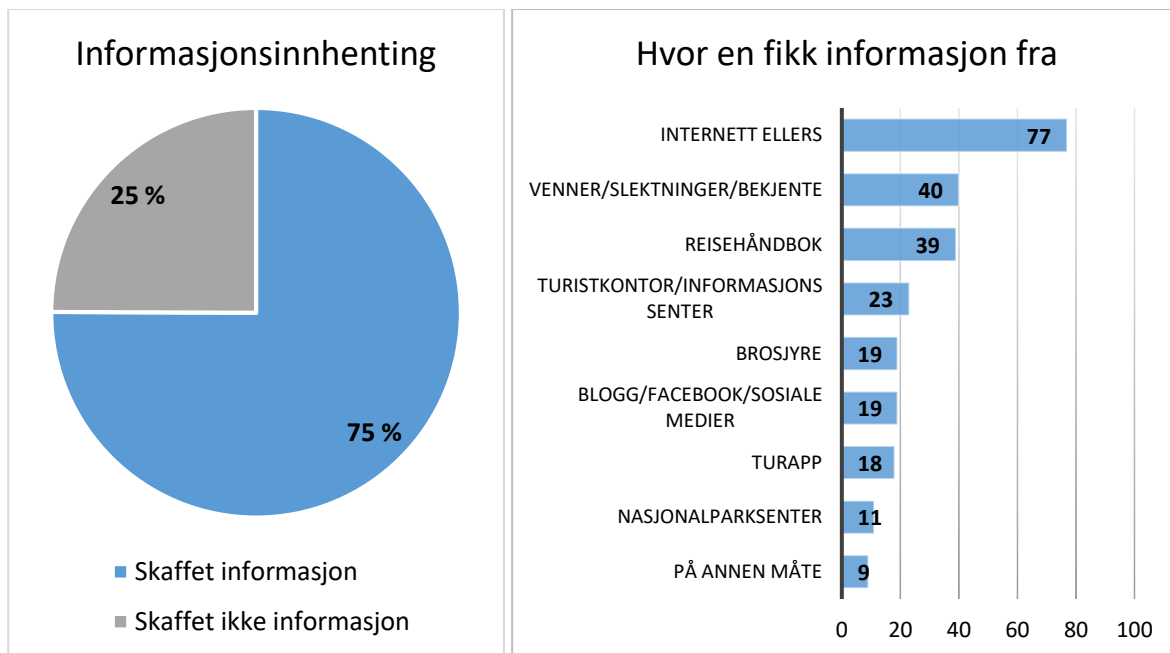
Figur 30 Prosentfordelinger for hvilken betydning Hardangervidda hadde som besøksmål på reisen respondentene var på ($n=464$) til venstre og beslutningstidspunkt for å besøke Hardangervidda ($n=464$) til høyre. Spørsmålene ble gitt til de som oppga at de kun hadde besøkt Hardangervidda nasjonalpark en gang siste år.

7 Innhenting av informasjon og bruk av sosiale media

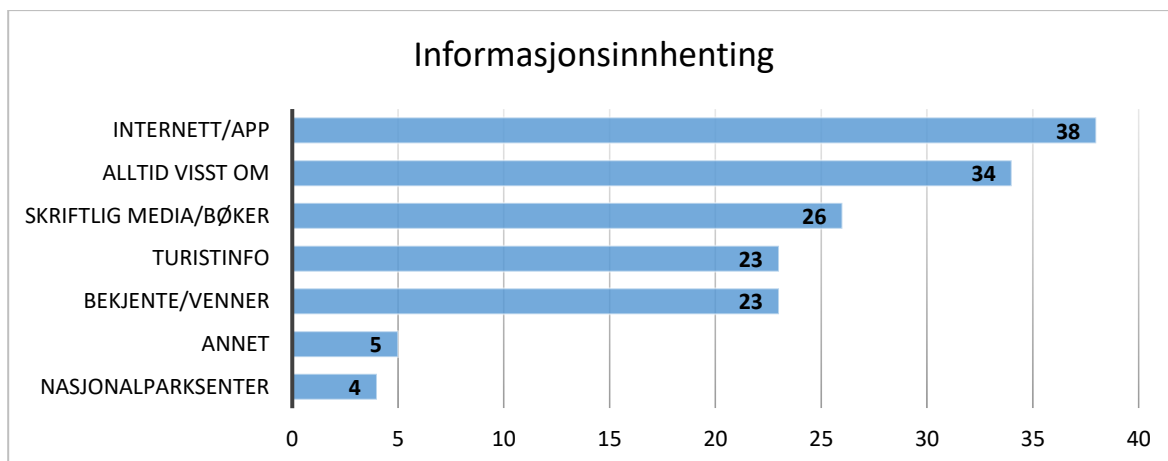
7.1 Innhenting av informasjon og foretrukket informasjon

I etterundersøkelsen oppga 75 % at de hadde innhentet informasjon om Hardangervidda nasjonalpark før besøket/besøkene (se **Figur 31**). Det er naturlig å tenke at førstegangsbesøkende i større grad enn erfarne gjester søker informasjon i forkant av besøket. I etterundersøkelsen var andelen førstegangsbesøkende kun 31 %. Ser vi på informasjonsinnhenting og tidligere besøk i sammenheng ser vi, ikke overraskende, at en høyere andel (86 %, n=250) av førstegangsbesøkende innhentet informasjon. Men samtidig også at en stor andel av de som har besøkt området tidligere innhentet informasjon før besøket (70 %, n=552). Internett var den klart vanligste informasjonskilden (se **Figur 31**) og DNT.no, UT.no og visitnorway.no var de internettsidene som ble nevnt flest ganger (se vedlegg 3 for fullstendig liste). Dette er et viktig resultat og som viser at informasjon gjennom internett er svært viktig for å markedsføre Hardangervidda. De andre mest brukte informasjonskildene var *venner/slektninger/bekjente* og *reisehåndbok* – henholdsvis 40 % og 39 % hadde fått informasjon på disse måtene. Kun 9 % krysset av for alternativet «*på annen måte*» og her var det egne erfaringer med området som ble nevnt, i tillegg til ulike bøker og kart.

I kasseskjemaet ble det også stilt et spørsmål om hvordan de besøkende fikk informasjon om nasjonalparken (se **Figur 32**). Dette spørsmålet gir nok i større grad svar på hvordan de besøkende først fikk vite om Hardangervidda nasjonalpark. Her var alternativet «*alltid visst om*» mulig å krysse av for, og dette alternativet hadde den nest største prosentfordelingen. Flest hadde fått informasjon om nasjonalparken via internett/app. Færrest hadde fått informasjon om parken fra nasjonalparksenter og i *annet*-kategorien var det informasjon fra ulike overnattingssteder (hotell, campingplass m.m.) og det at man hadde hytte i området som ble hyppigst nevnt.

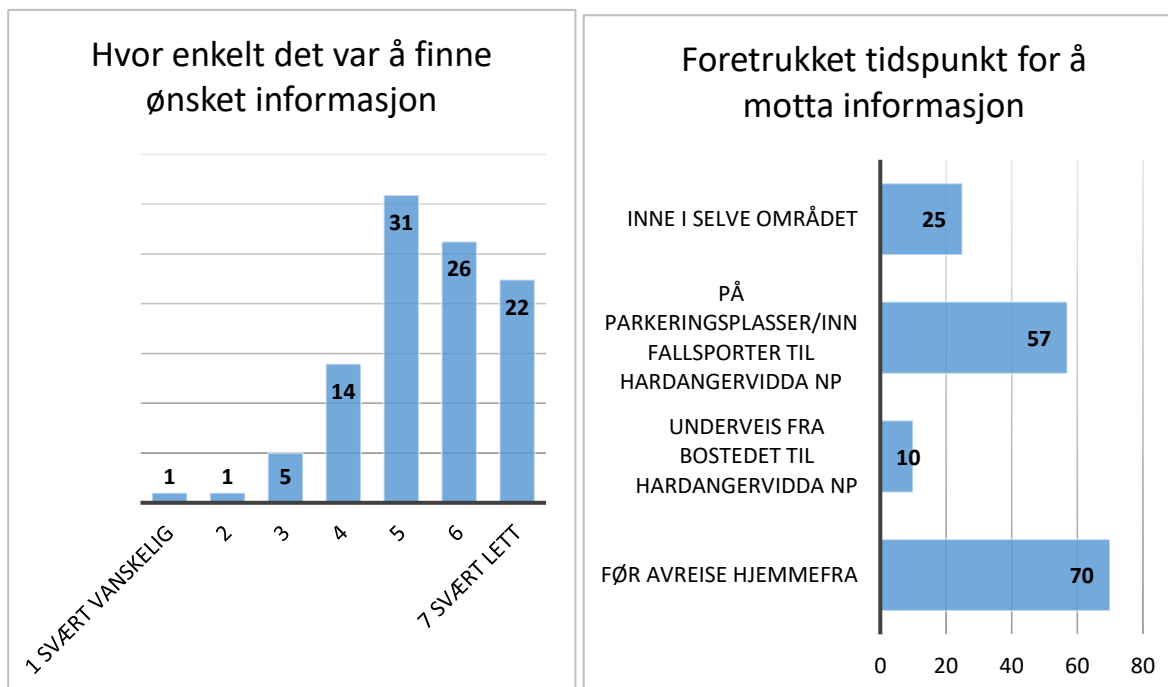
Figur 31 Prosentfordelinger som viser hvor mange som skaffet seg informasjon før besøket/besøkene til Hardangervidda nasjonalpark før man kom til området i 2017 (n=802) og hvor en fant denne informasjonen til høyre (n=602).

Figur 32 Prosentfordelinger som viser hvordan de besøkende fikk informasjon om Hardanger-vidda nasjonalpark (n=5011).

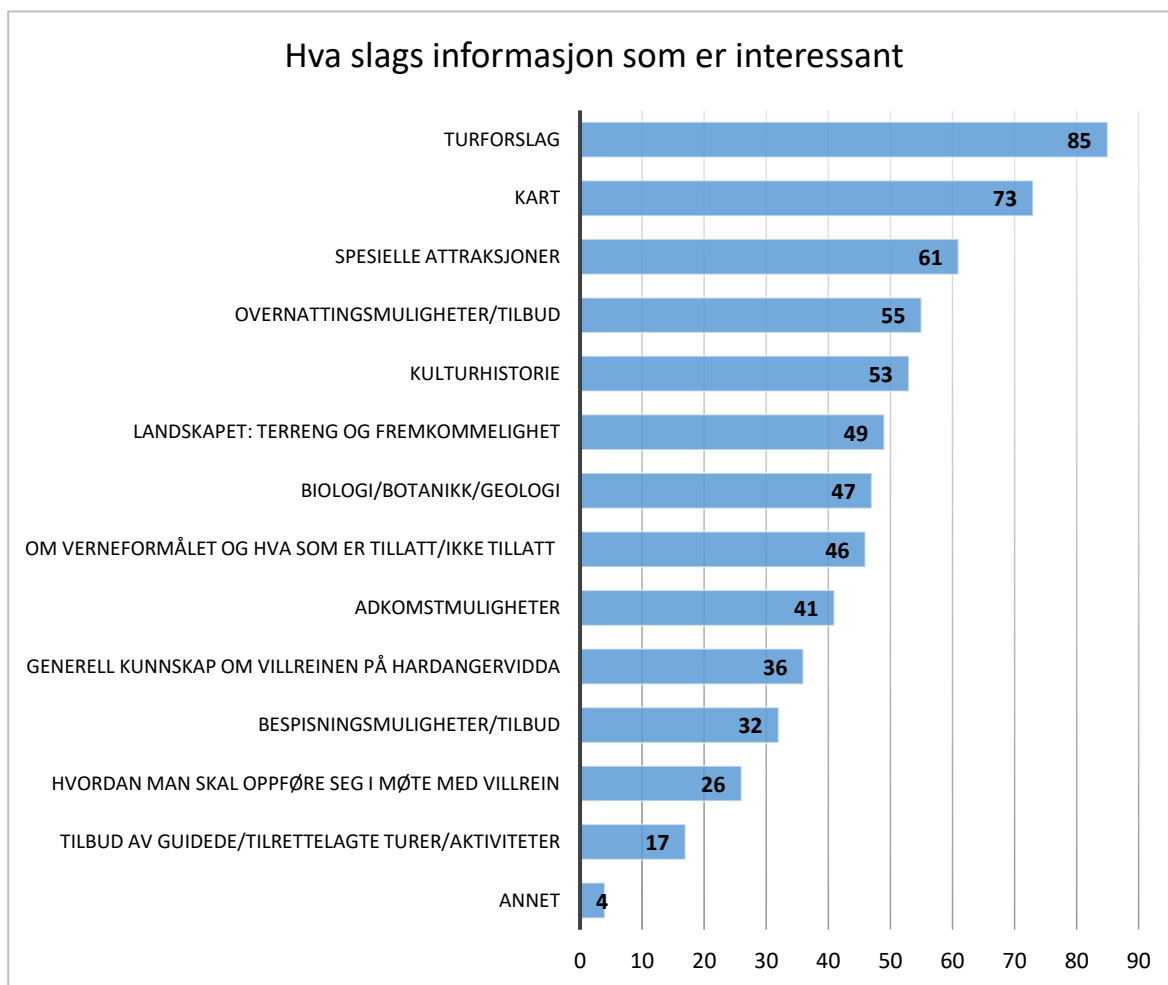
De besøkende opplevde det som relativt lett å finne den informasjonen de ønsket (**Figur 33**). I alt 79 % synes det var lett til svært enkelt å finne ønsket informasjon (svaralternativ 5-7). Dette viser at internettsidene for Hardangervidda fungerer bra for de fleste på å finne informasjon om stedet. De som oppga at det var vanskelig å finne ønsket informasjon (svaralternativene 1-4, se **Figur 33**) fikk spørsmålet om hva de synes det var vanskelig å finne informasjon om. Vedlegg 3 gir oversikt over svarene på dette spørsmålet.

Dersom de besøkende skulle motta mer informasjon fra forvaltningsmyndigheten er de foretrukne tidspunktene helt klart enten på parkeringsplasser/innfallsportene til området eller før avreise hjemmefra (**Figur 33**), noe som er i tråd med funn fra andre verneområder (Selvaag mfl. 2017a, b, Selvaag & Wold 2018 a, b, c, Vistad mfl. 2017, Vorkinn 2016, Wold & Selvaag 2017a, b, Wold mfl. 2017).

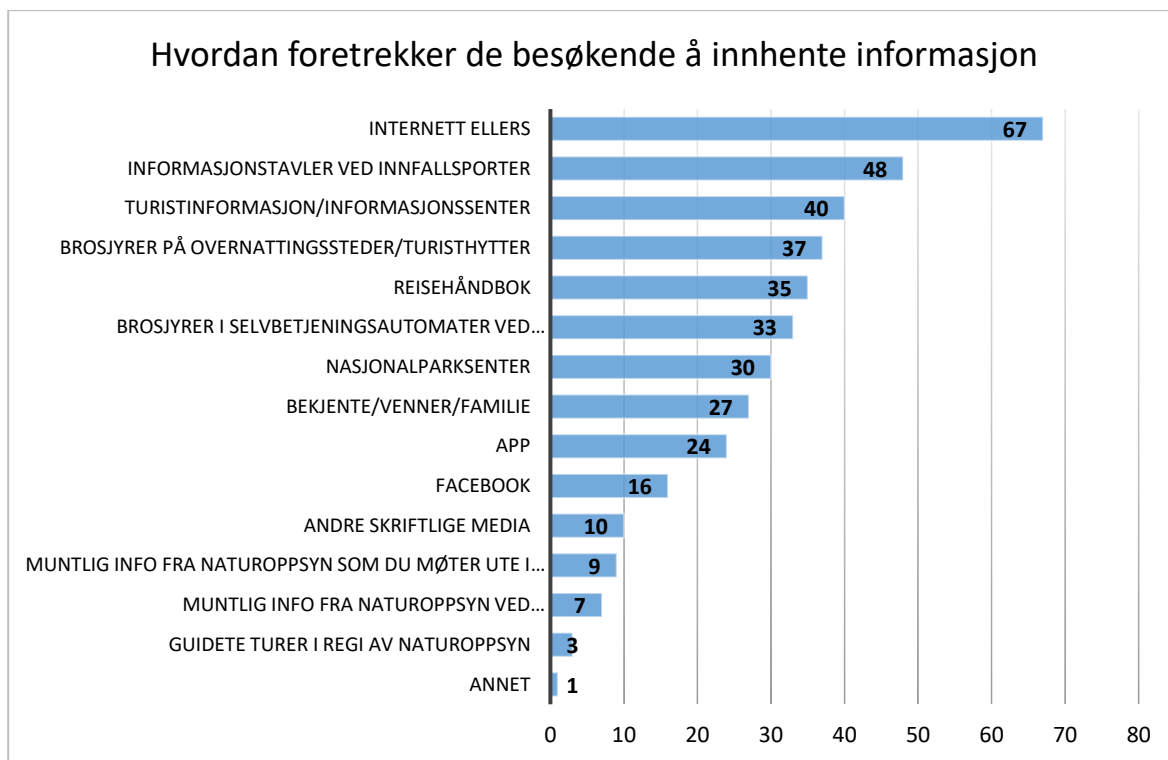
Figur 33 Prosentfordeling som viser hvor vanskelig/enkelt det var å finne den informasjonen en ønsket om Hardangervidda (n=602, gjennomsnitt: 5,4 SE:0.050) til venstre. Prosentfordeling for når brukerne foretrekker å motta informasjon dersom forvaltningsmyndigheten skulle gi mer informasjon om området (n=802, det var mulig å krysse av flere alternativ) til høyre.

Figur 34 viser hva slags informasjon brukerne er interessert i. Turforslag er det desidert mest ønskede temaet (85 % av respondentene), etterfulgt av *kart* og *informasjon om spesielle attraksjoner*. I underkant av halvparten (46 %) ønsker også å vite mer om verneformålet og hva som er tillatt/ikke tillatt innenfor verneområdet. Informasjon om bespisnings-/overnattingsmuligheter og guidede turer, er ønsket av en lavere andel av de besøkende. Det samme gjelder generell *kunnskap om villreinen på Hardangervidda* og hvordan man skal oppføre seg i møte med villrein. Kun 1 % var ikke interessert i noen form for informasjon (n=802). I annet-kategorien var det informasjon om fiskemuligheter som ble nevnt hyppigst. Det er helt klart et potensiale for å markedsføre flere attraksjoner ved aktuelle innfallsporter til Hardangervidda.

Figur 34 viser prosentvis hva slags informasjon de besøkende er interessert i, oppgitt i prosentandel av de besøkende (n=802). Det var mulig å krysse av flere alternativ.

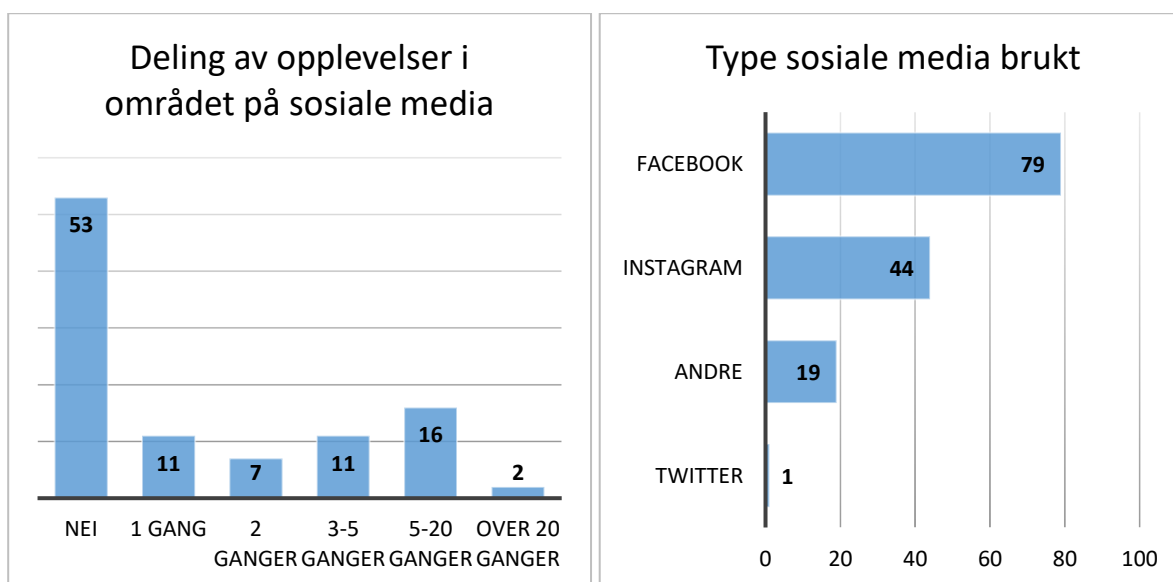
De besøkende ble også spurt om hvordan de ville foretrekke å innhente informasjon (**Figur 35**). I tråd med foretrukket tidspunkt for å motta/innhente informasjon (hjemme eller ved innfallsporner, se **Figur 33**) viser figuren at internett og informasjonstavler ved innfallsporene er de informasjonskanalene som flest foretrekker. Sistnevnte er en kanal som forvaltningen i stor grad kan påvirke, dette gjelder dels også for informasjon via internett. Omkring en tredjedel er interessert i henholdsvis turinformasjon, reisehåndbok, brosjyrer på overnattingssteder/innfallsporner eller nasjonalparksenter. Disse informasjonskanalene er også mulige for forvaltningen å påvirke. De ulike formene for informasjon fra naturoppsyn er i liten grad foretrukket. Det er kanskje heller ikke klart for de besøkende hva dette skal innebære.

Figur 35 På hvilke måter de besøkende foretrekker å innhente informasjon, oppgitt i prosentandel av de besøkende (n=802).

7.2 Bruk av sosiale media

Brukerne i Hardangervidda-området er relativt aktive på sosiale media når de er i området, og over halvparten oppga at de delte opplevelsene sine (se **Figur 36**). De fleste delte en eller to ganger (38 %, n=374). Facebook var den klart vanligste måten å dele på, Instagram ble også benyttet en god del. I kategorien «andre» var det flest som brukte Snapchat, blogg og Whatsapp.

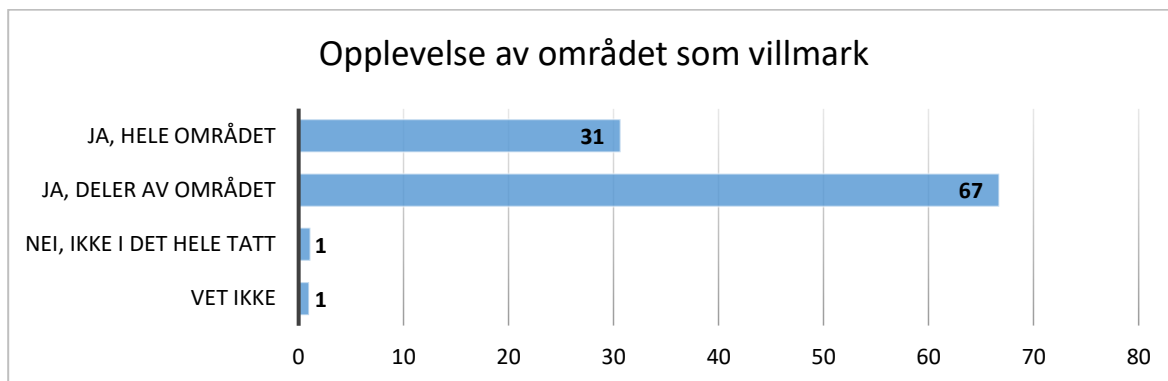

Figur 36 Prosentfordeling som viser hvorvidt brukerne delte sine opplevelser på Hardangervidda via sosiale medier (n=802) til venstre, og hvilke medier de hadde brukt (n=374) til høyre.

8 Opplevelse av dagens tilstand på Hardangervidda

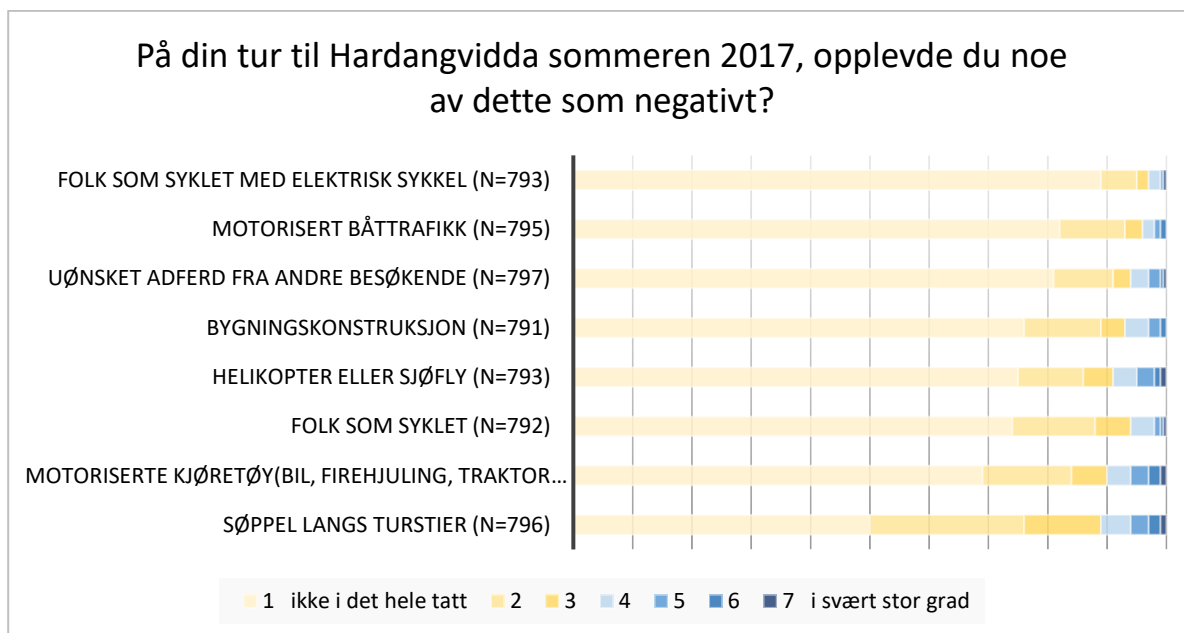
8.1 Hardangervidda som villmarksområde

Det er blandete svar på om Hardangervidda oppleves som et villmarksområde. I alt 31 % opplever hele området som villmark, mens 67 % opplever deler av området som villmark og 2 % svarte *nei, ikke i det hele tatt* eller *vet ikke* (n=802, **Figur 37**).

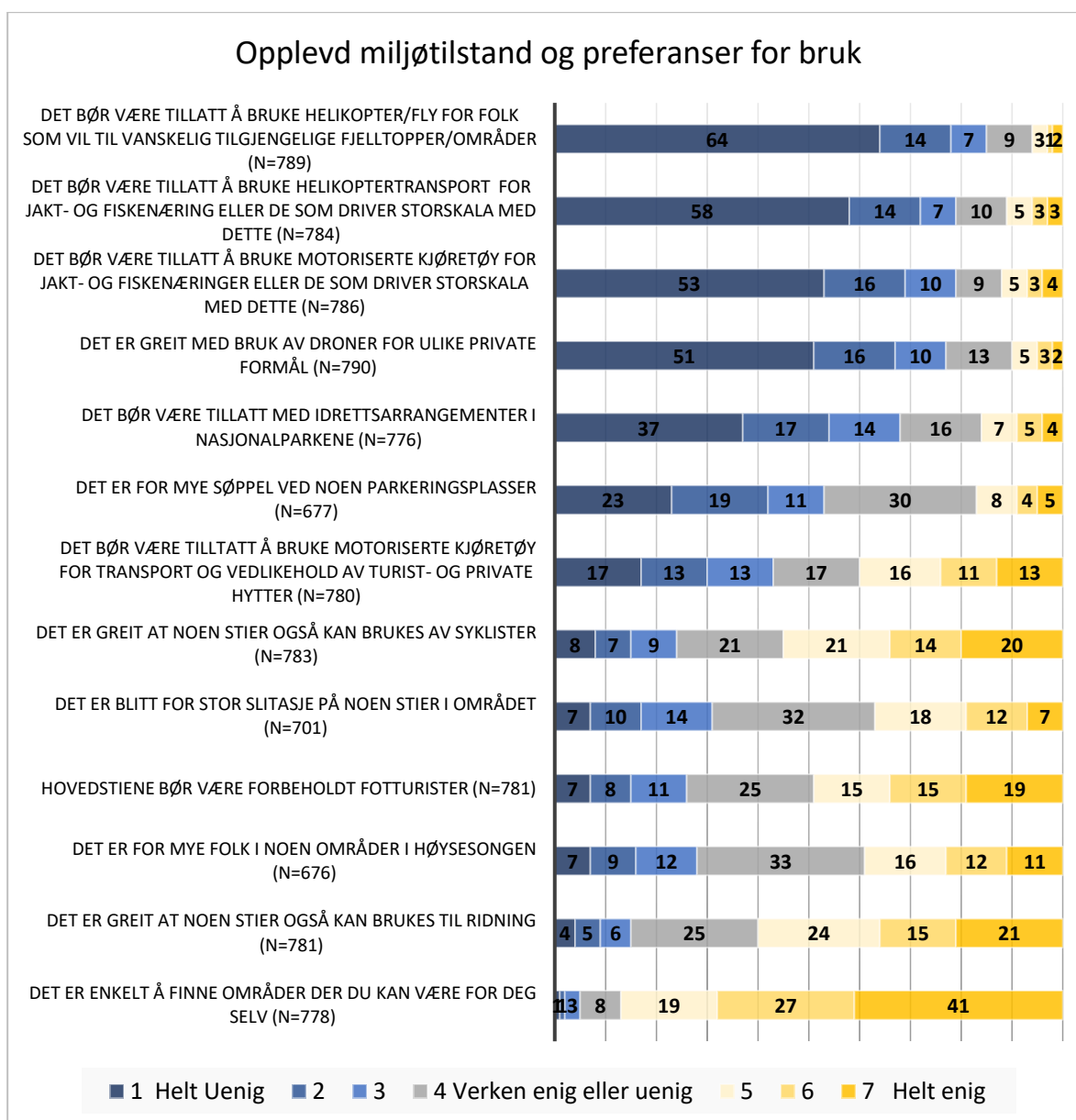
Figur 37 Prosentfordeling av brukernes opplevelse av Hardangervidda som villmark (n=802).

I etterundersøkelsen ble respondenten bedt om å oppgi hvorvidt de opplevde ulike aktiviteter/forhold som negative under besøket sitt (se **Figur 38**). Svarene skulle angis som en tallverdi fra 1 «*ikke i det hele tatt*» til 7 «*i svært stor grad*». For så å si alle aktiviteter/forhold opplevde de fleste ingen sjenanse/intet negativt med aktivitetene. Samlet sett ble søppel langs turveiene opplevd som mest negativt, og folk som syklet med elektrisk sykkel som minst negativt. I sammenheng med disse spørsmålene ble det stilt et åpent spørsmål om hva de eventuelt reagerte negativt på og svarene på dette spørsmålet kan leses i vedlegg 4.

Figur 38 prosentfordeling av brukernes opplevelse av ulike aspekter på turen i Hardangervidda-området da de fylte inn kassekortet.

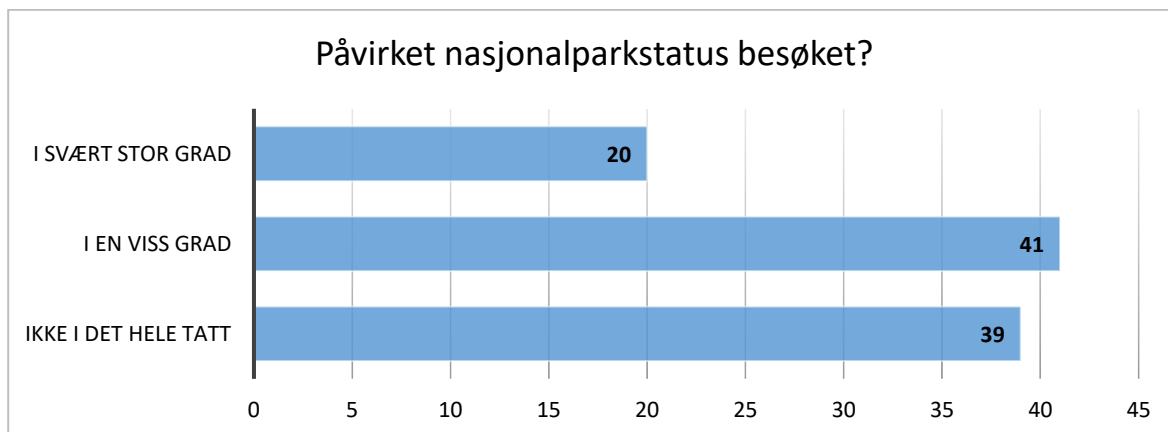
Respondentene ble også spurt om hvor enig/uenige de var et antall påstander som omhandler bruk og miljøtilstand på Hardangervidda (se **Figur 39**). Svarene skulle angis som en tallverdi fra 1 «helt uenig» til 7 «helt enig». Når det gjelder påstander om ulike bruksformer i området (ridning, sykling, fotturisme), var brukerne samlet ganske enige i disse påstandene – noe som kan tolkes som en toleranse for ulik bruk langs noen stier. De besøkende var derimot uenige i at *det burde være tillatt å bruke helikopter/fly for folk som vil til vanskelig tilgjengelige fjelltopper/områder, at det burde være tillatt å bruke helikoptertransport for jakt- og fiskenæringer, bruk av droner eller at det burde være tillatt med idrettsarrangementer i nasjonalparken*, her var flertallet uenige (verdi 1-3). Når det kommer til miljøtilstand i nasjonalparken var brukerne relativt enige i at *det er for mye folk i enkelte områder i høysesongen*, men de fleste besøkende var generelt sett veldig enige i *at det er enkelt å finne områder hvor de kan være for seg selv*. Et flertall svarte med tallverdi 4 (verken enig eller uenig) eller mener at *det er for stor slitasje på noen stier i området (tallverdi 5-7) på disse påstandene*. Flertallet var derimot uenig i at det er for mye søppel ved noen parkeringsplasser.

Figur 39 prosentfordeling for hvordan brukere stiller seg til ulike påstander som omhandler bruk og miljøtilstand i Hardangervidda nasjonalpark på en skala fra 1 «helt uenig» til 7 «helt enig»..

8.2 Hardangervidda som nasjonalpark

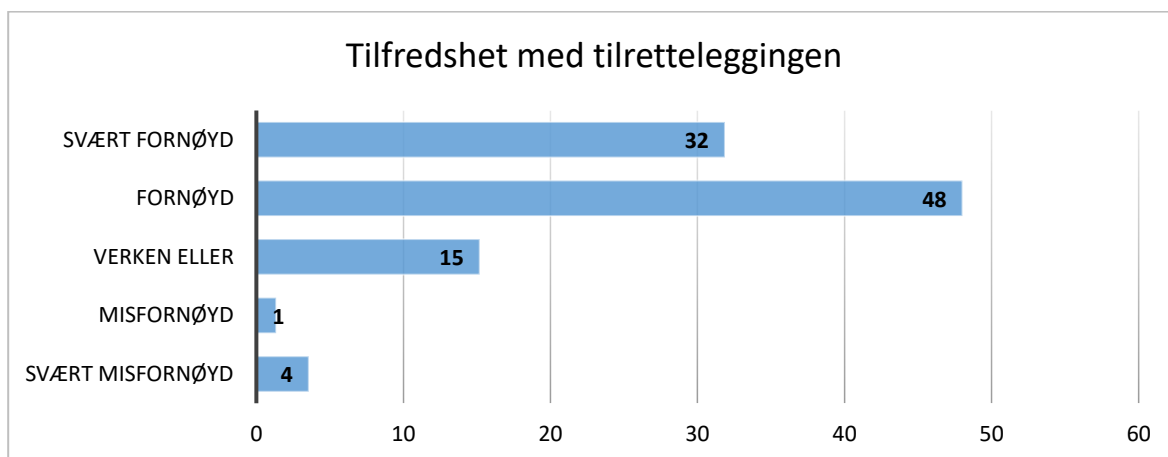
Nesten alle de besøkende visste at Hardangervidda er vernet som nasjonalpark før de besøkte området (90 %, n=802). De som visste at Hardangervidda er vernet ble videre spurt om det at området er nasjonalpark påvirket valget om å komme dit. For i underkant av 40 % (n=722) hadde ikke vernestatus noe innvirkning på valget om å besøke. For 41 % påvirket nasjonalparkstatusen i en viss grad valget om å besøke Hardangervidda og 20 % oppga at nasjonalparkstatusen i svært stor grad påvirket det (se **Figur 40**).

Figur 40 Hvor stor påvirkning nasjonalparkstatusen hadde på valget om å besøke Hardangervidda for de som viste om vernestatusen, oppgitt i prosent (n=722).

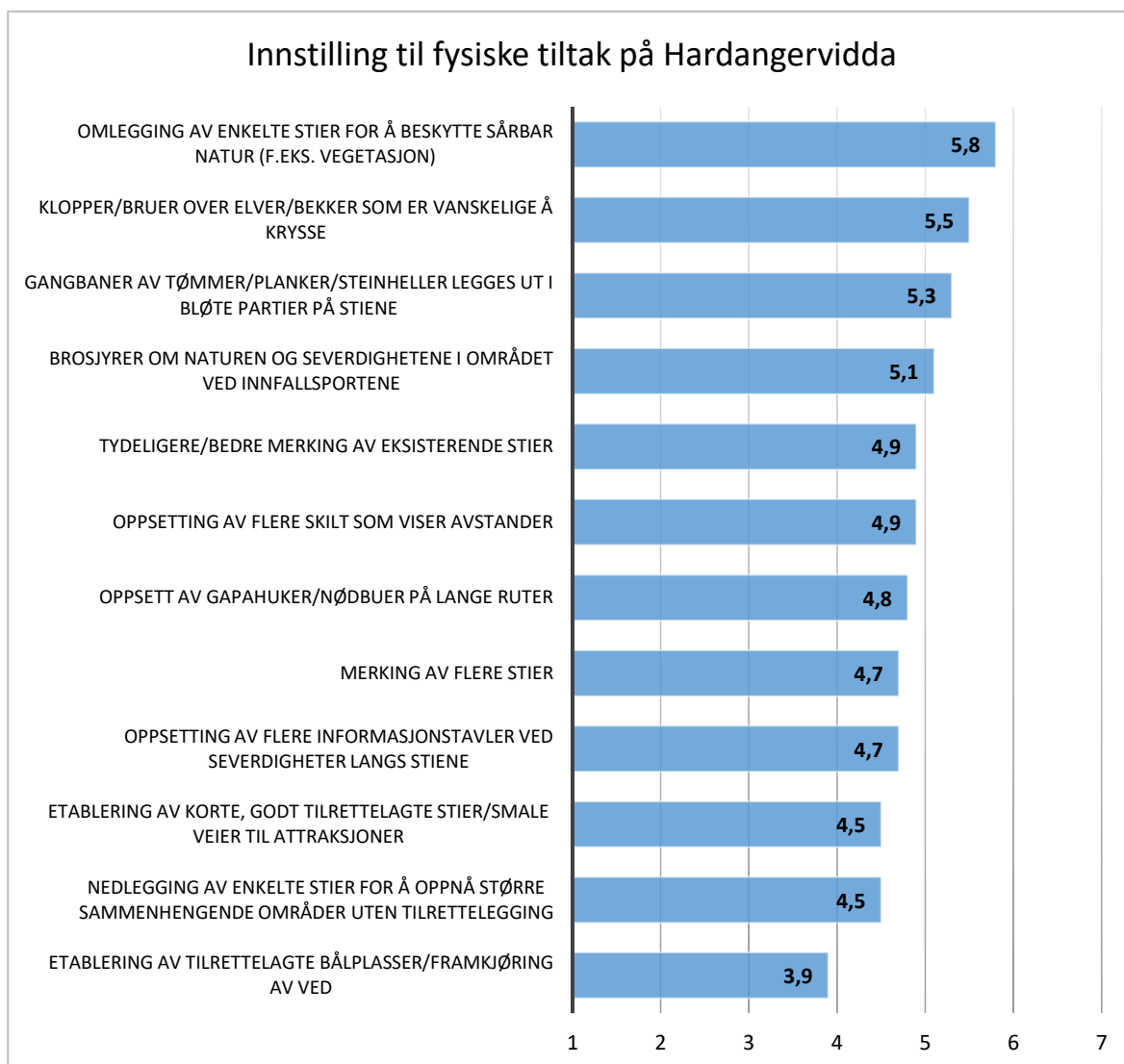
8.3 Tilretteleggingen

I kasseundersøkelsen ble brukerne spurt om hvor fornøyd de var alt i alt med tilretteleggingen i Hardangervidda nasjonalpark (se **Figur 41**). Brukerne var generelt fornøyd med tilretteleggingen og det var kun 5 % som var misfornøyd. I etterundersøkelsen oppga likevel 20 % (n=794) at det var ting de mente burde forbedres når det gjaldt tilretteleggingen for friluftsliv. Bedre merking av stier, klopper/bruer over våte partier, mer informasjon om ulike forhold og mulighet for kortere turer gikk igjen. Det var også noen som benyttet dette spørsmålet til å oppgi at de ikke ønsket mer tilrettelegging på Hardangervidda. For fullstendig liste over svarene på dette spørsmålet se vedlegg 5.

Figur 41 Hvor fornøyd brukerne er med tilretteleggingen i Hardangervidda nasjonalpark, oppgitt i prosent, n=4739.

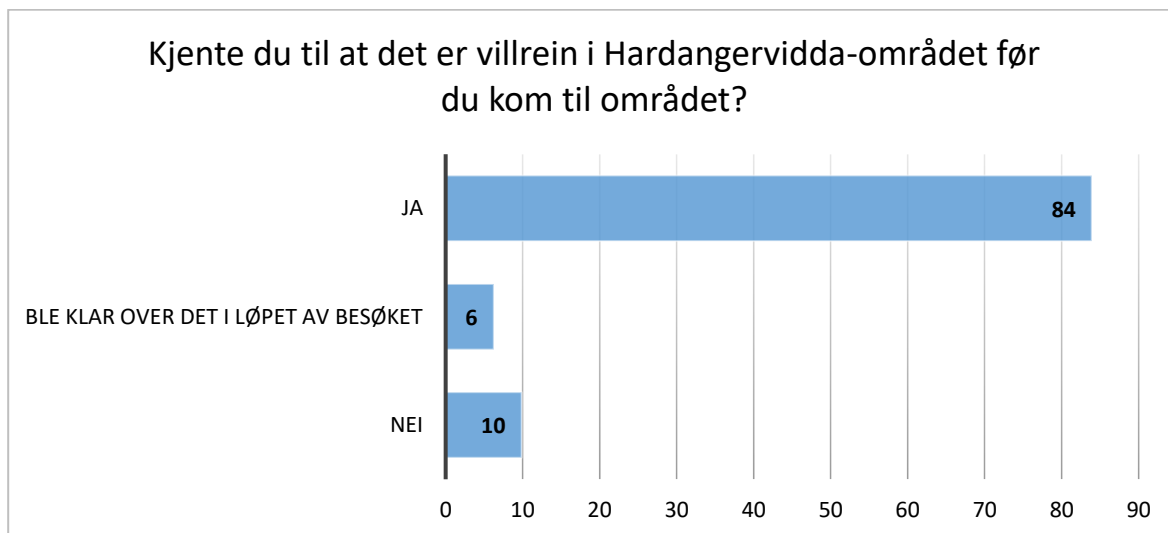
I etterundersøkelsen ble brukerne bedt om å ta stilling til hvorvidt de var positive eller negative til ulike fysiske tiltak i verneområdet. Svarene skulle angis som en tallverdi fra 1 *svært negativ* til 7 *svært positiv*. **Figur 42** viser gjennomsnittsskår for de ulike fysiske tiltakene som ble skissert. Flere av tiltakene er knyttet til stien, men noen gjelder også andre forhold som rasting/overnatting og informasjon. Generelt ser en at brukerne er positive til samtlige tiltak, kanskje med unntak av *etablering av tilrettelagte bålplasser/framkjøring av ved* – som får en gjennomsnittsskår rett under middelverdien. *Nedlegging av stier for å oppnå større sammenhengende områder uten tilrettelegging* er brukerne samlet heller ikke overveiende positive til, men *omlegging av stier for å verne sårbar natur* er de derimot positive til, det er faktisk det tiltaket som oppleves mest positivt. Dette er interessant, fordi dette er en av de aktuelle avbøtende tiltakene i forhold til villreinen i de mest sentrale delene av vidda. Brukerne er i tillegg spesielt positive til *klopper/bruer over elver som er vanskelig å krysse* og til at det legges *ut gangbaner/planker steinheller i bløte partier langs stiene*.

Figur 42 Gjennomsnittsskår for hvordan en som bruker ville stille seg til ulike fysiske tiltak på Hardangervidda, på en skala fra 1 *svært negativ* til 7 *svært positiv* (n=802).

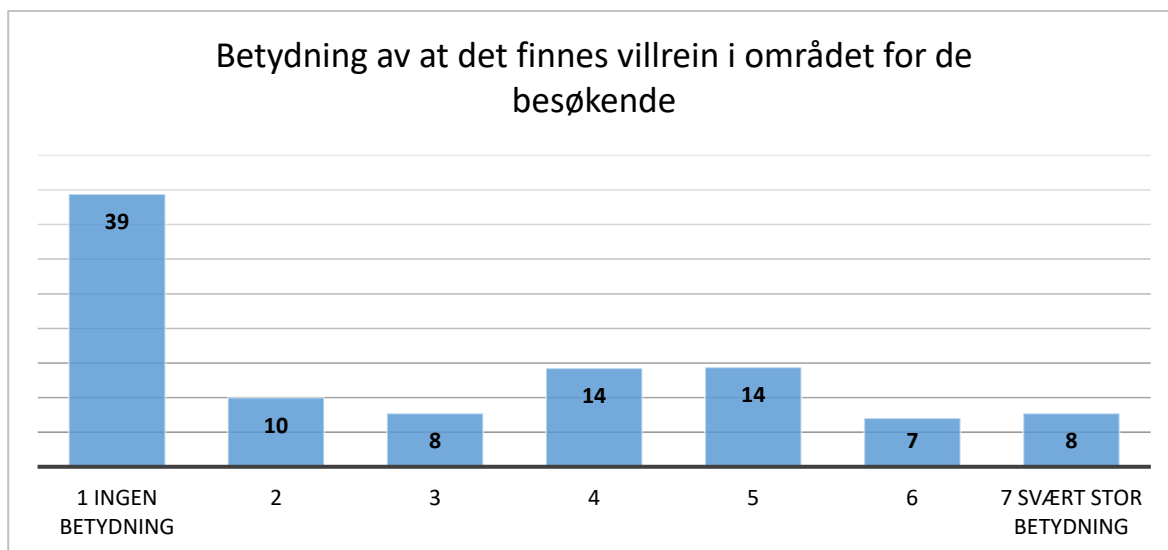
9 Synspunkt på villrein i verneområdet

Norges største villreinstamme er på Hardangervidda og dette ferdselsprosjektet er en del av GPS-merkeprosjektet på villrein på Hardangervidda og Nordfjella. Derfor ble det i etterundersøkelsen spurt om de besøkende kjente til at det er villrein på Hardangervidda før de ankom området. De aller fleste visste at det er villrein på Hardangervidda i forkant av besøket (84 %), ytterligere 6 % ble klar over det i løpet av besøket og 10 % var ikke klar over at det (n=802).

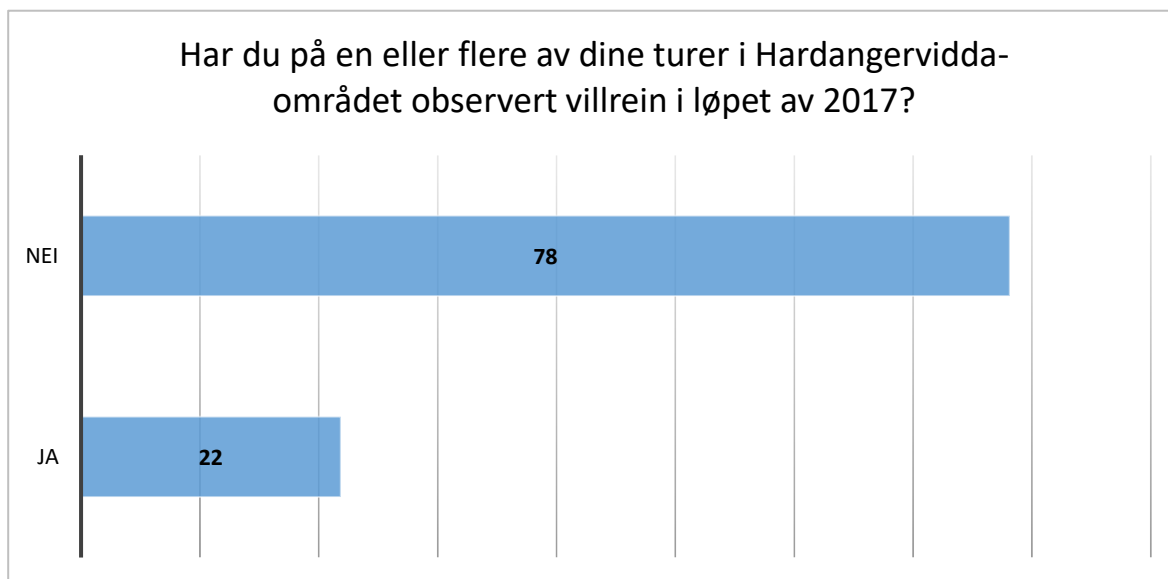
Figur 43 Prosentfordeling som viser om de besøkende hadde kjennskap til at det finnes villrein på Hardangervidda (n=802).

De som fra før var klar over at det er villrein på Hardangervidda og de som ble klar over det i løpet av sitt besøk til området ble spurt om det hadde noe betydning for dem å vite at det finnes villrein i området (se **Figur 44**). Nesten 40 % svarte med den laveste verdien – at det ikke hadde noen betydning – og kun 8 % krysset av for den høyeste verdien (svært stor betydning). Dette indikerer at det er flere som mener villreinen har liten eller ingen betydning for dem, enn de som mener det har betydning eller stor betydning at det finnes villrein.

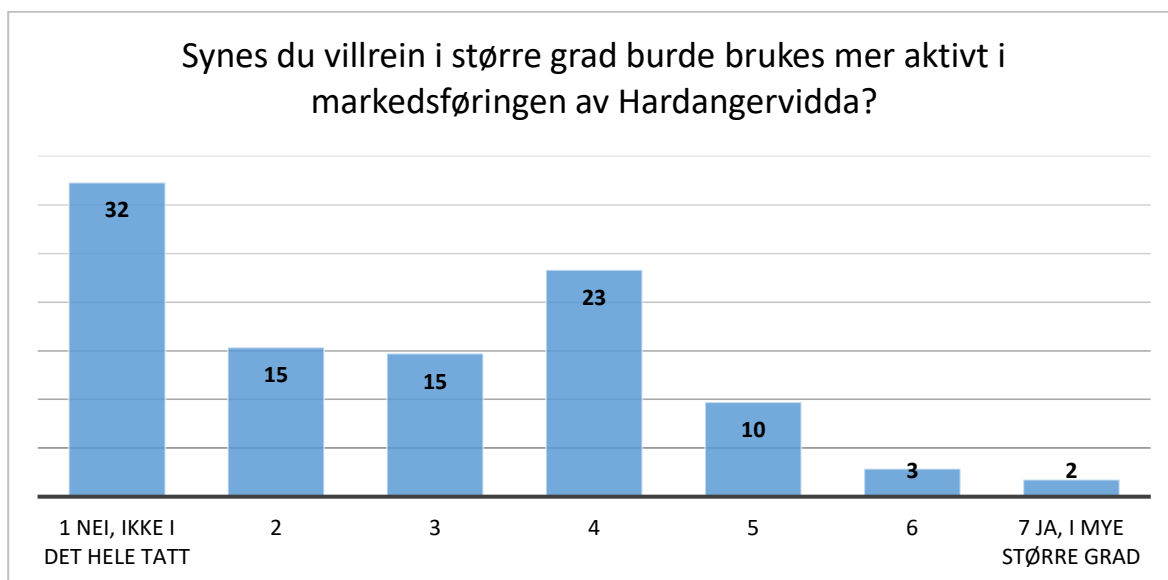
Figur 44 Prosentfordeling som viser hvilken betydning det var for de besøkende at det finnes villrein på Hardangervidda på en skala fra 1 ingen betydning til 7 svært stor betydning (n=723).

I underkant av en fjerdedel (22 %, n=723) oppga at de så villrein i løpet av besøket/besøkene til Hardangervidda i 2017 (**Figur 45**).

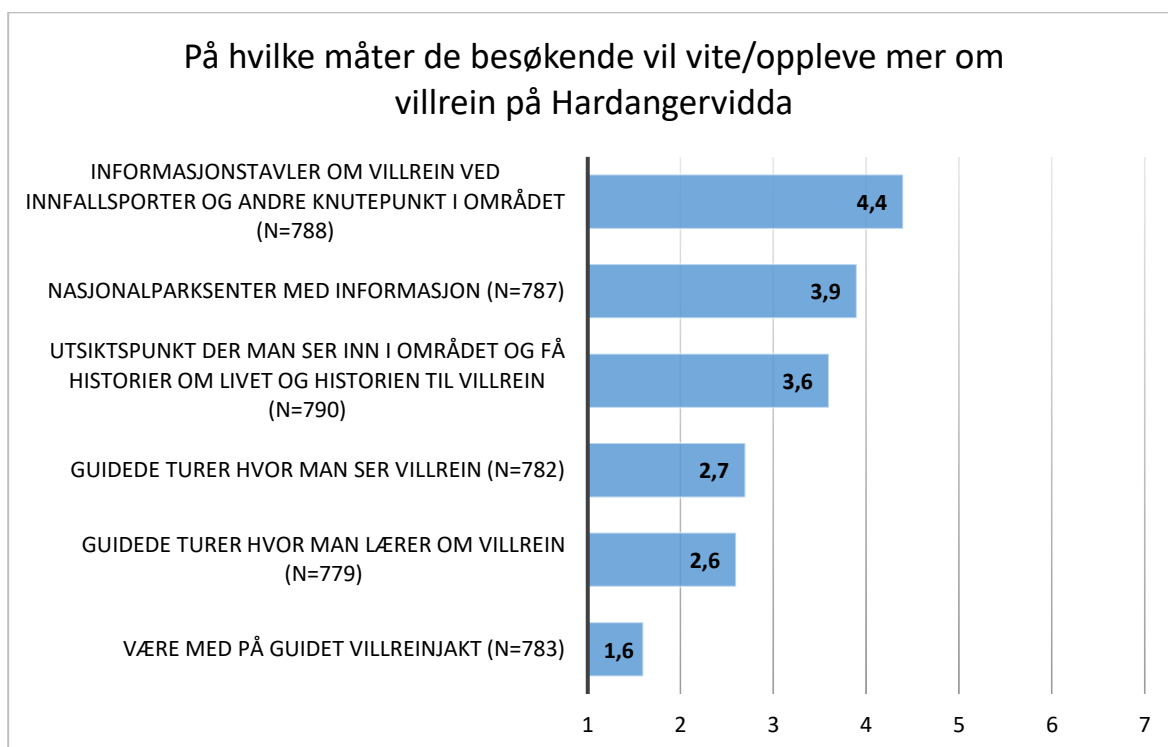
Figur 45 Prosentandel som så villrein under sine besøk til Hardangervidda i 2017 (n=723).

Alle respondentene i etterundersøkelsen ble spurt om de synes at villrein i større grad burde brukes mer aktivt i markedsføringen av Hardangervidda (se **Figur 46**). Spørsmålet ble presentert med en svarskala fra 1 «ikke i det hele tatt» til 7 «ja, i mye større grad». En svært lav andel mente at villrein i større grad burde benyttes mer aktivt i markedsføringen. Kun 15 % svarer over middelveien og nesten en tredjedel synes ikke villrein burde brukes mer aktivt i markedsføringen av Hardangervidda i det hele tatt.

Figur 46 Prosentfordeling som viser i hvilken grad de besøkende synes at villrein i større grad burde brukes i markedsføringen av Hardangervidda på en skala fra 1 ikke i det hele tatt til 7 ja, i mye større grad (n=802).

Alle ble også bedt om å ta stilling til hvorvidt de var interessert eller ikke i ulike tiltak for å lære mer om/oppleve villreinen på Hardangervidda. Svarene skulle angis som en tallverdi fra 1 *ikke interessert i det hele tatt* til 7 *svært interessert*. **Figur 47** viser gjennomsnittskår for de ulike tiltakene som ble skissert. Flere av tiltakene er knyttet til fysiske tiltak og informasjon, mens noen gjelder utvikling av tilbud i og i nærheten av verneområdet. De fysiske tiltakene er i stor grad det forvaltningen kan gjøre av tilrettelegging, mens spørsmålene om utvikling av tilbud i større grad er vinklet mot «turistmessig» utvikling. Samlet er de besøkende mest interessert i *informasjonstavler om villrein ved innfallsporner og andre knutepunkt i området* og minst interessert i å *være med på guidet villreinjakt*. Resultatene fra dette spørsmålet tyder på at det ikke er så veldig stor interesse for markedsføring av villrein, kanskje med unntak av informasjonstavler.

Figur 47 Gjennomsnittskår for hvordan en som bruker ville stille seg til ulike tiltak for å få vite mer om eller oppleve villrein på Hardangervidda på en skala fra 1 *ikke interessert i det hele tatt* til 7 *svært interessert*.

10 Sammenligning av brukere ved ulike innfallsporter

I dette kapitlet sammenligner vi innfallsportene ved å vise forskjeller/likheter for flere av variablene som ble kartlagt i kasseundersøkelsen (jamfør indikatorsettet vist i **Tabell 1**). Dette er viktig informasjon for å legge til rette for at den enkelte innfallsport skal kunne få den forvaltningen den fortjener, og også fordi noen av indikatorene/variablene sier noe om handlingsrommet for forvaltningen – for eksempel potensialet for kanalisering av brukerne til ønskede områder for å unngå konflikt med villreinens arealbruk og trekk. Det er store forskjeller i svar og fordelinger mellom innfallsportene, når det gjelder bruk, brukere og holdninger/vurderinger. Presentasjonen er todelt. Først presenterer vi prosenttall og fordelinger tematisk, så det er enkelt å sammenligne alle innfallsportene på Hardangervidda i forhold til dette. Deretter presenterer vi et indikatorsett for den enkelte innfallsport for at man skal se alle temaene i sammenheng for hver innfallsport.

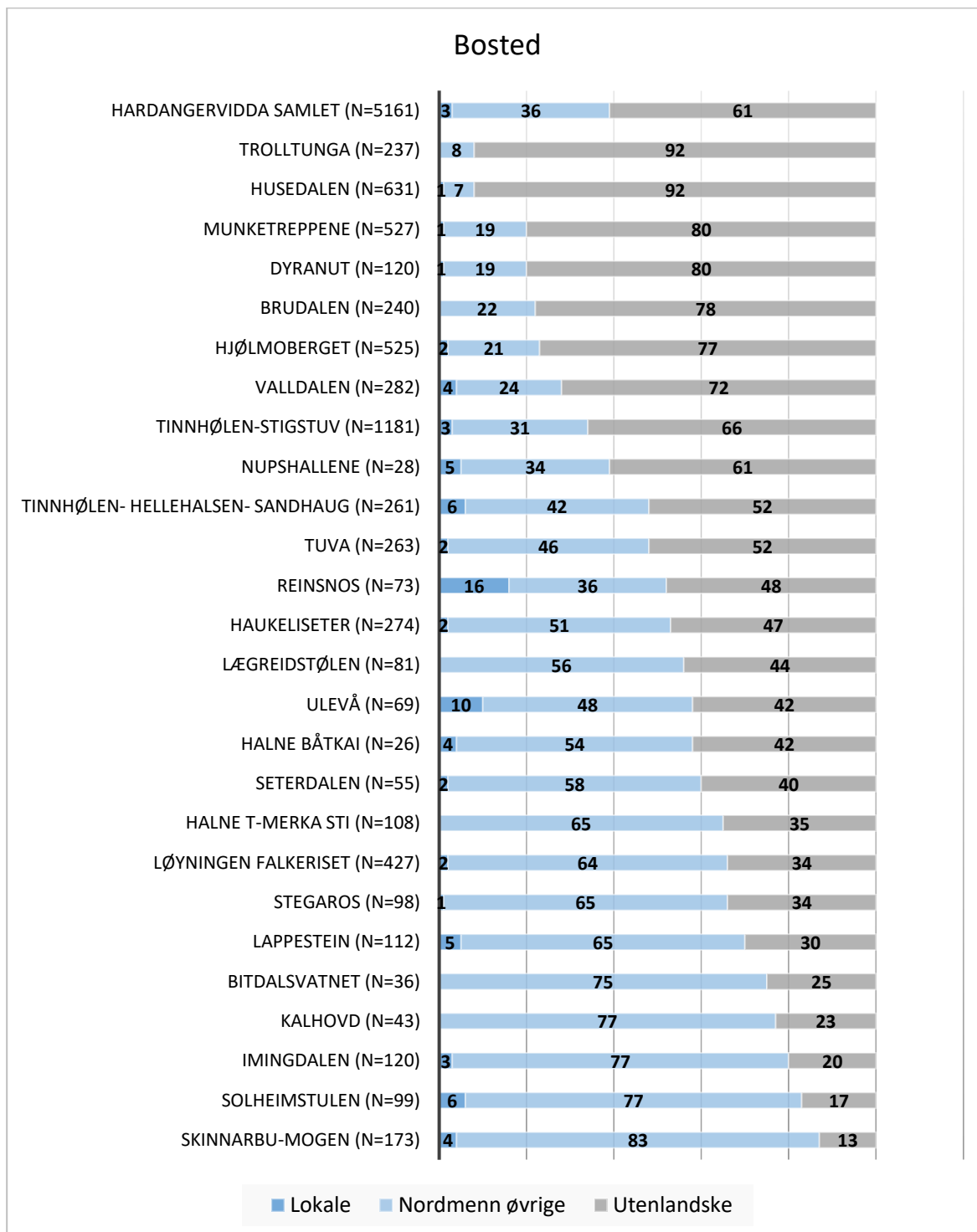
Vi nevner i denne sammenheng prinsippet om differensiert forvaltning – noe som betyr at vi oppfordrer forvaltningen å tilpasse tiltakene til innfallsportene når det gjelder informasjon, tilrettelegging, tiltak sammen med lokalkunnskap om bruk, brukere, naturtyper, kulturverdier osv. Ved noen innfallsporter kan det være mest aktuelt med sterk tilrettelegging for å øke bruken og kanalisere brukerne til bestemte områder. Dette er typiske turiststeder med mange tilreisende og besøkende som er der for første gang. I andre områder ønsker man kanskje færre besøkende og å bygge ned infrastrukturen. Noen innfallsporter krever spesielle hensyn og tilrettelegging, for eksempel innfallsporter med stor andel barn og barnefamilier, eller steder med mye hyttefolk. Forvaltningen har mulighet til å styre/påvirke/kanalisere ferdselen ved ulike innfallsporter på ulikt hvis dersom det er ønskelig, og de har en lang rekke virkemidler som går på å informere, tilrettelegge, endre infrastruktur, samt å innføre restriksjoner og forbud.

10.1 Innfallsportene og tematisk fordeling

Ved noen av innfallsportene har vi svært få svar, og det er da for stor usikkerhet i disse lokalitetene til at de kan være med i presentasjonen. Dette gjelder Hordatun, Songavatnet, Varland- og Synken båtkai. Skinnarbu båtkai er slått sammen med Mogen turisthytte og de to svarkassene på Solheimstulen behandles som en innfallsport. Også Halne båtkai, Nupshallene og Bitdalsvatnet hadde få respondenter (henholdsvis 26, 38 og 37). Siden innsamlede svarkort er lav for disse tre lokalitetene er det knyttet større usikkerhet til deres prosentfordelinger. Alle respondentene, ved alle innfallsporter, er inkludert i søylene som viser tall for Hardangervidda samlet.

10.1.1 Bosted/Nasjonalitet

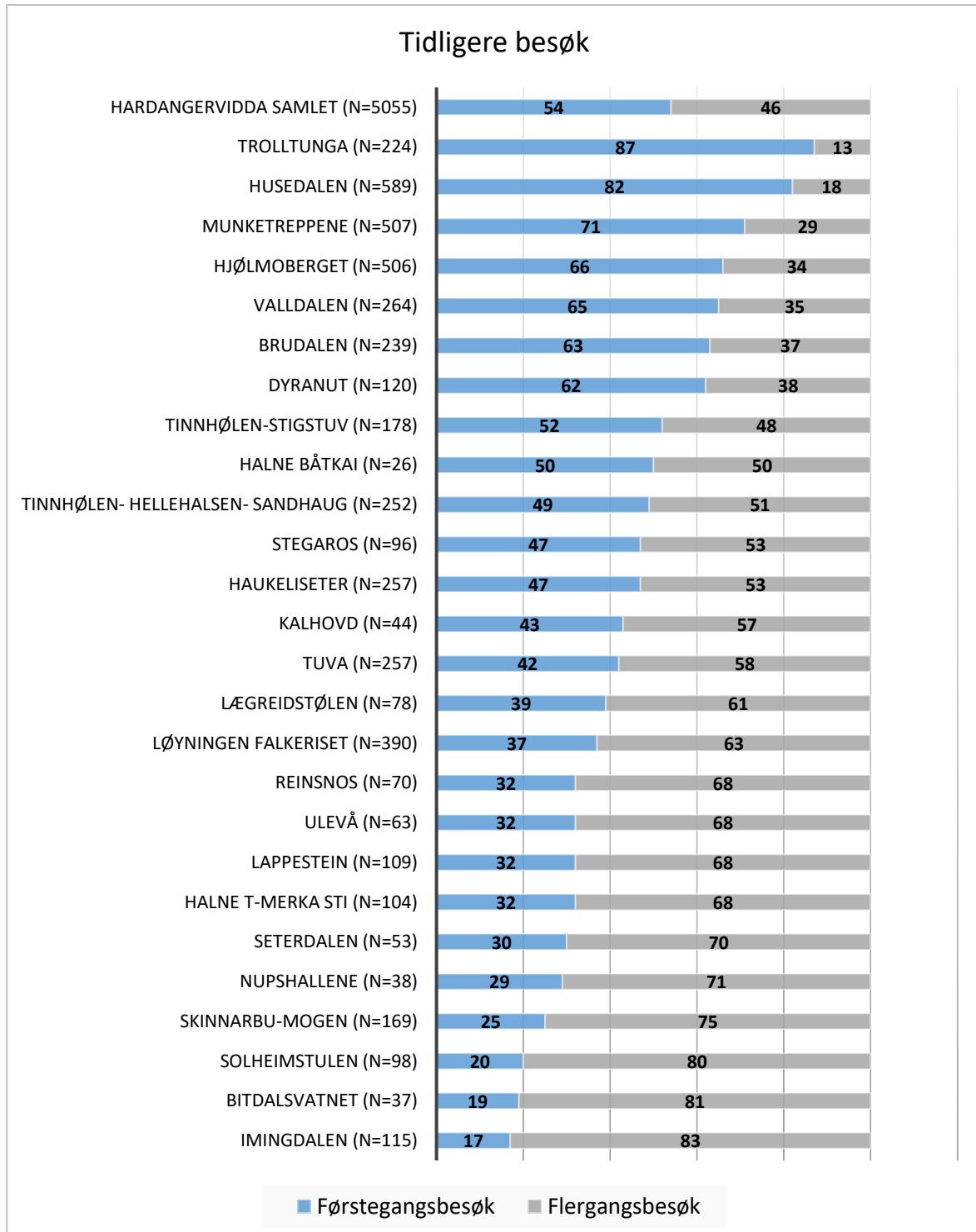
Hvor de besøkende kommer fra, om de er tilreisende nordmenn/utlendinger eller lokale, kan være viktig informasjon for å kunne gi informasjon på riktig språk. I **Figur 48** står de mest internasjonale lokalitetene øverst, og dette er i alt vesentlig innfallsporner i vest eller langs Rv 7. Innfallsporner med stor andel lokale eller nordmenn forekommer særlig i øst. Trolltunga troner øverst som den innfallsporten med flest utlendinger.

Figur 48 Prosentandeler for bosted/nasjonalitet vist for de ulike innfallsporene.

10.1.2 Tidligere besøk

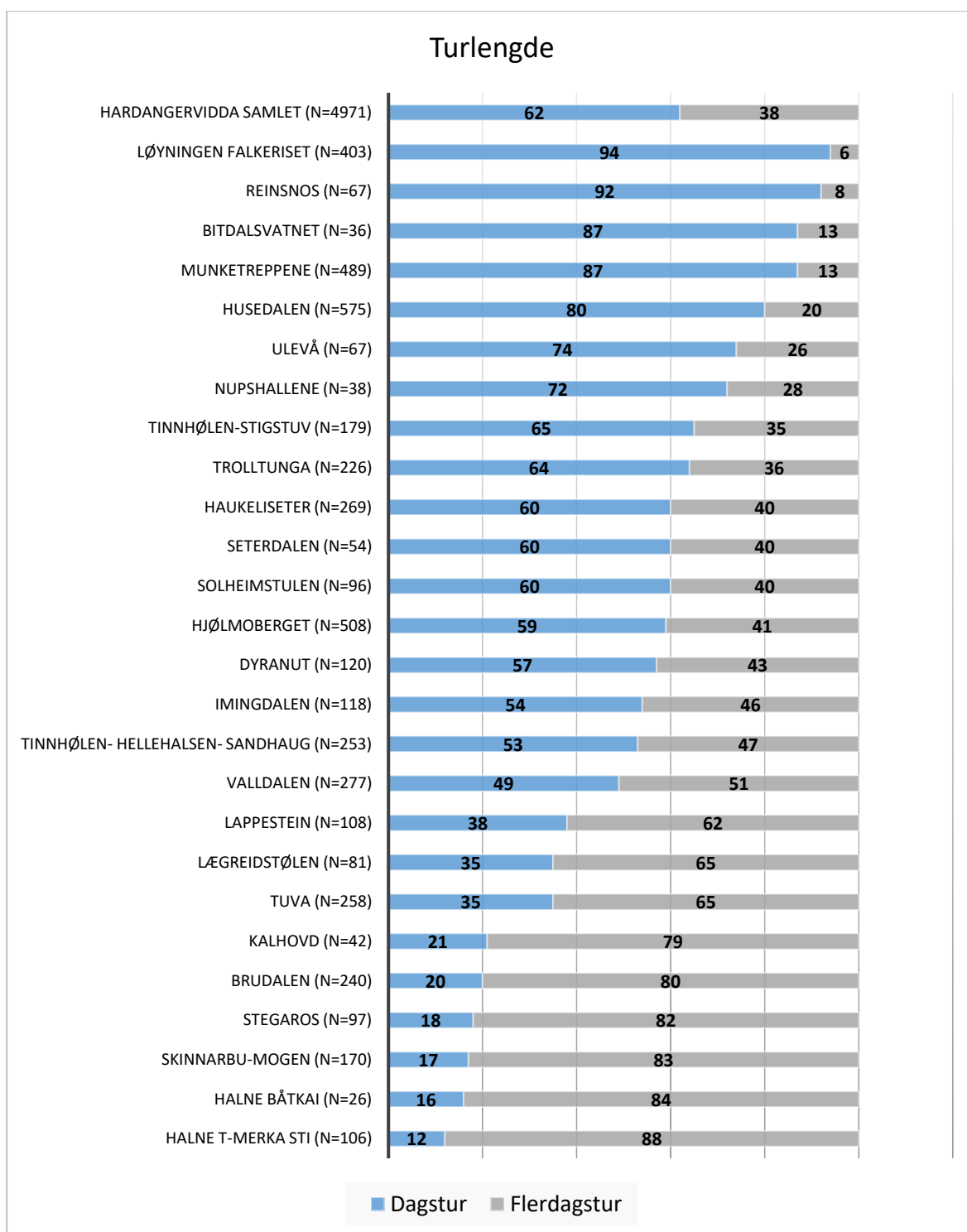
Det samme mønsteret som for bosted finner vi også for indikatoren førstegangsbesøkende. Også her troner Trolltunga øverst, som den innfallsporten med flest førstegangsbesøkende.

Figur 49 Prosentandeler førstegangs- og flergangsbesøkende vist for de ulike innfallsportene.

10.1.3 Turlengde

Noen innfallsporter er typiske dagstursteder, slik som Løyningen/Falkeriset, mens andre innfallsporter er typiske startsteder for de lange turene, slik som på Halne langs Rv 7. Informasjon om brukernes turlengde kan ha stor betydning for hvilken tilrettelegging det legges opp til, og spesielt dagsturlokalitetene har ofte krav til gode kart og informasjon om attraksjonene i området. Overraskende mange er på flerdagerstur ved Trolltunga. Det er en del som tar dette som en todagerstur, og det er også en del som overnatter ved innfallsporten, slik at de da tenker de overnatter på turen. Det viser seg imidlertid at det er få som går videre innover Hardangervidda med Skjeggedal som utgangspunkt.

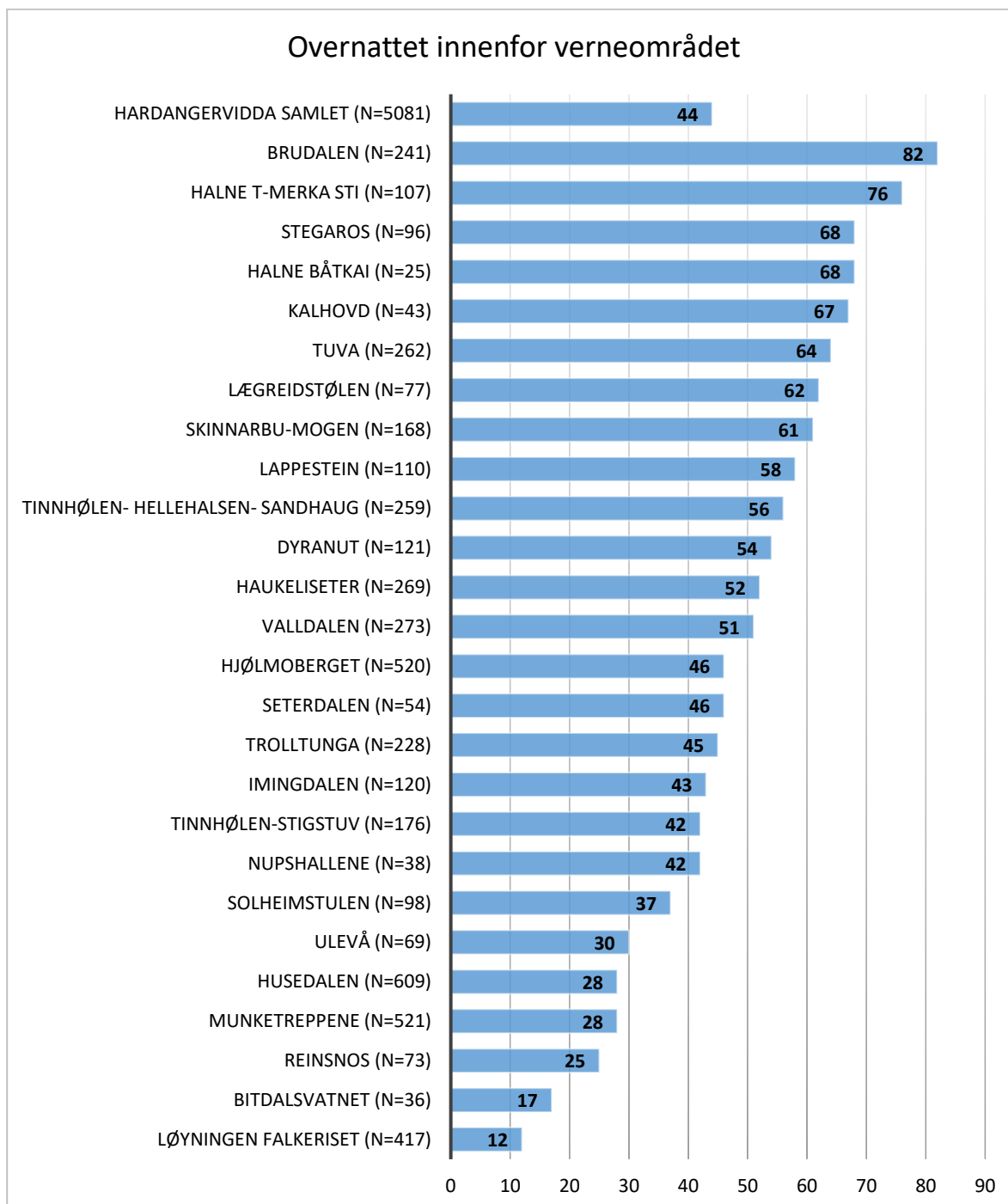

Figur 50 Prosentfordeling som viser dagstur og flerdagersbesøkende, vist for de ulike innfallsportene.

10.1.4 Overnatting

På samme måte som de besøkende er på dagstur eller flerdagersstur, vil andel som overnatter inne i nasjonalparken variere stort mellom innfallsporer. Vi kan ikke tolke direkte om de overnatter inne i nasjonalparken eller ikke, men i hvert fall innenfor de områdene som sokner til Hardangervidda fjellområde. Også her kommer Halne høyt opp på statistikken, i tillegg til lokaliteter

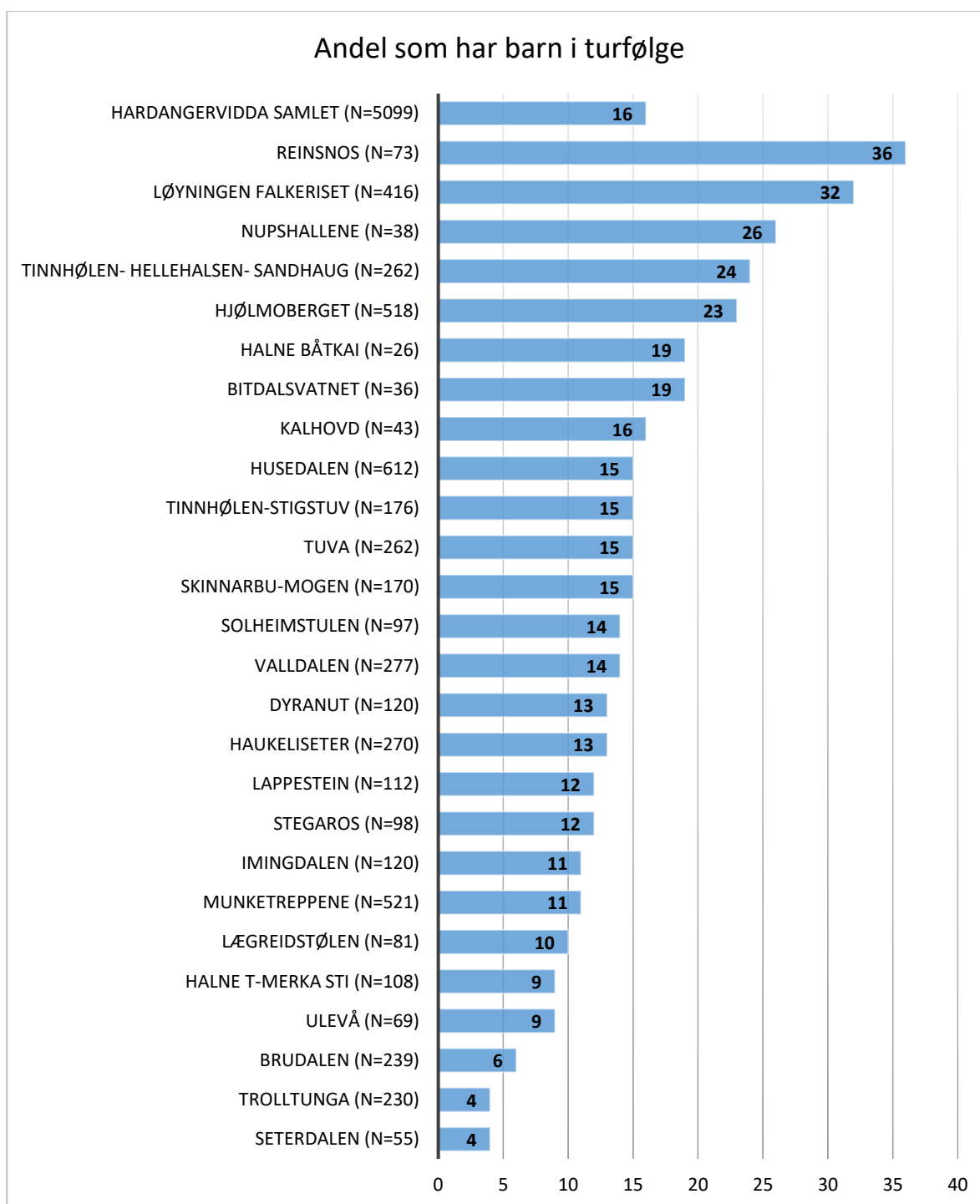
som Brudalen, Kalhovd og Stegaros i øst. Dette er utgangspunkt for de lange turene. For de lokalitene som har større andeler dagsturister ser vi også at har færre overnattende.

Figur 51 Prosentandel besøkende som overnattet innenfor Hardangervidda nasjonalpark på turen de besvarte spørreskjema, vist for de ulike innfallsportene.

10.1.5 Barn i turfølget

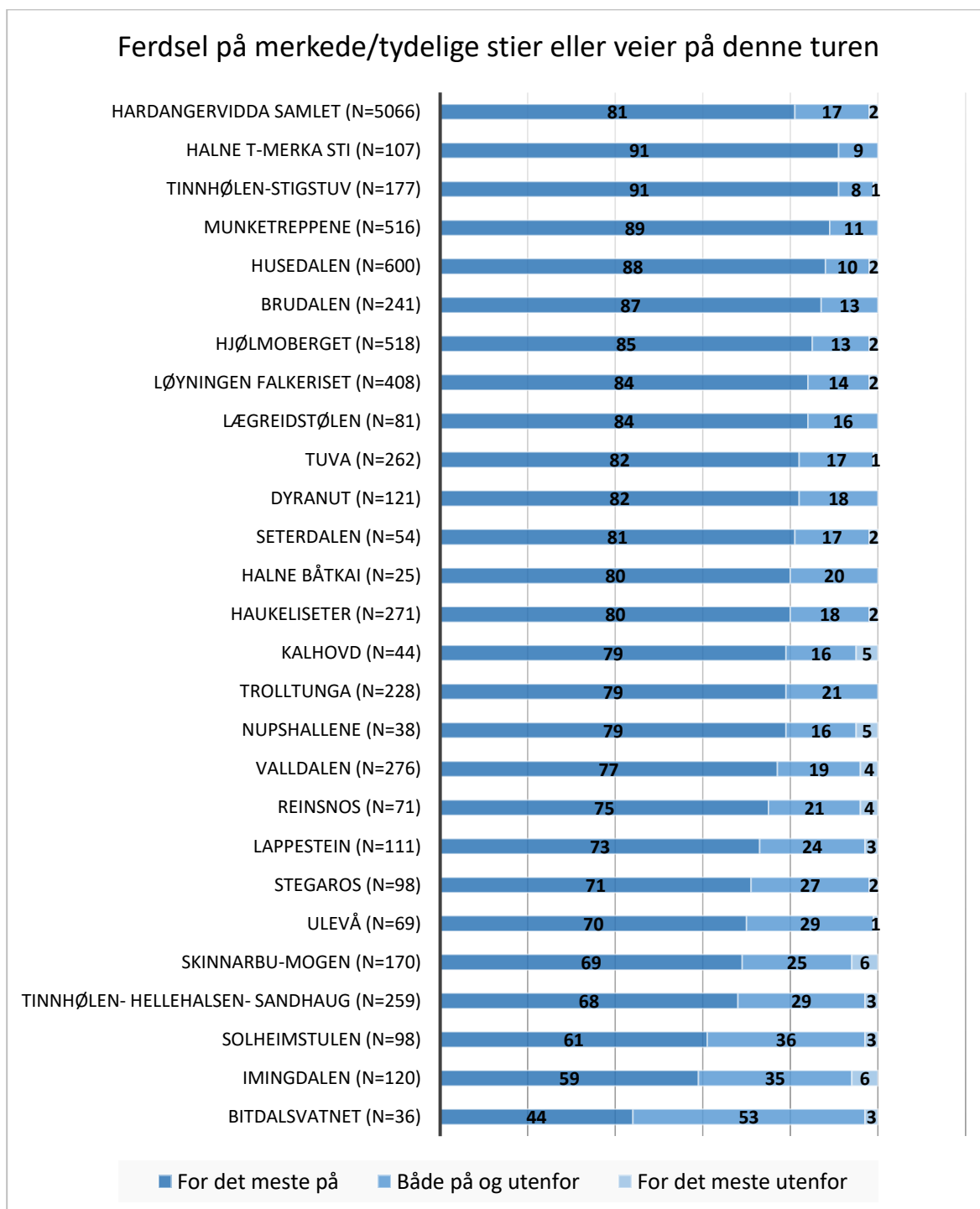
Andel barnefamilier som bruker innfallsporten er forvaltningsmessig interessant, fordi barn krever en annen tilrettelegging enn godt voksne turfolk. Vi ser det er typisk dagsturlokaliteter som Reinsnos, Falkeriset og Nupshallene som kommer høyt opp, mens for eksempel den lange turen inn til Trolltunga er lite barnevennlig, noe som gjenspeiles i at det her er få med barn i turfølget.

Figur 52 Prosentandel besøkende med barn i følget, vist for de ulike innfallsportene.

10.1.6 Ferdsl på eller utenfor merkede/tydelige stier

Om de besøkende følger merkede stier eller går utenfor sti er viktig informasjon som sier noe om kanaliseringmulighetene i lokalitetene. Innfallsporer som Halne og Tinnhølen har mange fotturister som følger T-merka stier, mens også typiske dagsturlokaliteter som Munketreppene, Husedalen og Hjøльмоberget følger de besøkende i stor grad merka sti eller vei. Lokaliteter som Solheimstulen, Imingdalen og Bitdalsvatnet har en god andel brukere som hovedsakelig går utenfor merket sti.

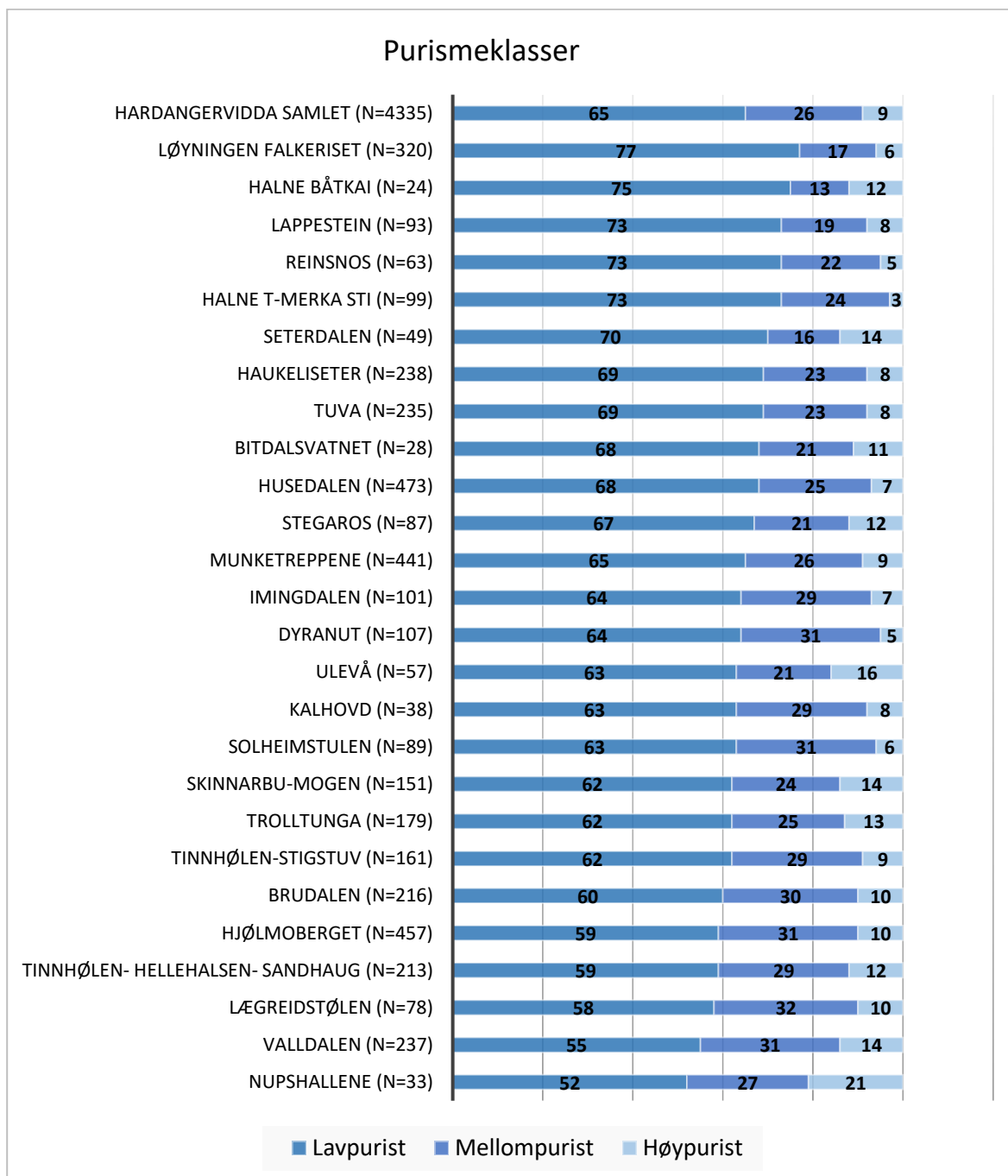

Figur 53 Prosentandeler for hvordan de besøkende ferdes på turen de besvarte spørreskjema, vist for de ulike innfallsportene.

10.1.7 Purisme

Figuren under viser purismeinndeling for de ulike innfallsportene. Høypurister er her definert som turfolk som verken ønsker tilrettelegging eller å møte andre folk, og typiske innfallsporter med høy andel høypurister er Nupshallene og Ulevå. Falkeriset og Halne er eksempler på lokaliteter der folk ønsker god tilrettelegging og det er greit/preferert å møte andre folk. Som tidligere vist

så er ofte utlendinger mer puristiske enn nordmenn, og dette er grunnen til at Trolltunga kommer ganske høyt opp med en god del høypurister.

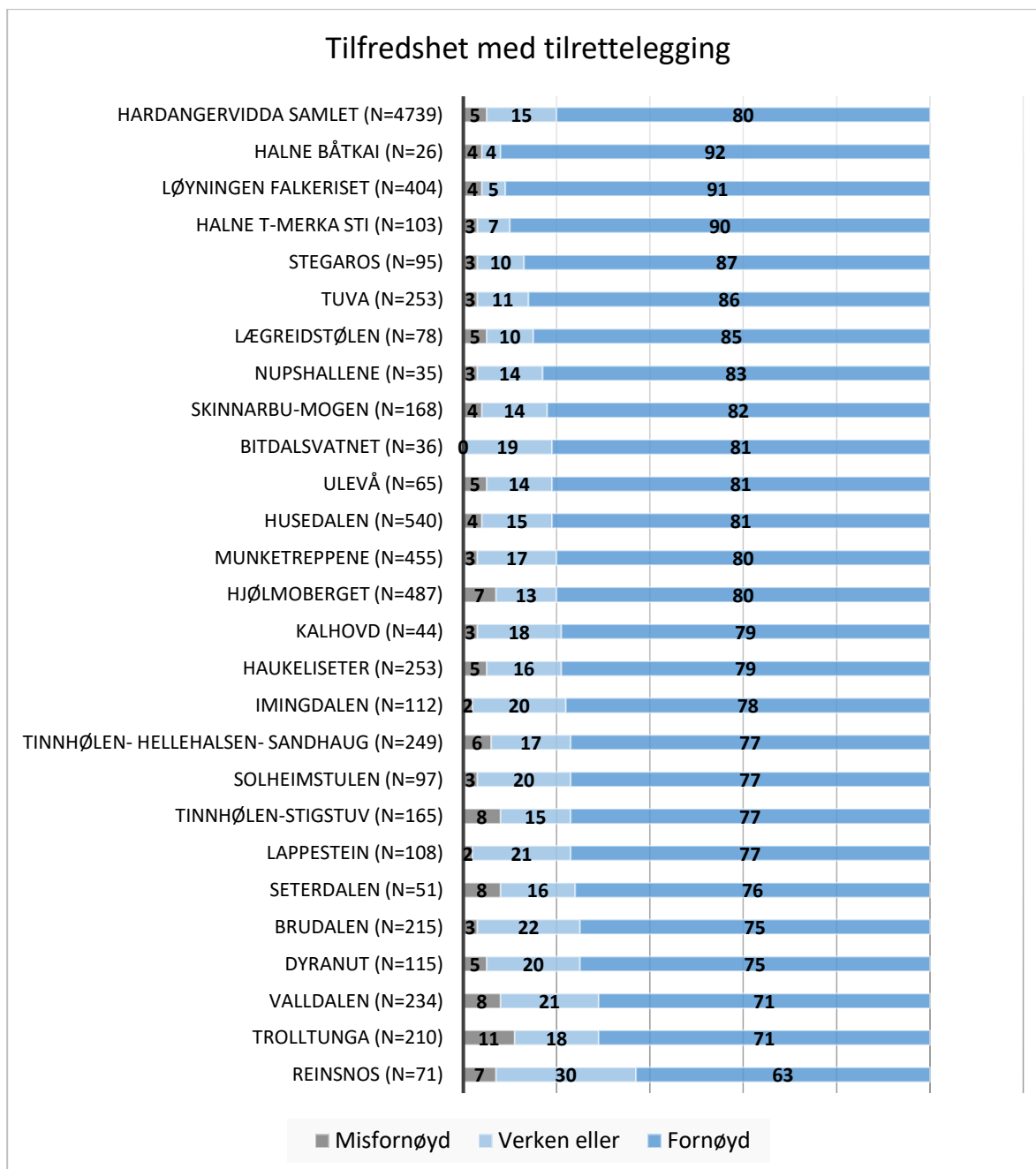

Figur 54 Prosentandeler for de ulike purismeklassene, vist for de ulike innfallsporene.

10.1.8 Tilfredshet med tilrettelegging

Når det gjelder tilfredshet med tilretteleggingen er de fleste generelt ganske fornøyde. Men det varierer likevel noe mellom innfallsporene. Ved Halne, Løyningen/Falkeriset og Tuva er folk veldig fornøyd med tilretteleggingen, mens lokaliteter som Reinsnos, Trolltunga, Valldalen og Dyranut er de litt mindre fornøyde. Det er interessant å se at folk på Trolltunga i utgangspunktet er puristiske (dvs. ønsker ikke tilrettelegging eller å møte andre folk) men samtidig er misfornøyd

med tilretteleggingen. Denne motsetningen kan forklares med at det er så mange besøkende til Trolltunga, at dagens tilrettelegging i liten grad er dimensjonert for å ta imot en slik besøksmengde, eller at de ønsker at dagens tilrettelegging faktisk ikke var der. Ideelt sett skulle nok mange ha ønsket seg færre folk.

Figur 55 Prosentandeler som viser hvor fornøyd brukerne var med tilretteleggingen i nasjonalparken vist for de ulike innfallsportene. Spørsmålet hadde egentlig 5 svarkategorier, men 'svært misfornøyd' og 'misfornøyd' er slått sammen og det samme er 'fornøyd' og 'svært fornøyd'.

10.2 Indikatorsett for innfallsportene

I dette kapitlet gir vi en kort presentasjon av brukerprofil for innfallsportene som er målt i prosjektet. Hver innfallsporte har sine unike brukere og sin unike profil, og dette er kunnskap som er nyttig for forvaltningen av området. Kunnskap om brukerne kan si noe om tilretteleggingsnivå,

hvilken type tilrettelegging og informasjon som forvaltningen kan satse på. Samtidig kan kunnskap om brukerne si noe om mulighet for å styre og lede de besøkende i innfallsporten, blant annet i forhold til avbøtende tiltak for villrein. Dette kapittelet er bygd opp rundt en tabell som viser indikatorsett på denne profilen og det er angitt om prosenttallet er større (grønn farge) eller lavere (orange farge) i innfallsporten sammenlignet med gjennomsnittet for hele Hardangervidda.

I lokalitet Solheimstulen er mange nordmenn, og også en forholdsvis stor andel lokale brukere som er godt kjent i området, ofte lokale. Det er relativt sett få tilreisende, utenlandske turister og besøkende som er der for første gang. Vi ser også at andel som hovedsakelig følger merket sti er forholdsvis lav. Dette tilsier at det er en del lokalkjente som går på umerka stier eller i terrenget i denne lokaliteten.

Tabell 6 Nøkkeltall om de besøkende som har Solheimstulen som utgangspunkt for turen.

SOLHEIMSTULEN			
Antall innsamlede skjema 2017: 99			
Andel nordmenn	83 %	Andel som går utenfor sti	3 %
Andel førstegangsbesøkende	20 %	Andel lav-purister	63 %
Andel som er på dagstur	60 %	Andel mellom-purister	31 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	4,6 t.	Andel høy-purister	6 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	3,6 d.	Andel som overnatter i verneområdet	37 %
Andel som er med på organisert tur	3 %	Kvinneandel	44 %
Andel som går bare på sti	61 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda)	6 %
Andel som går både på og utenfor sti	36 %	Andel som går med barn under 15 år i følget	14 %

Vi kan si at Seterdalen er en typisk gjennomsnittslokalitet på Hardangervidda, med noe flere nordmenn og færre førstegangsbesøkende. Det er verdt å merke seg den lave andelen med barn, og det er også forholdsvis lav kvinneandel.

Tabell 7 Nøkkeltall om de besøkende som har Seterdalen som utgangspunkt for turen.

SETERDALEN			
Antall innsamlede skjema 2017: 55			
Andel nordmenn	60 %	Andel som går utenfor sti	2 %
Andel førstegangsbesøkende	30 %	Andel lav-purister	70 %
Andel som er på dagstur	60 %	Andel mellom-purister	16 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	4,6 t.	Andel høy-purister	14 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	4,5 d.	Andel som overnatter i verneområdet	46 %
Andel som er med på organisert tur	6 %	Kvinneandel	44 %
Andel som går bare på sti	81 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda)	2 %
Andel som går både på og utenfor sti	17 %	Andel som går med barn under 15 år i følget	4 %

Inn Imingdalen er det mange nordmenn og de som bruker denne innfallsporten er ofte gjengangere og dermed lokalkjente. At de er lokalkjente kan vi tolke ut i fra at mange går utenfor merket stisystem. Vi vet er det er store hyttefelt i nærheten, så det er grunn til å anta at folk med privat hytte i området utgjør en stor andel av de besøkende. Lokaliteten er viktig som utgangspunkt for flerdagersturer inn på Hardangervidda.

Tabell 8 Nøkkeltall om de besøkende som har Imingdalen som utgangspunkt for turen.

IMINGDALEN			
Antall innsamlede skjema 2017: 121			
Andel nordmenn	80 %	Andel som går utenfor sti	6 %
Andel førstegangsbesøkende	17 %	Andel lav-purister	64 %
Andel som er på dagstur	54 %	Andel mellom-purister	29 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	4,9 t.	Andel høy-purister	7 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	5,6 d.	Andel som overnatter i verneområdet	43 %
Andel som er med på organisert tur	2 %	Kvinneandel	47 %
Andel som går bare på sti	59 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda)	3 %
Andel som går både på og utenfor sti	35 %	Andel som går med barn under 15 år i følget	11 %

Tuva er også ganske på gjennomsnittet på Hardangervidda, men det er noe mer nordmenn der og noe færre førstegangsbesøkende. Andelen på dagstur er også lav, slik at det er en viktig innfallsport for flerdagerstur. Dette ser vi også på den høye andelen med turfolk som overnatter i verneområdet.

Tabell 9 Nøkkeltall om de besøkende som har Tuva som utgangspunkt for turen.

TUVA			
Antall innsamlede skjema 2017: 264			
Andel nordmenn	48 %	Andel som går utenfor sti	1 %
Andel førstegangsbesøkende	42 %	Andel lav-purister	69 %
Andel som er på dagstur	35 %	Andel mellom-purister	23 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	4,7 t.	Andel høy-purister	8 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	5,3 d.	Andel som overnatter i verneområdet	64 %
Andel som er med på organisert tur	0,5 %	Kvinneandel	47 %
Andel som går bare på sti	82 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda)	2 %
Andel som går både på og utenfor sti	17 %	Andel som går med barn under 15 år i følget	15 %

I innfallsport Lappestein er det en stor andel nordmenn som er på flerdagerstur i området, men turen har ikke så veldig lang varighet. Hele 58 % overnatter i verneområdet. Vi ser også at de besøkende er ganske positive til tilrettelegging og aksepterer ganske godt å møte andre besøkende. Det er ganske lav andel førstegangsbesøkende. Andel barn i følget er også under gjennomsnittet.

Tabell 10 Nøkkeltall om de besøkende som har Lappestein som utgangspunkt for turen.

LAPPESTEIN			
Antall innsamlede skjema 2017: 112			
Andel nordmenn	70 %	Andel som går utenfor sti	3 %
Andel førstegangsbesøkende	32 %	Andel lav-purister	73 %
Andel som er på dagstur	38 %	Andel mellom-purister	19 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	4,5 t.	Andel høy-purister	8 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	3,9 d.	Andel som overnatter i verneområdet	58 %
Andel som er med på organisert tur	4 %	Kvinneandel	52 %
Andel som går bare på sti	73 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda)	5 %
Andel som går både på og utenfor sti	24 %	Andel som går med barn under 15 år i følget	12 %

Lægreidstølen er typisk utgangspunkt for lange flerdagersturer. Det er mange nordmenn og en god del lavere andel førstegangsbesøkende enn gjennomsnittet for Hardangervidda. Det ser ut til å være få lokalt bosatt som bruker denne lokaliteten som startpunkt for Hardangervidda, og det er også ganske lav andel barn i følget.

Tabell 11 Nøkkeltall om de besøkende som har Lægreidstølen som utgangspunkt for turen.

LÆGREIDSTØLEN			
Antall innsamlede skjema 2017: 81			
Andel nordmenn	56 %	Andel som går utenfor sti	0 %
Andel førstegangsbesøkende	39 %	Andel lav-purister	58 %
Andel som er på dagstur	35 %	Andel mellom-purister	32 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	4,3 t.	Andel høy-purister	10 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	6,4 d.	Andel som overnatter i verneområdet	62 %
Andel som er med på organisert tur	0 %	Kvinneandel	53 %
Andel som går bare på sti	84 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda)	0 %
Andel som går både på og utenfor sti	16 %	Andel som går med barn under 15 år i følget	10 %

Halne er et av de aller viktigste innfallsporene for langturer i området. Det er da mulig å ta båten over Halnefjorden og starte turen ganske langt inn i fjellet. Dette er en innfallspore med en stor andel gjengangere. Det er interessant å se at de aller fleste følger T-merka løypenett, og overnatter i verneområdet. Overnatting har vi tidligere vist er hovedsakelig enten i turisthytter eller i telt. De besøkende til denne lokaliteten er ganske positive til enkel tilrettelegging knyttet til merket sti, turisthytter og annen tilrettelegging for å lette tilgjengeligheten. Det er relativt få barn i følget.

Tabell 12 Nøkkeltall om de besøkende som har Halne sti som utgangspunkt for turen.

HALNE STI			
Antall innsamlede skjema 2017: 109			
Andel nordmenn	65 %	Andel som går utenfor sti	0 %
Andel førstegangsbesøkende	32 %	Andel lav-purister	73 %
Andel som er på dagstur	12 %	Andel mellom-purister	24 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	3,9 t.	Andel høy-purister	3 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	5,9 d.	Andel som overnatter i verneområdet	76 %
Andel som er med på organisert tur	0 %	Kvinneandel	54 %
Andel som går bare på sti	91 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda)	0 %
Andel som går både på og utenfor sti	9 %	Andel som går med barn under 15 år i følget	9 %

Tinnhølen mot Stigstuv ligger så å si på snitter for Hardangervidda for alle parametere. Mange som starter turen på denne lokaliteten følger hovedsakelig T-merka stinett.

Tabell 13 Nøkkeltall om de besøkende som har Tinnhølen-Stigstuv som utgangspunkt for turen.

TINNHØLEN-STIGSTUV			
Antall innsamlede skjema 2017: 181			
Andel nordmenn	34 %	Andel som går utenfor sti	1 %
Andel førstegangsbesøkende	52 %	Andel lav-purister	62 %
Andel som er på dagstur	65 %	Andel mellom-purister	29 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	4,7 t.	Andel høy-purister	9 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	4,9 d.	Andel som overnatter i verneområdet	42 %
Andel som er med på organisert tur	1 %	Kvinneandel	56 %
Andel som går bare på sti	91 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda)	3 %
Andel som går både på og utenfor sti	8 %	Andel som går med barn under 15 år i følget	15 %

Tinnhølen mot Sandhaug er en lokalitet med allsidig bruk. Det er en forholdsvis stor andel nordmenn, og mange er på dagstur. Vi ser også at ganske mange går utenfor merket stinett. Det er meget høy andel barn i turfølget.

Tabell 14 Nøkkeltall om de besøkende som har Tinnhølen-Sandhaug som utgangspunkt for turen.

TINNHØLEN-SANDHAUG			
Antall innsamlede skjema 2017: 263			
Andel nordmenn	48 %	Andel som går utenfor sti	3 %
Andel førstegangsbesøkende	49 %	Andel lav-purister	59 %
Andel som er på dagstur	53 %	Andel mellom-purister	29 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	3,9 t.	Andel høy-purister	12 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	3,7 d.	Andel som overnatter i verneområdet	56 %
Andel som er med på organisert tur	1 %	Kvinneandel	52 %
Andel som går bare på sti	68 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda)	6 %
Andel som går både på og utenfor sti	29 %	Andel som går med barn under 15 år i følget	24 %

Dyranut har svært mange utenlandske besøkenden, og mange er der for første gang. Vi ser også at flerdagersturene i området har en meget lang varighet.

Tabell 15 Nøkkeltall om de besøkende som har Dyranut som utgangspunkt for turen.

DYRANUT			
Antall innsamlede skjema 2017: 121			
Andel nordmenn	20 %	Andel som går utenfor sti	0 %
Andel førstegangsbesøkende	62 %	Andel lav-purister	64 %
Andel som er på dagstur	57 %	Andel mellom-purister	31 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	3,6 t.	Andel høy-purister	5 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	8,4 d.	Andel som overnatter i verneområdet	54 %
Andel som er med på organisert tur (n=5117)	3 %	Kvinneandel	54%
Andel som går bare på sti (n=5066)	82 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda)	1 %
Andel som går både på og utenfor sti (n=5066)	18 %	Andel som går med barn under 15 år i følget	13 %

Brudalen er en allsidig innfallsport, med en del spesielle trekk ved brukerprofilen. Det interessante her er at det er mange utenlandske besøkende som er der for første gang, og som skal gå en flerdagerstur i området av ganske så lang varighet. Vi ser også videre at de hovedsakelig følger merket sti, og skal da overnatte i området i turisthytte eller telt. Kvinneandelen er ganske lav, og det samme er det med barn i følget og lokale brukere.

Tabell 16 Nøkkeltall om de besøkende som har Brudalen som utgangspunkt for turen.

BRUDALEN			
Antall innsamlede skjema 2017: 244			
Andel nordmenn	22 %	Andel som går utenfor sti	0 %
Andel førstegangsbesøkende	63 %	Andel lav-purister	60 %
Andel som er på dagstur	20 %	Andel mellom-purister	30 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	3,8 t.	Andel høy-purister	10 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	7,2 d.	Andel som overnatter i verneområdet	82 %
Andel som er med på organisert tur	2 %	Kvinneandel	43 %
Andel som går bare på sti	87 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda)	0 %
Andel som går både på og utenfor sti	13 %	Andel som går med barn under 15 år i følget	6 %

Hjølmoberget er en av de mest populære innfallsportene til Hardangervidda. Det er svært mange utlendinger og de fleste besøker Hardangervidda for første gang. Det å kjøre bilen opp på fjellet og gå en dagstur er mest populært, men en del har også innfallsporten som utgangspunkt for flerdagersturer i området. Legg merke til at det er mange barnefamilier i lokaliteten.

Tabell 17 Nøkkeltall om de besøkende som har Hjølmoberget som utgangspunkt for turen.

HJØLMOBERGET			
Antall innsamlede skjema 2017: 532			
Andel nordmenn	23 %	Andel som går utenfor sti	2 %
Andel førstegangsbesøkende	66 %	Andel lav-purister	59 %
Andel som er på dagstur	59 %	Andel mellom-purister	31 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	4,4 t.	Andel høy-purister	10 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	4,5 d.	Andel som overnatter i verneområdet	46 %
Andel som er med på organisert tur	3 %	Kvinneandel	51 %
Andel som går bare på sti	85 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda)	1 %
Andel som går både på og utenfor sti	13 %	Andel som går med barn under 15 år i følget	23 %

Husedalen er i likhet med Hjølmoberget og Munetreppene en av de mest besøkte innfallsportene til Hardangervidda. Det er bemerkelsesmessig få nordmenn i denne lokaliteten, og nesten alle er der for første gang. De er i all hovedsak på dagstur med en gjennomsnittlig varighet på om lag 5 timer. De følger stort sett merka sti, men er i utgangspunktet litt skeptiske til tilrettelegging. Lav andel av de besøkende skal overnatte inne i verneområdet.

Tabell 18 Nøkkeltall om de besøkende som har Husedalen som utgangspunkt for turen.

HUSEDALEN			
Antall innsamlede skjema 2017: 640			
Andel nordmenn	8 %	Andel som går utenfor sti	2 %
Andel førstegangsbesøkende	82 %	Andel lav-purister	68 %
Andel som er på dagstur	80 %	Andel mellom-purister	25 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	4,9 t.	Andel høy-purister	7 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	5,6 d.	Andel som overnatter i verneområdet	28 %
Andel som er med på organisert tur	1 %	Kvinneandel	55 %
Andel som går bare på sti	88 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda)	1 %
Andel som går både på og utenfor sti	10 %	Andel som går med barn under 15 år i følget	15 %

Munketreppene har meget stor andel utlendinger som er der for første gang. De aller fleste er på dagstur av ganske lang varighet. Nesten alle følger merka sti på tur i området. Det er en del organiserte turer i området. Lav andel som overnatter i verneområdet.

Tabell 19 Nøkkeltall om de besøkende som har Munketreppene som utgangspunkt for turen.

MUNKETREPPENE			
Antall innsamlede skjema 2017: 533			
Andel nordmenn	20 %	Andel som går utenfor sti	0 %
Andel førstegangsbesøkende	71 %	Andel lav-purister	65 %
Andel som er på dagstur	87 %	Andel mellom-purister	26 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	5,5 t.	Andel høy-purister	9 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	5,1 d.	Andel som overnatter i verneområdet	28 %
Andel som er med på organisert tur	4 %	Kvinneandel	54 %
Andel som går bare på sti	89 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda)	1 %
Andel som går både på og utenfor sti	11 %	Andel som går med barn under 15 år i følget	11 %

Trolltunga er den mest turistifiserte lokaliteten på Hardangervidda jfr indikatortabell. Det er total dominans av utlendinger og besøkende som er i Hardangervidda for første gang. De besøkende følger stort sett merka stier. Med en såpass lang tur er det også ganske mange som tar turen over 2 dager. Det er ikke overraskende at det er lav andel barn i følget på Trolltunga.

Tabell 20 Nøkkeltall om de besøkende som har Trolltunga som utgangspunkt for turen.

TROLLTUNGA			
Antall innsamlede skjema 2017: 241			
Andel nordmenn	8 %	Andel som går utenfor sti	0 %
Andel førstegangsbesøkende	87 %	Andel lav-purister	62 %
Andel som er på dagstur	64 %	Andel mellom-purister	25 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	10,4 t.	Andel høy-purister	13 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	5,4 d.	Andel som overnatter i verneområdet	45 %
Andel som er med på organisert tur	3 %	Kvinneandel	50 %
Andel som går bare på sti	79 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda)	0 %
Andel som går både på og utenfor sti	21 %	Andel som går med barn under 15 år i følget	4 %

Reinsnos er en lokalitet med allsidige besøkende. Det er forholdsvis mange nordmenn, og også mange gjengangere i området. Nesten alle er på dagstur av en varighet i gjennomsnitt i overkant av 4 timer. De få besøkende som er der på flerdagerstur går en lang tur inn i fjellet, i gjennomsnitt nesten 7 dager. Vi ser også videre at det er mange lokale brukere i området, og det er en meget høy andel med barn i følget. Typisk dagsturlokalitet for folk som er kjent eller som er lokalt bosatt.

Tabell 21 Nøkkeltall om de besøkende som har Reinsnos som utgangspunkt for turen.

REINSNOS			
Antall innsamlede skjema 2017: 73			
Andel nordmenn	52 %	Andel som går utenfor sti	4 %
Andel førstegangsbesøkende	32 %	Andel lav-purister	73 %
Andel som er på dagstur	92 %	Andel mellom-purister	22 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	4,3 t.	Andel høy-purister	5 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	6,8 d.	Andel som overnatter i verneområdet	25 %
Andel som er med på organisert tur	0 %	Kvinneandel	42 %
Andel som går bare på sti	75 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda)	16 %
Andel som går både på og utenfor sti	21 %	Andel som går med barn under 15 år i følget	36 %

Valldalen har mange utlendinger og også mange besøkende som er der for første gang. Det er like mange besøkende i lokaliteten som er på flerdagstur som på dagstur. Vi ser også at de besøkende til denne lokaliteten har i gjennomsnitt forholdsvis lav tolreanse for tilrettelegging og det å møte andre folk på turen.

Tabell 22 Nøkkeltall om de besøkende som har Valldalen som utgangspunkt for turen.

VALLDALEN			
Antall innsamlede skjema 2017: 285			
Andel nordmenn	28 %	Andel som går utenfor sti	4 %
Andel førstegangsbesøkende	65 %	Andel lav-purister	55 %
Andel som er på dagstur	49 %	Andel mellom-purister	31 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	4,1 t.	Andel høy-purister	14 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	4,6 d.	Andel som overnatter i verneområdet	51 %
Andel som er med på organisert tur	1 %	Kvinneandel	49 %
Andel som går bare på sti	77 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda)	4 %
Andel som går både på og utenfor sti	19 %	Andel som går med barn under 15 år i følget	14 %

Nupshallene har enkel tilgang fra E134 og mange har denne stien som utgangspunkt for en dagstur til Nupshallenen eller en av toppene rundt i området. Mange besøkende er på Hardangervidda for første gang. De besøkende til denne lokaliteten ønsker ikke spesielt mye tilrettelegging, ei heller å møte mange andre folk på turn. Legg merke til at det er stor andel barn i turfølget.

Tabell 23 Nøkkeltall om de besøkende som har Nupshallene som utgangspunkt for turen.

NUPSHALLENE			
Antall innsamlede skjema 2017: 38			
Andel nordmenn	39 %	Andel som går utenfor sti	5 %
Andel førstegangsbesøkende	29 %	Andel lav-purister	52 %
Andel som er på dagstur	72 %	Andel mellom-purister	27 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	4,5 t.	Andel høy-purister	21 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	6,6 d.	Andel som overnatter i verneområdet	42 %
Andel som er med på organisert tur	0 %	Kvinneandel	40 %
Andel som går bare på sti	79 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda)	5 %
Andel som går både på og utenfor sti	16 %	Andel som går med barn under 15 år i følget	26 %

Ved Ulevå er det mange nordmenn, og relativt sett få besøkende som besøker Hardangervidda for første gang. Svært mange er på dagstur i denne lokaliteten. Det er mange brukere bosatt i lokalkommunene rundt Hardangervidda. Dette er en typisk dagsturlokalitet, og det er få som er på flerdagerstur og som overnatter inne i verneområdet. Andel barn i følget er også forholdsvis lavt.

Tabell 24 Nøkkeltall om de besøkende som har Ulevå som utgangspunkt for turen.

ULEVÅ			
Antall innsamlede skjema 2017: 70			
Andel nordmenn	58 %	Andel som går utenfor sti	1 %
Andel førstegangsbesøkende	32 %	Andel lav-purister	63 %
Andel som er på dagstur	74 %	Andel mellom-purister	21 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	4,0 t.	Andel høy-purister	16 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	6,8 d.	Andel som overnatter i verneområdet	30 %
Andel som er med på organisert tur	3 %	Kvinneandel	46 %
Andel som går bare på sti	70 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda)	10 %
Andel som går både på og utenfor sti	29 %	Andel som går med barn under 15 år i følget	9 %

Haukeliseter er en skikkelig blandet lokalitet, både når det gjelder fordelingen nordmenn og utlendinger, og når det gjelder turlengde (dagstur og langtur). Flerdagersturen har et meget høyt snitt på over 8 dager. Andel som overnatter i verneområdet er lavere enn gjennomsnittet for Hardangervidda.

Tabell 25 Nøkkeltall om de besøkende som har Haukeliseter som utgangspunkt for turen.

HAUKELISETER			
Antall innsamlede skjema 2017: 275			
Andel nordmenn	53 %	Andel som går utenfor sti	2 %
Andel førstegangsbesøkende	47 %	Andel lav-purister	69 %
Andel som er på dagstur	60 %	Andel mellom-purister	23 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	4,7 t.	Andel høy-purister	8 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	8,2 d.	Andel som overnatter i verneområdet	52 %
Andel som er med på organisert tur	0,5 %	Kvinneandel	48 %
Andel som går bare på sti	80 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda)	2 %
Andel som går både på og utenfor sti	18 %	Andel som går med barn under 15 år i følget	13 %

Innfallsporsten ved Bitidalsvatnet har ganske få svar. Det er en typisk dagsturlokalitet for nordmenn. Det er overraskende få som går hovedsakelig på merket sti, og også svært lav andel som overnatter i verneområdet. Det er en del barn i turfølget på denne lokaliteten.

Tabell 26 Nøkkeltall om de besøkende som har Bitdalsvatnet som utgangspunkt for turen.

BITDALSVATNET			
Antall innsamlede skjema 2017: 37			
Andel nordmenn	75 %	Andel som går utenfor sti	3 %
Andel førstegangsbesøkende	19 %	Andel lav-purister	68 %
Andel som er på dagstur	87 %	Andel mellom-purister	21 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	4,1 t.	Andel høy-purister	11 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	4,5 d.	Andel som overnatter i verneområdet	17 %
Andel som er med på organisert tur	0 %	Kvinneandel	47 %
Andel som går bare på sti	44 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda)	0 %
Andel som går både på og utenfor sti	53 %	Andel som går med barn under 15 år i følget	19 %

Falkeriset er en veldig typisk dagsturlokalitet. Turen har også forholdsvis kort varighet, kun i overkant av 2 timer. Dette er en lokalitet som har gjennomgått stor oppgradering og tilrettelegging. De besøkende er da også i gjennomsnitt positive til enkel tilrettelegging og mener det er greit å møte andre folk på turen. Kvinneandelen er stor, og det er også andel barn i følget. Denne type kunnskap kan gi grunnlag for tilrettelegging som i enda større grad er rettet mot barn og familier.

Tabell 27 Nøkkeltall om de besøkende som har Løyningen-Falkeriset som utgangspunkt for turen.

LØYNINGEN FALKERISSET			
Antall innsamlede skjema 2017: 432			
Andel nordmenn	66 %	Andel som går utenfor sti	2 %
Andel førstegangsbesøkende	37 %	Andel lav-purister	77 %
Andel som er på dagstur	94 %	Andel mellom-purister	17 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	2,3 t.	Andel høy-purister	6 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	3,5 d.	Andel som overnatter i verneområdet	12 %
Andel som er med på organisert tur	1 %	Kvinneandel	59 %
Andel som går bare på sti	84 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda)	2 %
Andel som går både på og utenfor sti	14 %	Andel som går med barn under 15 år i følget	32 %

Materialet fra Skinnabu og Mogen turisthytte er her slått sammen. Mogen er en typisk flerdagerlokalitet og innfallspurt for lengre turer på Hardangervidda. Mange overnatter i verneområdet. Det er hovedsakelig nordmenn som bruker lokaliteten, og de fleste har besøkt Hardangervidda tidligere. Vi ser også at det er en del som er med på organisert tur i området.

Tabell 28 Nøkkeltall om de besøkende som har Skinnarbu/Mogen som utgangspunkt for turen.

SKINNARBU/MOGEN			
Antall innsamlede skjema 2017: 173			
Andel nordmenn	87 %	Andel som går utenfor sti	6 %
Andel førstegangsbesøkende	25 %	Andel lav-purister	62 %
Andel som er på dagstur	17 %	Andel mellom-purister	24 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	6,5 t.	Andel høy-purister	14 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	5,6 d.	Andel som overnatter i verneområdet	61 %
Andel som er med på organisert tur	8 %	Kvinneandel	47 %
Andel som går bare på sti	69 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda)	4 %
Andel som går både på og utenfor sti	25 %	Andel som går med barn under 15 år i følget	15 %

Kalhovd er typisk utgangspunkt for flerdagerstur, og mange overnatter innenfor verneområdet. Det er stor andel nordmenn, og også mange som er der for første gang. Vi ser også det er relativt korte flerdagersturer fra Kalhovd. Det er relativt lav andel kvinner i lokaliteten.

Tabell 29 Nøkkeltall om de besøkende som har Kalhovd som utgangspunkt for turen.

KALHOVD			
Antall innsamlede skjema 2017: 44			
Andel nordmenn	77 %	Andel som går utenfor sti	5 %
Andel førstegangsbesøkende	43 %	Andel lav-purister	63 %
Andel som er på dagstur	21 %	Andel mellom-purister	29 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	5,1 t.	Andel høy-purister	8 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	4,2 d.	Andel som overnatter i verneområdet	67 %
Andel som er med på organisert tur	0 %	Kvinneandel	35 %
Andel som går bare på sti	79 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda)	0 %
Andel som går både på og utenfor sti	16 %	Andel som går med barn under 15 år i følget	16 %

Stegaros kan vi si er en typisk gjennomsnittlokalitet for Hardangervidda. Det er en overvekt av nordmenn, og mange er på flerdagerstur i området. Hele 68 % skal overnatte innenfor verneområdet. Folk følger i all hovedsak merkede stier.

Tabell 30 Nøkkeltall om de besøkende som har Stegaros som utgangspunkt for turen.

STEGAROS			
Antall innsamlede skjema 2017: 98			
Andel nordmenn	66 %	Andel som går utenfor sti	2 %
Andel førstegangsbesøkende	47 %	Andel lav-purister	67 %
Andel som er på dagstur	18 %	Andel mellom-purister	21 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	5,6 t.	Andel høy-purister	12 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	4,4 d.	Andel som overnatter i verneområdet	68 %
Andel som er med på organisert tur	1 %	Kvinneandel	48 %
Andel som går bare på sti	71 %	Andel lokalt bosatte (Tinn, Vinje, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda)	1 %
Andel som går både på og utenfor sti	27 %	Andel som går med barn under 15 år i følget	12 %

11 Diskusjon – om bruk og forvaltning

Det er gjennomført besøksundersøkelser i en rekke villreinområder og nasjonalparker i Sør-Norge og disse danner grunnlaget for diskusjonen om ferdsel og bruk også i Hardangervidda. Profilen til brukere og de besøkende til Hardangervidda nasjonalpark er beskrevet i detalj gjennom både undersøkelsen som ble gjennomført med svarkasser sommeren 2017, og den påfølgende etterundersøkelsen som ble sendt ut vinteren 2018.

11.1 Representativitet

Vi kan direkte vurdere hvem som svarer på etterundersøkelsen i forhold til hvem som har fylt ut kasseskjema, fordi noen spørsmål er like i begge undersøkelsene. Vi har alt konstatert at det er et frafall av kvinner i etterundersøkelsen og noe av grunnen til dette kan være at det var en lavere andel kvinner enn menn som skrev ned e-postadressen sin i kasseskjemaet. Det var også frafall av utlendinger og førstegangsbesøkende i etterundersøkelsen. Sannsynligvis har dette bortfallet sammenheng med at disse besøkende har mindre motivasjon for bruke tid på å fylle ut en etterundersøkelse, både fordi de kanskje har mindre kjennskap til Hardangervidda og/eller at de har mindre interesse for temaene. Men dette er bare en side ved representativiteten. Hvem som har/ikke har fylt inn kasseskjema er vanskeligere å kontrollere og dermed også hvor godt denne undersøkelsen dekker opp hele brukergruppen i Hardangervidda sommeren 2017. Generelt har planleggingen og gjennomføringen av en undersøkelse mye å si for vellyketheten. For Hardangervidda gjorde vi grundige vurderinger av hvilke innfallsporter som skulle med, hvordan kassene skulle plasseres langs stien og i forholdt til utforming av skjema og plakater på kassene. Dette er alle faktorer som virker inn på svarprosenten. Når dette er sagt vet vi at det er noen skjevheter i forhold til hvem som ikke fyller ut skjema i kassene (Vistad 1995, Fredman mfl. 2009, Kaxrud-Wilberg 2010, Vorkinn & Andersen 2010), og spesielt lokalbefolkningen er normalt underrepresentert i denne type undersøkelse. Den delen av lokalbefolkningen som er på dagsturer på godt kjente innfallsporter har større representativitet enn de som bedriver høstingsaktiviteter i fjellet, som jakt, fiske, sopp- og bærplukking eller landbruk og oppsyn. Normalt er det også en overvekt av de som er spesielt interessert i friluftsliv i slike undersøkelser. Vi har valgt å ikke korrigere for disse skjevhetene, men heller gjøre mottakeren oppmerksom på at de finnes når man skal tolke eller presentere resultatene. Når det gjelder lokalbefolkningen gir metoden mulighet for å sammenligne mellom verneområder/nasjonalparker, da samme metode er brukt alle steder. Det er derfor vi kan si at Hardangervidda har få lokale besøkende sammenlignet med den totale besøksmengden til området.

11.2 Hardangervidda i det store bildet

Det er gjennomført tilsvarende undersøkelser i om lag 25 store verneområder siden 2009, og dette gir et godt grunnlag for å sette resultatene fra Hardangervidda inn i en større sammenheng av verneområder. Hardangervidda er det desidert største område der det er gjennomført denne type undersøkelse og har også hatt det høyeste antallet definerte innfallsporter med svarkasser (n=33 innfallsporter). Til sammenligning har de områdene som har hatt flest innfallsporter inkludert etter Hardangervidda, vært Nordfjella med 28 og Forollhogna med 26. Det ble samlet inn skjemaer som representerer i alt 5221 personer i Hardangervidda, og dette tilsvarer i gjennomsnitt 158 svar per kasse (upubliserte resultater). Dette resultatet er litt mindre enn gjennomsnittet for de andre verneområdene, noe som indikerer at Hardangervidda har en bruksintensitet som ligger under gjennomsnittet for store verneområder. På topp her ligger «besøksparker» som Jostedalsbreen, Jotunheimen, Rondane, Trollheimen (landskapsvern) og Hallingskarvet. Når det gjelder representasjon av lokalbefolkning har man brukt lik metode i alle områdene, og det er overraskende lav andel lokale brukere på Hardangervidda, kun 4 %. Dette er like lavt som i områder som Rondane, Femundsmarka, Jostedalsbreen og Jotunheimen, områder som har lange tradisjoner med lokal bruk men der tilreisende dominerer bruksmengdene stort. Hva har

dette å si? De lokale har ofte «sine» områder de bruker og med lokalkunnskap kan de velge områder som tilfredsstillende deres ønsker for tilrettelegging og det å møte andre folk. De lokale brukerne representerer en tradisjon i bruk, og som kan føles truet i områder med svært mange tilreisende. Det vil være potensiale for fortregning av lokalbefolkning noen steder på Hardangervidda, men dette lar seg ikke avdekke i vår undersøkelse. Derfor er det ønskelig å få gjennomført en undersøkelse som er direkte rettet til de som bor eller har i hytte i kommuner som har arealer inn i Hardangervidda-området. Like overraskende som lav andel lokale, er det at det er så høy andel utlendinger (61 %) og besøkende som er på Hardangervidda for første gang (54 %). I alt 43 nasjonaliteter er registrert i tillegg til nordmenn. Dette viser at Hardangervidda generelt er et attraktivt besøksmål for mange tilreisende turister. Et annet generelt og viktig trekk ved bruken på Hardangervidda er at ferdselen i det store og hele er sterkt kanalisert til merkede stier og veier. Kun 2 % går hovedsakelig utenfor sti, mens 17 % gjør begge deler (går både på og utenfor). Spesielt er andelen som går utenfor sti er lav sammenlignet med andre verneområder. Vi ser også et generelt trekk ved de besøkende til Hardangervidda: de er ganske puristiske, i den forstand at sammenlignet med andre store verneområder er det en stor andel som kun ønsker enkel tilrettelegging og heller ikke å møte så mange andre folk på turen. Mange av de som er på flerdagerstur overnatter i private hytter, telt og på turisthytter. Overnatting i telt ser ut til å være spesielt viktig på Hardangervidda, og det er flere som overnatter i telt enn på turisthyttene. Samlet sett tegner det seg et bilde av Hardangervidda som en besøkspark for langveisfarende turister som ønsker å gå en tur i et område med enkel tilrettelegging og få andre besøkende, men de følger gjerne T-merka stier. De fleste hadde planlagt turen i lang tid på forhånd.

11.3 Forskjellene ligger i innfallsportene

Forvaltningen har begrenset nytte av generelle beskrivelser på områdenivå. Den trenger spesiell kunnskap som kan knyttes til et sted, eller i dette tilfelle, en innfallsport. Vi har brukt relativt mye plass i denne rapporten på å beskrive forskjellene i brukerprofiler mellom innfallsportene. Dette fordi slik informasjon er viktig for at forvaltningen og de med myndighet og ansvar skal kunne håndtere brukere og besøkende slik at de får enda bedre opplevelser, kunne legge til rette for bærekraftig næringsutvikling dersom det er ønskelig, og for å ta vare på verneverdiene. Profilen sier noe om karaktertrekkene ved de besøkende, og denne varierer veldig mye mellom innfallsportene. Noen innfallspporter er sterkt preget av turisme, mens andre har et mer lokalt preg og er utgangspunkt for lange turer inn i fjellet. Forvaltningen har en verktøykasse de kan bruke for å håndtere ulike besøksgrupper, og ulike profiler/besøksgrupper kan kreve ulike verktøy. For eksempel er områder med mange førstegangsbesøkende turister lettere å styre/lede enn lokaliteter med lokale brukere som går utenfor sti. Disse to typene av innfallspporter vil kreve ulik forvaltning og bruk av ulike verktøy.

Overordnet på innfallspornivå ser vi stor forskjell mellom øst og vest. De store turistmengdene (preget av førstegangsbesøkende på dagstur) er i vest, og også dels langs Rv7 og E134. Mens i øst har vi lokaliteter som er mer preget av lokal bruk, hytteiere, og som er utgangspunkt for lange flerdagersturer. Lokaliteter som Falkeriset og Bitdalsvatnet i sørøst er typisk dagsturlokaliteter for nordmenn og som utgangspunkt for flerdagersturer er lokaliteter som Halne, Mogen, Stegaros, Brudalen, Kalhovd og Tuva spesielt interessante. Disse lokaliteten vil kreve en tilrettelegging som gir god mulighet for parkering, lett tilgang til terrenget, og gjerne kart som viser informasjon og turruter i stor skala for hele Hardangervidda. Typiske turistlokaliteter med stor andel utlendinger som er i Hardangervidda for første gang er Trolltunga, Husedalen, Munketrepene, Hjølmoberget, og dels også Valldalen, Brudalen, Dyranut og Tinnhølen. I andre enden av skalaen har vi lokaliteter som brukes av lokalkjente og folk som har vært i området tidligere, slik som Imingdalen, Bitdalsvatnet, Solheimstulen, Mogen, Nupshallene og Seterdalen. Disse hovedforskjellene mellom innfallsportene kan veilede forvaltningen til å sette inn målrettede tiltak som både kan være avbøtende i forhold til å ta vare på naturmiljøet, men også kunne skape gode opplevelser for de besøkende. Det er også spesielle brukergrupper i den enkelte lokalitet som kan kreve en spesiell form for tilrettelegging. Et eksempel kan være informasjon på ulike

språk ved innfallsporter med mange nasjonaliteter, slik som Husedalen og Hjølmoberget. Et annet eksempel kan være å tilrettelegge for barn og familier, og dette ser ut til å være spesielt aktuelt på lokaliteter som Reinsnos, Falkeriset, Nupshallene og Tinnhølen.

11.4 Stinettet forklarer bruk

Vi har konstatert at brukerne i stor grad er knyttet til det (T-)merka stinettet på Hardangervidda, og det de verdsetter mest med sitt idealområde er god skilting og merking. At en følger merkede stier henger selvfølgelig sammen med at mange kommer langveis fra og er i områdene for første gang, og derfor har en langt større tilbøyelighet til å følge eksisterende infrastruktur. Dette gjelder da både de som er på dagsturer i randsonen og de som er på lange turer inn på vidda med overnatting i telt eller hytte. Hovedferdselen på Hardangervidda er dermed sterkt kanalisert, og utgjør det desidert største volumet på selve vidda. Endring i infrastrukturen, enten om man fjerner eller legger til ny sti, vil da medføre endringer i ferdselsmønsteret. Dette er en fordel forvaltningsmyndigheten for Hardangervidda i stor grad bør dra nytte av, f. eks. ved å ha langsiktige strategier for sterkere tilrettelegging og avbøtende tiltak i randsonen, og skjerme og bygge ned problematisk infrastruktur inne på vidda hvis det er ønskelig i forhold til å bevare verneverdiene (Gundersen mfl. 2015). Det å legge om enkelte stier for å ta vare på sårbar natur var det utsagnet som hadde størst tilslutning fra de besøkende når de skulle vurdere aktuelle tiltak. Dette er et interessant resultat, tatt i betraktning de utfordringene man står ovenfor på Hardangervidda. Også hytteeiere og lokale dagsturbrukere kan man i stor grad kanalisere til godt tilrettelagte stier, noe som Løyningen/Falkeriset er et veldig godt eksempel på. Falkeriset har etter steinsetting og informasjon gitt en attraksjon for de som har hytte eller bor i nærheten. Men uansett, vil det være en del bruk som i mindre grad er knyttet til eksisterende infrastruktur, og denne tradisjonelle bruken vil det være langt vanskeligere å forvalte. Også i forhold til allemannsretten vil det per i dag heller ikke være ønskelig å regulere slik bruk. Informasjon som gjerne er steds spesifikk i forhold til hvor man bør gå eller hvordan man bør oppføre seg, kan være noe å utvikle videre i en del av lokalitetene med denne type brukere.

11.5 Tilrettelegging og opplevelsesverdier

De besøkende var stort sett veldig fornøyde med tilretteleggingen på Hardangervidda. De ønsker i første rekke å oppleve urørte naturomgivelser med enkel tilrettelegging og få mennesker, og de ønsker også gjerne å oppleve noe som er nytt for dem. Dette underbygges av purisme-spørsmålene som ble gitt kasseundersøkelsen, samt mer detaljerte spørsmål rundt tilrettelegging i etterundersøkelsen. Det er likevel viktig å huske på at de fleste ønsker enkel tilrettelegging i form av merkede stier, turisthytter, klopplegging, og informasjon/skilting på Hardangervidda. Et mønster vi ser i alle områder er at utlendinger faktisk i større grad ønsker urørt natur og lite tilrettelegging enn nordmenn, og på Hardangervidda er det mange utlendinger. Undersøkelsen viser at de utenlandske besøkende har klare forventninger til besøket, og det er en viktig grunn til at de valgte å reise til Norge. Nemlig at det her er tilgang til store arealer med enkel infrastruktur. Det er stor tilslutning blant de besøkende om å bevare området urørte karakter, fordi dette er av de viktigste opplevelseskvalitetene folk søker i området. Eventuell utvikling og tilrettelegging for lokal næring må ifølge respondentene skje i seterdalene eller randområdene ellers. De aller fleste går sammen med andre, turen er en sosial aktivitet og de overnatter på hytter eller i telt. Overnatting i telt er spesielt viktig på Hardangervidda, og hele 34 % overnatter i telt utenfor campingplasser. I følge våre data er det flere som overnatter i telt enn for eksempel på turisthyttene i området. Under forutsetning at de aller fleste holder seg til merkede stier kan vi anta at også telting foregår mest intensivt i umiddelbar nærhet til stien.

Når det gjelder innhenting av informasjon om Hardangervidda brukte de aller fleste internett, og informasjon i planleggingsfasen før de reiste hjemmefra er svært viktig. De fleste opplevde at de fant god informasjon om Hardangervidda på nett, og det de i første rekke etterspør er turforslag, kart og spesielle attraksjoner, samt overnattingsmuligheter. Det synes klart at selv om folk var

fornøyd med informasjonen viser antall utfylte skjemaer at mange blir kanalisert til de samme populære plassene som Trolltunga, Munketreppene, Husedalen og Hjølmoberget, og det er et betimelig spørsmål om det er andre innfallsporter/områder som i større grad bør markedsføres for bruk, enten som avbøtende tiltak eller for å åpne opp nye attraksjoner for de besøkende. Sosiale medier er noe som øker raskt i alle områder, og om lag halvparten av de besøkende delte bilder og innslag fra Hardangervidda via sosiale medier.

De besøkende var stort sett veldig fornøyde med turen på Hardangervidda. Underveis på turen var det flest som hadde hatt negative opplevelser knyttet til søppel og motorisert trafikk, og dels folk som syklet og helikoptertransport. Det samme mønsteret ser vi også når vi spør om holdninger til ulike påstander, det er spesielt aktiviteter knyttet til motorisert trafikk de besøkende er mest negative til.

Det var mange som visste at det var villrein på Hardangervidda, men villreinen hadde ganske liten betydning for de besøkende. Det er også slik at hver femte besøkende mente de hadde sett villrein i løpet av 2017. De besøkende var også skeptiske til at villrein skulle markedsføres sterkere på Hardangervidda.

11.6 Innspill til en besøksstrategi

Vi har tilpasset oppdraget slik at rapporten skal passe inn som kunnskapsgrunnlag til arbeidet med en besøksstrategi for Hardangervidda slik Miljødirektoratet (2015a) beskriver opplegget for besøksstrategier for nasjonalparker. Det viktige i en besøksstrategi er at man både tar godt vare på naturen og på de besøkende. De besøkende skal bruke naturen, bli glad i den, og lære å ta vare på noe av den mest verneverdige naturen vi har. Fjellområdene og verneområdene skal brukes mer aktivt for næringsutvikling og verdiskaping, og etableringen av nasjonalparklandsbyer og –kommuner i tillegg til mer prosjektpregede innsatser som Verdiskapingsprogrammet for naturarven skal bidra til økt verdiskaping. Parolen er nå flere besøkende, og at flere fornøyde besøkende til verneområdene vil medføre økt mulighet for å tjene penger lokalt, samtidig som man gjennomfører en forsvarlig forvaltning av naturverdiene. Formålet med besøksstrategien er altså tredelt: fornøyde besøkende, bedre vern og større verdiskaping.

Formålet med vernet ligger fast, og i de tilfeller økt bruk går ut over verneverdiene, er det bruken som må vike. Ideen bak en besøksstrategi er å angi hvor man ønsker besøkende, og å finne (bærekraftige) nivåer for antall besøk og type bruk som det enkelte område/innfallsport tåler. Dette vil si at typen besøk/bruk og «taket» for antall besøkende vil variere mellom innfallsporter/områder, og man kan styre mot dette målet ved virkemidler knyttet til ulike typer informasjon, tilrettelegging, infrastruktur osv. Områder som tåler mye besøk kan «utsettes» for full eksponering/utvikling, mens man må være mer forsiktig i områder som er sårbare. Kunnskap om hvorfor og hvordan man ivaretar verneverdiene er en viktig komponent i en besøksstrategi, og skal skape større forståelse for vernet (<http://www.miljodirektoratet.no/no/Nyheter/Nyheter/2015/April-2015/Ny-merkevare--og-kommunikasjonsstrategi-for-Norges-nasjonalparker/>).

Arbeidet med besøksstrategier innebærer altså en ny innretning for forvaltningen og for nye aktører som må inkluderes i den tradisjonelle etablerte forvaltningen av området. I tillegg til å ha omsorg for naturen, skal man også ha omsorg for de besøkende. Forvaltningen får et medansvar som vertskap, i tillegg til å redusere terskelen for besøk og legge til rette slik at de besøkende føler seg velkomne. Det er viktig at vertskapsaktørene fremstår som samordnet og tydelige. Dette kan by på utfordringer i forhold til eksisterende eksponering og infrastruktur, f.eks. i forhold til hvordan området markedsføres og kvaliteten på eksisterende merking, tilrettelegging etc. Det vil være viktig å fokusere på de mulighetene naturverdiene byr på og som også inviterer de besøkende til å ta del i vernearbeidet, for eksempel kunnskap om villreinen.

11.7 Tolkning av de besøkendes ønsker og behov

Det er en del tiltak som skal til for å bedre kommunikasjonen til de besøkende. Informasjonen vil måtte foregå på flere nivåer. På overordnet nivå vil markedsføring og eksponering på internett, besøkssentre og i form av brosjyrer og andre trykksaker kunne være avgjørende for trekke til seg flere folk til området og for å informere om et helhetlig tilbud i områdene rundt verneområdet. Når det gjelder informasjon på stedet bør denne være mer spesifikk på naturverdier, utsiktspunkt, attraksjoner, turmuligheter, visse verneregler og på sikkerhet og hva gjesten må være forberedt på. Kvaliteten på informasjonen er avgjørende, og det er viktig at informasjonen fremstår samordnet og entydig – både i form og innhold. Det er flere undersøkelser som viser at få av de besøkende stopper opp og leser informasjon på stedet (Vorkinn 2011, Apon 2014), ofte kun 20-30%. Er det mange skilt på samme sted, så ser det ut til å virke negativt inn på hvor lenge folk stopper. Få skilt gir større sannsynlighet for at de som stopper også ser på alle. Videre bruker de som stopper mest tid ved skilt med lite tekst. I snitt brukte de om lag ett minutt ved hver plakat. Det er derfor viktig å være nøktern i troen på effekten av egen informasjonsvirksomhet, og ikke minst å ha en bevisst strategi for hvordan man informerer ved innfallsportene.

Det er også viktig å ha en strategi for samspillet mellom informasjon og fysisk tilrettelegging, særlig dersom man vil navigere brukerne. Normalt sett vil god fysisk tilrettelegging (særlig tiltak knytta til stien/veien) være mer effektivt enn informasjon for å påvirke/styre gjestenes atferd og hvor de ferdes, dersom dette er ønskelig eller nødvendig.

De besøkende må guides, veiledes og informeres godt om naturverdier, turmuligheter osv., og en må klare å tilpasse informasjonen til de behov og forventninger de besøkende har for besøket. I de tilfeller de besøkende er der for første, er det spesielt viktig at forvaltningen er lagt opp slik at det er enkelt å tolke hvilke muligheter og eventuelt begrensninger man har for opplevelse i området. Det er derfor viktig å sette seg godt inn i denne type besøkende sitt behov for informasjon og for at man enkelt skal finne frem og orientere seg i området. Tilretteleggingen må følge opp den informasjonen som er formidla, og den må være robust og sikker i forhold til aktuell bruksintensitet og bruk. Folk i dag er på farten, og det er et økende behov for tilbud knyttet til korte stopp og det er stor attraksjonskraft i gode utsiktspunkt. Dette gjelder for mange av Hardangerviddas innfallsporter og spesielt langs trafikkerte veger som Rv7 og E134 kan det være aktuelt å tilrettelegge for kort-stopp-attraksjon, fortrinnsvis et utsiktspunkt der man ser inn i nasjonalparken og forteller historien om den. Utsiktspunktet blir da også et naturlig informasjonspunkt der de besøkende får mer informasjon/kunnskap om Hardangerviddaområdet. Et slikt utsiktspunktet bør tåle økt besøk, og kunne fungere avbøtende i forhold til andre mer sårbare områder. Det bør også være for alle, og ha en universelt utformet gangsti. Det kan tenkes flere slik kort-stopp attraksjoner langs hovedfartsveiene rundt Hardangervidda, og dette passer veldig godt inn i tankegangen bak en besøksstrategi, en vinn-vinn situasjon i forhold til bruk og vern. Eksempler på slike attraksjoner er etter hvert blitt mange, og noe viewpoint Snøhetta, Prestholtstien og også Hardangerviddas egen Falkeriset er gode eksempler på.

Når alle detaljene rundt bruken på Hardangervidda er presentert og utbrodert, kan det være på sin plass å heve blikket litt. Hardangervidda er stort og det har en mangfoldig bruk i dag, og det er vanskelig å spå hvordan bruken vil endre seg fremover. Men det denne rapporten har vist er at det er store variasjoner i bruken innenfor korte avstander på Hardangervidda. Dette tilsier en forvaltning som evner å se det unike og de viktige karaktertrekke knyttet til det enkelte sted. Vi argumenterer sterkt for en lokalt stedstilpasset forvaltning som evner å ta inn over seg fargene nettopp der og samspillet mellom dem.

12 Referanser

- Andersen, O. & Gundersen, V. (2010). Ferdsel og bruk av Rondane. Etterundersøkelse blant besøkende sommeren 2009 - NINA Rapport 599. Norsk institutt for naturforskning.
- Andersen, O. & Gundersen, V. (2016). Brukerundersøkelse i Hallingskarvet. – resultater fra en spørreundersøkelse. NINA Kortrapport 17. Norsk institutt for naturforskning.
- Andersen, O., Gundersen, V. & L. C. Wold. (2010). Ferdsel i Nordfjella sommeren 2010 - Resultater fra ferdselstelling og brukerundersøkelser. NINA Rapport 703. Norsk institutt for naturforskning.
- Apon, J. (2014). Reiselivsutvikling og tilrettelegging i Lysefjorden – en undersøkelse blant Kjeragtrister 29 pp
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. Sage publications.
- Forvaltningsplan for Hardangervidda nasjonalpark med landskapsvernområder. (2003). Fylkesmannen i Buskerud, Telemark og Hordaland.
- Forvaltningsplan Hardangervidda nasjonalpark og landskapsvernområde. (2011). Fylkesmannen i Buskerud, Telemark og Hordaland.
- Fredman, P., Romlid U., Emmelin L. & Yuan M (2009). Who are the non-compliers? An analysis of non-compliance with on-site monitoring methodology at Fulufjället National Park. Forskningsprogrammet friluftsliv I förändring. Rapport nr. 9.
- Gundersen, V., Andersen, O., Wold, L. C., Nerhoel, I., Fangel, K., Vistad, O. I. & K. R. Båtstad (2013). Ferdsel i Snøhettaområdet – Del 1. Dokumentasjonsrapport fra 12 spørreundersøkelser. NINA Rapport 933. Norsk institutt for naturforskning.
- Gundersen, V., Mehmetoglu, M., Vistad, O. I., & Andersen, O. (2015). Linking visitor motivation with attitude towards management restrictions on use in a national park. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 9, 77-86.
- Gundersen, V., Nerhoel, I., Strand, O., Wold, L.C., Rybråten, S., Dokk, J.G., Vistad, O.I. og S.K. Selvaag (2017). Ferdsel og bruk av Forollhogna villreinområde. NINA Rapport 1331. Norsk institutt for naturforskning.
- Kaxrud Wilberg, K.A. (2010). Bortfallsstudie i Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark. En test av selvregistreingskasser som metode for registrering av ferdsel i naturområder. Masteroppgave. Ås: INA-UMB. 39. S + vedlegg.
- Miljødirektoratet (2015). Veileder for besøksforvaltning i norske verneområder. 42 s.
- Miljødirektoratet (2018). Veileder M-930. Brukerundersøkelser som verktøy for forvaltning av verneområder. Vorkinn, M., Boe, R. & Larsen, L-K.
- NOU. (1974). Hardangervidda. NOU 30 A og B.
- Odden, A. (2008). Hva skjer med norsk friluftsliv? En studie av utviklingstrekk i det norske friluftslivet 1970–2004. Ph.D. thesis. Geografisk institutt, NTNU.
- Oslo Economics (2018 a). Brukerundersøkelse i Stølsheimen landskapsvernområde sommeren 2017. Rapportnummer: 2018-2
- Oslo Economics (2018 b). Brukerundersøkelse i Møysalen sommeren 2017. Rapportnummer: 2018-4
- Oslo Economics (2018 c). Brukerundersøkelse i Børgefjell nasjonalpark sommeren 2017. Rapportnummer: 2018-5
- Oslo Economics (2018 d). Brukerundersøkelse Lyngsalpan landskapsvernområde sommeren 2017. Rapportnummer: 2018-6
- Oslo Economics (2018 e). Brukerundersøkelse i Lomsdal-Visten nasjonalpark sommeren 2017.

- Selvaag, S.K., Wold, L.C. & Vistad, O.I. (2017a). Brukerundersøkelse i Skarvan og Roltdalen nasjonalpark og Syllan landskapsvernområde sommeren 2016. NINA Rapport 1377. Norsk institutt for naturforskning.
- Selvaag, S. K., Gundersen, V., Danielsen, G. & L. C. Wold (2017b). Brukerundersøkelse Ånderdalen nasjonalpark sommeren 2016. NINA Rapport 1371. Norsk institutt for naturforskning.
- Selvaag S.K. & Wold L.C (2018 a). Brukerundersøkelse i Rago nasjonalpark. NINA Rapport 1470. Norsk institutt for naturforskning.
- Selvaag S.K. & Wold L.C (2018 b). Brukerundersøkelse i Junkerdal nasjonalpark. NINA Rapport 1471. Norsk institutt for naturforskning.
- Selvaag S.K. & Wold L.C (2018 c). Brukerundersøkelse i Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark. NINA Rapport 1472. Norsk institutt for naturforskning.
- Selvaag S.K. & Wold L.C (2018 d). Brukerundersøkelse i Blåfjella-Skjækerfjella nasjonalpark. NINA Rapport 1506. Norsk institutt for naturforskning.
- Setalarkivet. <http://www.edd.uio.no/perl/search/search.cgi?tabid=436&appid=8>
- Vaa, J. & Bitustøyl, K. (2015). Reinen på Hardangervidda. Natur og kultur. Hardangervidda Villreinutval. 328 s.
- Forskrift om vern for Hardangervidda nasjonalpark - Odda, Ullensvang og Eidfjord kommunar, Hordaland, Vinje og Tinn kommunar, Telemark, Hol, Nore og Uvdal kommunar, Buskerud. (1981). FOR-1981-04-10-4830. 262 s.
- Vistad, O.I. (1995). I skogen og I skolten – ein analyse av friluftsliv, miljøoppleving, påverknad og forvaltning I Femundsmarka, med jamføringer til Rogen og Långfjället. Dr. Grads-avhandling i geografi, Uni versitetet i Trondheim.
- Vistad, O.I. & Vorkinn, M. (2012). The wilderness purism construct – experiences for Norway with a simplified version of the purism scale. *Forest Policy and Economics* s9/39-47.
- Vistad, O.I., Gundersen, V. & Wold, L.C. (2014). Brukerundersøkelser i Hallingskarvet og Va-rangerhalvøya nasjonalparker, sommeren 2014. NINA Rapport 1109. Norsk institutt for naturforskning.
- Vistad, O.I., Selvaag, S.K. & Wold, L.C. (2017). Bruken og brukarane av Breheimen 2017. Kasse- og etterundersøking. NINA Rapport 1349. Norsk institutt for naturforskning.
- Vistad, O.I., Selvaag, S.K. & Wold, L.C. (2018). Bruken og brukarane av Jostedalsbreen nasjonalpark 2017. Kasse- og etterundersøking. NINA Rapport 1490. Norsk institutt for naturforskning.
- Vorkinn, M. (2011). Informasjon som verktøy for målstyrt forvaltning. Notat. Fylkesmannen i Oppland, Miljøvernavdelingen.
- Vorkinn, M (2016). Bruk og brukere i Femundsmarka og Gutulia sommeren 2015. Rapport, fylkesmannen i Hedmark.
- Vorkinn M. & Andersen O. (2010) Besøkende i Rondane og Dovre nasjonalparker – sommeren 2009. Resultater fra selvregistreringskasser og automatiske ferdselstellere. NINA Lillehammer.
- Wold, L.C. & Selvaag S.K. (2017a). Brukerundersøkelse i Sølen landskapsvernområde sommeren 2016. NINA rapport 1332. Norsk institutt for naturforskning.
- Wold, L.C. & Selvaag S.K. (2017b). Brukerundersøkelse i Fulufjellet nasjonalpark sommeren 2016. NINA rapport 1333. Norsk institutt for naturforskning.
- Wold L.C, Selvaag S.K. & Vistad O.I. (2017). Brukerundersøkelse i Trollheimen og Innerdalen landskapsvernområder. NINA Rapport 1360. Norsk institutt for naturforskning.
- Wold, L.C., Gundersen V. og Fangel, K. (2014). Å, nå telte han deg også – er det noen vits da? *Tidsskriftet utmark* nr. 1&2 2014. www.utmark.org
- Wold, L. C., Gundersen, V., Nerhoel, I., Strand, O. Panzacchi, M., Dokk, J. G. & O. Andersen. (2012). Friluftsliv og turisme i Nordfjella villreinområde - NINA Rapport 850. Norsk institutt for naturforskning.

Wold, L.C. og Selvaag, S.K. 2018. Brukerundersøkelse i Lierne nasjonalpark. NINA rapport 1507.
Norsk institutt for naturforskning

Hardangervidda 2017

1 DATO i dag: _____

2a Hvor er du bosatt?

Norge Postnummer: _____ Poststed: _____

Utenlands Land: _____

2b Kjønn og alder: Kvinne _____ år Mann _____ år

3a Hva er hovedformålet med denne turen? (sest gjerne flere kryss)

- a Fottur b Tur til utikkekspunkt/lopp Oppleve villrein
 d Fiskekur e Se på dyre-/fuglelivet f Oppleve nasjonalparken
 g Jakttur h Bær/soppur i Landbruk, næringsfske, tilsyn.
 i Ridekur k Løpetrene l Annet, hva? _____

3b Varighet på turen? _____ timer, eller _____ dager

3c Hvordan har dere/skal dere ferdes på denne turen?

- 1 For det meste langs merkede/tydelige stier/veier
 2 Både på og utenfor merkede/tydelige stier/veier
 3 For det meste utenfor merkede/tydelige stier/veier

4a Hvor mange er du sammen med på denne turen (inkl. deg selv)? _____ pers.

4b Er turen en organisert tur?

1 Nei 2 Ja, hva slags gruppe/arranger? _____

4c Er det barn under 15 år med i reisefølget?

1 Nei 2 Ja, antall barn _____ Alder på yngste barn _____ år

5 Skal du eller har du overnatta innenfor verneområdet på denne turen

- 1 Nei
 2 Ja, og hvordan overnattet du? _____

5 Hvor mange sommervintre har du vært i dette fjellområdet tidligere?

1 Aldri 2 sommer, antall: _____ 3 vinter, antall: _____

Hvordan fikk du informasjon om nasjonalparken?

- 1 Alltid visst om 2 Bekente/Venner 3 Skriftlig mediarbøker 4 Turstinformasjon
 5 Internett/App 6 Nasjonalparkssenter 7 Annet, hva? _____

6 Hvor godt vil du selv si at du kjenner området der du nå står? (sest ett kryss)

1 Mangel godt 2 ganske godt 3 mindre godt 4 dårlig 5 vet ikke

9 Hvor fornøyd er du alt i alt med tilretteleggingen i nasjonalparken? (sest ett kryss)

1 Svært misfornøyd 2 misfornøyd 3 Verken eller 4 fornøyd 5 svært fornøyd

10 Se nå litt bort fra denne turen. Tenk deg at du skal gjennomføre en flertimers tur i et skogs-/fjellterreng om sommeren. Tenk deg at området er slik DU helst vil ha det – som om det var ditt "idealområde" for en slik tur. (ring inn ett tall for hver linje)

	Svært negativt	Nøy-trait	Svært positivt
...at det finnes tilrettelegte leirplasser med do, ved, bål, søppeldunker	1	2	3
...at du kan bli kvitt søppel i utplasserte søppeldunker	1	2	3
...at det finnes merkede stier i området	1	2	3
...at det er god skilting ved start og stikryss i området	1	2	3
...at det er lagt ned treslokker til å gå på der stien går over våt myr	1	2	3
...at det finnes hytter med matservring og oppredde senger i området	1	2	3
...at du møter mange andre friluftsfolk i løpet av turen	1	2	3
...at du kan gå miløvis uten å møte et menneske	1	2	3

11 Vi ønsker å sende ut et spørreskjema til et utvalg av de som har brukt Hardangervidda i sommer. Det er fint om du kunne tenke deg å gi ytterligere innspill til framtidig forvaltning av nasjonalparken, så vennligst oppgi email-adressa di under. På forhånd takk!

E-postadresse (bruk blokkbokstaver): _____

MANGE TAKK FOR HJELPEN – GOD TUR VIDERE!

Vedlegg 2: Etterundersøkelse

Vises i en utskriftvennlig versjon som avviker fra layouten i web-løsningen. Alle respondentene fikk ikke alle spørsmålene som er vist, noen spørsmål ble kun gitt for spesifikke svar (routing).

Hardangervidda-området

Velkommen til undersøkelse om Hardangervidda

I sommer besvarte du et kortfattet spørreskjema da du besøkte Hardangervidda og du sa deg villig til å svare på flere spørsmål om din bruk av Hardangervidda-området - her kommer de!

Dine svar er viktige for den framtidige forvaltningen og bruken av området. Vi håper du vil ta deg tid til å besvare hele undersøkelsen og er veldig takknemlig for ditt bidrag!

1) BESØK I HARDANGERVIDDAS-OMRÅDET

2) * Bor du i nærheten av Hardangervidda Nasjonalpark eller har du tilgang til hytte i området?

Jeg bor i nærheten av Hardangervidda Nasjonalpark (dvs. innenfor kommunene Vinje, Tinn, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidsfjord, Ullensvang eller Odda)

Jeg eier/har tilgang til hytte/seter i nærheten av Hardangervidda Nasjonalpark (dvs. innenfor kommunene Vinje, Tinn, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidsfjord, Ullensvang eller Odda)

Jeg er tilreisende/utenlandsk (dvs. jeg er permanent bosatt UTENFOR kommunene Vinje, Tinn, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidsfjord, Ullensvang eller Odda og har heller ikke tilgang til hytte/fritidsbolig/seter i de nevnte kommunene)

3) * Har du besøkt Hardangervidda-området før 2017?

- Nei, aldri
 Ja

4) * Besøkte du Hardangervidda-området en eller flere ganger i løpet av siste år?

- En gang
 Flere ganger

5) * Hvordan inngikk besøket i Hardangervidda Nasjonalpark i den turen du var på?

- Hardangervidda Nasjonalpark var hovedmålet med turen
 Hardangervidda Nasjonalpark var en del av en rundreise
 Hardangervidda Nasjonalpark var en avstikker på vei til/fra et annet sted

6) * Når bestemte du deg for å besøke Hardangervidda-området?

- Mer enn 3 måneder før jeg dro hjemmefra
 1-3 måneder før jeg dro hjemmefra
 Mindre enn en måned før jeg dro hjemmefra
 Underveis på turen

7) Hvor mange dager var du i Hardangervidda-området i løpet av det siste året....

...i vintersesongen: jul-påske?

...i vårsesongen: etter påske (t.o.m. mai)?

...i sommer/høstsesongen: juni-september?

...senhøstes: oktober-jul?

8) * Hvor mange dager varte den lengste turen din på Hardangervidda siste år? (vi sikter her til turer til fots/på ski/sykkel osv.)

- 1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11-20 dager
 Over 20 dager

9) * Hvis du var på Hardangervidda sammenhengende i flere dager for å gå tur til fots, hva slags tur(er) gikk du?

- Gikk en sammenhengende tur med ulike overnattingssteder
 Overnattet på ett sted og gikk dagsturer fra dette stedet
 Tok dagsturer fra ulike utgangspunkt til ulike turmål
 Ikke relevant. Jeg var ikke på flerdagstur i Hardangervidda Nasjonalpark.

10) * Hva slags transportmiddel brukte du for å komme til Hardangervidda-området? (Flere svar er mulig)

- Personbil
 Offentlig transport
 Bobil
 Annet, hva?

11) Reiste du på Nasjonal turistveg Hardangervidda (Riksvei 7) i forbindelse med ditt besøk til Hardangervidda-området?

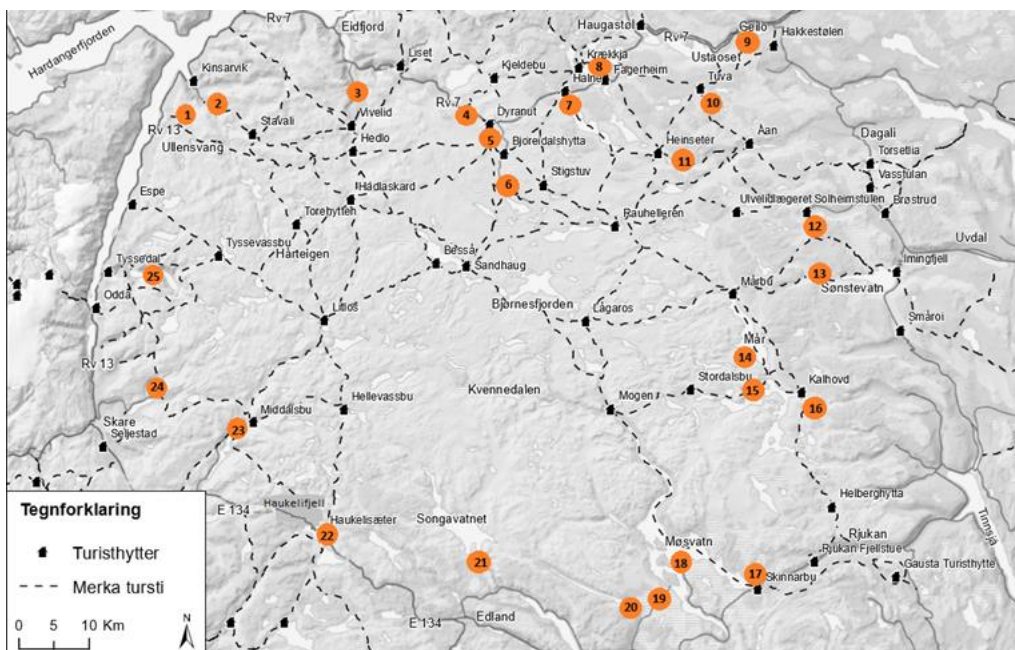
- Ja, med bil eller annet motorisert kjøretøy
 Ja, med sykkel
 Nei, det gjorde jeg ikke
 Vet ikke

12) Visste du at Riksvei 7 over Hardangervidda er Nasjonal turistveg før du reiste på turen?

- Ja, jeg visste det
 Nei, jeg visste det ikke

13) Hva er din mening om at det bør være mer tilrettelegging langs Nasjonal turistveg Hardangervidda?

	Helt uenig					Helt enig	
	1	2	3	4	5	6	7
flere korte fotturer fra bilveien	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
flere rasteplasser langs bilveien	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
flere parkeringsplasser som gjør at man enkelt kan komme seg ut i nasjonalparken	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
flere utsiktspunkt langs bilveien	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
flere informasjonspunkt om natur og kultur i området langs bilveien	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
mer informasjon om friluftsliv/rekreasjonsmuligheter i området	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

14) * Det er mange ulike innfallsporter til Hardangervidda-området. Hvilke av disse brukte du i 2017?

- 1. Nosi-Munketreppene
- 2. Husedalen
- 3. Hjølmoberget
- 4. Brudalen
- 5. Dyranut
- 6. Tinnhylen (Tinnhølen)
- 7. Halne
- 8. Krækkja
- 9. Ustaoset/Geilo
- 10. Tuva
- 11. Seterdalen
- 12. Solheimstulen
- 13. Imingdalen
- 14. Synken
- 15. Stegaros
- 16. Kalhovd
- 17. Skinnarbu
- 18. Varland
- 19. Løyningen/Falkeriset
- 20. Bitdalsvatnet
- 21. Songa
- 22. Haukelisæter
- 23. Vivassdalen
- 24. Reinsnos
- 25. Skjeggedal (Trolltunga)

15) Skriv eventuelt inn andre innfallsporter du har benyttet siste år:

16) * Overnattet du i eller i nærheten av Hardangervidda Nasjonalpark i forbindelse med besøket/besøkene dine det siste året ?

- Ja
 Nei

17) Hvordan overnattet du, og hvor mange netter?

Antall netter Hvor?

- Hotell/pensjonat/fjellstue
 Turisthytte (der du betaler for å overnatte)
 Jeger/fiskeriforeningshytte e.l. der du betaler for å overnatte
 Tilrettelagt (camping)plass for campingvogn/bobil/telt der du betaler for å overnatte
 Tilrettelagt (camping)plass for campingvogn/bobil/telt der du ikke betaler for å overnatte
 Telt/lavo/åpen himmel utenom tilrettelagt plass
 Åpen koie/bu (der du ikke betaler for å overnatte)
 Privat hytte/seter (der du ikke betaler for å overnatte)
 Privat hos bekjente/familie e.l. (der du ikke betaler for å overnatte)
 Annet

18) FRILUFTSLIV I HARDANGERVIDDA NASJONALPARK SISTE ÅR

19) * Hvilke friluftslivsaktiviteter utøvde du i Hardangervidda nasjonalpark siste år? (Flere svar er mulig)

- Fottur
 Klatring
 Topptur til fots
 Sykkel på vei
 Sykkel på sti/utenom vei
 Fiske
 Jakt
 Skitur
 Padling
 Båttur
 Ridning
 Bærplukking
 Hundekjøring
 Kiting
 Fotografering
 Andre aktiviteter (eks. løpetur, geocaching, o.a.)

20) * Hva slags sykkel benyttet du da du syklet på vei i Hardangervidda nasjonalpark siste år? (Flere svar er mulig)

- El-sykkel
 Vanlig sykkel
 Stisykkel/fatbike

21) * Hva slags sykkel benyttet du da du syklet på sti/utenom vei i Hardangervidda nasjonalpark siste år? (Flere svar er mulig)

- Elsykkel
 Vanlig sykkel
 Stisykkel/fatbike

22) * Hva slags type jakt har du utøvd i Hardangervidda Nasjonalpark siste år? (Flere svar er mulig)

- Jakt på småvilt
 Jakt på storvilt

23) * Opplevde du at turgåere påvirket villreintrekket og jaktutøvelsen?

- 1 Ikke i det hele tatt
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7 I svært stor grad

24) * Hva slags type skitur har du vært på i Hardangervidda Nasjonalpark siste år? (Flere svar er mulig)

- Med fjellski/turski
- Med toppturutstyr (randonee, telemark. e.l.)
- Med langrennski

25) * Brukte du båt da du var i Hardangervidda Nasjonalpark i 2017? (Flere svar er mulig)

- Ferge/Passasjerbåt
- Leide en båt kommersielt
- Brukte min egen motoriserte båt eller lånte en gratis
- Brukte min egen ikke-motoriserte robåt, kajakk, kano, osv. eller lånte en gratis
- Brukte ikke noen form for båt

26) * Du har svart at du drev med andre aktiviteter i Hardangervidda Nasjonalpark siste år, hvilke aktiviteter var dette?**27) INFORMASJON OG BRUK AV SOSIALE MEDIA****28) * Skaffet du deg informasjon om Hardangervidda før du kom til området i 2017?**

- Ja
- Nei

29) * Hvor hentet du informasjon fra? (Kryss av for alle aktuelle alternativer)

- Fra venner/slektninger/bekjente
- Fra blogg/facebook/sosiale medier
- Fra internett ellers
- Fra reisehåndbok
- Fra brosjyre
- Fra et turistkontor/informasjonsenter
- Fra nasjonalparksenter
- Fra en turapp
- På en annen måte

30) Hvilke nettsider fikk du informasjon fra?**31) På hvilken annen måte skaffet du deg informasjon om Hardangervidda?**

32) * Hvor lett var det å finne den informasjon du ønsket?

- 1 svært vanskelig
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7 Svært lett

33) Hvilken informasjon var det vanskelig å finne?**34) * Dersom forvaltningsmyndigheten for Hardangervidda Nasjonalpark skulle gi mer informasjon om området, når/hvor ville du helst hatt denne informasjonen? (Flere svar er mulig)**

- Før avreise hjemmefra
- Underveis fra bostedet til Hardangervidda Nasjonalpark
- På parkeringsplasser/innfallsporter til Hardangervidda Nasjonalpark
- Inne i selve området

35) * Hva slags informasjon er interessant for deg å innhente om Hardangervidda nasjonalpark? (Flere svar er mulig)

- Turforslag
- Tilbud av guidede/tilrettelagte turer/aktiviteter
- Overnattingsmuligheter/tilbud
- Bepisningsmuligheter/tilbud
- Biologi/botanikk/geologi
- Kulturhistorie
- Om verneformålet og hva som er tillatt/ikke tillatt innenfor verneområdet
- Adkomstmuligheter
- Landskapet: terreng og fremkommelighet
- Spesielle attraksjoner (topper, utkikkspunkt, fosser, kulturminner etc.)
- Kart
- Hvordan man skal oppføre seg i møte med villrein
- Generell kunnskap om villreinen på Hardangervidda
- Jeg er ikke interessert i noen form for mer informasjon
- Annet, hva?

36) * På hvilke måter foretrekker du å innhente denne informasjon? (Flere svar er mulig)

- Bekjente/venner/familie
- Reisehåndbok
- Brosjyrer i selvbetjeningsautomater ved innfallsporter
- Brosjyrer på overnattingssteder/turisthytter
- Andre skriftlige media
- Turistinformasjon/informasjonscenter
- Nasjonalparksenter
- Facebook
- App
- Internett ellers
- Informasjonstavler ved innfallsporter
- Muntlig informasjon fra naturoppsyn/forvaltningsmyndighet ved innfallspport/parkeringsplass
- Muntlig informasjon fra naturoppsyn/forvaltningsmyndighet som du møter ute i området
- På guidete turer i regi av naturoppsyn/forvaltningsmyndighet
- Jeg er ikke interessert i noen form for mer informasjon
- Annet, hva?

37) * Delte du dine opplevelser i Hardangervidda-området via sosiale medier?

- Nei
- Ja

38) * Hvor mange ganger (ca) delte du dine opplevelser via sosiale medier?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- 11
- 12
- 13
- 14
- 15
- 16
- 17
- 18
- 19
- 20
- Flere enn 20 ganger

39) * Hvilke sosiale medier brukte du? (Flere svar er mulig)

- Facebook
- Twitter
- Instagram
- Andre

40) Utover Facebook, Twitter eller Instagram, hvilke andre sosiale medier brukte du til å dele dine opplevelser i Hardangervidda-området?

41) DINE OPPLEVELSER I HARDANGERVIDDA-OMRÅDET

42) * Hvor viktig var følgende forhold for at du besøkte Hardangervidda-området i 2017?

	Ikke viktig i det hele tatt							Svært viktig	
	1	2	3	4	5	6	7	VET	IKKE
Å kunne gå på langtur	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fysisk utfordring	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opplive villmark	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Se dramatiske landskap	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Være alene	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fred og ro	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Naturopplevelse	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opplive naturens mystikk og magi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opplive bruks- og kulturhistorien i området	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opplive dyre-/plantelivet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Å føle frihet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Anbefalt av andre	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Føle at storbyen er langt unna	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har en tilhørighet til området	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Privatlivets fred og nære relasjoner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sti-nettet i området	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
At området er spesielt egnet for å kunne drive med en bestemt aktivitet (f.eks. kanopadling, fiske osv.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

43) * Hvor enig eller uenig er du i disse utsagnene, når det gjelder Hardangervidda Nasjonalpark?

	Helt Uenig		Verken enig eller uenig					Helt enig Vet ikke	
	1	2	3	4	5	6	7	ikke	
Det er for mye søppel ved noen parkeringsplasser	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Det er greit at noen stier også kan brukes av syklist	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Det er greit at noen stier også kan brukes til ridning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Det er for mye folk i noen områder i høysesongen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Hovedstiene i Hardangervidda Nasjonalpark bør være forbeholdt fotturister	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Det er enkelt å finne områder der du kan være for deg selv	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Det er blitt for stor slitasje på noen stier i området	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Det bør være tillatt å bruke helikopter/fly for folk som vil til vanskelig tilgjengelige fjelltopper/områder	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Det bør være tillatt med idrettsarrangementer i nasjonalparkene	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Det er greit med bruk av droner for ulike private formål	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Det bør være tillatt å bruke motoriserte kjøretøy for jakt- og fiskerier eller de som driver storskala med dette	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Det bør være tillatt å bruke motoriserte kjøretøy for transport og vedlikehold av turist- og private hytter	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Det bør være tillatt å bruke helikoptertransport for jakt- og fiskerier eller de som driver storskala med dette	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

44) På din tur til Hardangervidda sommeren 2017 opplevde du noe av dette som negativt?

	Ikke i det hele tatt							I svært stor grad
	1	2	3	4	5	6	7	
Uønsket adferd fra andre besøkende	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Motoriserte kjøretøy(bil, firehjuling, traktor osv.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Motorisert båttrafikk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Helikopter eller sjøfly	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bygningskonstruksjon	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Søppel langs turstier	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Folk som syklet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Folk som syklet med elektrisk sykkel	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

45) Hva var det du reagerte negativt på i situasjonen(e)?

46) TILRETTELEGGING

47) * Hvordan ville du som bruker/besøkende i Hardangervidda-området stille deg til følgende fysiske tiltak i Hardangervidda?

	Svært negativt		Nøytral			Svært positiv	
	1	2	3	4	5	6	7
Oppsetting av flere skilt som viser avstander	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Oppsetting av flere informasjonstavler ved severdigheter langs stiene	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Brosjyrer om naturen og severdighetene i området ved innfallsportene	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tydligere/bedre merking av eksisterende stier	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Merking av flere stier	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gangbaner av tømmer/planker/steinheller legges ut i bløte partier på stiene	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Oppsett av gapahuker/nødbuer på lange ruter	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Etablering av tilrettelagte bålplasser/framkjøring av ved	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Omlegging av enkelte stier for å beskytte sårbar natur (f.eks. vegetasjon)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nedlegging av enkelte stier for å oppnå større sammenhengende områder uten tilrettelegging	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Klopper/bruer over elver/bekker som er vanskelige å krysse	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Etablering av korte, godt tilrettelagte stier/smale veier til attraksjoner (f.eks. til utkikkspunkt, fuglekikketårn, fossefall etc.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

48) Er det ting du mener burde forbedres når det gjelder tilretteleggingen for friluftsliv?

- Nei
- Ja

49) Følgende burde forbedres:

50) HARDANGERVIDDA NASJONALPARK

51) * Visste du at Hardangervidda var vernet som nasjonalpark før du besøkte området siste år?

- Ja
- Nei

52) * Det at Hardangervidda er nasjonalpark, påvirket det valget om å komme hit?

- Ikke i det hele tatt
- I en viss grad
- I svært stor grad

53) * Oppfatter du Hardangervidda Nasjonalpark som et villmarksområde?

- Nei, ikke i det hele tatt
- Ja, deler av området
- Ja, hele området
- Vet ikke

54) VILLREIN PÅ HARDANGERVIDDA

55) * Kjente du til at det er villrein i Hardangervidda-området før du kom til området?

- Ja
- Ble klar over det i løpet av besøket
- Nei

56) * Da du besøkte Hardangervidda i 2017, hadde det noen betydning for deg å vite at det finnes villrein i området?

- 1 Ingen betydning
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7 Svært stor betydning

57) * Har du på en eller flere av dine turer i Hardangervidda-området observert villrein i løpet av 2017?

- Ja
- Nei

58) * Syns du villrein i større grad burde brukes mer aktivt i markedsføringen av Hardangervidda?

- 1 Nei, ikke i det hele tatt
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7 Ja, i mye større grad

59) På hvilke måter vil du vite eller oppleve mer om villrein i Hardangervidda-området?

	Ikke interessert i det hele							Svært interessert
	tatt 1	2	3	4	5	6	7	
Nasjonalparksenter med informasjon	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Guidede turer hvor man lærer om villrein	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Guidede turer hvor man ser villrein	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Informasjonstavler om villrein ved innfallsporter og andre knutepunkt i området	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Være med på guidet villreinjakt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Utsiktspunkt der man ser inn i området og få historier om livet og historien til villrein	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

60) OM DEG

61) * Hvor sterkt knyttet føler du deg til Hardangervidda Nasjonalpark?

- 1 Ingen spesiell tilknytning
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7 Svært sterkt knyttet til

62) * Hvor mange ganger har du vært på en flerdagers fottur eller skitur? (med flerdagers mener vi en lengre, sammenhengende tur der du overnatter underveis)

- Aldri
- 1 gang
- 2-5 ganger
- 6-10 ganger
- 11-20 ganger
- Mer enn 20 ganger

63) * Hvor interessert er du i ulike former for friluftsliv?

	Ikke interessert	Litt interessert	Interessert	Svært interessert
Tradisjonelt høstingsfriluftsliv (matauk er et viktig motiv, som jakt, fiske, bær/sopplukking)	☐	☐	☐	☐
Turfriluftsliv (turer til fots og/eller på ski)	☐	☐	☐	☐
Moderne friluftsliv (aktiviteter som krever spesielle ferdigheter og utstyr eks. terrengsykling, klatring, kiting, elvepadling, hanggliding, randonee)	☐	☐	☐	☐
Motoriserte utendørsaktiviteter (eks. båtsport, snøscooterkjøring)	☐	☐	☐	☐

64) * Er du?

- Kvinne
- Mann

65) * Hvor gammel er du?

66) * Hva er din høyeste fullførte utdanning?

- Grunnskole
- Videregående skole
- Høyskole/universitet 1-3 år
- Høyskole/universitet 4 år eller mer

67) * Hvor er du bosatt?

- Norge
- Sverige
- Danmark
- Tyskland
- Nederland
- Annet land

68) * Vennligst oppgi ditt postnummer:

69) Hvilket land er du bosatt i?

70) Helt til slutt kommer noen spørsmål om dine motiver for å besøke dette området og om hvordan man er som ferierende

- Undersøkelsen har vært alt for lang, jeg orker ikke å svare på mer (husk og trykk 'send' på neste side)
- Jeg klarer å svare på ett par spørsmål til

71) Vær vennlig å oppgi hvor enig/uenig du er med følgende påstander? (vær vennlig å gi et svar for hver linje)

	Stemmer absolutt						Stemmer svært godt 7
	ikke 1	2	3	4	5	6	
Jeg pleier vanligvis å følge typiske turistruter, sammen med andre turister	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Under mine ferieturer er det viktig for meg å komme tett på lokalbefolkningen og lokal kultur	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Når jeg velger en ferie, er høy turiststandard (matsservering, overnatting etc.) noe av det viktigste for meg	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Før jeg velger ferie liker jeg å skaffe så mye informasjon som mulig om ulike alternativer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Under mine ferieturer liker jeg å utforske det som er nytt for meg	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Som turist betaler jeg gjerne ekstra når jeg finner opplevelser/produkter av høy kvalitet som interesserer meg	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Når jeg ferierer, velger jeg enkel standard for at turen ikke skal koste så mye	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Under feriereisene mine liker jeg best å finne ut av ting underveis	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg ferierer nesten alltid i omgivelser jeg kjenner godt fra før	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mine feriereiser går helst til steder der ikke så mange	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg legger som oftest feriene mine til steder med mange, kjente severdigheter	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Når jeg besøker naturområder i feriene mine oppsøker jeg som oftest områder som er urørte og har lite tilrettelegging	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Når jeg ferierer er det viktig for meg å legge inn et eller flere besøk til et verneområdet (f.eks. nasjonalpark eller naturreservat)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

**72) Hvor viktig var følgende motiver for at du valgte å besøke Hardangervidda siste år?
(vær vennlig å gi et svar for hver linje)**

	Ikke viktig i det hele tatt	1	2	3	4	5	6	Svært viktig 7
Oppleve storslagen natur	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Oppdage noe nytt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Slippe å bli iaktatt av andre	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Slippe vekk fra dagliglivets rutiner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fysisk helse og mosjon	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Forenkle hverdagen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Utforske naturomgivelsene	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Et rent og uforurensset miljø	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Føle tilknytning til viktige steder/landskap	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Koble av i enkle, rolige omgivelser	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Føle fellesskap med andre som verdsetter villmark	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Oppnå følelsen av å være i ett med naturen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Oppleve spenning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Oppleve noe som det er verdt å fortelle om	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Oppleve steder jeg har lest eller hørt om	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Å fritt kunne gjøre hva jeg vil	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Finne inspirasjon i naturlandskapet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nyte fantastisk utsikt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Trivsel i naturomgivelser	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Studere og verdsette naturen/økosystemene	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vedlegg 3: Informasjon

Hvilke nettsider de besøkende fikk informasjon fra:

ADAC, visit norway

Bla Fjellforum

Blogs of people who did the trek lonelyplanet

Can't remember

Can't remember. I just searched for beautiful national parks in Norway and it looked great so we went there

cant remember anymore, sry

De Historiske

Den norske turistforening

Den norske Turistforening og hytternes hjemmesider mv

Det husker jeg ærlig talt ikke! Man får enormt mange treff på "Hardangervidda" på Google.

Det kan jeg dessverre ikke huske.

Det kan jeg ikke huske

Didn't bookmark them..

Div.

Div. turbloggere

Diverse

Diverse som dukker opp på Google søk

Diverse. F.eks. Raulandsfjell Hotel.

Diverse. Turistforeningen sin var flittigbrukt

dnt

Dnt

DNT

DNT Mogen Visitrjukan

DNT UT.no

dnt .no

DNT Hauptseite, Kart UT no div. Blogs

DNT Homepage Blogs

DNT og omtale om private turisthytter s nettsider + evt blogger

DNT og UT.no

DNT s inforsider

DNT sine sider

DNT sine sider og visit Rauland samt Vinje kommune

Dnt sone

dnt ut

DNT UT + nettsidene om DNT-hyttene + Skinnarbu + Fjellvåken

Dnt Utpåtur Tur.no Hardangervida Wikipedia

Dnt website

DNT website

DNT, offentlig transport, fiskeområder, norgeskart
 DNT, tidligere fotturer
 DNT, UT
 DNT, ut.no, ...
 DNT, Ut.no, lokale treff i områdene vi dro til.
 DNT, Ut.no, Odda Fjellstyre, Fjellstyra på Hardangervidda
 dnt, ut.no, visitnorway, div. forum.
 Dnt, visitrjukan, ut.no
 DNT, YouTube, kartverket,
 Dnt. Visitrjukan
 DNT. Bjarnes turblogg
 dnt.com
 dnt.no
 Dnt.no
 DNT.no
 Dnt.no ut.no inatur.no
 Dnt.no og ut.no
 dnt.no Turblogger
 dnt.no ut.no norgeskart.no
 DNT.no UT.no og ellers ukritisk googling
 dnt.no yr.no ut.no fjellstyrene.no
 dnt.no, ut.no, fjellforum.no
 dnt.no, visitnorway.de, wandern-norwegen.com
 dnt.no, visitnorway.no, dyranut.com
 dntoslo.no ut.no Skirvedalen Løypelag
 do not remember, A face-book group in Dutch from Dutchman who live in Norway
 don't know anymore
 Don't remeber
 Don't remember
 don't remember all - I googled :-), but I made use of wikipedia and youtube for sure
 Dutch hiking site (www.oppad.nl)
 Dyremelding og yr.no
 Fagerheim og Turistforeningen
 fjellforum
 Fjellstyra på Hardangervidda
 Flere
 Flere forskjellige.
 Forskjellige: DNT, Vinje kommune, kartsider
 Forum, Touristinfo Odda+Kinsarvik,
 Google
 google --> Whatever gives a result www.visitnorway.com www.ut.no

[Google ...](#)
[Google generelt. Google maps.](#)
[Google Hardangervidda](#)
[Google-søk](#)
[Google, Wikipedia, etc](#)
[Google. Videre inn på blogger fra turer i området. Dnt.no](#)
[googlemaps.cz Sorry, i dont know.](#)
[hardangerfjord.com halne.no dyranut.com fellandfjord.com fagerheim-fjellstugu.no nasjonalparkrute.no](#)
[Hardangervidda.com](#)
[Hardangervidda.com ut.no](#)
[hardangevidda.com , Vindegg.no, geilo ski,](#)
[haukelister.com conrad-steinv-verlag.de vistnorway.de](#)
[Hjemmesiden til DNT og UT.no.](#)
[Hjemmesidene til overnattingsstedene samt DNT sidene](#)
[Hovedsakelig ut.no og DNTs hjemmesider, men også hjemmesider til NSB og ulike busselskaper for å planlegge transport](#)
[Hovedsaklig DNT](#)
<http://en.hardangervidda.com/>
<http://globetrotter-magazin.de/> <https://www.outdoor-magazin.com/>
<http://ulligunde.com> <https://www.ut.no/tur/> <https://english.dnt.no/summer-trails/> <http://www.bruder-leichtfuss.com/links-tipps-norwegen-urlaub>
<https://norge.cz/>
<https://www.discover-norway.no/bike>
<https://www.treking.cz/treky/hardangervidda.htm> <https://norge.cz/kam-v-norsku/cyklistika/424-cestami-trollu-hardangervidda> <https://www.visitnorway.com/places-to-go/fjord-norway/the-hardangerfjord-region/listings-hardanger-fjord/hardangervidda-national-park/186814/>
https://www.underwegs.biz/reiseberichte/hardangervidda-norwegen-130.html?gclid=CjwKCAjwypjVBRA-NEiwAJAxIlti7oeU889aGpOCPxpnZEzN7DiMmV1bnZLF8jM2WfGseH-nP7x5kVhoC05IQAvD_BwE
<http://wandern-norwegen.com/wanderregionen/hardangervidda/>
<https://www.visitnorway.com> <http://en.hardangervidda.com/> Several different blogs and travel stories
<https://www.visitnorway.de/>
<https://www.visitnorway.de/reiseziele/fjord-norwegen/die-region-hardangerfjord/listings-hardangerfjord/hardangervidda/30143/>
<https://www.visitnorway.de/reiseziele/fjord-norwegen/die-region-hardangerfjord/listings-hardangerfjord/hardangervidda/30143/> <https://de.hardangerfjord.com/eidfjord/erlebnisse/wanderungsvorschlage/wandern-auf-der-hardangervidda>
<https://www.visitnorway.dk/>
<https://www.visitnorway.nl/>
[Husker det ikke](#)
[husker ikke](#)
[Husker ikke](#)

Husker ikke helt. Googlet rjukan og fotturer på nettet på hardangervidda

Husker ikke.

Husker ikke. Generelt om vær og slikt

Husker ikke. Mest private blogger/sider

I don't know anymore, sorry!

I don't remember

I don't remember, I used Google

I don't remember. I just used Google and clicked on the links

In Google gesucht.

inatur, Ullensvang Fjellstyre, DnT, forskjellige kartsider

Inatur.no. NJFF.no

Kalhovd, visit Rjukan

keine Ahnung (Google)

Mainly planned our trip via Visitnorway.no for the Norwegian part.

mainly: <https://english.dnt.no/>

Masse forskjellige.

Mehrer Portale

mest ut.no

nasjonale turistveger.no

Norges kart

norgeskart.no

Norgeskart.no

Norsk turistbureau

Norske turistforening. Turistinformasjon Geilo og Nasjonalparksentret i Eidfjord

Norway.com

Norway.org

norwegenservice.net diverse

Norwegian hiking organisation and google

Outdoorforum Reiseblogs

Outdoormagazin.de

Privater Block eines Wanderers

Probably Norwegian Tourist Center or similar website

Reisen in Norwegen

Reiserouten Norwegen

Rutebeskrivelser fra Turistforeningen

Ser på noen nettsider om fiske

Several about norway and hardangervidda

Several turistic sites but I cannot remember

Sorry, don't remember... Typing Hardangervidda into Google and following the links

Sorry, I can not remember now. We searched throughout more websites. We red especially czech travel advices and diaries of some Hardangervidda visitors.

starter med å søke opp merkete turer på google og gule sider, så innom lenker til DNT og lokale sider som beskriver turene. det er litt tilfeldig.

Startsiden Google

Søkte opp hyttingen

Touristinfo Rjukan, Hardangervidda- Nationalparksentrum

Tur.no

turistforeningen

Turistforeningen

Turistforeningen Ut.no Lommekjent.no

Turistforeningen, ut.no, ulike blogger med turbeskrivelser, om fiskekort fra ulike sportsfisker-klubber og grunneiere - via turistkontorene

Turistforeningen.

Turistforeningen. Ut.no

turistforeningen.no

turistforeningen.no og ut.no

turistforeningen.no ut.no haukeliseter.no

Typed "hikes in Norway" on google.com and researched the top few pages.

unter anderem Turkart UT.no

ut

Ut

UT

ut.no

Ut.no

UT.no

UT.NO

Ut.no <https://peakbook.org/no/>

Ut.no visitrauland.no Fjellforum.no

ut.no - dnt.no

UT.no - UT.no is an amazing site for planning trips to the fjell in Norway. I have used it for Hardangervidda, Jotunheimen and Rondane.

Ut.no Diverse andre sider

Ut.no dnt

Ut.no DNT Google

Ut.no Dnt Blogger

UT.no Dnt Homepage

ut.no dnt.no

Ut.no Dnt.no Mv

ut.no Fjellstyrene.no inatur.no

Ut.no Flere ulike turblogger

UT.no Hardangerviddanasjonalparksenter.no

Ut.no Hyttenes egne sider DNT Google

Ut.no Kart fra Hardangervidda

ut.no nettsider til dnt hytter generell fjellinfo det eg veit frå tidlegare turar

UT.no og diverse google-søk

Ut.no og sidene til turisthyttene

Ut.no Outdoorseiten.net

ut.no visitgeilo nsb

ut.no visitnorway

UT.no YR.no

ut.no yr.no kanskje andre ved at google, og læse privatpersoners opplevelser

Ut.no, Visitrauland.com Norgeskart.no

Ut.no, div blogg

ut.no, dnt.no

Ut.no, dnt.no

Ut.no, DNT.no

ut.no, dnt.no, nsd.no

ut.no, instagram, visithardangerfjord, visitrjukan

Ut.no, turistforeningen sine nettsider, div forum med folk som hadde gått sammen tur.

ut.no, turistforeningen,

ut.no, turistforeningen.no

ut.no, turistforeningen.no, nsb.no

UT.no, Vg.no -turforslag,

Ut.no, visitnorway.no

Ut.no. Dnt. Rallervegen.

ut.no. DNT.no

Ut.no. Finn.no kart. Visst Haukeli.no

Ut.no. www.dnt.no

utinaturen.fi bland annat

Various

verschiedene über Google

verschiedene, vor allem ut.no

Verschiedene. Wir haben viel gesucht, da es keine Webseite gibt, auf der wir alle benötigten

Informationen (Karten, Touren, Routen) gefunden haben.

Visit Hardanger DNT

visit norway

Visit norway

Visit Norway

Visit Norway, and more I don't remember

Visit Norway, TripAdvisor, Harfangevidda national park webpage

visit norway; Homepages von Rjukan, Sandviken Camping, DNT, yr.no, ut.no

visit norway.no visitrjukan.no

Visit Rauland

Visit Rjukan

Visiting norway, all kinds of websites

Visitnorway

visitnorway nasjonaleturistveger hardangerfjord diverse private

visitnorway, turistforeningen, appen ut.no

VisitNorway.com

visitrauland, visitrjukan, dnt

Weiss ich nicht mehr

weiß ich nicht mehr

Weiss nicht mehr

wikipedia

Wikipedia

Wikipedia <http://en.hardangervidda.com/> <https://www.nasjonaleturistveger.no/en/routes/hardangervidda>

Google maps

Wikipedia og kart

Wikipedia, Google

wikipedia, visitnorway, verschiedene Foren

www.dnt.no www.fjellforum.no www.ut.no

www.dnt.no, www.ut.no, www.lommekjent.no

www.geocaching.com www.ut.no

www.norgeskart.no

www.norwegenfee.jimdo.com www.ditpepperngror.com www.wander-norwegen.com www.outdooractive.com www.haukeliseter.no www.dnt.no de.hardangerfjord.com

www.ut.no

www.ut.no, www.dnt.no, www.hardangerviddanett.no

www.ut.no www.wandern-norwegen.com

Www.ut.nor

www.visit-norway.com

www.visitnorway.com

www.visitnorway.com www.dnt.no www.navcamp.no

Www.visitnorway.com Www.tripadvisor.com

www.visitnorway.de und private Webseiten

www.visitrauland.com

www.wikipedia.org

www.youtube.de www.wikiloc.com

xtremeidfjord.no

über www.dntoslo.no www.tinnbillag.no Web Seite der Norwegischen Eisenbahn

yr.no ut.no facebook instagram

Hvilken informasjon som var vanskelig å finne:

Aktivitäten für Kinder geeignet.

all info på ett sted eller linker til info for turplan

alternative turer

Anfahrt zu der Wanderung

Anfänger Routen Vorschläge mit bewirtschaften Hütten

Beschaffenheit der Wege, Eignung zum Mountainbikefahren

Beskrivelse av stiene

Bussruter

detailed information about hiking routes

Eksakte avstander og annan informasjon for å planlegge dagsetapper

Fahrzeiten Verkehrsmittel (Bus) von Tinn nach Synken, Bus von Fähre aus Mogen nach Tinn

Fiskekort på hardangervidda

Fiskekortordninger og -regler

For an English speaker, it was difficult to tell if I was on the "official" site and how to find information about activities, trails, etc.

Følte det var lett å finne informasjon.

Geeignete Routen, Routenvorschläge, Busverbindungen ab Haukeliseter

Genau Routen

Genau Informationen über einzelne Etappen und aktuelle Wetterbedingungen. Ob Wege begehbar und Flüsse durchquerbar sind.

Genauere Informationen über Fauna, Flora und Geschichte der Hardangervidda

Get best ideas where to travel and what if there are possible places where to stay overnight in a tent

Gode fiskemuligheter konkret.

Gute Ausgangspunkte/Parkplätze. Preise. Viele Campingplätze im Norden der Hardangervidda gibt es nicht mehr (jetzt Hütten /Hotels an der Stelle)

Hein seter drives av en mann med psykiske problemer , som skaper konflikter og dårlig stemning. Er oppfaren og irritert. Han kritiserer DNT og har selv sagt ikke rabattendnt. Vår familie på 5 kom uanmeldt pga værskifte og slitne barn. Vi ble hundset og latterliggjort , men fikk tilslutt noen kjiipe karbonader og et greit rom. Vi betalte 3890kr fra kl20-8 hovedrett og en trøtt frokost! Dnt har missvisende info på sidene sine om at Hein er i hyttesambandet og kan regnes med. Folk må IKKE dra dit , er uønkset . Mannen sier det rett ut. Han vil kun ha påmeldte grupper. Han kjefte på flere og latterliggjorde folks adferd.

Hemmelige, gode fiskevann

Hiking

hiking routes

Hur långt man går med telturspankning och var det är fint att telta

Husker ikke

Huts and Maps were easy enough to find, but estimated travel times were off by hours. There was little information, online and from the DNT cabin staff, about accessibility of hiking trails. We had to turn back at one point on the north west slopes of Hardangerjøkulen because of snow. Our planned trip to Trolltunga turned out to be impossible. Also the hike from Finse to Kjeldebu is impossible to complete in 8 hours (net walking time), it took us 15, trail was so muddy. Lucky we had our tent and warm gear, would have been very unpleasant otherwise. (Still had a great trip though!)

I only knew about the hut system because I had previously visited Norway. Norway may very well be the worlds best kept secret and, as such, information regarding trekking or hiking in Norway is not readily available to those of us living outside your beautiful country. My trip was last minute - I grabbed the time I could and just went - but as such I did not have time to order maps before I got there, making my first day dedicated to locating the DNT office and purchasing maps then heading out. I would have liked more immediate access to maps I can carry around. I looked extensively online, but that is rarely helpful on the trail.

I was looking for as detailed information as possible for my hiking trip. By information on the internet, I found it a bit difficult to picture how things worked in the huts / on the trails, but once I got there everything was nice and easy.

In general, it was difficult to have an overview of the area and the different access points

in the Vidda we lost the hiking trail and had to go back where we came from instead of taking a round trip hike as we planned originally

Informasjon om bussruter og parkering

Informasjon om fiskekort. Det er mange overlappende områder i den delen av Hardangervidda der vi skulle vandre og fiske. Det gjorde det vanskelig å finne sammenhengende informasjon.

Information about hiking with dogs and accessibility of different treks for dogs (bridges, fences etc.) and if you can take them into the huts of DNT.

Information om vandrerute Imingfjell til Mårbu

Informationen waren leicht zu finden, jedoch benötigt man vor Ort 2-3 Tage Zeit, um sich an das Wandersystem und die Beschilderung zu gewöhnen. Anschließend war es perfekt.

Informationen über Wanderungen. Die von uns in Norwegen gekauften Wanderkarten waren nicht besonders gut. Die Wegmarkierungen waren manchmal schlecht zu finden und es waren nicht ausreichend Markierungen vorhanden.

Informationen zu Radtouren, Streckenverlauf, Länge, Höhenmeter, Untergrund, Radweg

Ingen

It took a while to figure out how to plan a hike and figure out the public transportation options.

Jakt vald for reinjakt

Karten, Routen, Wanderwege, Hütten

Kurze Wandertouren

Ledige hytter

Length of hikes was only in hours. Needs to be more specific in Kilometers.

Lettfattelig info om gangavstand på DNT hytter

Länge der Mehrtagestouren und Übernachtungsmöglichkeiten unterwegs.

Manning of the huts, use of the hutkey, hikingtimes, heights and distance of the trails, public transtation from end to startpoint where the car was parkt.

Mapa, Tours for hiking

Mit ein bisschen Recherche hat alles gut geklappt.

Muligheter for overnatting med hund på overnattingssteder (det finnes ingen informasjon samlet på ett sted, og informasjonen på Ut.no er mangelfull og krever masse klikking fram og tilbake for å finne)

Noe datoer og pris or hytter og båtavgang var utdatert på nettsidene

Om korte turer som passer for barnefamilier. Kortere turer enn 7-8 timer.

Om lengde/ vanskelighetsgrad på turene - og enkleste måten å komme seg til de ulike hyttene på.

Områder for fiskekort.

Overnatting med hund

overnattingsmuligheter

Pläne, Routen, Tourenbeschreibung

Public transport, when hiking from one side to the other and using public transport to get back to our car.

Road maps. Only available in paper. Hard to find easy accessible downloads for mobile.

Rutebeskrivelser

Rypetellinger

Schöne zusammenhängende Touren und entsprechende Übernachtungsmöglichkeiten.

The different huts in the park

There was zero information online or in any brochures we found stating that some car parks were off limits to motorcycles (like the upper lot at Trollstigen) - this is a ridiculous rule that needs to be removed immediately.

Tider for båttransport på Møsvann og Mår

Tour tips with descriptions

Touren information

Touren, Zufahrt zum Nationalpark, Öffnungszeiten der Hütten

trails

Turruter egnet for barn

Until we found ut.no webpage and broucher 50 trips in southern Norway by freitag&bernt publisher we could not find particular hiking trails.

Vanskelig å finne informasjon om kvalitet på veiene. Vi hadde med oss vogn

Vanskelig å forholde seg til "grensene" for Hardangervidda. Så mange turforslag at vi iblant gikk vill (på nettet)!

Wanderrouuten/-Karten

Wanderwege

We did not know, where are not served huts for hikers. We were surprised during our journey that most of the served huts are locked down in September. Only Marbu was opened.

We wanted a (detailed) map of the route and by PURE LUCK we found one at an information hut in a city we drove through, close by. Would have been nice to be able to find specific information online as to where one could obtain a physical map in the areas around Hardangervidda.

Welche Wanderwege sinnvoll mit öffentlichen Verkehrsmitteln erreichbar sind. Unser Ziel war es mit öffentlichen Verkehrsmitteln in die Natur zu kommen und dort dann ungefähr 9 Tage zu wandern und von dort aus wieder mit öffentlichen Verkehrsmitteln nach Oslo zu gelangen.

wether forecast

Wetter

Wetterverhältnisse auf der Hardangervidda. Auf Wetter.com z.B. findet man nur Wetterstationen außerhalb des Parks

Where the trailheads were

Where to enter the park and where are the parking places

where to spot reindeer

Zugänglichkeit und Lokalisation von Hütten der Jagd und Anglervereine bzw nicht DNT-Hütten

Åpne turisthytter

Vedlegg 4: Hva de besøkende reagerte negativt på

-At det er prioritert saubeite i ein nasjonalpark.....og at det blir tatt ut jerv, jerv er heilt naturlig frå gammalt av og følger reinflokkene, jerven tar ut svake og syke dyr og holder reinflokken kondisjonert, reinen må flytte meir på seg og sykdom fester seg ikke så lett. -At det er lov å fiske med garn i nasjonalparken, det blir tatt sårbare arter i garnene slik som havelle, svartand og sjørre og andre ender og dykkere. -Meiner eg har lest at nasjonalparken skal holdes i hevd på naturens primisser, slik som det er no er det på Grunneiernes premissar og leikeplass for mennesker.

-Forsøpling på stiene. -Divanykker. Ellers helt topp!

1)forsøpling. 2) sykliste gir ikke lyd fra seg (bjelle) plutselig suser de forbi øret ditt.

A lot of people on tourist spots

Abfall

Abfall am Wegesrand

Abfall auf dem Wanderweg nach Trolltunga...

Abfall bei trolltunga

Alle veiene og bilene som er i bruk inne på vidda!

Answer was 'Not at all', nothing negative. Please check survey. :)

at det var en god del kjøretøy på strekning Solheimstulen - Rauhelleren.

At folk ikke kanta med søppelet sitt.

at folk ikke tar med seg bosset

at folk ikke tar med seg søppelet sitt, at ikke alle dekker over etterlatenskapene sine.

At folk slenger fra seg søppel langs stien eller lar avfall ligge igjen når de har rastet.

At noe glemmer å sjekke rasteplassen sin , for søppel, når de forlater stedet. Tar det selvfølgelig med meg til neste hytte eller hjem.

At noen turfolk ikke rydder etter seg.

Auf die Störung der Ausgeglichenheit/Ruhe

Avoid this place

Bautätigkeit am Rand des Nationalparks

Bei den motorisierten Fahrzeugen: den Lärm, bei dem Verhalten anderer Wanderer: die Rücksichtslosigkeit gegenüber anderen Wanderern oder der Natur (Müll am Wegesrand oder herumfliegendes Klopapier)

Biler parkert på vegnett mellom Lågaros og Mogen

Biler som kjørte turister helt opp til Dronningstien

Bilveier langt inn på vidda med for mye trafikk

Ble nærmest syklet på i stien

Blockieren von Wegen

Bobiler

Boss langs stien. Det bør være mer tilrettelagt med bossbøtter og toaletter spesielt i Husedalen og andre stier som er mye i bruk.

Bryter villmarksfølelsen.

Bråk og slitasje

Bråk, tilgriset sti enten av for mye tråkking eller boss, folk som tar seg til rette og bygger for store/høye hytter
Bråk.

Bråk/uønsket støy

Bygninger forstyrrer villmakrsfølelsen og gir inntrykk av mye ferdsel.

Bålplasser hvor det lå igjen hermetikkbokser

Construction on the way to hikes

da waren keine negativen situationen, nur ein rettungshubschrauber, und das ist gut so!

Das Wetter ;)

de som kjører bil inn i nasjonalparken. Jeg opplever det hver eneste sommer i økende omfang. Det virker for lett å få tillatelse.

Demninger

Den liegenden Müll weg geräumt.

Denne gangen, i år 2017: Ikke opplevd noe negativt i det aktuelle området.

Der var ingen negative situasjoner

Det er lite støy i områdene jeg går i. Der hvor det er steinsatt (trapper osv.) er det svært stor trafikk - som ved Falkenuten. Det spiller ingen rolle, man velger jo selv å gå der. Er det steinsatt, vet man at det er stor trafikk der. Ellers er det generelt lite støy på Hardangervidda. At det går en båt i trafikk på Møsvatn, for eksempel, spiller ingen rolle. Jeg synes heller ikke at det spiller noen rolle om man bruker motoriserte fremkomstmidler hvis det er snakk om å vedlikeholde noe (skilting, broer, etc.).

Det er negativt å måtte vike for syklister i fart

Det husker jeg ikke. Jeg mener ikke at jeg opplevde noe direkte negativt. Jeg ønsket å se mit "negative" svar og derfor afbrydelsen da jeg forsøgte at gå tilbake.

Det ligger mye søppel som gassflasker, hermetikkbokser osv rundt bålplasser.

Det var greit denne sesongen. Ikke så mye fotturister som vimser rundt og forstyrrer jakten

Det var motorisert båttrafikk på Møsvann og Halnefjorden og det er OK. Ovenfor Mogen stod det skilt at reinsjakt pågår, og hold deg kun til stinettet. Det var vel også OK og forståelig. Forresten er det mye scuterbruk mellom Gvepseborg og hyttene oppe på snaufjellet, men ikke til stor genanse, men man merker det er stor trafikk.

Dif not like it

Do not react

do nothing

Drones at trolltunga

Dyrelivet er i alt for stor grad påvirket av menneskelig ferdsel (spesielt reinsdyr) langs turistvegane, vidda kan ikke reklameres for i den grad at her er plass til alle, her tar DNT og lure den vanlige turist til og tru at dei ikke gjere skade, kalvaviktene er i raudsone. Sjå kvalitetsnorm!

Dårlig med skilter

Eg er imot forstyrrende lydar i naturen og folk som etterlet seg spor av ymse slag

Egentlig bare én enkelt båttur med en veldig profesjonell sjåfør.

Ein Trecker in 8 Tagen war jetzt nicht soooo schlimm. ;-)

En rekke terrengkjøretøyer og traktorer som var på vei eller allerede var parkert etter slepe/traktorvei inn til Lågaros ved Bjornesfjorden. Veien er i stor grad anlagt etter høydedrag så parkerte kjøretøyer var godt viselige i himmelsynet.

Enkelte aktiviteter som ikke "hører" hjemme der

Es gab keine solche Situationen

Es wren sehr viele Jäger unterwegs. Rentiere zu sehen, hätte mich aber viel mehr gefreut.

Especially trash always makes me mad, if you can take it in, you can always take it back out with you. I didn't see much trash by the way. Bikers on the main roads startled me because I can't hear them coming, and they zoom past too fast. If they called out or rang a bell it was no problem. Motorized noise and pollution should have no part of a beautiful place like Hardangervidda unless necessary for medical aid, shelter and food. It is not for entertainment.

fant stedvis noe søppel, i beste fall mistet, i værste fall kastet

Finne søppel.

Finshytta is a lovely looking building but while staying there we saw a plan for its development- I don't oppose development or expansion of the old buildings but I remember the proposed design for the new one looking rather modern and ill-designed the sort of thing we were trying to get away from by visiting the park.

Flug von Drohnen am Prekestolen.

Folk og søppel

Folk som breier seg på turisthyttene

Folk som drar til Mogen for å drikke og feste...

Folk som kastet søppel. Bråkete gruppereiser. (Men litt må man jo tåle...)

For lang del av løypa på Dronningstien var gruset vei

For mye folk. Hadde gått på tur i 20 dager (hele MASSIV). Hadde én dags tur igjen. Tom for proviant, så måtte kjøpe mat. Sov ute hver eneste dag - men måtte betale for overnatting når vi kun måtte kjøpe mat.

Selv når vi gikk videre.

For mye søppel selv ved vann og på stier som er utenfor allmenne ruter

For stor helikoptertrafikk.

For trange og for få parkeringsplasser. Ellers en fantastisk naturopplevelse.

Forstyrrende i forhold til naturen

Forstyrrende lyder som helikopter Ellers ikke så ønskelig med mye modernitet i naturskjønne omgivelser

Forstyrning av reinstrekk

Forsøpling på enkelte populære leirsteder nær merke stier: Vi irriterer oss over dette og rydder med oss det vi har kapasitet til.

Funding traces of the visit of other people, especially leaving garbage behind (cans 'burnt' at fireplaces

Først og fremst at folk gjemmer søppel som steder der de tror andre ikke finner det, spesielt plast og hermitikk/ ølbokser er et problem, de forsvinner ikke. Helikoptertrafikk inn og ut av vidda bør begrenses til de som har driftsoppgaver. I områder med mye turister bør man legge bedre til rette slik at vegetasjonen ikke tar skade. eks. sviller eller steiner over myrer.

Garnicht

Gikk videre og tenkte mitt. Søppel tar jeg med om jeg har plass. Sigarrtsneiper så jeg mer av tidligere.

Graving, tungtransport, deponering av masse ifm bygging. Litt i overkant. Gravemaskiner legger igjen jord og fremmede arter. Rydder ikke opp etter seg.

Hadde kun fine opplevelser!

Hein seter drives av en mann med psykiske problemer , som skaper konflikter og dårlig stemning. Er oppførende og irritert. Han kritiserer DNT og har selvsagt ikke rabattendnt. Vår familie på 5 kom uanmeldt pga værskifte og slitne barn. Vi ble hundset og latterliggjort , men fikk tilslutt noen kjiipe karbonader og et greit rom. Vi betalte 3890kr fra kl20-8 hovedrett og en trøtt frokost! Dnt har missvisende info på sidene sine om at Hein er i hyttesambandet og kan regnes med. Folk må IKKE dra dit , er uønkset . Mannen sier det rett ut. Han vil kun ha påmeldte grupper. Han kjefte på flere og latterliggjorde folks adferd.

Helicopters flying too low

Helikopter turisme til fossene på Kinso er svært irriterende

Helikopter over vidda til småvann satte av fiskere eller hentet fisk, unødvendig og ødela opplevelsen av å være ute i naturen. Støy. Spesielt imot komersiell frakt av turister for jakt/fisk/næring. Det er forståelig at DNT-hyttene må ha inn forsyninger med scooter om vinteren, men private hytter bør ikke ha samme rettigheter.

Helikopter transport, av turfolk.

helikopterstøy

hjulspor etter transport

Hubschrauberlärm

huge boat in the port of the village

Hvordan syklistar varslet at de kom, og hva slags hensyn de tok til andre som brukte veien, stien. At bålplasser ikke var ryddet for søppel; gidder man å dra med emballasje ut i naturen gidder man å dra det med hjem også. Sjøfly/båt/bil gjør at området ikke føles like urørt. Stier over myrlendte/vasstrukne områder blir utvidet, i værste fall med mange meter, hvordan skal fotturister gå for å unngå å bli bløte?, mens andre steder går nok folk utenom sølepytter for å unngå gjørme ovenfor gummikanten på fjellskoa... Noe gammel stimerking, og vansker med å tolke hvor stien skulle gå.

i "mitt" område av Hardangervidda er det stort sett stille og fredeleg. I den grad vi hører andre, gjennom motorisert ferdsel, byggjearbeid e.l., er det så sjelden at vi synes det er akseptabelt, og vi veit at det er nødvendig når det skjer.

I hardly experienced them and by those that I encountered I wasn't bothered.

I mange tilfellet helt unødvendig bruk av motorisert adgang.

I met one or two boats and maybe a cyclist, but that wasn't negative because there were so few people around. Where I was: Too muddy for cyclists...

Ich habe es wahrgenommen, es hat mich allerdings nicht gestört.

Ich hatte keine negative Situation

Ich hatte keine negativen Erfahrungen

Ich hatte keinen Grund negativ zu reagieren.

Ich lehne das Jagen der Rentiere ab, somit fand ich das Antreffen/Aufeinandertreffen mit Jägern nicht schön.

If it was rubbish then I picked it up...

Ignoring, and move on to quiet place.

Ikke noe negativt i 2017. Folk på Hardangervidda oppfører seg meget bra. Lite søppel eller problemer. Snakket med noen som hadde bestilt kløv inn til fiskeplassen sin, bare hyggelig med hestene, men fikk de med seg alt ut igjen? Noen år har det vært mye helikoptertrafikk og sjøfly, det er plagsomt, støyer over store områder :)

Ikke noe spesielt. Men bruken av snøscooter bør begrenses mer. Bare helt fare løyper for snøscootere.

Ikke nødvendigvis møtet med traktor eller båt, men mer støyen som oppstår og slitasje på våt vei/sti i etterkant.

Ingen reaksjon. Plukket opp søppelet

Ingen. Men håper ikke det blir for mye sykling av e sykler

Ingenting - synes turforholdene er greit tilrettelagt - hvis noe er negativt må det være prisnivået på hytteovernattingene på betjente hytter - like dyrt som hotellovernatting til en mye lavere standard - felles sovesal f.eks. ingenting. Folk er stort sett høflige, tar hensyn og er generelt glade for å være ute i naturen.

Innsatser at de som driver næringsvirksomhet har behov for transport med bil, traktor eller scooter.

Irresponsible treatment towards nature

Irriterende

It was a bit noisy and went overhead several times per day, spoiling the sense of tranquility for a few moments.

It was a bit surprising that so many people wanted to see trolltunga and that taking a specific picture was so important. Also along the route there was more trash than in husedalen.

Jeg hadde ingen negative opplevelser, og nettopp derfor synes jeg det er viktig å fortsette å opprettholde vidda som et sted for ro, fred og gående turister. Ikke motoriserte kjøretøy av noe slag! Utrolig viktig for å bevare naturen. Og helikopter; NEI! I Sverige har det tatt helt av med helikopterturer til Kebnekaise, noe som ødelegger absolutt hele opplevelsen når du selv har strevd deg opp på toppen, og så kommer det noen stigende ut av et helikopter...

Jeg møter av og til på biler innover vidda fra Solheimstulen, og lurer på om all transporten virkelig er nødvendig, eller om noen av tillatelsene gis for lett og til folk som har skaffet seg en utilgjengelig hytte de ikke orker å gå til.

Jeg reagerer mest negativt på syklistene som kjører på stier, det graver opp stiene og lager veldig sølete stier når det er vått.

Jeg reagerer negativt på motoriserte kjøretøy pga skader som oppstår i naturen og støy. Det hører ikke hjemme i en nasjonalpark. Jeg har nulltoleranse for slikt. Sykkel er ok.

Jeg reagerte på at helikopterene vekket meg klokka 7 om morgenen, at de fløy jevnlig, og at de fløy så lavt at de skremte ryperne. Dette gjalt i området mellom Sandfloegga og Haukeliset. Helikoptertransport i forbindelse med reinsjakta er ok (opplevde ikke dette som problematisk i området rundt Litlos), men at kommersielle aktører får fly i nasjonalpark synes jeg ikke er greit. Spesielt ikke når de flyr så lavt at det går ut over dyrelivet. Mine negative reaksjoner er knyttet til det gule helikopteret som stod stasjonert på Haukeliset.

Jeg reagerte svært negativt og ble veldig overrasket over det jeg vil betegne som betydelig omfang av kjøring med ATV og terrenggående biler på det gamle veinettet som går fra Solheimstulen og gjennom nasjonalparken i retning Lågaros. Særlig stor trafikk var det i området rundt innsjøen Skrykken og hyttene i det området. Det foregikk helt åpenbar transport av folk med turutstyr/fiskeutstyr, -noe jeg trodde var strengt forbudt i nasjonalparken.

Just ignored them.

Kan folk bære sjokolade med på turen kan de og klare å bære papiret hjem

kann mich leider an nichts negatives mehr erinnern

Knuste flasker og etterlatte øl og brusbokser langs stien. Dopapir.

Kun negativ til søppel som man ikke tar med seg..

Kva for situasjon(ar)? Eg reagerer svært negativt på at FM nettet er stengt og det ikkje er DAB-dekning til erstating for FM. Det er ein sikkerhetsrisiko å ikkje få in vermelding i fjellet.

køyrespor

Langvarig helikopterstøy ved Trolltunga -tilsynelatande utan "mål og meining". Stor kraftutbygging i området og bygningsrestar etter dette strødd er ikkje særleg pent å sjå på! (Gjekk rundt Ringedalsvatnet). Sjøppel og avføring flaut ved Trolltunga -sjokkert!!!

Lidt mye trafik på riksvei. En del larm ved Haukeli.

Liker ikke at det kommer syklende i full fart når jeg går.

Lite

Lite negativt. gikk stier utenfor alfarvei

Litt mye biltrafikk på Normannslepa

Litt søppel

Litt søppel langs stiene berre småting som sjokoladepapir og annet smågodteri.

Litter

Lärm durch Hubschrauber/Flugzeuge

Lärm Müll

Løse hunder

Man blir alltid oppgitt over å se at folk har kastet fra seg ølbokser og annet metallsjøppel på bålplasser

Manglende respekt for villrein. Opplevde at besøkende slapp løs hunder inn i reinsdyrflokken påsken 2017.

Varslet personale på Hellevassbu.

Mest negativt var lyden frå den tunge trafikken på riksveg 7 som kunne høyrast fleire km frå vegen og som truleg skremde reinsdyra. Det er problematisk at denne veg går gjennom ein så fin og verdifull nasjonalpark. Riksveg 7 bør ikkje fungera som nokon heilårsveg mellom Oslo og Vestlandet med tung lastebiltrafikk, og fartsgrensene for personbilar bør reduserast. Eg meiner at trafikken på riksveg 7 er den klart ein av deimest negative miljøfaktoren på Hardangervidda.

minimalt med søppel langs stiene

motorferdsel bryter med viddas jomfruelighet

Motorferdsel. Det synes som om det er svært liberal håndhevelse av dette. Alle som søker får løyve.

Motorisert ferdsel ikke OK, støy, eksoslukt. Aksepterer ferdsel til turisthyttene, ikke til vanlige privathytter.

Opplever dessverre syklistene generelt forstyrrende, de tar lite hensyn.

Motorstøy og ødeleggelse av naturen med veier og infrastruktur.

Mye helikoptertrafikk pga bygging Sjøppel langs stien

Mye mindre plastboks folk enkelt kunne tatt med seg. Vi plukket det med oss.

Mye scooterkjøring. Støy og eksos - tidvis veldig mye

Mye søppel i naturen når vi var i nærheten av hovedveien

Mye søppel langs stiene som går opp til fiskevann etc da folk legger igjen søppel da de forlater leire etc.

Mye trafikkipåsken vanskelig parkering

Mye veier/ traktorveier

mykje bråk frå helikoptertrafikk

Müll --> verantwortungslosigkeit gegenüber der natur

No, I thought ot was a rescue helicopter patrolling and only few poeces of garbage

noe forsøpling langs stiene. Enkelte som ikke utviste god folkeskikk når det var mange folk ute på stiene
Noe hensatt søppel.

Noe søppel langs stier/ ved bål plass

Noe søppel Syellister som ikke tar hensyn til gående

Noen få som er litt ego. Og som ikke tar med seg søpla si. De aller aller fleste er hyggelige.

Noen hadde glemt å få med seg alt søppel.

Noen karer som prøvde å snike seg ombord en fergje over Mår. De påstod at de hadde allerede avtalt reise, men dette viste seg å være løgn.

nogen brændte "vinter-kviste" af - dem som bliver sat til at markere vinter-ruter - måske er det ok, men jeg tænkte, at der ikke er megen vegetation, så det er nødvendig at genbruge dem.

noise

Noise

Noise from big group of hikers

Not a major annoyance, but it was uncomfortable to suddenly come out of remote wilderness to an area with bicycles, cars, and tourists.

Når man leter etter telt plass finner man gjerne der noen har vært før, og så utrolig mye søppel og rester igjen. Helt sjokkerende.

On Rallarvegen, there is a lot of car-traffic of the people going to their cabin. This makes the ride trickier, especially with young children

opplevde ikke noe negativt

Opplevde ikke noe negativt

Opplevde ikke noe negativt på disse turene.

Overuse of some areas

people should take their rubbish

Plukket opp litt søppel fra noen telt plasser langs fiskevann, skulle gjerne sluppet

Påførte utsatte sti-partier unødvendig ekstra slitasje.

Radfahrer

Raske syklistar bakfra. Firehjulinger på turveier

Reagerer negativt på litt for mye snøscootere

Reagerte ikke negativt på noe

Reagerte ikke noe negativt

Rentierjagd fanden wir irriterend.

Samle en smule søppel op selv

Slitasje på stier

So many people on our way too Trolltunga. Espacially people who parked closer but didn't have an idea of what hiking is like (no backpack, no raincoates, ...). I was frustrated that such people walked into the beautiful nature without even knowing what this is about... It felt like they just would like to take a picture on the Trolltunga to post on social media without enjoying the whole trip.

Spesielt 4-hjulinger. Hvem gir tilgang? Hva med skating - forstyrrer ikke dette rein mer enn for eksempel biler?

Sporadisk søppel.

Stier som er unødig gjørmete pga sykling. Ikke noe stort problem, men siden dere spør....

Stor slitasje på sti. Mindre fred og ro...

støy

Støy

Støy fra helikopter

Støy fra motorisert ferdsel. Sykkel ødelegger stier.

Støy og at en må ut av stien. Men ikke noe stort problem

Støy og bråk, samt tydelige tegn på slitasje fra sykkel og bil etc.

Støy og søppel

Svært mye søppel i området ved løypa til Skarverennet, ved Djuptjern der løypa skråner ned mot Ustaoset. Glasskår, plastglass, engangsgriller, korker, snusposer, ølbokser, plast, vin- og spritflasker. Dette har gjen-tatt seg de siste årene. Flere turgåere har ryddet opp - og det er flere plastposer med avfall som er tatt med ned til Ustaoset.

Sykelister og ATW'er tok lite hensyn, sliter mye på stier og tråkk.

Sykkel har et annet tempo, og krever at jeg skal være på vakt, i et område jeg vil rekreere.

Syklistene på stier som ikke passer for det i det hele tatt: de kunne ikke sykle på selve stien, prøvde ved si-den og med det ødela mer og mer av myrlandskapet, skapte dype spor osv

Syklistene som skulle først fram. Ikke kunne gå av sykkelen og de kom brått på bakfra.

søppel

Søppel

søppel toalettpapir

søppel er aldri pent - og det kan være vanskelig å finne steder å gjøre av det

Søppel gir alltid en negativ reaksjon. Jeg forventer at folk rydder opp, både i nasjonalparker og ellers der de ferdes.

Søppel i naturen.

søppel langs sti

Søppel og «camping» av bobiler

Søppel spesielt

Søppel!

Terrengbiler

The amount of trash in trolltunga

The pollution of nature and the negligence of other visitors.

There really wasn't much to be negative about. It was a wonderful experience

There were no negative situations to react negatively to

There weren't many people met, other than our own group. This is what I like. This is why I had few negative experiences

Tidvis mye helikoptertrafikk når jeg kom iver vestvidda mot Kinsarvik, helt sikkert pga reinsjakta

Trafik med høy fart på vannet. Motorlarm.

trash :-)

Trash along the paths mean mostly perfumed tissues that are not made of paper.

Trash at the trolltunga

Trist å se søppel, men det bør være alles ansvar å holde naturen ren

try to ignore

Unangepasste Vorbereitung auf kritische Klimaverhältnisse, welche zur Gefahr führen kann.

Unmögliches Verhalten beim Zugang zur Trollunga

Unverständnis

Unvorsichtiges gefährliches Verhalten einer Gruppe Jugendlicher, das nur mit Glück zu keinem schweren Unfall geführt hat. Ich hätte nicht gewusst, wie ich dann schnellstmöglich Hilfe organisiert hätte.

Uroen dette fører med seg. Støy!

Utbyggelse omkring parken og helikopter tar vekk magien av den urørte naturen og gjør det mer kommersielt.

Utstrakt snøscootertrafikk.

Uvettig sykling

Var en atv som dura rundt der oppe. Sikkert i forbindelse med reinjakt.

Ved "byggningskonstruksjon" tenkte jeg mest byggig og utbygging av hytter i fjellområdene rundt Hardangervidda nasjonalparken. Selvom vi selv leide en hytte som ble bygd i et slikt området, så er jeg dog veldig i mot en slik bebyggelse, nedhogging av skog for hytter og skianlegg. Det vi har vi har av hytter og hoteller er nok og holder massevis. Det bør heller satses på vedlikehold av eksisterende bygninger og bevaring av naturen innenfor, men også utenfor nasjonalparksområder.

Virka forstyrende

war nicht notwendig

We did not experienced any of these. We visited Hardangervidda area after the main season in September.

We talked to other hikers who where not thoughtfully of nature around one of the huts. We told them not to do that and why and we told them how to behave

We were walking downhill and two bikers arrived from behind, it was unexpected and they were careful but afterwards it was very dusty

Wenn man Müll mit in die Vidda nimmt, kann man den wohl auch wieder mitnehmen. Extra eine kleine Plastigtüte einpacken um Müll zu sammeln ist kein grosses Problem. Und an der nächsten Hytte kann man diesen dann abgeben. Oder nochbesser, wenn möglich, den Müll bis an die Strasse mitnehmen.

wir hatten, da wo wir waren, keinerlei störende Faktoren, es waren einige Angler und Bootfahrer da, sonst kein Mensch. Wanderer auch nicht.

Zu viel Müll an einigen Stellen. Zu viele Menschen auf dem treck

Ødela naturopplevelsen

Ølbokser kastet like ved hytta og ved en sti. De som kaster ølbokser bør ta ferie et annet sted enn på vidda.

ønsker minst mulig motorisert ferdsel på Hardangervidda. Absolutt ikke helikopter. Har forståelse for at Røde kors f.eks må bruke snøscooter også for å trene opp personell.

Å bli forstyrret av andre, å ikke være alene

Å gå langs RV7 Fra Fagerheim Fjellstugu til stien som går mot Heinseter. Her savnet vi en mulighet til å gå på sti. Skummelt å gå langs veibanen. Synes også agregat-støy på fjellhytter er sjenerende.

Vedlegg 5: Hva de besøkende mente kunne forbedres med tilretteleggingen på Hardangervidda

Accurate information about accessibility. The cabin staff was way too optimistic about travel times and what constitutes an open route. We were fit and prepared, but not tough Vikings after all ;) More walkways in the wetlands would help a LOT. Also, if possible, indicate the walkways on the maps, so you know how much wetness to expect.

Am Startpunkt zur Husedalenwanderung (nähe Kartbahn) parken und übernachten viele Autos und Wohnmobile. Leider gibt es keine Toilette, so dass die Notdurft in den umliegenden Gebüsch und Wäldern verrichtet wird. Das ist sehr unangenehm, wenn man selbst keine andere Möglichkeit hat. Hier sollte eine Toilette aufgebaut sein.

ave good parking lots at entrance points / or public transport to the entrance points

Avstandsmerking

Avstandsmerking på skilt (km fra til) flere steder

Bedre informasjon om fiske og å kunne kjøpe fiskekort på nett.

Bedre informasjon om lendene på turene underveis. Det burde vært en side som oppdaterte hvilene overnattingssteder som er åpen.

Bedre informasjon om stier, og bedre merking på enkelte plasser

Bedre markering av sti og inngang til nasjonalpark. Info om nasjonalparken.

Bedre merking av stier Handtering av søppel

Bedre merking av stier og info.skilt

Bedre merking enkelte parti

Bedre merking. flere kart tavler

Bedre merking. Flere ruter. Mindre motorisert ferdsel.

Bedre mulighet for rundløype og buss fra aktuelle endepunkter slik at en har mulighet for å slippe rundløype

Bedre offentlig kommunikasjon, busser.

Bedre og mer søppel håndtering.

Bedre og mere skilting

Bedre og sikrere muligheter for å forsere elver ved høy vannføring.

Bedre skilting med tid og avstander

Bedre skilting og informasjon om stivalg og strekninger.

BEDRE SKILTING, STIER OSV; BASIS!

Bedre sti og skilting til Valurfossen fra Hjølmo Informasjon i hefter på parkeringsplassene om hvilke type tur folk er i ferd med å legge ut på. Herunder; hvordan man bør kle seg, hvor god form man bør ha, om det er mulig å kjøpe mat langs vegen, at det ikke er internettdekning undervegs, osv. Informasjon ved broer om de er trygge

Bedre tilbud med kollektivtransport til og fra Hardangervidda. Og en app/portal med oversikt over rutetider og stoppesteder. Fra Østlandet/Vestfold.

Bedre tilgang for stangfiske i vann på østvidda.

Bedre tilrettelegging og konsentrering rundt hovedstier og mest brukte ruter, dermed blir det mindre slitasje på mer sårbare områder

Bedre vedlikehold av stier og bruer/ klopper

Beschilderung könnte verbessert werden, einige Nothütten und Unterstände an sehr abgelegenen Wegen
Bessere Kenntnis welche Sommerbrücken wann abgebaut werden.

Betre skilting. Nb. Dei fleste kommunar ved Hardangervidda er nynorskkommunar. Målforma bør difor vera nynorsk i tillegg til engelsk, tysk, russisk og evt. andre språk.

Burde bli lov å fiske med stang fra land i all større vann hvor det er lov med garnfiske. Garnfiske i mindre offentlige vann, må også reguleres strengere, da lokale nesten fisker de tomme. De forholder seg ikke til regler, da ingen sjekker de. Har vært på Hardangervidda 1 uke hvert år de siste 25 årene og har enda ikke møtt en oppsynsmann. fiske er en stor attraksjon for mange, og er det ikke fisk, slutter mange å komme
DAB-dekning for å få tilgang til værmelding og informasjon som er nyttig for å kunna gå trygt i fjellet. Etter omlegging til DAB er det ikkje lenger radiodekning over store deler av Vidda.

Der hvor det åpnes for stor trafikk i nasjonalparken, bør infrastruktur for mange mennesker etableres. Informasjon, tilsyn, dusj og toalettforhold på sentrale steder. Bedre logistikk på søppel. (Kildesortering)

Det må vera lovleg å fiske med stang i alle vatna dersom ein kan framvise medlemskap i DNT eller eit felles fiskekort for heile området.

Det er for dårlig merking når man kommer langt ifra startpunktet. Det er færre som går så langt, og dermed "forsvinner" stien (det er ikke nok folk som går der til at stien er tydelig). Ser man ikke noen merking da blir man nødt til å snu, det har skjedd meg mange ganger.

det er jo listet opp en lang rekke alternativer i denne undersøkelsen som bedre merking og tilrettelegging av stier. Jeg er positiv til lt som gjør at naturen kna glede flere

Det er svært viktig å verne nasjonalparken, men dersom det lar seg gjøre er det fint å tilrettelegge for padling eller roing

Det finnes så mye tilrettelegging at det bør tilrettelegges for folk som IKKE ønsker tilrettelegging. Vedlikehold av inngrep som allerede er gjort er ok, men vær så snill å tilrettelegg for at man kan ha urørte områder også.

Det jeg haket av på forrige spørsmål. Planker, steiner for å komme over myr og bekk. Nye stier. Merking om hvor langt en er fra ... hvor langt fra nærmeste hytte

Det kan godt legges stein, tre eller lingnende over de bløte partiene

Det var noen veldig bløte stier

Dogs should be allowed in the huts and if not they should get better accomodation Areas than the ones I experienced.

Eksisterande løyper og skilt må vere i orden. Me har kome over skiltstølp som har lege i ei usse på bakken.

Enkle bruer over større elver. Veldig vanskelig å få små barn over strie/store elver uten bru.

Felles fiskekort

Fiskekort for hele vidda, eller gratis fiske med stang. Slippe å bli avhørt av mistenksomme grunneiere.

Flere avfallsdunker ved parkeringsplasser

Flere familievennlige turer/ruter med overnatting - maks 4 km mellom hyttene.

Flere Merkede stier og stikkede løyper om vinteren. Feks Imingfjell-Kalhovd.

Flere P-plasser for turstart med info-tavle, klopper på bløte stipartier.

Flere skilt og kart i viktige knutepunkter

Flere tilrettelagte bål og leirplasser med benker og bord.

Flere turisthytter burde ha mulighet for å ha hund på rommet

Først og fremst at det er lite eller ingen tilgjengelig informasjon ved de fleste innfartsstedene, f.eks. om sporløs ferdsel i nasjonalparken.

gangbruer, bedre skilting der det er tvil om rett veg.

Gapahuker

Generell økt info om hva allemannsretten innebærer av både rettigheter og ansvar.

Gi informasjon på engelsk for utlendinger slik at de forstår allemannsretten og pliktene m denne og hvordan man tar vare på naturen.

Gjøre folk oppmerksom på at naturen, de så gjerne vi nyte, må også vernes og beskyttes. Forklaring om enkelttiltak for verneområder osv. Oppsetting av forbudsskilt (jakt-, fiskesesong). Mer informasjon om økosystemet.

Glopper over bløte myrer og bekker

Hardangervidda bør IKKE gjøres særlig mer tilgjengelig enn den allerede er.

Hardangervidda nasjonalpark har en god variasjon av tilgjengelighet for ulike brukere. Ønsker en rendyrking av områdene fra lavterskel (med mulighet for større grad av tilrettelegging som bruer, myrklopper osv) til områder uten stor tilrettelegging. Informasjon om dette på nett og info-tavler ved innfart.

Hensynet til naturen må prioriteres FØR kommersielle interesser. Menneskelig aktivitet i norske nasjonalparker er generelt for stor...

Hiking time signs, boardwalks in the mud,

Hvor det er bra fiske, og hvor man kjøper fiskekort

ikke motortrafik i sammenheng med privat anledninger

Im Internet unter ut.no: Angaben realistischer Wanderzeiten. Hinweise auf schwierig zu begehende Wegabschnitte

Improved trail maps. Maybe facilitate easier access on a limited number of trails but leave most of them more natural.

info om søppel til turgåere

Info på nett og via apper.

Informasjon på nettet (apper / sosiale medier / skriftlig ved innfallsportene) Korte, merkede stier til spesielle severdigheter vil være veldig positivt.

Informasjon til turfolk om hvor viktig det er å være forberedt på dårlig vær. Dette betyr at turfolk i høyfjellet må ha riktig utstyr for forholdene. Varmt tøy, vanntett tøy, riktig fottøy, kart og kompass. Enkelte er ikke vant med høyfjellet, selv på sommerstid kan det bli svært krevende å gå og finne fram. Denne informasjonen må være tilgjengelig på nettet (er allerede mye der) samt ved utferdspkt. der mange turister ref. Skjeggedal - Trolltunga starter turen. De fleste jegere og fiskere er godt forberedt mhp. utstyr samt kart og navigasjonsutstyr.

informasjonstilgang, nett og fysisk "on location".

It would be useful to provide more details about the length of the trails and the sings to follow. Also make it a bit easier to pass small waters and wet lands.

Jeg ønsker at grunneiere pålegges å legge til rette for at vi som er fotturister kan fiske vår middag når vi er på turer i fjellet. Vi ønsker å kunne gjøre dette uten å føle oss som forbrytere. Ved innfallsportene til vidda/nasjonalparken står det oftest kun "Private fiskevann". Jeg har forsøkt å finne informasjon om hvor jeg kan få kjøpt eller få tillatelse til å fiske det vi spiser, men har funnet ut at dette er vanskelig å finne ut av. Dette kunne enkelt løses ved å sette opp et lite infoskilt om hvem grunneier er, og info om hvordan man kan betale for fisket på steder der turister som meg ofte velger å overnatte. Jeg er veldig opptatt av at grunneiere skal respekteres, men at det må være et skille mellom vi som fisker dagens middag og de som driver regelrett ulovlig matauk. Vi som fisker kun det vi spiser på tur påvirker ikke fiskebestanden negativt. Vi vil fiske lovlig og selvsagt spørre grunneier først og gjerne betale litt for dette om han/hun ønsker det. Jeg har lest mye på nettet om dette problemet og har forstått at det er en konflikt som har pågått i årevis. Jeg har nå forsøkt å få satt ord på mitt syn på saken. Jeg kan legge til at jeg ofte velger ruter som følger gamle stier og ferdselsruter som ikke er stier merket av DNT

Jfr svarene for tidligere svar.

Karten oder Pläne für Wanderwege und Tagestouren

Klopper kan brukes i større grad i bløte områder

Klopper og broer som nevnt i forrige spørsmål

Klopper og bruer er fint. Og merking!

Klopper og heller over fuktige områder/bekker

Klopper, bruer

Klopping og bedre merking av eksisterende stier.

Kvisting mellom Hellevassbu og Haukelisetser. Her tillater grunneier kun kvisting i påske. Grunneier burde bli pålagt til å tillate kvisting også før påske i samme tidsrom som annen kvisting i området. Dette av sikkerhetsmessige grunner. Ellers gjør DNT en stor og god jobb med merking og kvisting.

Legging av heller plank for å minke slitasjen på utvalgte steder,

Leirplasser for familier

Litte bedre merking av stier, plasser og avstander

Markierung von Wanderwegen

Med eit så stort trykk av folk på ruta til, og ved, Trolltunga er det ein nasjonal katastrofe at det ikkje er tilrettelagt med toalettfasilitetar og søppelhandtering! Dette må på plass SNARAST!!!!

Mehr Informationen anhand z.B. Kartenmaterial - Ausgabe am Eingang

Mehr Informationen über die schutzwürdigen Elemente des Nationalparks

mehr Schutzhütten

Mehr und bessere Schilder mit Gehzeitangaben

mer broer

Mer info om stier på naturlige utfartspunkt

mer merking av stier og tilrettelegging der der er mange turister

mera informasjonstavlor om kulturhistoria

Mere info om dyreliv og rovdyr spesielt. Mere samling på fiskekart. Rotete med flere kart. Forbyd mountain-bike. Mindre fart på motorbåt. Støydempning generelt. Færre problemer i relation til villrein.

Merking av stien opp fra Husedalen trenger dessverre tettere T merking fordi det er et virvar av godt opptråkkede stier av folk som kun går korte turer for å betrakte de mange fossefallene. Skal man helt opp til Stavali f.eks. er det trassig å ta feil.

Merking og avstandsangivelser. Broer over vanskelige bekker/elver

More info on hiking possibilities!

More wildlife. We walked 5 hours and didnt seen animals but birds. A big dissapointment

Noe oppgradering av skilting og merking av stiene.

Noen flere hytter. Litt for lange turer ofte

Oppsamling av søppel Oppfordre til å ta med eigen søppel ut Minske bruk av eingongsemballasje

Oppstillingsplasser for bobiler og camping med tømmeuligheter

Overnattingskapasiteten turisthyttene langs hovedtrasseene

parkeringsmulighet ved inngang til naturstier

Parkeringsmuligheter vinterstid

Places to stay with a tent, not too many, but some rare places, for example wooden or sand base/ground.

Planken auf einigen Wegen, Markierung

Planker over bløte områder

Rasteplasser(gapahuker og bålplasser

Scooterkjøringen bør begrenses i påsken. Slik det er nå virker det som om det kan kjøres når og hvor man vil. Snøscooterne bør ha egne løyper som ligger et godt stykke unna der hvis skiløypene går.

siehe Fragebogen eine Seite vorher

Signs, especisly when there is still some snow. Higher sigms, just to make sure no one gets lost.

Sikre at elver/store bekker langs merkede stier kan forseres enkelt.

Sjå mi meining om riksveg 7

Skilling og merking Klopper, bruer

skilting avstander bedre merking av stier

skilting om turstier

Skilting, avstander, stier, broer

Skilting.Avstander.

Som nevnt på forrige sider kan nødbuer eller gapahuker være fint i dårlig vær. I mye skjerming på flate Hardangervidda. Kanksje med ved slik at de kan brukes til enkel overnatting. Kan gi kortere etapper mellom noen hytter som er i lengste laget for noen. Også positivt om det jobbes med å redusere slitasje på stier, forby sykkel og legge klopper etc. Og sjøfly/helikopter må reduseres, både reisen og de fleste som er på vidda ønsker ro.

Somehow take away the perception by some nationalities (i.e. British, Danish, German etc) that the area is covered by mosquitoes in the summer, and is very expensive.

Stedvis noe dårlig parkeringskapasitet ved utfartsstedene

Større områder med mindre tiltretteleggelse. Bedre vern av fisk og dyreliv

Større urørte områder

Særlig mulighetene for å parkere, lovlig og trygt, ved ulike innfallsporter

Søppelavhending

Telefon dekkning

The Hardangervidda is great for long-distance walks. If you want a shorter distance walk (5-10 km) , you always end up walking the same trail twice. (Which especially with younger children is not always convenient) Having the possibilities for shorter round-walks would be useful. Overall, the Hardangervidda is very well facilitated with walks, signage etc already. Especially compared to other areas worldwide. We rarely have complaints in Norway.

Tillgjengeligheten på fysiske kart i moderne materialer (tyvek o.l.) er ikke særlig bra rundt om i landet. Tillrettelegg for muligheten å kjøpe kart på mange fler steder. Vi betaler mer enn gjerne bompenger, men dere må finne ut en måte å gjøre det uten "cash" selv om ikke vipps har dekning.

Tilrettelegging av stier i utsatte partier for å unngå skjemmende og naturødeleggende slitasje

Tilrettelegging for korte turer med barn med fiske, bålplasser osv.

tiltak som fører til mindre slitasje på stier og miljø

Toalettanlegg og parkering ved inngangsportene til Hardangervidda. Kanskje enkle steder for å telte med toalett/vann/vask/søppel? Gjerne med egenbetaling.

Toiletten in den Hütten

Transport til og fra innfallsporter.

Transportmuligheter (offentlig/privatdrevet) for turer hvor en gjerne starter og slutter ved ulike steder langs riksvei 7. Og parkeringsplasser med jevnlig tilsyn for fotturister som ønsker å gå dagsturer/flerdags turer, gjerne med betaling per app el. annet.

Tror mange ikke kommer seg ut pga redsel for det ukjente. Kanskje fellesturer til lave priser. Hjelp til utstyr; gjerne brukt? Kanskje frivillige kan ta med / være turfølge for f ex familier som ønsker tur m barn.

utvide områdene som ikke har noe tilbud

Vanskelig å foholde seg til soner/vann gyldige/ikke gyldige med fiskekort. Intet kollektivtilbud på r7 vinterstid.

Vei, tur og føreforhold for planlegging av turer. Eksempel kan være med webkamera for å vise snøforhold (+vind og temperatur?), opplysninger online om vannstand i elver og bekker (i grad av fremkommelighet).

Vestvidda fra Tyssedal mot Motløs burde hatt en hytte til. Reinsnos mot Motløs burde hatt en liten hytte. + merking. Tursti fra Reinsnos mot Valldalen er OTF sitt ansvar. Har bemerket brua over osen ved Svartavatnet som skummel og falleferdig. Skjer ikke noe. Andre burde hatt ansvaret. Alternativ skiløype fra Haukelisæter mot Hellevass. Før brått stigning og nedfart.

Vi undersøkte området, spurte personalet til råds i Haukeli. Vi var på fottur med barn og opplevde at ruten vi valgte var alt for svær på grunn av mye snø. Vi kan gå langt. Mye langt og hadde med os telt, primus, masser av mad. Vi forhørte os om fremkommelighet og sværhedsgrad på ruterne vi ville vandre. Vi fikk at vite at de var lette, men lange. Dette var jo intet problem for oss. Det viste sig så at ruterne var med så mye snø at det var farligt at gå pga. kraftig foss der skulle vades (retning Haukeli->Kvanndalen) så vi var nødt til at vende om. Det var riktig trist og barnene var mye skuffede. De ansatte i Haukeli hadde intet ordentlig kendskab til ruten / eller ikke forståelse for andre turisttyper.

Wegemarkierung

Wegmarkierungen

Norsk institutt for naturforskning, NINA, er en uavhengig stiftelse som forsker på natur og samspillet natur–samfunn.

NINA ble etablert i 1988. Hovedkontoret er i Trondheim, med avdelingskontorer i Tromsø, Lillehammer, Bergen og Oslo. I tillegg driver NINA Sæterfjellet avlsstasjon for fjellrev på Oppdal, og forskningsstasjonen for vill laksefisk på lms i Rogaland.

NINAs virksomhet omfatter både forskning og utredning, miljøovervåking, rådgivning og evaluering. NINA har stor bredde i kompetanse og erfaring med både naturvitere og samfunnsvitere i staben. Vi har kunnskap om artene, naturtypene, samfunnets bruk av naturen og sammenhenger med de store drivkreftene i naturen.

ISSN:1504-3312
ISBN: 978-82-426-3268-5

Norsk institutt for naturforskning

NINA Hovedkontor

Postadresse: Postboks 5685 Torgarden, 7485 Trondheim

Besøks-/leveringsadresse: Høgskoleringen 9, 7034 Trondheim

Telefon: 73 80 14 00, Telefaks: 73 80 14 01

E-post: firmapost@nina.no

Organisasjonsnummer 9500 37 687

<http://www.nina.no>

Samarbeid og kunnskap for framtidens miljøløsninger